

דיני ספיה לקטן

קטן אוכל נבלות אם בי"ד מצווין להפרישו - גמ' יבמות קי"ג עמוד ב' רב יצחק בר ביסנא עד קי"ד עמוד ב' סוף הפרק, גמ' נדה דף מ"ו עמוד ב' [לענין קטן מופלא לאיש] גופא הקדיש ואכלו אחרים וכו' עד על דעת בעלה היא נודרת.

להלכה אם בית דין מצווים להפרישו - הרמב"ם פוסק שבת פי"ב ה"ז, מאכלות אסורות פי"ז הכ"ז שאין ב"ד מצווין להפרישו, וכ"כ הריטב"א ד"ה ר' יוחנן, וכ"פ בנמוק"י [דף מב. בדפי הריף] ד"ה ולענין פסק הלכה.

העושה על דעת אביו – עי' רש"י (ד"ה בעושה ע"ד אביו) דהוא מדין ספיה וכ"כ הנמוק"י דף מ"ב בדפי הרי"ף בביאור שיטת רש"י, אך עיין רש"י עה"ת פרשת יתרו פרק כ' פסוק י' על הפסוק לא תעשה כל מלאכה דהוא מדין שביתת בנו, וכ"כ הרשב"א שבת דף קנ"ג: סוד"ה כשהיא מהלכת, וכ"כ בשער הציון (סימן של"ד ס"ק נ"ד) דהעושה על דעת אביו עובר מדין שביתת בנו ועל דעת אחרים אסור מדרבנן, אמנם בביאור הלכה סימן רס"ו ס"ו ד"ה הג"ה [במוסגר] הביא שלטי גיבורים בשם ריא"ז (דף סו. אות ב') שהוא דרבנן, ועי' תהילה לדוד ד"ה וקטן העושה.

ספייה לקטן – יבמות (סוף דף קיד.) – "ת"ש: לא תאכלום כי שקץ הם וכו'

ספייה בדרבנן - רמב"ם (מאכלות אסורות פרק י"ז הל' כ"ז), ריטב"א (יבמות דף קיד: ד"ה ומיהו, שבת דף קכא. ד"ה ופרקי'), רשב"א (יבמות ד"ה ומיהו, שבת דף קכא. ד"ה שמעת, שו"ת ח"א סי' צ"ב), ר"ן יומא דף א. בדפי הרי"ף ד"ה יום, ועי' גמ' שבת דף קנ"ג. אין עמו נכרי וכו' עד קנ"ג: איכא דאמרי לקטן יהיב ליה, וברשב"א ובריטב"א שם ד"ה איכא, ר"ן שבת דף סו. בדפי הרי"ף ד"ה איכא.

אתי למיסרך – גמ' שבת קלט. רב משרשיא יהיב ליה פרוטה ליה לגדול, רשב"א יבמות ד"ה ומיהו, גמ' עירובין מ: איבעיא להו מהו לומר זמן, ותוס' ד"ה דלמא אתי.

צווי על הקטן לעשות איסור – עי' רשב"א יבמות קיד (ד"ה ועוד קשיא לי), ורשב"א שבת דף קנג: (ד"ה כשהיא מהלכת) דצווי הוי כמאכילו בידים, ועי' במשנה למלך (סוף פי"ז ממאכלות אסורות)

שדייק מתוס' שאינו כמאכילו בידים, ובתהלה לדוד (סק"ז) ציין שהמשנה למלך הביא דברי הרשב"א וכתב דהוי כעין מאכיל בידים' ומשמע קצת שאינו מדאורייתא וצ"ע, ובחכמת שלמה (סי' שכ"ח סי"א) כתב שנראה שאינו אלא מדרבנן.

להפריש מאיסור בגלל חיוב חינוך – עי' תוס' שבת קכא. ד"ה שמע מיניה, תוספות נזיר כח: ד"ה בנו, תוספות ישנים יומא פב. ד"ה בן שמונה, רמב"ם מאכלות אסורות פי"ז הכ"ח, בדברי הרמב"ם עי' רשב"א יבמות קי"ד ד"ה עוד כתב, ריטב"א יבמות ד"ה ומיהו שמעינן.

בטעם איסור ספייה – תרומת הדשן סי' ס"ב, שו"ת חתם סופר סי' פ"ג.

מראה מקומות על סדר הטושו"ע – סימן שמ"ג

בדעת הטור – בסי' שמ"ג פסק דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו, מאידך ביור"ד סי' שע"ג לענין טומאה כתב דצריכים להפרישו, ובהסבר דעת הטור מצינו ג' דעות, דעת הב"י שמצווים רק לענין דם שרצים וטומאה, דעת הב"ח (ד"ה ומה שנראה) דהיינו דוקא לענין טומאה, דעת הט"ז סק"א שהוא אזהרה מיוחדת על האב בטומאת כהנים.

קטן שהגיע לחינוך – בשו"ע פסק כהרמב"ם שרק האב מצווה להפרישו וכן נוטה דעת הגר"א (סק"ח), וברמ"א הביא דעת תוס' שגם אחרים מצויין להפרישו ובמשנ"ב (סק"ז) כ' בשם הח"א לחוש לדעה זו בדאורייתא, ולענין הגיל שמצווין להפרישו עי' במג"א סק"ב בשם האו"ה שהגיל הוא משהוא בר הבנה, ובשעה"צ סקט"ו משמע דלאחרים הוא מגיל חינוך.

ספייה בדרבנן – עי' ביאור הגר"א סק"ו שדעתו נוטה לפסוק כהרשב"א, ועי' בה"ל ד"ה מדברי.

נתינה ליד הקטן – עי' גמ' שבת צ: ר' יהודה אומר וברש"י שם ד"ה דילמא אכיל, הובא במג"א סק"ג, וק' מהמרדכי המתיר עוגות שכותכים עליהם אותיות משום דלא ספינן ליה בידים הובא בב"י סימן ש"מ ג', ועי' בלשון האגודה (סוף פרק כלל גדול) דכ' אין מוחין בתינוקות, ומשמע שלקחו מעצמם.

נתינת מאכל לקטנים בזמן איסור [יוהכ"פ, לפני קידוש, לפני תפילה] – ספר הישר לר"ת חלק השו"ת סי' נ"ב אות ב', עי' מג"א ס"ק ג' בשם הרשב"א בתשובה, ועי' תהילה לדוד סי' שמ"ג סק"ד, מג"א סי' ק"ו סק"ג, ומג"א סי' רס"ט ס"ק א', משנ"ב סי' תרט"ז ס"ק א', וסי' ק"ו סק"ה.

ספייה לקטן ע"י אחרים במצווה שיש חיוב חינוך על האב – מג"א סי' תרט"ז ס"ק ב', ומחצית השקל שם, משנ"ב תרט"ז סק"ה, משנ"ב סי' תר"מ סק"ה ועי"ש בשעה"צ אות ח'.

במקום מצוה – תוס' פסחים דף פח. (ד"ה שה) הובא במג"א ס"ק ג', מג"א סימן רס"ט סק"א בשם מהר"ם, מג"א סימן תע"א סק"ז ובמחצית השקל שם.

ספייה מבעוד יום – משנ"ב סי' רס"ו ס"ק ט"ו, בה"ל ד"ה הג"ה.

ספייה באיסור האסור משום גזירה – עי' פרמ"ג סימן ש"א אשל אברהם ס"ק ל"ב וס"ק ל"ה.

[בעיקר שיעור חינוך יעוי' ר"ן וריטב"א סוכה כ"ח לענין שמאי שהחמיר בתינוק, ועי' רש"ש שם]

עין משפט
נר מצוה
כח א מיי פיי מהל
גירושין הלכה כג סג
עשין ג טו"ע אה"ע סימן
קט סעי' ו'
בט ב מיי סס פ"א ה"י
סג עשין מח טו"ע
סס קלו ס"ה:

הנהגות הגר"א

[א] תוס' ד"ה יצתה
עבר וגירש מ"ד דבר.
נ"ב ופלי' קי"ל דע"ר.
וגירש אסור ובתי מלח
יכולה לשמור גיטה ויש לה
אז ועמיה שוטה עומה
חלומה מנוגשת בדיעבד
אלא לכתחלה לא יגרש
וגמרא דילן דנקט ג'
הטעמים וכו' הר"א"ס
וש"פ. אלב הרש"א"ס
ורש"א גרסי בעבר וגירש
לסיק דלמ"ד משום
גרייה אסור דשאלתי
כסל תורה ומ"ד לפי שאין
כו' מותר בדיעבד ביטול
לשמור גיטה אלב לכתחלה
מזה דלסור משום
חלופי. והרש"א מפרש
ג' דברים על הירושלמי
שהלשי' הוא יכולה
לשמור גיטה כג'
בירושלמי וקפודים חוס'
דמ"מ למימר ומפרש דעל
כולן קאי עבר וגירש איכא
גיטתא דאין נ"מ בסג ג'
דברים אלב בדיעבד. אלב
לדברי רש"א"ס גיטתא לא
ועמיה שוטה עומה
חלומה לכו"ע מנוגשת
בדיעבד ועמ"ס גר"א"ס
כאן (ונוסח"א רמב"ם א"ע
סי' קי"ט סק"י י"צ):

תורה אור השלם

א) ב' יקח איש אשה
ובקלה ויהא אם לא
תמצא חן בעיניו ב'
מפא בה ערות דבר
וקחב לה ספר ברייתא
ונתן בידה ושלחה
מביתו: (דברים כד, י):

ליקוטי רש"י

אפקחת בעל כרחיה.
מתגרשת ואע"פ שלא
מדתה (גיטין ע"א).
שלא ינהוג בה משום
הפקר. אין לה מי
ישמרה וינהוג בה מנהג
הפקר מנות
קב"ו: שאין וכו' יודעת
לשמור עצמה ולהתפנות
מחשבות [אק].
נעלה (ב"מ י"ט).
מערותו ש"ר ר' יוחנן
בן גודגדא. אלו למדן.
אמר יעדים. שלא
נפיה ראו גט זה וכו'
ואמר לה כנסי שטר חוב
זה ולא תודיעי שוטה גט.
א"ר בעיני דמנהג.
דלשה דהא מרשת לית לה
דעתה [גיטין נה].

הנהגות וציונים

[א] ראשונים
אינה מתגרשת, וכמו
בגיטין ג' צ"ל יפקח
(דפ"ר): [ג] יש להוסיף
ד"ה ודור (דפ"ר):
[ד] תנ"י: ליה: (א"ח) צ"ל
שיבד"ה (בא"ח): [ה] וכן
במחוק מהרש"ל
וכי"מ מרש"י
לקמן קיד ע"א ד"ה לייטילו: [ז]

יצתה זו שאין לה יד לגרש עצמה. אר"ת דהיינו דוקא בזמן
אז וצ"ה התקבל (גיטין דף סד: וסס) וכן צפ"כ דקידושין
(דף מג:). גבי כל קטנה שאין יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש
פי' בקוננו אפי' ע"י אביה ואין נראה לר"ת דהא ר' ינאי מפקח לה הכא
מונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את
עצמה יתנה זו שאין לה יד וכיון שיש
לה אז הרי יש לה יד דלפ"י נערה
בין היא בין אביה מקבל גיטה ולרבי
יהודה אביה ולא היא^א ור' ישמעאל
נמי דדריש מושלחה משמע דלא פליג
ארבי ינאי אלב דדריש מקרא אחרתא
וטעמא דיש לה אז משלחה ואינה
חוזרת היא שאביה משמרה מלחזור
ועוד הוצא ר"ת ראייה מירושלמי
דפירקין דקאמר התם נשתמית לא
ינאי דצ"ר ינאי אמרי מפני גרייה
(א) ה"פ שנגררת אחר כל אחד וטוהגין
בה מנהגה הפקר ר' יצחק ור' מנחם
תרייחו אמרי שאין יכולה לשמור
את גיטה רבי נחמיה-בשם ר' יהודה
אמר תלתא מיני איכא צינייהו עבר
וגירש מ"ד^א מפני גרייה מותר כיון
דליכא אלב אסור דרצנן שלא ינהגו
בה הפקר אס עבר וגירש ה"ו גט
למ"ד לפי שאינה יכולה לשמור את
גיטה אסור פי' מדאורייתא אין הגט
גט ועוד איכא צינייהו יש לה אז
ופעמים שוטה ופעמים חלומה מ"ד
לשומרה מן ההפקר וכן נעמים שהיא
שוטה אין נזהרת מן ההפקר אלב
למ"ד שאינה יכולה לשמור את גיטה
יש לה אז יכול לשמור את גיטה וכן
פעמים חלומה יש לה עמים יכולה^א
לשמור את גיטה וה"מ למימר דליכא
צינייהו יודעת לשמור את גיטה ולא
את עצמה דלמ"ד מפני גרייה אסור
לדמר הכא ולמ"ד שאינה יודעת
לשמור את גיטה זו יודעת לשמור
גיטה אלב יתנה ליה למימר איכא
צינייהו אפי' בזמן יודעת לשמור את
גיטה ולא עצמה ואע"ג דהכא משמע
דליכא מאן דפליג (ד) שלא ינהגו בה
מנהג הפקר ורבי ינאי הוא דדריש
הכא שאין יכולה לשמור גיטה מונתן
בידה וצירושלמי קאמר ר' ינאי משום
גרייה ופליג אטעמא דלמר דאינה
יכולה לשמור גיטה אין זה תימה
והיינו שיש לה יד לשמור
גיטה והיינו פלוגתא דלמורא דהכא

אז לאו דעמו כלולה היא ולעולם כל ימיו של חרש פשיטא ליה לרבי
אלעזר דהא דעתא אית ליה לתרש דאינו עמים חלים עמים שוטה:
או דלמא פשיטא ליה. דלאו דעתא לילוחא היא אלב היינו טעמא
דמספקא ליה דעמים שהוא חלים לגמרי ודעמו כלולה ומיישין שמה

בשעת קידושין חלים היה: דהוציא
את אשתו בגט. מרש משקרו לר'
אלעזר אס יכול לגרש או לא דבשלמא
לרצנן פשיטא לן דמוציא כדלמרינן
בנחמני' (לעיל ק"ב): כסם שכונס ברמיזה
כך מוציא ברמיזה אלב לר' אלעזר
דמשוי ליה ספק מאי: שמשלחה
מביתו וחוזרת. שכן מנהג השומרים
שאין צושין: ש"מ איש מיבעיא ליה.
ואשה פשיטא ליה דלי אשה מיבעיא
למחוק ו': (א) תוס' ד"ה
ינאי וכו' מפני גרייה
פירוש שנגררת אחר כל
אדם וטוהגין בה:
(ד) בא"ד דליכא מאן
דפליג אטעמא שלא
ינהגו בה מנהג הפקר ור'
ינאי דריש הכא:
(ה) ד"ה אמר וכו' על
רש"י ואמר [א] נפקק
וכו' דעלמתי קאי
אנחורש:

לדמר דלפ"י צמקוס קידושין גמורים
לא צעין דעתא דלשה צירושין:
אמר יעדים ראו גט זה שאני נותן
לך. והיא לא שמעה וחזר ואמר לה
לשמו פקחת כנסי שטר חוב זה ולא
הודיעה שהוא גיטה ה"ו מנוגשת:
א"ר אמר ר' יוחנן א"ר בעיני דעתה.
דלשה צירושין דקמני מרשת יונאת
בגט: פשיטא. לר' יוחנן ודאי הכי הוא:
דבר

לא יוציא וגבי ידידה לא יוציא עולמית מאי שנא הכא דקתני עולמית ומאי
שנא התם דלא קתני עולמית אלא שמוע מינה הא דאורייתא הא דרבנן:
א"ר יוחנן בן גורי וכו': איבעיא להו רבי יוחנן בן גורי איש פשיטא ליה
ואשה קמיבעיא ליה או דלמא אשה פשיטא ליה ואיש קמיבעיא ליה
ת"ש מדקאמרו ליה אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת שהאשה
יוצאת לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו ש"מ איש
קמיבעיא ליה אדרבה מוקא"ל אף זו כיצא בה ש"מ אשה קמיבעיא ליה אלא
ר' יוחנן בן גורי לדבריהם קאמר להו לדידי כי היכי דאיש לא מצי מגרש
אשה נמי לא מיגרשא אלא לדידכו מאי שנא אשה ומאי שנא איש אמרו
ליה אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת: העיד רבי יוחנן וכו': א"ר
רבי מעדותו^א של רבי יוחנן בן גודגדא^ב אמר לעדים ראו גט זה שאני
נותן^א ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מנוגשת מי לא אמר רבי יוחנן
בן גודגדא לא בעיני דעתה הכא נמי לא בעיני דעתה פשיטא מהו דתימא
מדא"ל כנסי שטר חוב זה בטוליה בטוליה קמ"ל^א אי איתא דבטוליה לעדים הוה
קאמר להו ומדלא אמר לעדים לא בטוליה ולא מידי והאי דקאמר הכי מחמת
כיסופא הוא דקאמר (ה) להו רב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה מפתחי דבי
מדרשא ברשות הרבים (ז) בשבתא אהא לקמיה דרבי פדת^א אמר ליה זיל
דבר

לה אז אינה מתגרשת דקאמר יש לה אז למאן דלמר מפני גרייה אסור ומינה אין נראה פירוש זה
דעבר וגירש אמאי מותר למ"ד מפני גרייה כיון דהו דאורייתא ועוד עמים שוטה ועתים חלומה אמאי קאמר דלמ"ד מפני גרייה אסור
כיון דקבלה גט כשהיא חלומה הרי באותה עשה משלחה ואינה חוזרת היא והורה כן ר"ת הלכה למעשה וצפ"כ דקידושין האריך צמוס'
יותר והכא דפריך ואלא דאין יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת והאמר דצ"ר ינאי כו' הוה מצי לשנוי
בשם לה אז אלב שזה בכלל שיעור דמשי ציודעת לשמור את גיטה ולא את עצמה: **אמר** אביי דיקא נמי דקתני גבי ידידה כו'. ואל"ת דהכא
קאמר אביי הוסיפה עולמית לכדרי יתכן וצפרק מן שחמו (גיטין ע"א: וסס) קאמר אביי מתיני נמי דיקא דחלווקין עליו מצדיו על רש"י (ה) דלמר
בפקח שנתחרש שיכול לדבר מתוך הכח דאין יכול לגרש מתקנת עולמית דכיון ליה רבי יוחנן בן גורי מצי דקאמר דלמר לכדרי יתכן והכא קאמר ליה
אביי הוסיפה ואר"י דעולמית קאי אנתחרש ולאשחמיה ודאין דייק דחלווקין עליו מצדיו מצי דקאמר דלמר לכדרי יתכן והכא קאמר ליה
אביי כלל אלב לכדרי יתכן: **אמר** רבא מעדותו ש"ר ר' יוחנן בן גורי. הוה מצי למימר מדרבנן דלמרי חרשת יונאת בגט אלב יתנה ליה למינקט
ר' יוחנן שחמקס מציאין ראייה מדציו ועוד משום דכל עדות הלכה היא^א: **מהו** דתימא כי אמר ד"ה כנסי שט"ח כו'. והקשה ר"י דהא
היכא דלמר לה כנסי שטר זה לא שמעי' מדרבי יוחנן בן גודגדא אלב מסבגל דלש איתא דבטוליה כו' ולא שמעי' מדציו אלב דלש צעין
דעתה ואכתי חיקשה פשיטא וי"ל דלמילתיה דרצא פריך פשיטא ולמה ליה לרצא למימר כלל ומשני דרצא השמיענו כנסי שטר חוב:

למר
לאו גט זה וכו' מ"מ נריך שיעורו לה העדים אפי' דלכ"ח הוה משלחה וחזרתו ע"ש. (ז) צ"ל דעמו שוטה צעין ודא דלשקין כו'.
ספיה מהדורה

הנהגות הב"ח

(א) גבי' הוא דקאמר
לה: (ב) שם ברשות
הרבים אהא לקמיה דר'
פדת כל"ל ומינה צבתא
נחמק ו': (א) תוס' ד"ה
ינאי וכו' מפני גרייה
פירוש שנגררת אחר כל
אדם וטוהגין בה:
(ד) בא"ד דליכא מאן
דפליג אטעמא שלא
ינהגו בה מנהג הפקר ור'
ינאי דריש הכא:
(ה) ד"ה אמר וכו' על
רש"י ואמר [א] נפקק
וכו' דעלמתי קאי
אנחורש:

תוס' חר מקמאי

פרק חרש
אמר רבא מעדותו של
רבי בן גודגדא אמר
לעדים ראו גט זה שאני
נותן לה וחזר ואמר כנסי
שטר חוב מנוגשת דאם
איתא דבטוליה לעדים הוה
אמר. ודוקא היכא דאמר
לעדים ראו גט זה שאני
נותן לה אבל לא אמר
הכי נתן בהדיא בפרק
הזורק איש כנסי ש"ח זה
אינה מנוגשת עד שיאמר
לה הוא גיט. ולא משום
דבעי' דעתה (ה) אלא
משום דלמא איהו גופיה
בטולי בטוליה. אלא נתן
לה כשהיא ישנה נמי אינה
מנוגשת משום דבעי' לה
דומיא דיהא שיהא מקום
המשתמר ואם היתה ישנה
בחרה אינה מנוגשת
דהא בעי' עומדת בצד
ביהא או בצד חצרה וכיון
היהא ישנה כמי שאינה
בצד ביהא דמי ואם היה
מחבר עמה על פסקי גיטה
נתן לה גיטה ולא פירש
ולא היו פסוקים באותו
ענין אינה מנוגשת משום
דילמא איהו גופיה לא
יהיב לה משום גט ודעתו
(ג) שוחרה בעי' [והא]
דקאשין בפרק קמא
דקידושין אס אין פסוקים
באותו ענין מנא ידעה מאי
קא"ל: משום קידושין הוא
דנקט לשון דמנא ידעה
דמשמע דבעי' דעתה
דבקידושין בעי' דעתו
ודעתה. והאי דלא אמר
מנא ידעין מאי קאמר לה
דהוה שייך לישנא בין
בקידושין בין בגירושין
נפ"מ היכא דאמר איהו
מפיקא לשינא אתן בסתם
לשום קדוש' דא"ר
היהיב לה לשם קדוש'
כיון דלא ידעה מאי קא"ל
אינה מקדשת להכי נקט
לישנא דמנא ידעה:

הנהגות

על תוס' חר מקמאי

(א) ועי' תוס' ב' גיטין
(ע"מ) ד"ה אינו דלפ"י
אס אמר לעדים מתחלה

(א) שנת קכא. [גיטין נה.]. (ב) שנת קכא. (ג) שנת קכא. (ד) מוספתא דמאי פ"ג צ"ל פ"ג [ה"ז]. עיי' חשק שלמה, (ה) נחמיות כד. ויש"נ. (ו) נתי' מוספות שנת קכא. ד"ה ש"ע. (ז) עיי' שבת ע"ג. (ח) ונתי' מוספות שנת ע"ג. ד"ה מפרק וע"ע חו"ס' כחוסות ס. ד"ה מפרק].

תוס' חדר מקמאי

מסקנא דשמעת' דבקטן אוכל ונבלות דבאסורא דרבנן פשיטא דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו ובאסורא דרבנן נמי פשיטא דאין אומרי' לתנין עשה דבר זה. וכי פליג באיסורא דאוריית' ומסתברא דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו דמעשה דרב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה מפתחות כי מדרשא ברה"י אתא לקמי' דרבי האסורים חלז בהמה טמאה אסור נגדול מדאורייתא דנפקא לן מגמל גמל צ' פעמים צפ"ק דצבורות (ד' ו:): סנה. שאס לא יינק ימות צלמא: אומדנא. אס יכול להמתין עד מולאי שנת ויעשה צהיחר: חולז צדיו חייצ משום מפרק דבר מגידולו והיונק הוי מפרק ע"י שניו והיינו כלאחר יד: שבת דאיסור סקילה. יס צמפרק צדיו גזרו רבנן ציונק ואע"ג דמשנה הוא ואינה מלאכה מן התורה אצל י"ט דכי עבד צידים ליכא אלא איסור לאו לא גזרו רבנן ציונק: (לא תאכלום) לא תאכלום כי שקץ הם. קרא יתירא הוא דהא כתיבי אזהרות הרבה צשרים (א): לא תאכל דם. קרא יתירא הוא דהא כתיבי אזהרות הרבה גצי דס: אמור א"ל הבהנים בני אהרן ומרת. שמי אמירות הללו למה להזכיר גדולים על הקטנים שלא יעמאוו: צמשהו

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלא ליספו להו צדיו: (ב) רש"י ד"ה והא"ר יוחנן לעיל ומה' צעושה וכו' דנפשיה הס"ד ואמ"כ מ"ה אין זקוק לו והא הכא איסורא דאורייתא: (ג) ד"ה לא תאכלום וכו' צשרים כתיבי אזהרות הרבה גצי דס: אמור א"ל הבהנים בני אהרן ומרת. שמי אמירות הללו למה להזכיר גדולים על הקטנים שלא יעמאוו: ד' תאכילום הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' וצריכי דאי אשמעינן דצריכי. עיי' במסכתא דה"ל נקרא דגני שנת וצנן וצנן להזכיר גדולים על קטנים. ועיי' משנת מנחם מנחם ס"י ד':

חרש שנשא

דבר מלי ושלאי. הנהג מינוקות זכרים ונקבות: לייפילו התם. ישחקו שם שנת ^א הימה: הבא לי מפתח. דרך רה"ר צצנת: לבבות. הדליקה: בעושה על דעת אביו. שהמינוק נופס צלציו ורואה שנות לו צכך ואציו עומד עליו דהוא כאלו הוא מנאוו לעשות אצל הנך

פרק ארבעה עשר

יבמות

קיד.

אמר רבי יוחנן בדמאי הקי"ו. ה"מ למימר דאפילו לא הקילו צדמאי כיון דאילו אלא מדרבנן שאני דקאמר לעיל אלא משום דהאי שניא משני צכמה דוכתי א"י כיון שיש לחוש לספק טבל דהוי דאורייתא החמירו אי לאו טעמא דצדמאי הקילו:

אלא רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה. והא דקאמר הש"ס

צס"פ יולא דופן (מה דף מו: וסס) אליבא דר' יוחנן דלמר מופלא סמוך לאיס דאורייתא וקטן ^א האוכל נבלות אין צ"ד מצווין להפרישו על צרייתא דמותיצ ליה התם הוה מצי למימר וליטעמין דהא ר' יוחנן ספוקי מספקא ליה הכא אלא דצלאו הכי שפיר קאמר התם. ה"ר אלחנן:

וקסבר דהוי מפרק בלאחר יד. וא"ת ואפילו לא הוי

כלאחר יד נמי דהא אין דשה אלא צגידולי קרקע כדלמר צפרק כלל גדול (שנת דף עה. וסס) גצי פועל חלון וכו"ת אע"ג דחלון לא חשיב גידולי קרקע צהמה חשיבא גידולי קרקע כדלמרי' צריש פ' צכל מערבין (ערויין ד' כ:): דלמעט דגיס מדכתי' צקר ולאן מה הפרט מפורש גידולי קרקע כו' זה אין לומר דנהי דחשיב צהמה גידולי קרקע מ"מ כיון דגמרי' מסמננין" צעינן ממש שיהא גדל מן הקרקע כמו סמננין דלגבי גדולי קרקע ממש לא חשיב צהמה גדולי קרקע כדמוכח צהשוכר את הפועלים (צ"מ דף פט. וסס) דלמלא דיש מה דיש מיוחד כו' ילא החולז והמגנן והמחנן שאינס גידולי קרקע ואין פועל אוכל צו אלמא גצי דבר הגדל ממש מן הארץ לא חשיבא צהמה גידולי קרקע וכן משמע צפ"ק דקידושין (דף יו. גצי גורן וקצ וי"ל דליטטריך טעמא דהכא דמפרק כלאחר יד הוא משום ר' יהודה דצבר יס דשה שלג צגידולי קרקע דלמחייצ צפועל חלון נמי משום דס ור"ת מפרק דלמפרק חייצ משום ממתק שמתקל העור ומלמזת מלאכות הוא וקשה לר"י מדלמר צ' צצית

(שנת דף קמז: וסס) חולז אדס עז למוך הקדירה אצל לא למוך הקערה ולפי' הקונטרס ניחא דטעמא משום דכשחולז למוך הקדירה הוי משקה העז לאוכל ואוכל הוא ואין זה צורר אצל לא למוך הקערה דצורר משקה מלאכל ודומה לדס צצורר אוכל מתוך פסולת אצל לפירוש ר"ת צין כך וצין כך ליחייצ משום ממתק ^א:

שבת דאיסור סקילה גזור רבנן כו'. קשה דלמרי' צפרק

אע"פ (כחוסות ד' ס.) גונת יונק חלז מושום וליכא למימר דהתם צמסוכן דאס כן אפילו שפיר זער כדלמר צפרק שלישי דשצעות (ד' כו: וסס) נצצע על הככר ומסתכן עליה מהו מסתכן לישרי ליה מר אלא מלזטער עליה מהו וקשה לר"י דאס כן מאי קאמר הכא אי דליכא סכנה אפילו צצצת מותר והא אפילו צחוליס צעלמא מותר כיון שאין צהן מלאכה גמורה ולרצי" ^א נראה דאין זו קושיא דהא אכתי לא פירש הש"ס דמפרק כלאחר יד הוא וקאמר דאפילו מלאכה גמורה מן התורה יס לו לדחות ^א להיות מותר כיון דליכא סכנה ור"י חייך דהך דהכא פליגא וכן משמע התם (כחוסות דף ס.) דלמר הלכה כר' מרינוס מכלל דליכא דפליגי עליה ואיכא דמפרש ^א דהכא צלזער של צהמה איירי שמתקשה לה רוצ חלז צדדיה וקשה לרצי" ^א דלמה היו יונקים והלא היו יכולין לחלוז למוך הקדירה ומיהו לפירוש ר"ת לא קשה דמסתמא כיון שהיו רעצים לא היה להם שום מאכל צקדירה:

משום

^[ז.ו.] ותומרא צעלמא הוי דלחמור לאפרושי מספיקא שאר מעשרות שנחשוש עליין [ביצה לה.]. מפרק. חולדה דדס שמתק תטואה משגליה לשון פורק מן החמור דישקאלינרי" ^א צלע"י רצונו לוי וגם צחוסות רצונו משולס הגאון מלמאי כן [שבת ע"ג]. כמו מפרק משאי' שפורק אוכל ממקום שנחשפה צו והוי חולדת דס וליא דלמרי חולדה דקולר ולא הוי דלאו מחובר הוא אלא פקיד ועקיר וקאי צעטיני דדד כחטאס בקשיה ולשון מפרק נמי לא שייך למימר אלא לשון חולס [שם ע"ה]. הנומק דבר ממקום שגזל צו ולא מן המחובר אלא מן החלוס וחולדה דדס הוא שמתק תטואה מקשיה (שבת ע"ג.). בלאחר יד. שאין דרך צני אדס לינק אלא לחלוז ציר [כתובות ס.].

א' ממ' פ"י צ מהל' שנת הלכה ופכ"ד שם הלכה יא ופ"יו מהל' מאלכות אסורות ה"ו ופ"ג מהל' אצל ה"י צ סמנ עשין רמג ולאין קמח טוש"ע א"ס ע"י שנת וטוש"ע י"ד סימן ע"ג סקיף כה: **א** ב מ"י פכ"ד מהל' שנת ה"י יא וע"ש צמ"מ וצ"מ: **ב** ג ד מ"י שם פ"י צ הלכה ז סמנ שם טוש"ע א"ס סימן שלג סקיף כה: **ג** ה מ"י פ"יו מהל' מאלכות אסורות ה"ו כו טוש"ע א"ס ס"י שנת: **ד** ו ז מ"י פ"ג מהל' אצל הלכה יז טוש"ע י"ד סימן שנת סקיף א' וצגה"ס:

תורה אור השלם

(א) כל הולך על פחות וכל הולך על ארבע עד פל מרבה רגלים צלל השוין השוין על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם: [ויקרא יא. כב] **ב** ע"ג כן יאמרתי לבני ישראל כל נפש מקם לא תאכל דם והצר הצר בחובכם לא יאכל דם: [ויקרא יא. כב]

(ג) ואמר יי אלה משה אומר כל נפשות בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יאמרו בעצמיו: [ויקרא כא. א]

הגהות וצינונים

[כ] בכמה ראשונים ובתי"א: **צ** "אלא" ליתא בראשונים (גם בתוס' כתי"י) ובבב"א (ועיי' ערוך לגר: צ"ל שרצים" (דפו"ר): [ד] נמ"י וכתי"א ושב"ת: [ה] כתי"א צנן: [ו] צ"ל וקרי' (מהרש"ל, וכו"ה ככת"י: [ז] כתי"א וצריבי' יהודה נראה, עיי' בהגו"י תחלת המסכת (אות ב) בשם מהר"ל: [ח] "לדחות" ליתא ככת"י: [ט] צ"ל וצריבי' מפרש"א (מהרש"א ומהר"ם. דפו"י והכא מפרש"א): [י] כתי"א דצינו יהודה:

ליקוטי רש"י

אין אומרים לו כבה. רצנן גזור על אמריה לנכרי משום שנות. וא"ל תבבב. אין צריך למחות צדו אלא יעמיו ויכנה. שאין שבייתתו. של נכרי עליהן דישאל אינו מוזהר על שפחתו של נכרי שאינו עבדו. על דעת אביו. בקטן שיעט להצטן שהצני זה נוח לאציו ועושה צצצילו. עובר כובבים אדעתא דנפשיה עביד. ואפילו יודע שנות לו לישאל הוא להנחת עזמו מתכוין שיעט שלא יפסיד [שבת קכא.]. בדמאי הקי"ו. משאל ספק דלדבניהם ואפילו ספק לימיה דרוב עמי הארץ מעשנין כן [כתובות

קיד:

חרע שנסא

פרק ארבעה עשר

יבמות

עין משפט

ער מצוה

א מִי פִּיִּי מִהֶלֶק
 וְיִרְשָׁן הַלֵּלֶּה טוֹ כִּמְנָה
 עֲזָרָן כְּטוֹשׁ״ע אֲהֶ״ע סִימָן
ב כְּטָעִין מִגַּו עֲטִיפָה מִחֶ׃
ג בִּי מִיִּי שֶׁסִּימָן הַלֵּלֶּה
 כְּטוֹשׁ״ע שֶׁסִּיפָה מִחֶ׃
ד דִּמִּי שֶׁסִּימָן הַלֵּלֶּה כְּטוֹשׁ״ע
 שֶׁסִּיפָה מִחֶ׃
ה הִמִּי שֶׁסִּימָן הַלֵּלֶּה ד
 כְּטוֹשׁ״ע שֶׁסִּיפָה מִחֶ׃
ו וִמִּי שֶׁסִּימָן הַלֵּלֶּה כְּטוֹשׁ״ע
 שֶׁסִּיפָה מִחֶ׃
ז זִמִּי שֶׁסִּימָן הַלֵּלֶּה כְּטוֹשׁ״ע
 שֶׁסִּיפָה מִחֶ׃

תוספות ישנים

הָאָה מִת עַל מִטָּה
תְּחַבֵּת. וְאִם אִם מִן
מִתְחַלֵּת. הִשְׁמַנָּה מִמֶּנּוּ
דָּתָה עַל מִטָּה. וְיָלֵךְ לְדִכּוֹן
לְדָתָהּ דְּמִדָּה וְכִי כִוּוֹנָה
לְשִׁקָּל עַל שִׁקָּל מִתְרַמֵּן מִן
עַל שִׁקָּקָה שְׁלִימָה
לְפָדִימָה לְשִׁקָּל. וְאִם אִם
מִזֵּי עַל נִסְמָק הַחֹקֶק
אֵלֶּה מִתְחַלֵּת עֲשׂוּמִי
מִתְרַמֵּן יָהּ לְשִׁקָּל וְאִם
עַל אֲרָלִי מִן עֵינֵי
לְדָתָהּ דְּמִדָּה. וְיָלֵךְ עַל
מִעֲלִילָה כִי הָאֵל דָּלָה
מִתְחַקֵּן עֲשׂוּמָה אֵלֶּה
דְּבִרָּה וְדָלָה אֲרָלִי
וְהִמָּנִי שְׁלֵמִי עַל לִפְנֵי
עַל שְׁלֵמִי מִיֵּד עַל אִם
לְדָתָהּ עַל מִטָּה אֲרָלִי
דָּלָה עַל מִטָּה אֲרָלִי
הַחֹקֶק הָאֵלֶּה עַל מִטָּה
עַל נִמִּי הִשְׁמַנָּה. וְאִם
לְפָדִימָה מִתְחַקֵּן הַחֹקֶק
הָאֵל מִתְחַלֵּת. וְיָלֵךְ
יִזְכֹּר מִן עַל מִתְחַלֵּת.
וְיָלֵךְ מִיֵּד מִיֵּד אֲרָלִי
מִן עַל שְׁלֵמָה. וְנִסְמָק
שְׁלֵמִי עַל מִטָּה דְּרִיכָה [שְׁמַת]
עַל מִטָּה. וְיָשֻׁעַ מִתְחַלֵּת
מִתְחַקֵּן שְׁלֵמָה
מִתְחַקֵּן שְׁלֵמָה

הגהות וציונים

[illegible]

ליקוטי רש"י

חרש בעל פקחת
 מוציא את אשתו
 בגט. דזיקת אחות
 הבאה מכה קידושין
 גמורים אוקרתה עליו ואין
 כח בקידושין דידה
 לדמותה משום אחות
 אשה. ואשת אביו

משום דאיסורן במשהו. פ' צוקנט^א איסורן כעעדה ואל דק דעהייל אחר זמניויל פערק קדשי מוצח (דף טו: וסא) דשרע'ס וקין עליהם זכיות דאכילה כחב צה ואמרי' נמי צפ' זמרי' דמכות (דף טו: וסא) רישק ט' ממילם ואחד חי והשלים לכית וכן משמע בדמה דוכחי אלף סי' לפנש דאיסורן זמשהו דלוקה על נמלה משום דהוי זכריה וכן נראה לר"י^ב

הדרן עלך חרש

האשה שלום. אמרו לו אחת זו ואחת זו תנשא. אין להקשות דהיינו ת"ק דלא מעיקרא לא פ"י אי מיירי אפי' בלא בוכה והכא מפרס ליה: **תנא** שלום בינו לבניה ושלוש בעולם. דלא לריך למיתני דהא סתמא דמילתא הכי הוא דשלוס בינו לבניה ושלוס בעולם אלא תימא משום סיפא: **ויזנין** דמחוה ה"א בניא או ברומחא. והיא יראה לעמוד עד שימות לפי שזרקין חלים ואצני בלסקטראות במלחמה ואינם מתכוונים על מי שיכול אבל לקמן¹² גבי נפלו עלינו לקטים נאמנת לומר נהרג שועמדת שם עד שימות וזה לא אמרה דדדמי: **מי** אבר¹³ (ב"ר¹⁴) מה לא שקר ופרע י"ה חזקיהו. תימא לר"י דע"כ לא שייך מיגו כיון דאמרה דדמי דאי שייך מיגו א"כ במלחמה בעולם אמאי לא מהימנא במיגו דאי צעיא אמרה מה על מטתו אלא ש"מ דלא שייך מיגו כיון דאינה חשודה לשקר ואר"י כיון דדייקא כולי האי שהחזיקה היא אלם כן ודאי לא אמרה דדמי ומטעמא דמיגו דאי צעיא אמרה שלום הוא בעולם יש לה¹⁵ להאמינה כיון דדייקא כולי האי אבל כי לא החזיקה אינה נאמנת לומר מה בעלה במלחמה מחוץ שיכולה לומר מה על מטתו דלכן זה מיגו כיון שדוע בעולם שהיא אמרה יראה לומר מה על מטתו וידוע¹⁶ שהיא משקרת אבל בהחזיקה ודאי דדייקא טפי וימיה קשה לר"י דאמר פ' כל הנשבעין (שפועות דף מה: וסג) גבי שכיר נשבע ונזקל לא שנו אלא ששכרו צעדים אבל שכרו שלא צעדים מחוץ שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתי ונחתי לך שכרך ומה מגו הוא זה והלא אינו תסור לשקר [אלא] דבעל הבית טרוד בפועלי

או ברומחא וסברא ודאי מ
אמרה בדדמי הדר אמר רב
מת ברעב אמר לה שפיר
אמרה ליה מר נמי ידע דכי
כי אמרה מת בעלי במלחמה
וקברתיו ואי "מפולת הרי
דאמרה בדדמי דבר אמרי
כמלחמה דאמרי בדדמי ואמ
בלא שני לא אזיל איבעיא

[illegible][illegible]

במשוהו. כעדשה כטומאתן: משום דידה. שהיא פקתה וצת עושין
וימצינא גרס משום ידיה: משום גזירת התרת יבמה לשיק. דלי
אמרי יחזיז חרסא גבי חרס לא ידעי אינשי טעמא משום קטן
אוכל נבלות הוא ופצרי דקדושין ידה דמו לא ליקח דפקתה אחותה
ואין צועל אחות וקוסמה הילכך אחי
למשפחה לאחותה לזון שאר אחות
אשה שפטורה מן החליצה:

הדרן עלך חרש

האשה. וישלום בעושים. שאין שעת חירוס דחיימא בדדמי מאומד לנה אם פירש הימנה חדש או חדשים ודאי הואיל ולא חזר הרגוהו לניסום הדואיל ולא שעת חירוס אי לא חזיתיה דמית חיישא לקלוקלה שמה יצא לאחר שניסת ומהא מהולתה כדאמר צהאשה רבה

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמרה דדדמי
דסברה ס"ד צכל הני ט':
(ב) שם צלא שני לא אזיל
איצעיל ליה החזיקה ט':

הגהות הגר"א

[8] וְגַם עַד דְּאִמְרָה
מֵת וּקְבֻרָתוֹ. וְיִצְ
מִשְׁמַע דְּנִמְלֻחְמָה כְּהִ"ג
כִּי"ש נִדְּאֻמְנָה. כִּי"פ כֹּל
הַפּוֹסְקִים לְגַד הַרְמֻזִּים
דְּפֶסֶק דְּנִמְלֻחְמָה אִינֵה
נִדְּאֻמְנָה כְּהִ"ג וְעַמְש"ש
(בְּהַ"ע ס' י"ו ס"ק
ק"ו) לְגַד רְמֻזִּים וְכִי"מ
מַמ"ש וְכִי"מ קָטוֹ"ו כִּי"מ
אִיכָּא בִּינְיָהוּ דִּלְרִגְוִל כִּי'
וְלֹא קֹאֶמֶר בְּהַ"ג:

תוֹם' חֵד מִקְמַאי

[illegible][illegible]

אכל בבת קברותיו נאמן. וכל ידיתו לטוף דעתו ראה דא חזר במלכותה היוונו עשמואל לומר מהיכן משום דא רדיק:
עוד חזר מ"ס מהימן בבת קברותיו משום מאשא. וכל אדא משתבאר דאפי' נאמנת לומר מתי במלכותה וקבריתו:
ועליו נעשה דא אכל ונעלתי איתא נאמנת שאני ההם דאמרין כי יחזכי לירדן תרחישו שני לדידהו נמי תרחישו
שני ליה אדא איהו מהו מן קודם שיצאהו מן המערה נאמנת אלא הכא במאי עסקין קאמרתו אי ברחמי ונעלתי ויהא
נעלתי לפרשוי דאמרי אמה אי שמיתו? סמךן חלפת המערה אלא ביד אן סהדי דמקשרא שחרי בשנו המערה על שנים
ואני נעלתי נאמנת ההם כדרי אדרי אדרי אמהו כלי זיינה עליהו. פ' מעיקר קס"ד דמקשרא שחרי בשנו המערה ועל בעלה היא
אמר מלחמה בעולה היא לחרוב כל הרומצאין אדא אנשיה אדא אנשיה אדא דאפי' ליה דירעין במלכותה בעל דא אמה
נחמץ מפני שלשיתא אפי' הורגתא את הנשים שלם ויניין עלתה ומאחר שחלשום מעט נטרה ליה לבעל חזויה אלא אמה

7

תַּעֲבֹד וַעֲשֵׂיתָ כָּל־מַלְאכְתָּךְ:
 וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מַלְאכָה
 אַתָּה | וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עֲבָדְךָ וְאִמְתְּךָ
 וּבַהֲמֹתְךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ:
 כִּי שֵׁשַׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה
 אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־
 הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח

ט שְׁתָּא יוֹמִין תַּפְלָח
 וְתַעֲבֹד כָּל עֲבָדְתְּךָ:
 וַיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְּתָא
 קֳדָם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד
 כָּל עֲבָדְתָא אַתָּה וְכִרְךָ
 וְכִרְתְּךָ עֲבָדְךָ וְאִמְתְּךָ
 וְכַעֲרֶיךָ וְגִירֶיךָ דִּי בְּקִרְיֶיךָ:
 יא אַרְי שְׁתָּא יוֹמִין עֲבָד יי
 ית שְׁמַיָא וְיִת אֲרַעָא ית
 יִמָּא וְיִת כָּל דִּי בְּהוֹן וְנַח
 בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה עַל כֵּן
 בְּרִיד יי ית יוֹמָא דְשַׁבְּתָא

תולדות אהרן לא תעשה כל מלאכה.
 שבת קיד:

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת

שְׁמַתִּי חֲכָמִים

רש"י

מוזמניו ג לשבת*: (ט) ועשית כל מלאכתך.
 כשמצא שבת יהא צעניך כאלו כל מלאכתך עשויה שלא
 תהרהר אחר מלאכה (מחלמה): (י) אתה ובנך ובתך.
 אלו הקטנים או אינו אלא גדולים אמרת הרי כבר
 מוזהרין הם אלא לא צא אלא להזהיר גדולים על שציתת
 הקטנים וזה ששנינו** קטן שצא לכבוד אין שומעים
 לו מפני ד שציתתו עליך: (יא) וינח ביום
 השביעי. כזיכול הכתיב צעמנו מנוחה ללמד הימנו
 ק"ו לאדם שמלאכתו צעמל וציגיעה שיהא נח בשבת:
 ברך. ויקדשהו. צרכו צמן לכופלו נשעי לחס משנה

* ביצה טז. ** שבת קכא.

שלא להחטיאו בידיהם הרא"ם. (נח"י) ולי נראה מדהביא הרב המשנה

תמיד ומלת זכור לא מקור ולא ציווי שאם היה מקור לא היה מורה
 על הפעולה כי אם על המחשבה ואם היה ציווי לא היה הו"י
 בקמץ. אלא הוא ממוצע בין המחשבה והפעול והוא הפעולה
 התמידית ל"פ תנו לב וכו': ג הקשה הרמב"ן שזהו נגד הלכה שהרי
 הלכה כב"ה וז"ל הגמרא (בב"א דף טו) שמאי הזקן כל ימיו היה
 אוכל לכבוד שבת היה מוצא בהמה נאה כו' היה מניחה לשבת מצא
 נאה הימני היה אוכל את הראשונה ומניח את האחרונה ליום השבת
 אבל הלל מדה אחרת היתה בו שנאמר ברוך ה' יום יום עכ"ל. ותיירץ
 הרא"ם דלא פליגי בית שמאי ובית הלל אלא לענין מאכלות ובזה
 הלכה כבית הלל אבל בחפץ מודה הלל וכאן קאי על החפץ עכ"ל.
 ולי נראה שאין צריך לכל זה דבכל מקום הלכה כב"ה חוץ מזו
 שהלל הזקן שהיה אומר זה הדין לא פליג עם שמאי הזקן על זה
 וכן מוכח שלא היה פליג שאמר אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה
 בו משמע דלא סבירא ליה שהדין כך אלא שהיה לו מדה אחרת.
 מהרש"ל: ד היינו אם עושה הקטן על דעת גדול אבל כשאנו עושה
 על דעת גדול אין אומרים לו כבה ולא אל תכבה רק הגדול מצווה

ספורנו

העושים לדעת אביהם: (יא) כי ששת ימים עשה ה'. והמכוון
 מהם שידמה האדם לבוראו כפי האפשר, וזה בעיון ובתלמוד
 ובמעשה הבחירי לרצון לפניו: וינח ביום השביעי. שבו כבר
 נשלם כל הצריך להביא המכוון אל תכלית, ובשלמות תהיה
 המנוחה: על כן ברך ה' את יום השבת. בנפש יתירה, והיא
 הכנה יתירה לעבודת האל יתברך:

מנחת שי

(ט) ועשית כל מלאכתך. הכ"ף בדגש ורפה:

מנין המצות לטהר"ם חאנני ז"ל

[לב] (לאו יט) שלא לעשות מלאכה בשבת שנאמר לא תעשה כל מלאכה:

הלכות שבת סימן שלד

קעת.

באר הגולה

^[*1] **שְׁוֵדָאֵי יתְבַקְעוּ כְּשֶׁתִּגְיַע לָהֶם הַדְּלָקָה**, ^[*1א] **דְּגָרָם כְּבוֹי מִתָּר**. הגה במקום פְּסִידָא (מרדכי פרק כל כתיב): **כג. טְלִית שְׁאֲחֻז בַּהּ הָאוּר, (נד) פּוּשְׁטָה וּמִתְכַּסֶּה בַּהּ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ אִם תִּכְבֶּה. יוֹשׁ מִי שְׁאוּמָר שְׁצִירָף (נה) שְׁלֹא יִתְכַּוֵּן לִכְף. הגה מִתָּר לִכְפּוֹת (נו) קַעְרָה עַל הַנֵּר שְׁלֹא תֵאָחֲזוּ בְּקוֹרָה (טור). וְעֵינִן לְעִיל סִימָן רַעוּ סַעִיף ה): כד. יֹשׁ אוּמָרִים (נו) שְׁאִין יָכוֹל לִתֵּן עָלָיו יִשְׁכְּבָה כְּשִׁיגִיעַ לָהֶם, יוֹשׁ אוּמָרִים (נה) שְׁמִתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן בִּשְׁאָר מְשָׁקִים חוּץ מִן הַמַּיִם, (נט) מְשׁוּם כְּבוֹס, יוֹשׁ מִתִּירִים אֶפְלוּ כְּמַיִם. (ס) וְדַבְרֵי סִבְרָא שְׁנִית נִרְאִים: כה. (סא) וְאִינוּ יְהוּדִי (סב) שְׁבָא לִכְבוֹת (סג) אֵין צָרִיף לִמְחֻת בִּידוּ, (סד) אֶבֶל קֵטָן שְׁבָא לִכְבוֹת (סה) צָרִיף לִמְחֻת (סו) בִּידוּ: כו. (סז) יָכוֹל לֹמַר (סח) בְּפִנֵּי אִינוּ יְהוּדִי**

אוצר החכמה

א ברקתא וממשעות פוסקים. ב בית יוסף ממשעות הטור. ג הרי"ף וכן כתב הרב המגיד בפרק יב בשם הרמב"ם ד' תרמכ"ו ודלא כר"י שם וכן נראה דעת הרא"ש. ד תוספות שם בשם הרשב"ם, וכן כתב הטור. ה תרמכ"ס בפרק יב. ו הרב המגיד בשם הרשב"א ותר"ן בשם תרמכ"ו ומשנה שם קא. ז שם בגמרא.

באר היטב

יש למנע אותו המנהג: **יט. יתכּוּן**. פרוש, שלא ירוץ ויקפץ וינענע אנה ואנה כדי שיכבה, אלא מתכסה בה כדרכה, ב"ח, וכן העלה הט"ז וכתב, ונענעו השלית שאחז בו האור כדי שיכבה אסור גמור הוא ולא יעשה כן בישראל, עד כאן לשונו, עין שם. וכן ספר תורה שאחז בה האור, פושט וקורא בה ואם כבתה כבתה, רמב"ם: **יט. משקין**. דרוקא להפסיק בכלים שרי, שאין המים בעין: **כ. במים**. דסיבירא להו דלא שייך כבוש אלא במקום שיש טנוף או דם, ועין סימן שיט סעיף טו ועין שו"ת דרפי נעם ס"ד: **כא. אינו יהודי**. אפלו עבדו המשכר לו לזמן, דכרי משה:

באר הלכה

שקורא הפוסקים בעל פה ונדמא דקריאת שמע שקורא בעל פה, ואין כזה משום דברים שכתב אי אתה רשאי לאמרם בעל פה, וכנ"ל בסימן מט שכתבו הפוסקים דהוא הדין בשאר פוסקים אם העולם בקיים לאמרם בעל פה בשאר לשון, ולהכי אמרינן דבכל לשון נאמרה לקרות, מה שאין כן בענינו דארינן שכתב התורה בשאר לשון וקורא הלשון מתוך הכתב, התם שפיר סבירא לה להראב"ד דלא התר לכתב שאר לשון ולקרות בו כי אם כשאינו בקי בלשון הקדש:

כב [*1] שְׁוֵדָאֵי יתְבַקְעוּ. שאין להם כח לקבל האור מפני שחדשים הם, ומשמע בגמרא דאפלו אם מכון לזה נהוה מדף מז ע"ב דאמר שם מתחלה קדם דמתרין מפני שמקרב את כביו, דלרבנן מתר בניצוצות אפלו בשבת, אף דהוא מכון שיכבה על ידי זה, גם כן שרי, כיון דהוא אינו אלא גרמא, וכן מוכח שם גם בדרף קכ ע"ב דמפיק דגרמא שרי, מדרכתיב לא תעשה בו מלאכה, עשיה הוא דאסור גרמא שרי, ודמא דעשיה שרינן בגרמא:

^[*1א] **דְּגָרָם כְּבוֹי מִתָּר**. לאו דוקא כבוי דהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, דאפלו בכל מלאכות הדין כן וכנ"ל:

יכול וכו'. דדוקא להפסיק בכלים מלאים מים שרי בסעיף כב, שאין המים בעין, אכל הכא שהמים בעין, הוא מקרב להכבוי על ידי זה ^מ ואסור: **(נה) שְׁמִתָּר וכו'.** סבירא להו דזה לא חמיר מגרם כבוי בעלמא דשרי: **(נט) מְשׁוּם כְּבוֹס**. דקיימא לן שרית הבגד זהו כבושו, והיש מתירים סבירא להו דלא שייך זה אלא במקום שיש טנוף או דם אכל לא בטלית נקי: **(ס) וְדַבְרֵי סִבְרָא וכו'.** עין לעיל בסימן שב סעיף ט בבאור הלכה (אות כ) דבור המתחיל שיש עליו לכלוף, מה שכתבנו בזה: **כה (סא) אינו יהודי וכו'.** דאינו יהודי ^מ אדעתא דנפשה קעביה, ואפלו יודע שנזח לו לישראל, הוא להנאת עצמו מתכונן שיודע שלא יפסיד, אכל בסימן רעו בהדלקת נר כשהדליק בשביל ישראל, שגוף הישראל נהנה ממנו, לא אמרינן אדעתא דנפשה קעביד ואסור להשתמש לאורה: **(סב) שְׁבָא לִכְבוֹת**. אפלו ^מ הוא עבדו המשכר לו לזמן, גם כן אמרינן אדעתא דנפשה קעביד: **(סג) אין צריך למחות בידו.** אכל ¹ אסור לזרוז שיכבה אף דכא מתחלה מעצמו לזה: **(סד) אֶבֶל קֵטָן שְׁבָא לִכְבוֹת**. אפלו ² קטן שלא הגיע לחנוף: **(סה) צריך למחות**. דקטן ²² אין לו שקול הדעת לעשות אדעתא דנפשה ועושה לדעת אביו, שיודע שכבוי זה נזח לאביו ועושה בשבילו, ואסור, דמצוה על שביתתו. ועין במגן אברהם שכתב בשם הר"ן, דאפלו למאן דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה דרבנן, גם כן צריך למחות בידו, ²³ ועין בפרי מגדים מה שכתב בזה: **(סו) בִּידוּ**. עין בבית יוסף, דאפלו אם בא לכתוב דלקה שבבית אחרים גם כן ²⁴ צריך למחות בידו, כיון שעושה בשביל גדול: **כו (סז) יָכוֹל לֹמַר וכו'.** כיון שאינו אומר לו כבה. ועין ביוזרה דעה סימן רכא סעיף ח דמשמע שם ²⁵ דלומר בלשון נוכח אם תכבה לא תפסיד, גם כן אינו רשאי, דזהו גם כן כאומר לו כבה, אלא בלשון כל המכבה, דלעלמא קאמר. והשלטי גבורים מצדד להקל בזה לענין דלקה. ועין מה שכתבנו לעיל בסימן שז סעיף יט: **(סח) בְּפִנֵּי אִינוּ יְהוּדִי**. אפלו ²⁶ הוא שכירו המשכר לו לזמן, אכל אסור לומר לאינו יהודי לכתוב ²⁷ לכלי עלמא, דכיון שאדם בהול על ממונו חישינן דאי שרית לה אתי לכבויי הוא בעצמו,

שער הציון

ובדלקת אחרים מחוב האחר על כל פנים מדרבנן למחות בידו, דהא הגמרא שקיל וטרי אמאי התיירו באינו יהודי, ומשני אינו יהודי אדעתא דנפשה עביד, מה שאין כן בקטן זה, וכמו שכתב בבית יוסף: **כו** נה. קצת דחוק לפי זה שבת קא בגמרא כבה הוא דלא אמרינן לה, עין שם: נו. מגן אברהם: נז. הינו, אפלו למאן דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה דרבנן, וקאמא לן לעיל בסימן שז סעיף ה דשבות דרבנן מתר על ידי אינו יהודי במקום הפסד גדול. ועין שם במגן אברהם בשם הר"ן טעם אחר דיש להחמיר בזה:

כג מו. הפ"ח והמגן אברהם והאליה רבה, ושלא כט"ז דמשמע מזה דלכל הפוסקים אסור כזה כשהור, ולהפ"ח והמגן אברהם משמע דגם להטור שרי באופן זה: **כד** מז. הינו מדרבנן, כמו שם בדרף מז ע"ב לענין ניצוצות, עין שם: **כה** מח. מגן אברהם וישאר פוסקים: מט. בית יוסף ומגן אברהם: נ. כן מוכח ממתניתין: נא. תוספות: נב. מגן אברהם בשם פוסקים: נג. ולפי מה שכתב הגאון ר' עקיבא איגר בחדושי, עין שם, נדחו דבריו: נד. ולעניות דעתי דבדלקת אביו מחוב אביו מן התורה למחות בידו כיון שהוא עושה לדעתו, כדי שלא יעבר אמה דכתיב לא תעשה וגו' ובנדף ובתף,

עין משפט
נר מצוה

צב א ב מיי פ"א מהל'
 דברים הל':
צב א מיי שס ה"ד:
צ"ד ד מיי פ"ז מהל'
 משלכות אצרות הל'
 כו סגל לאחין קמא טוש"ע
 א"ח"ס ק"י שגמ טוש"ע
 י"ז"ר ק"י שגמ ספ"ר א
 חת"כ:
צ"ה ד מיי פ"א מהל'
 דברים הל"כ סגל
 לאחין רמא טוש"ע ק"י
 רל"ג ק"י ז וטע"י לה:
צ"ו ד מיי פ"ד מהל'
 תמוזות הל':
צ"ז ח מיי פ"א שס הל'
 כו:

קטן אוכל גם

יאכלו אחרים אין צדק כלום כל זמן
שלא אסר עליהם בקיום דהוי כהקדש
ו"ל דניחא ליה לאזקומי כשאכלו
אחרים מיד סמוך לנדרו:

"זקוקין." וא"ת והא סבר ר"ל
 התרמאת ספק לא שמה התרמא
 בהתערבות (ובזה ש) גבי נותר
 ופוגל שנגזל וכן בזה והכל התרמא
 ספק הוא דשמא לא יבא ב' שערות
 עד ב' שנים או ג' ונמצא דאכתי
 לא היו מופלג סמוך לאיס ואי מיירי
 שכלו אחריס לאחר שהגדיל א"כ
 הג"ל שכללו הוא עצמנו וזהו שא
 שערות נמי לא איירי דל"כ הוא
 עצמנו ואי יכלנו ילקה דרבי יוחנן
 אית ליה לעיל^ו דחוק זמן כלאחר זמן
 יוי"ל דלחילוקי בתר רוב שמצינן שתי
 שערות בזמן דהיינו בני י"ג ויום א'
אין ב"ד מצווין להפרישו. וא"ת
 לרב הוגה דאחר שהא עצמנו
 לוקה מה מועיל הפרו וכו' מה משני
 הא צבי רבי יוחנן למימר בפרק חרש
 (יבמות דף קד.) ד"ב מזוני להפרישו
 יוי"ל דלמסקנא דקאמר דעל דעת
 בצלה נדרת אחי שפיר והוא מצי
 למימר השתא וליטעמין הא סבר ר'
 יוחנן ד"ב מזוני להפרישו אלא
 דכלא"ה פריך שפיר:

וכמו אלה אע"ג ללא כמוז בספרים
אראלה ועין וז יש ב' אע"פ (מבטח)
(ע.) אמר ר' הונא צריה דרב
היפוטע צאומר יקדשו דמי לעושה
לדאן בספרים אלא^פ ובגדרים (ד^ק) (ג)
יש בספרים אלה וא"ת א"כ אמאי
צפשת דברים דבעל מפר
איהו אשמו כגון הכא
הבעל מפר דעל דעמו וזרת וי"ל
לענין צפשת דעמו אמר קיים
לית שאליו יכול להפ^ר א"י משום
לדאמר דאמרו בעל מפר קאמר
לדעולס על דעמו היא נודרת ואע"ג
הא לא הו אלה יטאול דרבנן
ולא אדמה הוה שפר מ"מ
סבורה שדדי להפר כמו בשאר נשים

ונודרת על דעתו: **א**י אמרת בשמיא
וה"ת אדפריך מרבי יוסי לסיועי מד
תרומה אלמא סבר דמופלא הסמוך
טבל לאורייתא וי"ל דר' יהודה נ
לאיש לאורייתא ולהקל לתקן טבל

דהוא סתמה כי היכי דסתם מת
קדושת הארץ ותרומתה להשתא

בבעל הספר הוא דאמרין גודרת על דעתו לפי ש
זו תוספתו של שולחן כל עיקרו על דעתו נדרר
הוא וסאכיו סיינעא לר"ל. וחמיה דר"ל סבב כי
אחי גביר רבנן ופסקין טבל דאורייתא
ורומה לר"י דר' ירמיה ופסקי מצוי טבל דמופלא
וזו היה מופלא פמוד לאיש כגדול אבל לתקן הכיר לר'
והוא דאמרין ב' אלו עוברין המקשה של חולין ו
מכאן משמע דתרומה טבל כבוד דמזרייתא הוא דר'
ונפלו אלו לתרד אלו מותרין שאני אומד חולין תרד

לפי שמצינו שהשוה הכתוב. מ
לאיש דאכתי קטן הוא כל שנה
לאיסקר ולא יחל אמרתי שיהא
לקרבן מעילה^ט וכל יחל היינו

הכתוב הקטן כגדול
ולכל יחל יכול יהא
ת"ל^(א) זה הדבר קתני
ל חייב אימא לאיסור
מה נפשך אי מופלא
מ מילקא נמי לילקי
לאו דאורייתא איסור
ים עליו^(ב) שמע מינה
מצווין עליו להפרישו
ש שהקדיש הוא ואכלו
יש הוא ואכלו אחרים
קין מאי איכא למימר
אכלו אחרים רב כהנא
ור"ל דאמרי תרווייהו

סמכתא בעלמא גופא
 ב כהנא אמר אין לוקין
 תרוייהו לוקין במאי
 מופלא סמוך לאיש
 מופלא סמוך לאיש
 ממה יתומה שנדרה
 ממת בשלמא מופלא
 נשואין דרבנן ומבטלי
 אמרת דאורייתא אתו
 נדרא דאורייתא אמר
 בעלה מפר לה ממה
 הוה אי דאורייתא
 יואין ב"ד מצווין עליו
 אבכלה בהפרה קמייתא
 לה מפר לה כל שעה
 הא אין בעל מפר
 משמיה דרבא דאמר
 כל הנודרת על דעת
 אביי ת"ש^ט קטן שלא
 יהודה אומר אין^י
 אי אומר^י עד שלא בא
 וימתו תרומה משבא
 תרומה סבריה קסבר
 דאורייתא אי אמרת
 לאיש דאורייתא אתי
 מבלא דאורייתא אלא
 גברא דרבנן ומתקן
 סבר רבי יוסי תרומה
 ר' יוסי^י תרומה בזמן
 בסדר עולם^י אשר
 דרשה ראשונה ושניה
 להן^י וא"ר^י יוחנן מאן
 ר' יוסי^י תני^י (ב) לה
 סתברא דתניא עיסה
 בשאור של תרומה
 חייבת

היא למקדשה דצטרו שקור
יהושע: ושניה. צמי עזרא:
צטלה קדושת הארץ ונצטרס
ששיטת. לעמיד לבא: אין
יטרכו לרשתה ולקדשה ללא
ואמר רבי יוחנן. בעלמא:
ר' לא דרשא דקתי ש
כגון שפיל סאה של תרומה

בדיבור זה סותר לפירושו בדיבור הקודם והוא שבעל אלא שמחרן אמאי ליתא כזה ומפרש כפי' החס' והראשונים דהוי כמו ובכתי' ליתא כלל הדיבור "כדרב פנחס":

וזה דוא דמקשה בדבורו שמואל עליה

שפעתו פסל מקום מגעו והכא שמואל דלא

גרים ממנו שפסל אסמכתא איהו וכן מוכח בל

יתנו והוא שרבו חזילי על התרומה פי' שאז

[illegible]

(א) גמ' חני לה ולא קט

לה. נ"ב ז"ע מן עירוב
דף לו ושבת דף ק
וסנהדרין דף פו ושזועו
פ"ק וצממה מקומו
(ב) רש"י ד"ה כד
פנחס וכו' דלעולם
וכו' אהכי מבטלין
(ג) ד"ה תמי לה ול
ספר:

גמ' שהקדיש הו'

ואכלו אחרים. נדרים טו ע"א זר"ן שס

(א) וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה

רָאִשֵׁי הַמִּסּוֹת לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר
אֲשֶׁר צִוָּה יי [במדבר ל, ה]
(ב) וְהִבִּיֵּיךָ יי
אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
יְרִשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירֶשְׁתָּ
וְהִרְבֵּיךָ
מֵאֲבֹתֶיךָ: (דברים ל, ה)

[נדפס בסוף המסכת]

(הגר"ש מדעסויא), וכ"י

[illegible][illegible]

בן גודגדא דלא בעינן דעתה, ברי לנו מסברא דמשום דאמר כנסי שטר חוב זה לא בטלה לנתינתו, ונתינה לשם גירושין היא. ואמר לעדים לאו דוקא, אלא הוא הדין אם היה מדבר עמה על עסקי גיטה ונתן לה לאלתר. וכל שלא אמר לעדים כלום או לא אמר לה, אפילו נתן לה גט סתם אינה מגורשת אם לא היה מדבר עמה על עסקי גיטה, וכדמוכח בפרק קמא דקידושין (ו' ע"א), וכבר ביארתי שמועה זו במסכת גיטין (נ"ה ע"א, ע"ב, ע"ח ע"א) בס"ד:

דף קיד ע"א

אלא מניחו תולש מניחו זורק. ואם תאמר תולש זורק מאן דכר שמיה לימא מניחו מביא. ויש לומר דלרבנותא נקט תולש שהיא לאלתר מלאכה גמורה שיש בה מעשה גמור, וזורק נמי טפי עדיף ממביא, דאילו מביא כשעומד לפרש תוך ארבע אמות אין כאן איסור, ודרכו של קטן להיות עומד לפרש קלי קלי. כן נראה לי:

בעושה על דעת אביו. פירש רש"י ז"ל כי כשעומד אביו עליו ומגלה דעתו דניחא ליה שיעשה הרי הוא כאומר קום עשה, וכאילו הוא מאכילו בידים שהוא אסור, ולא אמרו אלא כשאוכל מעצמו ואין האב מגלה לו פנים דניחא ליה, וכל שכן שלא יאמר לו קום אכול. וכן עיקר:

ר' יוחנן ספוקי מספקא ליה וכו'. יש מקשים מהא דאמרינן במסכת נדה (מ"ו ע"ב) קטן שהקדיש ואכלו אחרים, ר' יוחנן אמר לוקה כשהוא מופלא סמוך לאיש, דקסבר מופלא סמוך לאיש דאורייתא. ואותבינן עליה מדתניא יתומה שנדרה בעלה מיפר לה, ואי מופלא סמוך לאיש דאורייתא היכי אתיא הפרה דנישואין דרבנן ועוקר הקדש דאורייתא. ופריק רבא בר שילא דקטן אוכל נבילות הוא, ואין בית דין מצווין להפרישו, אלמא לר' יוחנן פשיטא ליה. וי"ל דאנן הכי קאמרינן דר' יוחנן עביד כמאן דמספקא ליה ואזיל ומדחי. ומיהו כיון דר' פדת פריק שפיר מאי דאקשו עליה ועביד בה עובדא, קים לן דר' יוחנן הכי סבירא ליה. ויש מתרצים בפנים אחרים, וזה נראה לי נכון. ומיהו אמסקנא דהתם לא קשיא מידי, דהא פריקנא מתני' משום דרב פנחס דאמר כל הנודרת על דעת בעלה נודרת, וכדפרישית בדוכתא בס"ד.

ומיהו שמעינן מההיא סוגיא דאפילו במופלא סמוך לאיש אמרו דקטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו, והוא הדין לאביו דהא מדמינן להו אהדדי בשמעתין. והרמב"ם ז"ל (מאכ"א פ"ז הכ"ח ע"ש) כתב שאם הגיע לחינוך חייב אביו להפרישו, והדין עם רבינו ז"ל, דהיאך יחנכנו במצוות עשה ויניחנו לאכול נבילות וטריפות. וכיון שכן יש לנו לומר, דכל מאי דמיייתנן בגמרא בקטן גבי אביו מיירי בקטן שלא הגיע לחינוך. אי נמי דההיא דמסכת נדה לא קיי"ל הכי אמסקנא (קנב) נ"א: ולפי דבריו קנשיא איש ולפי דבריהם קשיא אשה וכו'. וצ"ב:

שאיין להם כתובה מתקנתא דרבנן, הילכך אין לנו אלא כשכתבו בית דין קיום כתובה בשביל חרש דתקון ליה רבנן נישואין, אבל כתיבת חרש אינה כלום, ואין צריך לומר דלשוטה וקטן אין להם עליו כלום, לא על ידיהם ולא על ידי בית דין:

הוא דאמר בר' אלעזר. הלשון הזה הוא זר, דבעלמא אמרינן הכי כדמותבינן לאמורא משום תנא, ואמרינן אע"ג דהא מתני' או מתניתא פליגא עליה הוא דאמר כפלוגי תנא, ואילו הכא אתי לסייעי מהאי תנא, ואמרינן דדילמא האי תנא לא מסייע ליה דאיהו בשיטתא דאידיך תנא אזיל, וזה מן הלשונות שמתחלף ענינם בתלמוד:

דף קיג ע"ב

תנא דבי ר' ינאי ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצאת זו שאין לה יד ותנא דבי רבי ישמעאל וכו'. לפי מה שפירש רש"י ז"ל במסכת גיטין (ס"ד ע"ב ד"ה אינה) דקטנה שאינה יודעת לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפילו על ידי אביה, הוא הדין לזו אפילו לרבי ינאי ואין צריך לומר לרבי ישמעאל, וליכא בין רבי ינאי לרבי ישמעאל אלא משמעות דורשין בלחוד. אבל רבינו תם ז"ל פירש דקטנה שאינה יודעת לשמור את גיטה יכולה היא להתגרש על ידי אביה אם יש לה אב, שהרי הוא יכול לשמור את גיטה, והוא הדין לשוטה זו. מיהו לסברא דרבי ישמעאל בשוטה אפילו יש לה אב אינה מתגרשת על ידי אביה, כי אין אביה יכול לשומרה שלא תהא חוזרת לבעלה ועדיין היא משו[נ]לחת וחוזרת, וכן הוא בירושלמי (כאן ה"א). ומיהו בקטנה שיש לה דעת קצת אפילו לרבי ישמעאל יכול למונעה שלא תהא חוזרת. וכבר ביארתי הדברים והבאתי הירושלמי במסכת קידושין (מ"ג ע"ב) ובמסכת גיטין (שם) בס"ד:

דיקא נמי דקתני גבי ידיה לא יוציא עולמית. פירוש דמשום שאין גירושיו כלום מן התורה קתני האי לישנא שאין לגירושיו תקנתא עולמית, שאפילו נישאת בגט זה ויש לה כמה בנים תצא, מה שאין כן (בחרשת) [בשוטה] דבדיעבד אם נישאת לא תצא, ואע"פ שאין לה בנים, ואפשר שאפילו נתגרשה תינשא לכתחילה:

מדרקתני אינו דומה האיש וכו'. כלומר אינו דומה האיש הזה שאנו דנין בו לאשה שאתם מביאים לראיה עלינו:

אדרבה מדקאמרו אף זו כיוצא בה שמע מינה אשה קמיבעיא ליה. כלומר אף זו פקחת שנתחרשה שאתה חולק עלינו דינה כחרשת מעיקרא שאתה מודה בה:

אלא ר' יוחנן לדבריהם קאמר להו וכו'. פירוש ולפי דבריו קשיא אשה קנב, והשתא מתפרשא מתני' שפיר:

אמר רבא מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא נלמוד אמר לעדים וכו' עד כיון דאמר לה כנסי שטר חוב וכו'. וקשיא לן והיכי שמעינן מדברי ר' יוחנן בן גודגדא דלא אמרינן בטולי בטליה. וי"ל דהכי קאמר לך רבא, כי אחר שלמדנו מעדותו של ר' יוחנן

דפרישנא טעמא דמתני' משום דרב פנחס, ולעולם קטן שהגיע לחינוך חייבין בית דין מדרבנן להפרישו מנבילות ואיסורין, וכן דעת מורי הרא"ה ז"ל הר"ם בשם רבו רבינו הגדול ז"ל:

יונק תינוק וחולך מנכרית ומבמה טמאה. הוה משמע לכאורה דחלב נכרית אסור לעולם כחלב בהמה טמאה, ולא משמע הכי, שלא חילק הכתוב בשום מקום בחלב מהלכי שתיים, ובפרק אין מעמידין (ע"ז כ"ו ע"א) שנחלקו ר' מאיר וחכמים בנכרית המניקה בנה של ישראל, לא אסר ר' מאיר אלא מפני שחשודים על שפיכות דמים, ורבנן שרו כשאחרות עומדות על גבה. וכן משמע במדרש (שמ"ר פ"א פכ"ו) גבי האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות, שאין בחלב נכרית איסור אלא מידת חסידות מדבריהם, והטעם מפני שהחלב שלהם מאכילת נבילות שקצים ורמשים, ומגדל אכזריות ביונק וטבע רע, ולפיכך הרחיקוהו חכמים ואסרו אותו, וכשאינן שם חלב ישראלית שרי, דתינוק מסוכן הוא אצל חלב ואין משהין אותו מלינק, ומיהו כשאפשר על ידי ישראלית אסור מדרבנן להניקו חלב נכרית. וכבר כתבתי במסכת ע"ז (שם ד"ה ונכרית) בס"ד:

קתני מיהת אין חוששין ביונק שקץ. פירוש אלמא קטן האוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו. ופרקינן התם משום סכנה. ואם תאמר בשלמא למאי דפרקינן דהתם משום סכנה, היינו דקתני סיפא ולא יאכילנו נבילות שקצים ורמשים, מפני שאינו מסוכן אצלם, הא חלב מאכילין אותו בידים, וכי קתני רישא יונק תינוק, היינו שיונק על ידינו שמניקין אותו לכתחילה, אבל למאי דקא סלקא דעתין דרישא מניחין אותו לינק קאמר, ומשום דקטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו, אדקתני סיפא ולא יאכילנו נבילות ליתני בדידיה שלא יניקנו חלב נכרית ובהמה טמאה. וי"ל דאנן קא סלקא דעתין דהוא הדין דהוה ליה למיתני הכי וחדא מינייהו נקט:

לא צריכא דאיכא צערא וכו' שבת דאיסור סקילה גזרו בה רבנן. פירוש ואע"ג דמפרק כלאחר יד הוא והוי ליה שבות דרבנן על ידי שינוי, דאפילו יונק בידים שבות דרבנן הוא שאין דישה אלא בגדולי קרקע, לא שרינן ליה בשבת משום צערא, אלמא לא התירו על ידי ישראל בחולי שאין בו סכנה שבות מדבריהם ואפילו על ידי שינוי, ואפילו שהתירו בו שבות דאמירה לגוי, דכל צרכי חולה שאין בו סכנה נעשים על ידי גוי (שבת קכ"ט ע"א). וקשיא להו לרבנן ז"ל על הא דאבא שאול, מהא דאמר ר' מרינוס בפרק אע"פ (כתובות ס' ע"א) גונח יונק חלב בשבת ואינו חושש, ואע"ג דליכא אלא צערא, וקיי"ל התם כר' מרינוס כדאיפסיקא הלכתא בהדיא (שם). ויש שתירץ דהא דאבא שאול פליגא ולית הלכתא כוותיה. ורבינו תם ז"ל פירש דהכא צער רעבון בעלמא, כי אולי יחלה מפני כן, אבל התם צער חולי דגונח הוא מכאב לבו, ורפואתו בחלב וכדאיתא בפרק מרובה (ב"ק פ' ע"א), וכיון שהדבר ידוע שהחלב יפה לו ויש בו צער כל הגוף התירו אפילו בשבת שבות על ידי שינוי, ואין למידין ממנו אלא לצער כיוצא בו דגונח ורפואה מסויימת וידועה דומיא

דחלב, ולהכי פריט בה. וכבר כתיבנא לה במקומה ובדוכתי אחריני בס"ד:

דף קיד ע"ב

גזירה משום התרת יבמה לשוק. פירוש דמאן דחזי סבר דאנן שבקינן לה גביה מפני שנישואיה גמורים ודחו זיקת יבמה, ואתו למשרייה לשוק בלא חליצה:

ולענין פסק קיי"ל כעובדא דר' פדת דקטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו, דליכא אמורא דפליג עליה בהדיא, והא פריק כל מאי דאקשו עליה, ובכולי תלמודא פרכינן הכי להדיא קטן אוכל נבילות הוא, וכדפרכינן ליה בריש פירקין (ק"ג ע"א), ועוד דר' פדת עבד בה עובדא, אלמא הכין קים ליה שפיר, ותלמודא מתרין בהכי להדיא מתניתא דבפרק יוצא דופן (נדה מ"ו ע"ב), אלמא הכי הלכתא.

ומיהו אסור מן התורה להאכילו בידים וגם לומר לו קום אכול, וכדנפקא לן מקראי. וי"א מרבתי ז"ל דבאיסורים של דבריהם מחתינן להו חדא דרגא ומאכילין אותו בידים בקטן שלא הגיע לחינוך מיהת, דהא למאן דסבר בסוגיין דקטן אוכל נבילות בית דין מצווין להפרישו מודה היה דבאיסורין דרבנן אינם מצווין להפרישו, אבל מורי הר' הר"ם ז"ל היה אומר שאין לנו לעשות דמיון זה להתיר להאכיל בידים שום איסור. והא דאמרינן בפרק ר' אליעזר (שבת קל"ט ע"א) גבי כשותא בכרמא וליתב ליה לתינוק למזרע, טעמא דמילתא מפני שהוא איסור קל של דבריהם, דלרב משרשיא כשותא בכרמא לאו עירובא היא אלא מפני מידת חסידות, דאי לא היכי הוה מקיימו לדעת, וכדכתיבנא בדוכתא בס"ד. ותדע דבפרק בכל מערבין (עירובין ל"א ע"ב) אמרו שאין מערבין (לתינוק) בטבל דרבנן, ואילו הוה חזי להאכילו לתינוק למה אין מערבין בו, דהא אמרינן התם (ל' ע"ב) שמערבין לגדול ביום הכיפורים, ומפרשינן התם טעמא, דאע"ג דלא חזי ההוא אוכל לגדולים הא חזי לקטן. וי"ל בזו דשאני התם דחזי לגדול למחר, אבל מאי דלא חזי לעולם לגדול אין מערבין בו משום דחזי לקטן. מ"מ הדבר נראה אמת לעצמו שאין להאכיל בידים אפילו לקטן שלא הגיע לחינוך איסורים של דבריהם, ולא משום דילמא אתי למיסרך, שלא נאמר כן אלא במה שאנו עושים לצרכנו כדפרישית במסכת עירובין (מ' ע"ב ד"ה דילמא), אלא טעמא דמילתא שלא להקל באיסורין דרבנן, וכן עיקר. מר' הר"ם:

ובהכי סליק פרקא בס"ד

פרק חמשה עשר האשה שלום

גמרא תנא שלום בינו לבניה, משום דקבעי למיתני קטטה בינו לבניה. פירוש דמסתמא אע"ג דלא ידעינן אם שלום בינו לבניה או אם יש שלום בעולם הרי היא נאמנת, ואידי דבעי למיתני סיפא קטטה בינו לבניה מלחמה בעולם, תנא רישא שלום בינו לבניה ושלום בעולם. וסיפא דוקא רישא לאו דוקא:

בית דין מצווין להפרישו אלא מפר לה וספי לה בידים דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת, אבל לגירסת הספרים דלא גרסי אלא דמשמע דאכתי אדרבא בר שילא קיימין קשיא.

ומהכא משמע לי דמחורתא דגירסא כהני דגרסי אלא כדרכ פנחס ותו לא צריכין לטעמיה דרבא בר שילא, והדין נותן דכיון דאתית להכי מאי שנא קטנה ומאי שנא גדולה כיון דעל דעת בעלה היא נודרת אפילו גדולה נמי ולעולם אין אומרים לו שיאכל ולא נתיר לו לאכול אלא ששותקין ואוכל, אי נמי אפשר דמעמידין אותו סמוך לנבלה כדי שישלח ידו ויאכל דומיא דעובדא דרב יצחק בר ביסנא.

ומיהו משמע לי דבאיסורין של דבריהם מותר לומר לו לאכול בפירוש, דהא למאן דאמר בשל תורה בית דין מצווין להפרישו בשל דבריהם אין בית דין מצווין להפרישו כדמתרצין הכא הכא במאי עסקין בעציץ שאינו נקוב מדרבנן ואמרינן נמי בדמאי הקלו, וכיון שכן כיון דקיימא לן דאף בשל תורה אין בית דין מצווין להפרישו בשל דבריהם מחתין בו דרגא אחת יותר ומתירין בו אפילו לומר לו לאכול, ויש לי ללמוד מדאמרינן בשבת פרק רבי אליעזר דתולין (קל"ט א') רב משרשיא יהיב פרוטה לתינוק גוי וזרע ליה כשותא בכרמא ואקשינן וליתן ליה לתינוק ישראל ופרקינן אתי למיסרך, ומאי קושיא ליתן ליה לתינוק ישראל דכיון דישראל גדול אסור מדרבנן אף לתינוק ישראל אסור לומר לו לעבור ולזרוע, אלא ודאי כדאמרן דלא העמידו דבריהם ז"ל אלא אצל גדולים שבשראל ולא אצל קטניהם, כן נראה לי.

ואע"ג דאסיקנא התם דאסור משום דאתי למיסרך, לא שייך ההוא טעמא דאתי למיסרך אלא בדבר שאינו לצורך התינוק אלא לצורך הגדול כההיא דרב משרשיא דזרעית הכשות לצורך רב משרשיא ולא לצורך הקטן, ותדע לך מדאמרינן בפרק בתרא דיומא ובעירובין (מ"ב ב') גבי זמן ביום הכפורים אם אומרו בכוס היכי לייעביד ליטעמיה לינוקא אתי למיסרך, ואיכא למידק היכי חיישינן להכי והלא אנו מאכילין את התינוקות ביום הכיפורים וכדאמרינן (יומא ע"ז ב') מעשה בשמאי שלא רצה להאכיל בידו אחת וגזרו עליו להאכיל בשתי ידיו, אלא ודאי התם משום צרכו של תינוק ולצרכו לא חיישינן לסרוכי אבל לצורך עצמנו כההיא דכשותא אי נמי כההיא דכוס של ברכה אסור.

מרשות הרבים לרשות היחיד אפשר שיעקור מכאן על דעת שניחננו בפחות מארבע אמות ואחר כך ימלך להכניסו לרשות היחיד דבכי הא ליכא איסורא דאורייתא (שם), קא משמע לן דלא יאמר לו אפילו הבא, וכל שכן שלא יאמר לו תלוש, וכי קאמר נמי אבל מניחו תולש לרבותא נקט לומר דאפילו תלש דעובר מיד ממש אדאורייתא אינו זקוק להפרישו, כן נראה לי.

קטן שבא לכבות אין שומעין לו. קשיא לי והא לאו דאורייתא הוא דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא ואין כבוי דאורייתא אלא בפחמין או בפתילה וכדקיימא לן כרבי שמעון, ונראה לי דמדקתני שאין שביתתו עליך ושביתתו עליהן משמע דלרבי יהודה קאמר וברייתא לרבי יהודה היא דלא בעי מלאכה צריכה לגופה, כן נראה לי.

רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה קאי הכא ומדחי ליה קאי הכא ומדחי ליה. קשיא לי הא דאתמר בנדה בשלהי פרק יוצא דופן (מ"ו ב') גבי מופלא סמוך לאיש הקדיש ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו לוקין במאי קא מיפלגי במופלא סמוך לאיש דמר סבר דאורייתא ומר סבר דרבנן, ואותבין עליה דרבי יוחנן יתומה שנדרה בעלה מפר לה אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דרבנן אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דרבנן אלא אי אמרת מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דאורייתא, ופריק רבא בר שילא מפר לה ממה נפשך אי דרבנן דרבנן ודרבנן הוא ואי דאורייתא הוי קטן אוכל נבלות ואין בית דין מצווין להפרישו, והא קא גדלה ואכלה כההיא הפרה קמייתא אמר רבא בר לוי מפר לה כל שעה ושעה והוא שבעל, והא אין הבעל מפר בקודמין כדרכ פנחס משמיה דרבא דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת, והיכי מתרין ליה רבא אליבא דרבי יוחנן משום דאין בית דין מצווין להפרישו והא רבי יוחנן גופיה ספוקי מספקא ליה אי מצווין להפרישו אם לאו.

ועוד קשיא לי דהא תניא הכא לא יאמר לו הבא לי חותם והבא לי מפתח והתם כיון דמפר לה בעל הרי זה כאילו אמר לה קומי אכולי, ואפילו בעושה על דעת אביו אמרינן הכא דמצווין להפרישו כדאמרינן גבי קטן שבא לכבות אין שומעין לו דאוקימנא בעושה על דעת אביו, ומיהו לגירסת קצת ספרים דגרסי התם אלא כדרכ פנחס אפשר לומר דלא תלי טעמא מעתה משום קטן אוכל נבלות שאין

ואי קשיא לך הא דתנן בעירובין פרק בכל מערבין (ל"א ב') אין מערבין בטבל ואוקימנא בטבל טבול מדרבנן, ואם איתא טבל דרבנן אמאי לא אע"ג דלא חזי לגדולים הא חזי לקטנים דהא מאכילין אותן בידים, ואם תאמר מאי דחזי לגדולים בעינן, לא היא דהא תניא התם מערבין לגדול ביום הכיפורים וקא מפרש טעמא התם משום דחזי לקטנים והוה ליה כיין לנזיר, אלמא כל שראוי לקטנים מערבין בו לגדולים, אלא משמע דאפילו טבל דרבנן אין מאכילין אותו לקטנים בידים והיינו דאין מערבין בו, דהואיל ולא ספינן להו בידים מידי דלא חזי אפילו לקטנים קרינן ביה והויא ליה כטבל גמור, לא היא דלעולם טעמא דהתם משום דמידי דחזי לגדולים בעינן, ולא דמי למערב לגדול ביום הכיפורים, דהתם הוא גופיה חזי אפילו לגדולים אלא דאיסורא דיומא גרים ליה, וכיון דאין איסורו מצד עצמו של עירוב וחזי נמי השתא לקטנים מיהא מערבין בו אפילו לגדול, מה שאין כן בטבל דאיסורו מצד עצמו והלכך אע"ג דחזי לקטנים אין מערבין בו לגדול, ויותר מזה כתבתי בראש השנה גבי אין מעכבין את התינוקות מלתקוע (ל"ג א'), אבל הרמב"ם ז"ל כתב בסוף הלכות מאכלות אסורות (פי"ז הכ"ז) שאפילו בשבות דרבנן אסור להאכילו בידים.

עוד כתב הוא ז"ל (שם הכ"ח) אף על פי שאין בית דין מצווין להפרישו לקטן מצוה על אביו להפרישו ולגעור בו כדי לחנכו בפרישה ובקדושה שנאמר חנוך לנער על פי דרכו כו', ונראין היו דבריו שהרי קטן שהגיע לחינוך מחנכין אותו למצות ואם כן היאך אין מפרישין אותו מן האיסור, אלא שאין נראה כן מן הסוגיא הזו שיהא חלוק בין בית דין לאביו כדמשמע מההיא דתינוק שהיה הולך לבית אבי אמו עם הארץ, ובפרק יוצא דופן (נדה מ"ז ב') נמי אמרינן לא צריכא לאותן המוזהרין עליו, ואקשינן שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין להפרישו, ואם איתא לימא לא צריכא לאביו שמוזהר עליו, ואע"פ שאמרו קטן שהגיע לחנוך מחנכין אותו למצות דילמא הכא כשלא הגיע לחנוך, אלא דקשיא לי מתניתין דקטנה בת ישראל שנשאת לכהן דהא התם ודאי משמע אפילו בשהגיעה לחנוך ואפילו הכי אקשינן בגמרא וליכול קטן אוכל נבלות הוא וכו', ובנדה פרק יוצא דופן (שם) נמי איבעיא לן מופלא סמוך לאיש דאורייתא או דרבנן ואמרינן תא שמע קטנה שנדרה בעלה

מפר לה ואי אמרת מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתו נשואין דרבנן ומבטלינן נדרא דאורייתא ופרקינן הוה ליה קטן אוכל נבלות ואין בית דין מצווין להפרישו, אלמא אפילו במופלא סמוך לאיש אמרינן הכי, וגדולה מזו אמרו שם בפרק יוצא דופן גבי מופלא סמוך לאיש לא צריכא לאותן המוזהרין עליו, ואקשינן שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין להפרישו, דאלמא מאן דאית ליה אין מצווין אפילו בקטן מופלא סמוך לאיש קאמר, וצריך עיון, ושמא נאמר דלא אמרו מחנכין אלא למצות עשה ולא למצות לא תעשה כמו שאמרו (סוכה מ"ב א') קטן היודע להתעטף אביו קונה לו טלית יודע לשמור תפלויו כו', כן נראה לי.

הא דתניא יונק תינוק והולך מחלב נכרית ומבהמה טמאה ואין חוששין ביונק שקץ. מסתברא דהא דנקט נכרית לא שיהא חלב הנכרית אסור יותר מחלב בת ישראל דדא ודא מהלכי שתיים הן וחלב שתיהן מותר ולא מצינו היתר בדמן וחלבן ובשרן של ישראל יותר מן הנכרי, ותניא בעבודה זרה פרק אין מעמידין (כ"ו א') נכרית לא תניק בנה של ישראל מפני שחשודין על שפיכות דמים דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נכרית מניקה בנה של ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה, אלמא לכולי עלמא חלב הנכרית מותר אפילו לכתחילה אלא שלהניק נכרית בנה של ישראל אסר רבי מאיר משום החשד ורבנן שרו בשאחרים עומדין על גבה, אלא מפני שטבען של ישראל נח יותר משום דרגילי [נ"א: (דדייגין) במצות והם רחמנים וביישנים בטבע (לעיל ע"ט א') אף חלבן מגדל טבע כיוצא בהן, וזהו שאמרו במשה דבינו ע"ה שלא רצה לינק מחלב הנכרית כמו שהוא באגדה (שמות רבה פ"א כ"ה), ולזה אמרו כאן יונק מן הנכרית ומן הבהמה טמאה, ולא שיהא זה כזה אלא מן הנכרית יונק לכתחילה ואפילו בזמן שיש חלב של ישראלית אלא שהוא מדת חסידות ומדת זריזות שלא להניקו מפני סיבותיו כמו שאמרנו, וחלב בהמה טמאה אסור אלא במקום שאין שם חלב כשר ומפני סכנת התינוק אלא שאינו צריך אומדנא כדאיתא הכא.

ותמהני על רבינו חננאל ז"ל שכתב מהאי מתניתין שמעינן דחלב נכרית כחלב בהמה טמאה ולא התירוהו אלא לתינוק מסוכן לבד, עד כאן, ומתניתין דפרק אין מעמידין היא תיובתיה, אבל מצאתי בתוספתא שבת פרק עשירי (ה"ד) אין יונקין מן הנכרית ומן הבהמה טמאה אם היה דבר שיש

בו סכנה מותר שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ^{חזון} מעבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, ושמא התם נמי אין יונקין מן הנכרית מדת חסידות קאמר, ומיהו ודאי לישנא דתוספתא כדברי רבינו חננאל ז"ל מכרעא, ולדבריו איכא למימר דפלוגתא דרבי מאיר ורבנן דפרק אין מעמידין במקום דליכא מינקת בת ישראל מוכנת שם להניקו היא שנויה, וטעמא דרבי מאיר דאע"ג דסתם תינוק מסוכן הוא אצל חלב, סכנת הנקת נכרית אלימא טפי, ואפילו אחרות עומדות על גבה כדאיחא התם משום דשייפא ליה סם לדד מאבראי, והלכך טפי עדיף לאמתוני ולאטווי ליה מניקה בת ישראל ממקום קרוב, אבל היכא דאיכא מניקה בת ישראל לא יהבינן ליה חלב נכרית כלל, וכן נראה מדברי הירושלמי (ע"ו פ"ב ה"א) דגרסינן התם בפרק אין מעמידין אבל נכרית מניקה בנה של ישראלית דכתיב והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך, תני יונק תינוק מן הנכרית ומן הבהמה טמאה ומביאין לו חלב מכל מקום ואינו חושש לא משום שקץ ולא משום טמאה, עד כאן גירסת הירושלמי, אלמא רבנן דהתם במקום דליכא חלב טהור קא מיירי מדמייתי עלה הא דמביאין לו חלב מכל מקום, דאי בדאיכא חלב טהור לכולי עלמא אסור למיספי ליה חלב בהמה טמאה.

ומכל מקום נראה לי דאנן דקיימא לן דאין בית דין מצווין להפרישו, מביאין לו חלב נכרית ואפילו במקום דאיכא חלב בת ישראל, משום דחלב נכרית ליותר אין בו אלא איסורא דרבנן, ולמאן דאמר אין בית דין מצווין להפרישו באיסורין של דבריהם נותנין לו בידים כמו שכתבתי למעלה, ומצאתי בואלה שמות רבה (פ"א כ"ה) האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות וכי אסור היה לו למשה לינק מחלב הנכרית לא כן תנינן בת ישראל לא תניק בנה של נכרית אבל נכרית מניקה בנה של ישראלית ברשותה אלא למה אמרה כן לפי שהחזירתו למשה על כל המצריות להניק אותו ופסל את כולן ולמה פסלן אמר הקדוש ברוך הוא פה שעתיד לדבר עמי יינק דבר טמא והיינו דכתיב את מי יורה דעה את מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים, מכאן נראה שהוא מותר לגמרי ואין בו אלא משום מדת חסידות כמו שכתבתי בלשון ראשון, וצריך תלמוד.

קתני מיהת אין חוששין ביונק שקץ אלמא אין בית דין מצווין להפרישו. פירוש ומשמע ליה השתא

דיונק דקתני דוקא מניחין אותו לינק הא למיספי ליה בידים לא, והא דקתני ולא יאכילנו נבלות וטרפות שקצים ורמשים, הוא הדין דהוה ליה לאפלוגי ולמיתני בדידה אבל לא יניקנו חלב מן הנכרית ומן בהמה טמאה וחדא מינייהו נקט. ופרקינן שאני התם משום סכנה, כלומר ויונק דקתני מביאין לו חלב מכל מקום ומניקים אותו קאמר משום דסתם תינוק מסוכן הוא אצל חלב, והיינו דקתני ולא יאכילנו נבלות וטרפות ולא קתני אבל לא יניקהו חלב מבהמה טמאה, דבשר נבלות דוקא הוא דלא ספינן ליה משום דלאו מסוכן הוא אצלו עד דאמידניה כגדול, אבל חלב מכל מקום ספינן ליה ולא בעי לאומדנא, כן נראה לי.

ולענין קטן אוכל נבלות לא איפשיטא הכא אי בית דין מצווין להפרישו או לא, ומיהו קיימא לן כמאן דאמר אין בית דין מצווין להפרישו דהא רב יצחק בר ביסנא ורבי פדת דעבדו בה עובדא, וכמה דוכתי נמי דאמרינן להדיא הוה ליה קטן אוכל נבלות ואין בית דין מצווין להפרישו וכדמקשינן לעיל (ק"ג א') ובגיטין פרק הניזקין (ג"ה א') וליכול קטן אוכל נבלות הוא ובפרק יוצא דופן (נדה מ"ב ב') הוה ליה קטן אוכל נבלות ואין בית דין מצווין להפרישו אלמא הכין הלכתא.

הא דאבא שאול דאמר נוהגים היינו יונקין מבהמה טהורה ביום טוב דמשמע דוקא ביום טוב אבל בשבת לא, ואוקימנא בדליכא סכנה אלא דאיכא צערא ואפילו הכי בשבת אסור, לא קיימא לן כותיה אלא כרבי מרינוס דאמר בכתובות פרק אף על פי (ס' א') דגונח יונק והולך בשבת ואינו חושש וכמו שפסק רבינו אלפסי במסכת שבת, וכבר הארכתי בדבר זה בפרק אף על פי בסיעתא דשמיא.

האשה שלום

דף קי"ד ע"ב. מתניתין באה ואמרה מת בעלי נאמנת. גרסינן בירושלמי (ה"א) כמה דתימר תמן אם יש עדים שהיא אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת ואמור אף הכא כן, שנייא היא בעדי מיתה מאחר שאילו בא הוא מכחיש.

גמרא תנא שלום בינו לבינה משום דקא בעי למיתני קטטה בינו לבינה. כלומר שלום בינו לבינה דקתני לאו דוקא שנתברר שהיה שלום בינו לבינה,

התערובת (ע"ה א') גבי הטמא והפגול והנותר שבללן זה בזה, והכא התראת ספק היא דשמא לא יביא שתי שערות כשיהא בן י"ג שנה ונמצא דהשתא אכתי אינו סמוך לאיש, ויש לומר דסמכין ארובא דמביאין סימנין כשמגיעין לכלל שנים.

הוה ליה קטן אוכל נבילות ואין בית דין מצווין להפרישו. תימה דהא לרבי יוחנן הוא דמתרצין והתם בפרק חרש אמרינן דרבי יוחנן מספקא ליה אי בית דין מצווין להפרישו אם לאו, ועוד קשיא לי דהיכי קרי ליה קטן אוכל נבילות שאין בית דין מצווין להפרישו דהא תניא בפרק חרש מניחו תולש מניחו זורק אבל לא יאמר לו הבא לי חותם הבא לי מפתח דהוה ליה כעין מאכיל בידים ואסור כדאמרינן לא תאכלום קרי ביה לא תאכילום כדאיתא התם ביבמות, והכא נמי כיון דאמר לה בעל מופר לך הוה ליה כמאן דאמר לה קומי אכולי, ויש לומר דאין הכי נמי דהוה מצי למיפרך ליה הכין אלא דלפי המסקנא דאסיקנא אלא כדרב פנחס אתי שפיר, ואפילו לספרים דלא גרסי אלא הוי פירושא כאילו כתוב בהן אלא, ודכותה בפרק אף על פי בכתובות (נ"ט א') בההיא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע באומר יקדשו ידיך לעושיהם דהוי כמו אלא אף על פי שאינו כתוב בספרים.

אלא כדרב פנחס. כלומר ואף על פי שלא בעל לאחר זמן הרי היא מותרת לאכול בהפרתו דהוה ליה כאילו נדרה על דעתו דכל הנודרת על דעת הבעל שמעלה לה מזונות היא נודרת, ואם תאמר אם כן למה נכתבה הפרת הבעל כלל, תירצו בתוספות דאיצטריך דכי אמר קיים ליכי שוב אינו יכול להפר, אי נמי משום דנתנה תורה רשות לבעל להפר הוא דאמר שעל דעתו נודרת לפי שדומה לה שבידו להפר כמו בשאר נשים.

דף מ"ז ע"א. הא דתנן אי זהו סימנה רבי יוסי הגלילי אומר משיעלה קמט תחת הדד. פירש רש"י ז"ל דאצמל קאי והיא הבוגרת, וכן פירש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה שלו, והקשו בתוספות דבגמרא גבי אלו סימני בגרות קתני רבי יוסי אומר משתקיף העטרה, ודוחק הוא לומר דאידי ואידי חד שיעורא דאם כן למה שינה רבי יוסי את לשונו, ועוד דבכולהו תנאי דברייתא ליכא חד דאמר שיעורא דמתניתין, ועוד דאם כן בבוחל לא יהבי שיעורא וסימנא ומאי קאמר בברייתא בוחל מלמעלה בידוע שהביאה שתי שערות מלמטה ואנן אכתי לא

ידעינן שיעורא וסימנא דבוחל, ומיהו מדברי רבינו חננאל ז"ל ניכר שאף הוא מפרש כן ופירש בוחל מלמעלה אם התחיל ראש החוטם להלבין, ונראה שפירש כן מפני שאמרו בגמרא בוחל כדתנן התאנים משיבחילו ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משילבינו ראשיהן ולומר שאף בוחל דמתניתין משיתחיל ראש החוטם להלבין, אבל רבינו תם ז"ל פירש דאי זהו סימנה אבוחל קאי אבל אבוגרת לא צריך למיהב שיעורא וסימנא דהא פשיטא להו דאין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד ומאי דלא פריש במתניתין פריש בברייתא אלו הן סימני בגרות, ועוד הביא רביה הרמב"ן נ"ר דמשום דסליק מהאי פירקא קתני באידך פירקין בא סימן התחתון עד שלא יבא העליון, כלומר עד שלא יבא העליון השנוי באידך פירקין דהיינו על כרחין בוחל דשוה לסימן התחתון כדאיתא הכא.

ומסר להו לערבאי. מכאן דקדקו בתוספות דשפחה כנענית מותרת בגוי, והוא הדין לעבד שהוא מותר בגויה דלא גזרו חכמים בגויה משום נשג"ז אלא בישראל אבל בעבדים לא, ואף על גב דאסירי בנדה ואסירי באשת איש מדאורייתא, ובשילהי עבודה זרה (ע"ו ב') דאמר ליה שבור מלכא לבטי אדכרת לך מאי דעבדת באורתא ופירש רש"י ז"ל ששלחו לו זונה כדרך ערביים וקבלה ורב יהודה לא קבל, אומר רבינו תם ז"ל דאין צריך לומר (שלא) [ש]היה רשע אלא מותר גמור היה בה דעבד היה כדאמרינן בקידושין (ע"ב ב') בטי בר טבי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא, ולדבריו הא דאמר ליה לשבור מלכא איהו יהודאי ואנא לאו יהודאי משום דאף העבדים אסורי באיסורי גויים ובגיעוליהם כישראל, והא דאמר ליה שבור מלכא אדכרת מאי דעבדת באורתא משום דשבור היה טועה שהיה סבור שאף הוא אסור בהן כישראל, אי נמי מפני רוע ההנהגה אמר לו כן.

דף מ"ז ע"ב. הלכה כדברי כולן להחמיר. אין להקשות כאן מהא דאמרינן (עירובין ר' ב') כדברי זה וכדברי זה עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך, דהכא שאני דמשום ספק היה פוסק כמר וכמר ולא להחמיר על עצמו, ודכותה בפרק בנות הכותיים (ל"א א') בפלוגתא דרב ולוי דמעין אחד ושתי מעינות דאיכא מאן דפסק התם בשופעת מתוך שבעה לאחר שבעה ובשופעת מתוך ארבעים לאחר ארבעים בשניהן להחמיר כחומריה דרב וכחומריה דלוי.

אוצר החכמה

לך דהא גבי זמן דיום הכפורים אמרו כן בעירובין (פר' ג דף מ) יהבין ליה לינוקא אתי למסרך ואילו לצורך התינוק מאכילין אותו ולשמאי שלא רצה להאכילו בידו אחת גזרו עליו להאכילו בשתי ידיו ושם כתבתי בארכה ותרצתי לפי דעתי כל מה שיראה קושיא לדבר זה. ומה שהקשית מההיא דיונק תינוק אינה דלא עלה על דעת שנתיר איסורין דרבנן בכדי שלא לצרכי של תינוק ולרבי אליעזר אין צורך הנקה לבריא יותר מעשרים וארבע חודש ולרבי יהושע אפילו ארבע וחמש שנים ואפילו חבלתו על כתפו הא יתר מיכן אין צריך להנקה והרי הוא לזה כגדול ובכדי לא ספיגן ליה איסורין דרבנן. אבל כל שיש בו צורך לתינוק מאכילין אותו ואפילו כל שיש בו צרכנו ולא לתינוק כזריעת כשותא וטעימת כוס שאמרו עליו זמן בערב יום הכפורים אלא דכל שהוא לצרכנו ולא לצרכי ממש של תינוק גזרינן דילמא אתי למסרך כדאמרינן בשבת ובעירובין וכמדומה שזה דבר ברור ופשוט מלבד שיש עוד טעם אחר בההיא דיונק והוא שחלב טמא לא נתפרש בכתב איסורו אלא דאתי לן מגמל גמל שתי פעמים והרואה שאתה מניק למי שיצא מזמן הנקה והרי הוא כגדול לענין זה אתי לאחלופי ולמיימר דכל חלב ואפילו של בהמה טמאה מותר דלא אסרה תורה אלא הבשר דגמל כתיב ולא חלב וכמו שהדבש מותר אף החלב כן ולפיכך גזרו עליו. אלא שאין אני צריכין לטעם זה אלא כמו שאמרתי שלא התירו שלא במקום צורך התינוק.

צב) שאלת מה שאמרו במדרש ספר משלי בפסוק (משלי ט) טבחה טבחה שכל המיעדים בטלים וימי הפורים לא יהיו בטלים שנאמר (אסתר ט) וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם. ומי הוא זה שיאמר שיבטל מן התירה אפילו אות אחת ואפילו קוצו של יו"ד ורבו המפרשים הגדה זו באזני ולא נכנס בה אחד מהם הודיעני פירושה. תשובה דברים נוספים עוד בהגדה זו והוא שאמרו שם אמר רבי אף יום הכפורים אינו בטל לעולם שנאמר (ויקרא יז) והיתה זאת לכם חקת עולם. ואם כן זה קשה יותר שהרי גם בפסחים כתב חקת עולם שנאמר (שמות י"ב) והיה היום הזה לכם לזכרון יחגיתם אותו חג לה' לדורותיכם חקת עולם תהגהו. וכתוב (שם) ושמרתם את היום הזה לדורותיכם חקת עולם. על כן נראה לי פירושו שכל המועדים לא הבטיח עליהם יתברך שלא יגרוב החטא ביטילם באחד מן הזמנים וכמו שכתב (איכה ב) שכת ה' בציון מועד ושבט אבל בימי הפורים הבטיח דכתיב (אסתר ט) לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם לא יעברי ולא יסוף עשאוהו הבטחה לא אזהרה וכן יום הכפורים והיתה זאת לכם הבטחה שתהיה חקת עולם שהיום יכפר יאפילו לא ישמרוהו ודעת רבי כאן כדעתו בגמרא דאמר יום הכפורים מכפר בין על השבים בין על שאינן שבים אבל חקת עולם האמור בפסח אזהרה לא הבטחה דכתיב (שמות י"ב) חקת עולם תהגהו ושמרתם לדורותיכם.

ואם הוא לא חייב מחזקנו בהם שאינן צריכין אלא מזונה אחת. ועוד שבכל כיוצא בזה אמרו בירושלמי כל שהלכה רופפת בידך ואינך יודע מה טיבה ראה איד צבור נוהג ונהוג כן ואמרו בפסח שני (דף פ"ו) אמר להם הלל הניחו להם לישראל אף על פי שאינן נביאים בני נביאים הם.

אוצר החכמה

צא) שאלת הא דאמרינן (מי שמתו דף כ"ב) ספק התפלל ספק לא התפלל חוזר ומתפלל. וקאמר גאון ז"ל דדוקא בתורת גדבה חייב להתנדב ולהתפלל או הכל תלוי ברשותו אם ירצה יתפלל ואם לא אל יתפלל.

תשובה צריך הוא לחזור ולהתפלל ואין צריך לומר לדעת המפרשים דרבי אלעזר דקאמר ספק קרא קרית שמע ספק לא קרא חוזר וקורא חייב לחזור ולקרות ספק התפלל ספק לא התפלל אינו חייב לחזור ולהתפלל דכלפי שאמר בקרית שמע שחייב לחזור ולקרות משום דקרית שמע דאורייתא אמר דבתפילה שהיא מדרבנן אינו חייב לחזור ולהתפלל הואיל ותחנונים הם ואף על פי שהיא דרבנן ואמר רבי יוחנן ולואי שיתפלל כל היום כולו. אם כן לרבי יוחנן חייב הוא לחזור ולהתפלל דלרבי יוחנן בתפילה כלרבי אלעזר בקרית שמע וקיימא לן כותיה. אלא אפילו לגאון ז"ל שפירש בדרבי אלעזר ספק התפלל ספק לא התפלל-אינו רשאי לחזור ולהתפלל משום דהוה ליה בבל תוסיף ומוציא שם שמים לבטלה ורבי יוחנן דאמר חוזר ומתפלל רשאי לחזור ולהתפלל קאמר אפילו הכי ודאי משמע שצריך הוא לחזור ולהתפלל דכיון שהוא רשאי ספקו כודאו שהרי אפילו ודאי לא התפלל אינו מחויב דאורייתא אלא מדרבנן ואם כן כשנסתפק לו אם התפלל הוא רשאי ואין כאן משום מוציא שם שמים לבטלה למה לא יחזור הוא אם אינו חוזר כל שרשאי לחזור הרי הוא כמראה בעצמו שאינו חושש לתפילה לפיכך צריך הוא לחזור ולהתנדב.

אוצר החכמה

צב) שאלת מה שאמרת לנו לשעבר שמותר להאכיל את הקטן איסור דרבנן הזכירני הראיות המכריחות ומה תאמר באותה שאמרו גבי תינוק יונק והולך כל עשרים וארבע חודש מכאן ואילך כיונק שקץ בשפירש ואף על גב דחלב אשה מדרבנן הוא וקליש איסוריה דרבנן דאי פריש במנא שרי כדאמרינן עלה וחלופה בדם.

תשובה כשאמרתי להלכה אמרתי אבל לא למעשה וכבר כתבתי באר היטב ביבמות פרק חרש (דף קי"ב) ועוד הוספתי בראש השנה גבי אין מונעין את התינוקות מלתקוע וראיה גדולה יש מדאמרינן בפרק ר' אליעזר דתולין (דף קל"ט) רב הושעיא יהיב פרוטה לתינוק גוי וזרע ליה כשותא בכרמא ואקשינן וליתן לתינוק ישראל ופרקינן דאתי למסרך ואם איתא דאפילו בשל דבריהם לא ספיגן להו בידים מאי קא מקשה ליתן לתינוק ישראל ואם תאמר מכל מקום הרי אמרו דאיכא משום דאתי למסרך. לא היא דלא אמרו כן בדבר שאנו עושין לתקנתו של תינוק ותדע

(ז) יצא ח. ע"ס], (ז) [יום]
(ח) [ג] סנהדרין לח
(ט) לעיל דף קלח
(י) [חוספתא סוף פרק
[גלאים], (ו) [ברכות לו
עיי' ב"ק דף קיט
(כ) שמות רבה ספ"ג.

הצעלים שלא כדון וטותו לשכנעו
והי הוא כטוטל נשמתו^(א): סופרי
הדיינים. שכותבין שמרות של רמיה:
עורבי הדיינים. מלמדן את בעלי
דיין לטעון: עמו. מכלל דעד השתא
לא^(ב): זכה לחשן המשפט. שכנגד הלכ
שהיה גולה ממנו וקודם למשה אלה
שכינה על אהרן כדכתיב (שמואל א ג)
הנגלה נגליתי אל בית אבך וגאמרה
לו נצוה של מנרים הכמוזה
בחווקאל (ג) עד וימרר צי^(ד) ואעפ"כ לא
נתקנה צו בזאת: בני בשבר. שם
מקום: בי"ה מוה. לנטותה בשבת:
בשואת. הימלון שגדל על ההגה מהו
בכרמא ירק הוא ואלו כצמר וצמר או
אילן הוא ואינו כללים בכרם: וישיש
אהו. זל הימר זה: בדרמי בר יוחנא.^(א)
כך עליה חוט או משיחה: ומשי
לפי שאינן בני תורה. ומקילי טפי:
עירובבא. כללים: וקיי^(ב). בצרכות
בפרק כילד גצי ערלה והיה לכללים
שאף היא מנחה התלויה בצרך ואינה
נוהגת מן המורה אלא בצרך:
ידיב פרושה לתינוק נברי. קסבר
בחוץ לארץ שני ומיהו כל כמה
דאפשר משי שני ילמדו להקל:
ולא

ולישלח יד דשמא הם לא שאלו כשר
אסור כלאים ג' מנייט כלאי

במלי אמונשי דכתיב ואצרוף כבוד סיניך א' במלי דייני במלי גזירפמי דכתיב ^(א) הסיר ה' משפטך פנה אויבך אמר רבי מלאי משום ר"א בר שמעון מ"ד ^(ב) שבר ה' מטה רשעים שבט מושלים שבר ה' מטה רשעים אלו הדיינין שנעשו מקל לחזניהם שבט מושלים אלו ה"ה שבמשפחות הדיינין מר זוטרא אמר אלו תלמידי חכמים שמלמדים הלכות ציבור לדייני בור אמר ר"א בן מלאי משום ר"ל מאי דכתיב ^(ג) כי כפיכם נגואלו בדם ואצבעותיכם עון שפתותיכם דברו שקר לשונכם עולה תהגה כי כפיכם נגואלו בדם אלו הדיינין ואצבעותיכם עון אלו סופרי הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי הדיינין לשונכם עולה תהגה אלו בעלי דינין ואמר רבי מלאי משום ר' יצחק מגדלאה מיום שפירש יוסף מאחיו לא מעם מעם יין דכתיב ^(ד) ולקדקד נזיר אחיו ר' יוסי בר' חנינא אמר אף הן לא מעמו מעם יין דכתיב ^(ה) וישתו וישכרו עמו מכלל דעד האידנא לא (הוה שיכרות ^(ז)) ואידך שיכרות הוא דלא הוה שתייה והא הוה ואמר רבי מלאי בשבב ^(ח) וראב

לא פריך לישלח להו כר' יאשיה דאמר
שיזרע חטה ושעורה וחרתן צמפולת
אז צברמא מהו אלא היכא שעשה כדין
ועוד שמא לא ק"ל כר' יאשיה ואע"ג

רב עומם חסידא מנגיד עלה רב
משרשיא יהיב ליה פרושה
הגברי בוי' קשיא לי אמאי הא אמרין
לעיל דהלכה כר"ט דמיקל בחול' וצריך
לומר דצמקומם לא היו צני תורה:
ירלתן ליה חתנין ישראל' אמר
רבי¹³ בקשה הוא ציינו
שזה המקשה רב אחא בר יעקב והיינו
הא דאמר צעירין צלילי בכל
מערבין (דף מ: וס) גבי ברכת זמן
על הכוס ביה"כ דמפרש החם דלא
אפשר דהיכי ליעבד כו' ליתביה
לחמין לית הלכתא כרב אחא בר
יעקב דילגנא אחי למסרך ולא מנינו
במקום אחר דאית ליה לרב אחא האי
סברא וי"מ דהוא הואו דפ' בחרא
דגדה (דף ק: וס) דלחקין בימנא דחמינא
משום גבוי ולא חיישין לסרך בתה
במקום צורך ולא יצירא דמאי שנא
דנקיט טפי רב אחא בר יעקב מכל
שאר אמוראי דהסם ועל היהודי דהס
אומר ר"ת שמוחר ליתן לחמין לשחות
בוס של ברכה כי מיקלע מילה ביה"כ
ולא חיישין דילגנא אחי למסרך כיון
שאין זה מנהג [בנקבע] ולא דמי לבוס
דיה"כ דאי הו' היצ' ליה אחי למסרך
אף כשיהיה גדול כיון שעושין¹⁴ מנהג
לשחות בכל שנה ושנה ביה"כ:
י"ט

ספיר

מ"י פ"ג
הדרין הלכה ט
ר"י ט"ז ע"ח מ"
סעיף 3:
מ"י פ"י
מנחת עניים הל'
בשן קסב טור י"
רמז:
מ"י פ"א מהל' כ'
ג' ועיי"ש בס'
ח"ש ה"י ג]:

מפּוֹרֶשׁ שֶׁפֶּסֶט
פֶּסַח: וְזֶה שֶׁהַשֵּׁשׁ
מִנְשִׂיא לִבְנֵי בִי בִשְׁ
הַכִּילָה וְעַל הַכֶּשֶׁ
וְעַל הַמֵּת בִּיּוֹר
לְאִיסוּר לִפְי שֶׁ
תּוֹרָה. מֵהָא שְׁמַעְיָ
פִּילוּ דְּבָרִים הַמּוֹתֵר
אֵלּוּ וְכַדּוּמָה לְ
וּרְיָק לְעַם הָאָרֶץ
רִשְׁאֵי לְהוֹרֹת לְ
תֵר אֵלָּא יַחְמִיר עַל־

שיה
 בשוה
 ספיסה דק
 ה' ישענו לאמר ה
 בקרבנו וגו'
 בכך מביא הקב"ה
 הן. אמקדס רל
 ו' פורענויות
 [ועייס] וזמנות י
 [ס] חורבא צמטא
 גד [ישעיה יד] ס
 חרד מחסה
 [כח] ידמא ט

רַבִּים כְּשֶׁאֵתָם
 נִקְלָם מִמֶּנּוּ אִזִּי אֶסְיִי
 דְּלִיָּלִי אֶמְבִּירֵי
 לֵילִים מִירֵאָה הַמֶּקֶן
 כְּמוֹ
 דְּרֹגְמִינִן
 פִּשְׁפִּישִׁין כְּמוֹ
 שׁוּפְטִין
 פִּשְׁפִּישִׁין
 בֶּן־גִּירְפִּסִּי אֶסְתֵּי
 לָשׁוֹן מִזֵּי
 נִגְחֵם אֶמְאִירֵי
 עֹרֵר
 יֵהִי זֶה אֶל
 עֹרֵר הַדִּינִין שְׁעֵר
 וְעִירָוּ כִּרְאֻתָא
 יֵהִי שְׁמֹן
 אֶל הָרֶקֶת לְעֵי
 לְעִיל [ד:] כֶּסֶף

לֹכֵן בְּגִלְלֵכֶם צִיּוֹן
יָדָה תַּחֲרֹשׁ וִירוּשָׁלַם
צִיּוֹן תַּהְרֶה וְהָרֵ הַבֵּית
כְּמוֹת עֵצָה: (מִכְנֶה ג' יב)
אֲשִׁיבָה יָדִי עֲלֶיךָ
אֲצַרֶה כְּכֹר שִׁיבֶךָ
מִסִּינִיָּה כָּל בְּרִדְיֶיךָ:
אֲשִׁיבָה שְׁפָטֶיךָ
כְּרֹאשְׁנָה וְיַעֲצִיד
בְּתַחֲלָה אַחֲרֵי כֵן
וְאָרָא לָךְ עֵיר הַחֲדָק
קִרְיָה נְאֻמָּתָה:
[מִשְׁנָה א', כז-כח]

בְּרַחַת אֲבִיךָ נִבְרָה עָלַי
יְבִיחַ הוֹרֵי עֵד תִּתְּנוּ
בְּעַת עוֹלָם תִּרְיֶינִי
יֵאֵשׁ יוֹסֵף וְלִקְרֹד
נִזְרִי אֲחִי:
[בראשית מז, כו]
וַיֵּשֶׂא מִשְׁתָּא מֵאֵת
גִּי אֱלֹהִים וְתִרְבֵּי
שְׂמַת בְּנִימָן מִמִּשְׁתָּא
לֵב חֲמֵשׁ דִּית וַיֵּשֶׂתּוּ
וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:
[בראשית מז, לד]

[שמות ד, יד]

טלו המיניין גלחים (דס)
צנזור, דק"ס: [f] צ"ל א
א: [ט] כ"ג הרש"ל (וס)
צ"ל (ב"ש): [כ] יש להח
ע"ב
גל

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

מן מערבין פרק שלישי עירובין

לִית הִלְכָתָא כַּרֵב אַחַא בְּרַ יַעֲקֹב. פִּירֶשׁ רַשׁ״י וְלֹא אִתְפַּרְשׁ וּר״ח פִּי דַבְּפֶרֶק חוֹלִין (שַׁבָּת ד' קטו). גַּבִּי כְּשׁוֹׁת פִּרְךָ וְלִימַד לִינוּקָא דִּישְׂרָאֵל וּמַשְׁנֵי דִּילְמָא אִמִּי לִמְסַכֵּךְ וְקִיס לָן דְּרַב אֲחַא צַד יַעֲקֹב הֶקְשָׁא אוֹתָהּ קוּשִׁיא״: **דִּלְמָא** אִתִּי דְּמִיֶּסְרָךְ. אוֹמֵר רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל דּוּקָא גַּבִּי זִמֵּן שְׁהוּא קְצוּעַ חִיִּישִׁין דִּלְמָא אִמִּי לִמְסַכֵּךְ אֲבָל אִם אִירַע צִרִית מִיֵּלֵה צַדׁי צֶאֱב אִו צִי״כ דִּלָּא הוּא אֲלֵא אֲקֵרְאִי עֲלֵמָא לֹא חִיִּישִׁין דִּלְמָא אִמִּי לִמְסַכֵּךְ וּמוֹעֵשָׂה הִיֵּה צַחוּפָה צַעֲשֵׁה צִנְצֵת נִתְּנוּ הַסּוֹס לַחֲמִינָן לַשְׁמֹת: [וּמוֹעֵשָׂה הִיֵּה צִנְרִית מִיֵּלֵה דִצְרִינוּ יַעֲקֹב צַד יִקֵּר שְׁמֵל עֲפֵשֶׁה צֶאֱב גַּלִּי צִנְצֵת וְהוּא הִיֵּה אֲכִיד וְהוּא לִתְפַּלְסָא מִנְהָה גְּדוּלָּה וְרַחֲוֹ וְאֲבָלֵנוּ מִפְּטִי שִׁ״ט שְׁלֵחַן הִיֵּה בְּרַמְבַּם״) שֶׁ אֲנִי כוֹ וְהִיא דִּלָּא מַצְרִינָן שֶׁחֲמִינוּ מִשּׁוֹס לְעֵבֶר דִּינוּקָא. ״חֹס״ שֶׁאִין״:] צִלָּה

יִמְתַּחֲוִיל בִּשְׁל שַׁבַּת וּמַסִּים בִּשְׁל שַׁבַּת וְאוֹמֵר קְדוּשַׁת הַיּוֹם בִּאֲמָצַע רִשְׁבִּיג וְרִי יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ שֶׁל רִי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמְרִים כֹּל מְקוֹם שְׁזוּק לִשְׁבַּע מִתַּחֲוִיל בִּשְׁל שַׁבַּת וּמַסִּים בִּשְׁל שַׁבַּת וְאוֹמֵר קְדוּשַׁת הַיּוֹם בִּאֲמָצַע מֵאי הוּהוּ עֵלָה אִרְ חֲסֵדָא יִזְכְּרוּן אַחַד עוֹלָה לֹו לְכָאן וּלְכָאן וְכֵן אֲמַר רַבְּהִי זִכְרוּן אַחַד עוֹלָה לֹו לְכָאן וּלְכָאן: וְאֲמַר רַבְּהִי כִי הוּיָנָא בִי רַב הוּנָא אִיבַעֲיָא לָן מַהוּ לוֹמַר זִמֵּן בִּרְאֵשׁ הַשָּׁנָה וְכַיּוֹם הַכַּפּוּרִים כִּיּוֹן דְּמוֹזֵמן לִזְמַן אִתִּי אֲמַרִּינָן אוּ דִּילְמָא כִּיּוֹן דִּלָּא אִיקְרוּ רַגְלִים לֹא אֲמַרִּינָן לֹא הוּהוּ בִּידִיָּה כִי אֲתֵאי בִי רַב יְהוּדָה אֲמַר אֲנָא ״אֲקֵרָא חֲדָתָא נְמִי אֲמִינָא זִמֵּן אִל רְשׁוּת לֹא קָא מִיבַעֲיָא לִי כִי קָא מִיבַעֲיָא לִי חוּבָה מֵאי אִל רַב וְשְׁמוּאֵל דְּאֲמַרִי תְרוּוִיחִי וְאִין אוֹמֵר זִמֵּן אֲלֵא בִשְׁלָשׁ רַגְלִים מִיִּתִּיב ״ תֵּן חֶלֶק לִשְׁבַּעָה וְגַם לִשְׁמוּנָה רִי אֲלִיעִזֵּר אוֹמֵר שְׁבַעָה אֲלוֹ ׳ יִמִּי בִּרְאִישִׁית שְׁמוּנָה אֲלוֹ חִי יִמִּי מִיָּלֵה רִי וְהוֹשַׁע אוֹמֵר שְׁבַעָה אֲלוֹ שְׁבַעָה יִמִּי פִּסַּח שְׁמוּנָה אֲלוֹ שְׁמוּנָה יִמִּי חַגֵּן וְכִשְׁהוּא אוֹמֵר וְגַם לְרַבּוֹת עֲצֵרֶת וּר״ה וְיווה״כ מֵאי לֹאוֹ לִזְמַן לֹא לְבִרְכָּה הִכִּי נְמִי מִסְתַּבְּרָא דְּאִי סִי״ד לִזְמַן זִמֵּן כֹּל שְׁבַעָה מִי אִיבָא הָא לֹא קִשְׂיָא דְּאִי לֹא מִבְּרַךְ הָאִידֵנָא מִבְּרַךְ לְמַחֵר לְיוֹם אוֹחֵרָא מ״מ בַּעֲיִין כּוֹס דְּלִימָא מַסִּים לִיָּה לְר״ג דְּאֲמַר ״ ר״ג זִמֵּן אוֹמְרוֹ אֲפִילוֹ בִּשּׁוּק הָא לֹא קִשְׂיָא דְּאִיקַּלַּע לִיָּה כּוֹס הַתִּינָה עֲצֵרֶת וּר״ה יוֹם הַכַּפּוּרִים הִכִּי עֵבִיד אִי מִבְּרַךְ עֲלִיָּה וְשִׁתִּי לִיָּה כִּיּוֹן דְּאֲמַר זִמֵּן קַבְּלִיָּה עֲלִיָּה וְאִסַּר לִיָּה ״ דְּהָאֲמַר לִיָּה רַב יִרְמְיָה בְּרַ אֲבָא לְרַב מִי בִּדְלַת וְאִלִּי אִין בִּרְיָנָא לְבִרְךָ עֲלִיָּה וְלִנְחִיָּה ״ הַמִּבְּרַךְ צִרִיךְ שִׁיטְעוֹס לִיתַּבִּיָּה לִינוּקָא לִית הִלְכָתָא כַּרֵב אַחַא (ב) דִּילְמָא אִתִּי לְמַסְרָךְ מֵאי הוּי עֵלָה שְׁדִּירוּה רַבְּנָן לְרַב יִימַר״

סְבֵא קְמִיָּה דְּרַב חֲסֵדָא בְּמַעְלִי יוֹמָא דְּרִישׁ שְׁתָּא אֲמַרוֹ לִיָּה זִיל חַוִּי הִכִּי עֵבִיד עוּבְדָּא תָא אִימָא לָן״ כִי חֻוִיָּה אִל דְּלוּיָה לְרַמְיָבָא רַפְסָא לִיָּה בְּדוּכְתִיָּה אִיִּתּוּהָ לִיָּה כְּסֵא דְחִמְרָא קְדִישׁ וְאֲמַר זִמֵּן ״וְהִלְכָתָא אוֹמֵר זִמֵּן בְּר״ה וְכַיּוֹם״ וְהִלְכָתָא זִמֵּן אוֹמְרוֹ אֲפִילוֹ בִּשּׁוּק: וְאֲמַר רַבְּהִי כִי הוּיָין בִי רַב הוּנָא אִיבַעֲיָא לָן ״כִּר בִי רַב דִּיתִיב בְּתַעֲנִיתָא בְּמַעְלִי שְׁבַתָּא מַהוּ לֹא־שְׁרִזְמִי לֹא הוּהוּ בִּידִיָּה אֲתֵאי לְקַמִּיָּה דְּרַב יְהוּדָה וְלֹא הוּהוּ בִּידִיָּה אֲמַר רַבֵּא ״ נְחֻוִיָּה אֲנִי דְּתֵנִיא ״ חִי״מ בֵּאֵב שַׁחַל לְחַיּוֹת בִּשְׁבַּת וְכֵן

בִּלְּשׁוֹנָה שְׁזוּקָא דְּשַׁבַּע. אֲפִילוֹ שְׁחִרִית וְעֵרַבִּית: קְדוּשַׁת הַיּוֹם. שֶׁל רֶאֶשׁ חֹדֶשׁ עִם שֶׁל שַׁבַּת כְּגוֹן אֵת יוֹם הַמְנוּחָה הוּא וְאֵת יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא וְאֵת יוֹם חַג פִּלּוּי הוּהוּ: (פֶּסַח וּמַסּוֹת צִלָּה קְצַעְיִין לִתְכַּחַל דִּלָּא כִי הִי מַחֲלִי דְּמַסְרִין שְׁבַל שַׁבַּת לְחַוִּיָּה בְּמוֹסָפִין אֲלֵא אִף קְדוּשַׁת הַיּוֹם צַעֲי לֵאדְמוּרִי בְּחַמְיָהּ מִקְדֵּשׁ הַשָּׁנָה וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִס וּצְרָאֵשׁ חֹדֶשׁ מִקְדֵּשׁ הַשָּׁנָה וְיִשְׂרָאֵל וְרַאֲשֵׁי חֹדֶשִׁים אֲבָל צִנְחִי דְּקֵאֲמַר שְׁחִרִית וְעֵרַבִּית מִתְפַּלֵּל כְּדַרְכוֹ וְאוֹמֵר מַעֲיִין הַמְאֻרַע צַעֲזִיָּה הִלְכָתָא כּוּחְמִיָּה וְגַבִּי כּוֹלֵל דְּשְׁחִרִית וְעֵרַבִּית קְצַעְיִין אִין הִלְכָה כִּאֲחוֹרָהּ הַזֶּה דְּלִאֲמַרִי כֹל מְקוֹס שְׁזוּקָא לִשְׁבַע כּוֹלֵל צִפְרָק שֵׁי דִּפְלֵיָּה״:) מֵאי הוּי עֵלָּה. מַהוּ לְהַזְכִּיר שֶׁל רֶאֶשׁ חֹדֶשׁ צְרָאֵשׁ חֹדֶשׁ הַשָּׁנָה: אֲקֵרָא חֲדָתָא. כְּשֶׁאִנִּי רוּחָה דִּלְגַּמָּה חֲדָשָׁה מַשְׁנֵה לְשַׁנָּה אֲמִינָא זִמֵּן: אֲלֹו שְׁבַעֲת יִמִּי בְּרֵאִישִׁית. הַשָּׁנָה נִבְחַר מִמּוֹסָס: הַשְּׁמוּנָה יִמִּי מִיָּלֵה. הַשְּׁמִינִי נִבְחַר מִמּוֹסָס: אֲלֹו ׳ יִמִּי הַפֶּסַח. שְׁאֲתָה צִרִיךְ לַחַם חֶלֶק לְכוּלֵס וּלְקַמֵּן מִפְּרַשׁ מֵאי חֶלֶק: דְּבִרְבָּה. דְּמַצְרִיכִס כֹּל יוֹמָא מִקְדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִס: מִכָּא מְקוֹם כּוֹס בַּעֲיִין. לַעֲוִל מַהֲדֵר לְאֻקוּמִי הִי נְמִי מַסְתַּבְּרָא דִּלִּי סִי״ד זִמֵּן זִמֵּן כֹּל ׳ יִמִּי אִיכָא דְּקֻאֲמַר דִּלִּי לֹא אֲמַר הָאִידֵנָא אוֹמֵר לְמַחֵר וְלִימָוָא אֲחִירֵינָא הֵאי נְמִי לִיתָא דֵּאָה כּוֹס יִין צַעֲי לוֹמַר הַבִּרְכָּה עֲלוֹי וְסַתְמַחֵל דְּלִנְשִׁי יוֹמָא קִנְחָא אֵלֵּי לָהּ כּוֹס אֲלֵּא צִבְאָר רִימִי לְכוּלִי עֲלֵמָא לִית לָהּ: הָא לֹא קִשְׂיָא דְּמִיִּקְרָאֵי ״ לִיָּה בּוֹב. וְלַעֲוִלֵס אֲזַמֵּן קִצִּי וְלַרַב נִתְּמַן לֹא מִסְעִיָּה: יוֹמָא עֲצֵרֶת וְרֵאֵשׁ הַשָּׁנָה. אִיכָא לִמְמִיר דְּזַמֵּן אֲכוֹס קֵאֲמַר לִיָּה אֲלֵא יוֹם הַכַּפּוּרִים יִמִּי שְׁחִירָתָא מִתְּמַן עֲלִיָּה דְּעַל הַסּוֹס הִכִּי לִיעֲבִיד אִי מַצְרִךְ עֲלִיָּה וְשִׁתִּי לִיָּה וְכוּ״: מִי בְּדִלָּת. פֶּסַח אֲחַת נִתְקַשְׁרוּ שְׁמִיס צַעֲזִס וְהִתְפַּלֵּל רַב שֶׁל שַׁבַּת מַצְעוּד יוֹם וְאֲמַר לִיָּה רַב יִרְמְיָה לְרַב מִי דִּלָּת מִן הַמִּלְאכָה מַשְׁקַצְלַת עֲלִיךְ שַׁבַּת וְאֲמַר לִיָּה אִין דִּצְלִנָּא: ״אִיתִּבִּיָּה דְּיִינוּקָא. לְשִׁמּוֹתָא לְאַחֵר שִׁצִּיךְ עֲלוֹי דֵּהִי שִׁיטְעוֹס דְּקֵאֲמַר לֹאוֹ דּוּקָא קֵאֲמַר אֲנַמְרִיךְ״ דֵּהוּא דִּהִין כִי שְׁחִי אֲחִירֵינָא דְּטַעֲמָא מִשּׁוֹס דְּגַנְחִי הוּא לְכוּס שֶׁל צִרְכָּה שֶׁלֹּא יִהְיֶה אִדָּס מִמֶּנּוּ לְאַחֵר שְׁמַחָא צִרְכָּת הִיִּין דְּצִירָא פְּרִי הַגֶּפֶן שֶׁלֹּא לְלוּרִךְ וּמִכִּי טַעַם לִיָּה אֲחִירֵינָא שְׁפִיר דְּמִי וּכְדִתְמַחֵי נְמִי צַמְרָא דְּסַרְךְ לְרַחוּהוּ צִית דִּין (רִיָּה כּט): לֹא פִירּוֹס אִדָּס פִּירוֹסָה לְאֻרְחִין אֲלֵא אִם כֵּן אֲוִיל עֲמַמָּה שְׁחִיר הִן יוֹכִילִין לַעֲשׂוֹת אֲבָל פּוֹרַס הוּא לְצַוִּי וְלִצְנִי צִיתוֹ כִי לִנְחָנָן צַמְנוֹת וְאִף עַל פִּי שְׁהוּא לֹא טַעַם אֲלֵא טַעַם דְּמִי וְאִף עַל פִּי שְׁפִיר עֲלִיָּה צִרְכָּת הַמוֹעֵד: ״ דְּרַב אֲחַא כְּדִי יַעֲקֹב ״ לֹא אִתְפַּרְשׁ: דְּאִתִּי דְּמִיֶּסְרָךְ. הַמִּדְּיוֹן לְאַחֵר הַמְנוּחָא״ לֹא וְלַשְׁמֹת צִיּוֹס הַכַּפּוּרִים אֲחֵר שְׁפִירִיל: מֵאי הוּי עֵלָּה. צִרִיךְ לוֹמַר זִמֵּן צְרָאֵשׁ הַשָּׁנָה וְצִיּוֹס הַכַּפּוּרִים אֵל לֹא: בִּי חֻוִיָּה. רַב חֲסֵדָא לְרַב יִצְחָא: אֲמַר לִיָּה דְּלִיָּה דְּרַמְיָבָא רַפְסָא לִיָּה בְּדוּכְתִיָּה. הַמַּגְזִיָּה עַד לֹת שְׁאִינוּ רַחֲוִי לְהִסָ

(א) [פסוקים דף ג. וט"ז].
(ב) [לזאת פ"ב מ"ז].
(ג) [לעיל דף י"ז].
(ד) סנהדרין דף עב,
(ה) [יבמות דף ק"ג].
(ו) עמוד ב.

- - - - -

הגהות הב"ה

(א) גמ' שנאמר לכן כה אמר: **(ב)** רש"י ד"ה דסנו = וכו' דבני פומבדיתא: **(ג)** ד"ה לזכר וכו' כלו בו מלמדי: **(ד)** ד"ה וכו' ימות שישוב בתשובה: פרק כד

(ה) במשנה מ' מהשקן לו דנקי: **(ו)** רש"י ד"ה מי שהשקין לו נטמן:

- - - - -

גליון הש"ס

גמרא בני גלילא אמרי עשה דברים פני מוהר. מסכת שמות פ"ג כ"ו: [ממתי] גמרא שוטה וקטן פשוטה. ע' יומא דף מג ע"א תוס' ד"ה מאי ולקטו וכו']:

- - - - -

תורה אור השלם

(א) ואנשי תלמידיה דבר מוארד לאמר זה הנהגה לבו כי פי תאמינו ובי תשמעו: [וישע' ה, כא]

(ב) גם מנבא וראו וסתמייהו בדרך ונאין השקר וסתפל התנב ותרפ האביונה כי הך האדם אל בית עולמו וקבבו בשוק הספרים: [קהלת יב, ח]

(ג) בכל עת יהיו בגדיך לבנים וקטן על ראשך אל יחסר: [קהלת ח, ח]

(ד) לכן בה אמר אדני אלמים הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו הנה עבדי יקטנו ואתם תבשו: [וישע' ה, י]

(ה) הנה עבדי ירגו מטוב לב ואתם תצטקו מקצב לב ומשכר רוח תגליל: [וישע' ה, יז]

- - - - -

הגהות וציונים

(א) ג"א שילא וכן לקמן (גליון) וכו"ה ברי"ף: **(ב)** [ציל רבותיו וכו' ברי"ף והרא"ש] (גליון): **(ג)** כתיב פתאום: **(ד)** [ביבמות א"תא א"עזר] (גליון): **(ה)** נדיל מחמור א"ה ולא מחממי (באה"מ): **(ו)** ברי"ן ובירשיי שביריף אב יאמרו: **(ז)** נראה דכאן הס"ד ומה"ד יהיו בגדי לבנים: **(ח)** א"ל ציצית (רש"י שבע"י) שמי"בן הבגר (ברכ"ש): **(ט)** ציל אינ"ש (כ"ה בחזקת הבתים, דבש תמר):

שעה נעשה טוב שאם תמות היום תכנס בשלום ומשל שלמה תהא את הדבר לאדם שהמנוי המלך ליום סעודה ולא קבע לו זמן אלא חכם הוא או פקח מיד מכנס כסופו ורוחו וכן ועד מחר עד עת יקרא אל הסעודה יהיו כל נעזיו לבנים והוא תמוך וכן כך דרשוהו רבותיו נכנסת שנת [קהלת ט, ח]. עבדי. הצדיקים (של ישראל). ואתם. הפושעים כי [וישע' ה, יג]. נותן כיסו לנכרי. ולא יטלטלנו פחות פחות מלרע אמות [לעיל י:]. חרש שוטה וקטן. חרש דעברו בו תכמים בכל מקום שהשוו אותו לשוטה לפוטרו לא דברו אלא נמי שאינו שומע ואינו מדבר ללא קים להו לרננן דמי שאינו שומע ואינו מדבר ללאו נני דעס ניהו [חגיגה ב:]. חרש. דעמו מעוטת שאין מחדל להסין כשאר בני אדם [ביבמות ק"ג].

אם בן עוה"ב הוא. שאם כשר היה הכל צוין עליו ומורידין דמעות ומספרים שצחו: אחים בהספידא דהתם קאימנא. גשעת מיתמי התאמן בהספד שלי שיתחנמו ויכמרו רחמי העומדים ויצבו: דהתם קאימנא. גשעת הספד ואשמע איך תתחמם אלמלא אלתריך לרצ לזאזוריה להספדא וכיון דרצ גברא רצה וכן העולם הצא למה ליה לזאזוריה הא אמר מהספידו ניכר: הא דמחממין ליה. להספידא ואחים כו' לעולם נחממי צעי שאין ציי אדם נחמרים כל כך על זקן ומיהו לאדם חסיד כי מתחנמו בהספידא מתחממי וצכו כולוהו ולמי שאינו חסיד כל כך מתחממו ליה ולא מתחממין: דסנו ליה בולדו פומבדיתא. משום דמוכח להו צמילי דשמיל **(ג)** וצני פומבדיתא רמאין הן כדלמרינן בעשיות חולין (חולין קכז). פומבדיתא לויך שני אושפיון: ואונדך תשמענה דבר מוארדך לאמר זה הדרך לבו **(א)**

בה. מאחרי מטתך כשתמות תשמע כשילמורו זה הדרך שהלך זה לנו זה מוצתם שהוא בן העוה"ב: נוחה דימונו. דעתם נוחה עליהם ממנה שזומעין עליו ורואין צו: עשה דברים. שילמרו לפני מטתך בהספדך: לאחר מותך. הוא היה אלא שנגליל היו הספדינן לפני המטה ויציהוה לאחר המטה: וכו"ש. שמפני שאינו יודע איזה יום ימות **(ד)** וטובה תשובה יום אחד לפני מיתתו נמצא כל ימיו נחשונה^א יהיו: בגדיך לבנים. נשתמת טהורה ונקיה: כלום חפר בית המלך. צממיה הכל מונק ושמא יזהילנו לצא פתאום ואנו צריכין ליכנס לסעודה מקושטין: כלום יש סעודה בלא טהרה. עדיין יאטרכו לטרוח ללזכר סעודה של צית המלך ויש לנו שהות הרצה להתקטט: יעמדו ויראו. ואף לעוה"ב צדיקים יושבים ואוכלים ורשעים עומדים ורואים: ר"מ אומר. אין עומדין ורואין שא"כ אף הם היו נראים מן הקדושים ולשמע שכן דרך המשכמים עומדים ואין כלן צוטה: זה"ל ציצית. שמונח הבגד: א"ל תפילין. שהם שם משמן טוב דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם וגו' ותנא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש **(דף קד א):**

- - - - -

הדרן עלך שוואל

מי שהחשיך **(ו)** נותן כיסו לנכרי. מצעוד יוס: ואם אין עמו. הא יש עמו לנכרי עדיף כדמפרש גמרא: לחצר החיצונה. לא עיר שהוא מקום המשממר ראשון וצא לפרק מן החמור: נושא. צידו מעליו כלים הניטלין בשעת ושאין ניטלין ממיר התנלים של אוקף שהן קשורים צון והשקין נופלין: **גמ'** מאי טעמא שרו ליה למיתב לנכרי. והרי הוא שלוחו לישאלו בשעת: מעמיד עצמו. מלהליל ממנו: דוקא ביפו. דכיון דטרם זה שע"י טורח הוא משתכר חיים עלה ואי לא שרית ליה הא אחי לאיתוי: ו"א אמרן. דמניאה לא אלא דלא אחי לא ליהדי קודם שמתקן ולא הגזיזה ולא זכה זה: האי אדם. ויש צמינו שחייב צמצום ואחי לאחלוסי: לשוטה. יהיה דלית ליה דעת כלל אצל חרש דעתא קלישתא אית ליה כדלמרי' ציצמות **(דף ק"א):**

שוואל פרק שלשה ועשרים שבת

קנא.

ונשמתו עולה ושוב אינה יורדת. אף על פי כן כשהיא רוחה היא יורדת כי היא דלעיל דרצי אחי צר יאשיה וכהיא מעשה דר' צנאה לחזקת הצמים **(צ"צ דף נח. וס)** דהוא מניין מערפא כי מטא למערפא דלצרהא צציו אשכחיה לאליעזר עבד צצרהא דקאי אצנא אמר ליה מאי קא עבד צצרהא כו' אמר ליה יענול **(ו)** ועיני כו' אע"פ שנשמתו היתה גנוזה מתחת כסא הכבוד. מ"ר:

הדרן עלך שוואל

מי שהחשיך כו' חרש שוטה וקטן. אע"ג דלמר לעיל צפרק כל כתבי **(דף קכא)**. גצי קטן שצא לכשת דקטן העושה לדעת אציו אסור מיהו הכא לא מיירי כגון דעצד הקטן עקירה והנחה אלא כדלמרינן לקמן^א גצי חמור כשהיא מהלכת מניחו עליה וכשהיא עומדת נוטלו הימנה. מ"ר: כי

איהו בן עולם הבא כל שדעת רבותיו נוחה הימנו כך שנועתא דא מלאק: הדרן עלך שוואל אדם פרק כד מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי וכו'. ואוקי למתניתין דאין מעמיד עצמו על ממונו והתירו לו לתת כיסו לנכרי בשביל שלא ישאנו הוא בעצמו. ובא רבא ודוקדק ואמר דוקא אבל מציאה דלא איתא ליהדי לא התירו לו לתת לנכרי ובמציאה דאתאי ליהדי ללישנא בתרא עלתה בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחמורא והלכתא כרבא דאוקמוס (ליהדי) [למתני'] בכיסו מוש. אין עמו נכרי מניחו על חמור. דייקנין מנה בעת שצוצין ביחד נכרי וחמור לנכרי יהיב ליה מפני שאינו מצווה על שביחתו של נכרי ולכן לא התירו לו לתת כיסו על החמור שהוא מצווה על שביחתו אלא אם אין שם נכרי אלא חמור וישראל חרש או שוטה או קטן אנו נותן כיסו לאחד מהן אלא נותן כיסו על החמור וליכולם לגרוע שבהן נותן כגון חרש ושוטה לטוטה נותן שוטה וקטן לטוטה נותן והשוטה גרוע בבני אדם שאין הפרש בין אדם לבהמה אלא הדעת והתבונה זה כיון שאין לו דעת כבהמה חרש: בזמן שאין עמו נכרי וכל חמור אלא חרש וקטן לאיהו מהן יחי כיסו יש מהן שאומר לחרש יש מהן שאומר לקטן ואם עשה כחמד מהן עשה. ואם עמו נכרי ולא חמור אלא חרש ולא שוטה ולא קטן. א"ר יצחק יש שם דרך להחזיר לו להביאו במקום הראוי לשמירה והוא הבאתו פחות פחות מדי אמות

הדרן עלך שוואל

מי שהחשיך **(ה)** בדרך נותן כיסו לנכרי ו"אם אין עמו נכרי מניחו על החמור

י' הגיע לחצר החיצונה נוטל את הכלים הניטלין בשבת ושאינן ניטלין בשבת מתיר החבלים והשקין נופלין מאיליהם: **גמ'** מאי טעמא שרו ליה רבנן למיתב כיסיה לנכרי קים להו לרבנן ד"אין אדם מעמיד עצמו על ממונו^א אי לא שרית ליה אתי לאיתויי ד' אמות ברה"ר אמר רבא ידוקא כיסו אבל מציאה לא פשיטא כיסו תנן מהו דתימא הוא הדין אפילו מציאה והאי דקתני כיסו אורחא דמילתא קתני קמ"ל ולא אמרן אלא דלא אתי ליהדי אבל אתי ליהדי ככיסיה דמי איכא דאמרי בעי רבא מציאה הבאה לידו מהו כיון דאתא ליהדי ככיסיה דמי או דילמא כיון דלא טרח בה לאו ככיסיה דמי תיקו: אין עמו נכרי: טעמא דאין עמו נכרי הא יש עמו נכרי לנכרי יהיב ליה מאי טעמא "חמור אתה מצווה על שביחתו נכרי אי אתה מצווה על שביחתו חמור וחרש שוטה וקטן "אחמור מנח ליה לחרש שוטה וקטן לא יהיב ליה מ"מ הני אדם הא לאו אדם "חרש ושוטה לשוטה **ב** שוטה וקטן לשוטה איבעיא להו "חרש וקטן מאי אליבא דר"א לא תיבעי לך דתניא **ה** ר' יצחק אומר משום ר' אליעזר^א תרומת חרש לא

הוא שלוחו לישאלו בשעת: מעמיד עצמו. מלהליל ממנו: דוקא ביפו. דכיון דטרם זה שע"י טורח הוא משתכר חיים עלה ואי לא שרית ליה הא אחי לאיתוי: ו"א אמרן. דמניאה לא אלא דלא אחי לא ליהדי קודם שמתקן ולא הגזיזה ולא זכה זה: האי אדם. ויש צמינו שחייב צמצום ואחי לאחלוסי: לשוטה. יהיה דלית ליה דעת כלל אצל חרש דעתא קלישתא אית ליה כדלמרי' ציצמות **(דף ק"א):**

עין משפט גד מצוה

נא א מ"י פ"ו מהלכות תשובה הלכה ג:
א ב מ"י פ"ו מהלכות שבת הלכה כב סגג לאוין פ"ב טו"ע ח"ט כ"י רסו ספיק א וספיק ח וסמן שטע ספיק ה:
ב ג מ"י פ"ב טו"ע ח הלכה ו סגג מ"י טו"ע ח"ט כ"י רסו ספיק ג:
ג ד מ"י פ"א טו"ע ח"י סגג טו"ע טו"ע טו ספיק ט:
ד ה מ"י פ"ו טו"ע ח הלכה כב ספיק ט:
ה ו מ"י טו"ע ח"ב טו"ע טו ספיק א:
ו ז מ"י פ"ב טו"ע ח הלכה ו סגג מ"י טו"ע טו"ע טו ספיק ח:
ז ח מ"י טו"ע טו ספיק ג:
ח ט מ"י טו"ע טו ספיק ד:
ט י מ"י טו"ע טו ספיק טו ספיק ה:

- - - - -

איהו בן עולם הבא כל שדעת רבותיו נוחה הימנו כך שנועתא דא מלאק: הדרן עלך שוואל אדם פרק כד מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי וכו'. ואוקי למתניתין דאין מעמיד עצמו על ממונו והתירו לו לתת כיסו לנכרי בשביל שלא ישאנו הוא בעצמו. ובא רבא ודוקדק ואמר דוקא אבל מציאה דלא איתא ליהדי לא התירו לו לתת לנכרי ובמציאה דאתאי ליהדי ללישנא בתרא עלתה בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחמורא והלכתא כרבא דאוקמוס (ליהדי) [למתני'] בכיסו מוש. אין עמו נכרי מניחו על חמור. דייקנין מנה בעת שצוצין ביחד נכרי וחמור לנכרי יהיב ליה מפני שאינו מצווה על שביחתו של נכרי ולכן לא התירו לו לתת כיסו על החמור שהוא מצווה על שביחתו אלא אם אין שם נכרי אלא חמור וישראל חרש או שוטה או קטן אנו נותן כיסו לאחד מהן אלא נותן כיסו על החמור וליכולם לגרוע שבהן נותן כגון חרש ושוטה לטוטה נותן שוטה וקטן לטוטה נותן והשוטה גרוע בבני אדם שאין הפרש בין אדם לבהמה אלא הדעת והתבונה זה כיון שאין לו דעת כבהמה חרש: בזמן שאין עמו נכרי וכל חמור אלא חרש וקטן לאיהו מהן יחי כיסו יש מהן שאומר לחרש יש מהן שאומר לקטן ואם עשה כחמד מהן עשה. ואם עמו נכרי ולא חמור אלא חרש ולא שוטה ולא קטן. א"ר יצחק יש שם דרך להחזיר לו להביאו במקום הראוי לשמירה והוא הבאתו פחות פחות מדי אמות

- - - - -

רבינו חננאל

איהו בן עולם הבא כל שדעת רבותיו נוחה הימנו כך שנועתא דא מלאק: הדרן עלך שוואל אדם פרק כד מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי וכו'. ואוקי למתניתין דאין מעמיד עצמו על ממונו והתירו לו לתת כיסו לנכרי בשביל שלא ישאנו הוא בעצמו. ובא רבא ודוקדק ואמר דוקא אבל מציאה דלא איתא ליהדי לא התירו לו לתת לנכרי ובמציאה דאתאי ליהדי ללישנא בתרא עלתה בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחמורא והלכתא כרבא דאוקמוס (ליהדי) [למתני'] בכיסו מוש. אין עמו נכרי מניחו על חמור. דייקנין מנה בעת שצוצין ביחד נכרי וחמור לנכרי יהיב ליה מפני שאינו מצווה על שביחתו של נכרי ולכן לא התירו לו לתת כיסו על החמור שהוא מצווה על שביחתו אלא אם אין שם נכרי אלא חמור וישראל חרש או שוטה או קטן אנו נותן כיסו לאחד מהן אלא נותן כיסו על החמור וליכולם לגרוע שבהן נותן כגון חרש ושוטה לטוטה נותן שוטה וקטן לטוטה נותן והשוטה גרוע בבני אדם שאין הפרש בין אדם לבהמה אלא הדעת והתבונה זה כיון שאין לו דעת כבהמה חרש: בזמן שאין עמו נכרי וכל חמור אלא חרש וקטן לאיהו מהן יחי כיסו יש מהן שאומר לחרש יש מהן שאומר לקטן ואם עשה כחמד מהן עשה. ואם עמו נכרי ולא חמור אלא חרש ולא שוטה ולא קטן. א"ר יצחק יש שם דרך להחזיר לו להביאו במקום הראוי לשמירה והוא הבאתו פחות פחות מדי אמות

- - - - -

ליקוטי רש"י

בכל עת יהיו בגדיך לבנים. התקן עמך עני כלל אל הסעודה יהיו כל נעזיו לבנים והוא תמוך וכן כך דרשוהו רבותיו נכנסת שנת [קהלת ט, ח]. עבדי. הצדיקים (של ישראל). ואתם. הפושעים כי [וישע' ה, יג]. נותן כיסו לנכרי. ולא יטלטלנו פחות פחות מלרע אמות [לעיל י:]. חרש שוטה וקטן. חרש דעברו בו תכמים בכל מקום שהשוו אותו לשוטה לפוטרו לא דברו אלא נמי שאינו שומע ואינו מדבר ללאו נני דעס ניהו [חגיגה ב:]. חרש. דעמו מעוטת שאין מחדל להסין כשאר בני אדם [ביבמות ק"ג].

מארבע אמות דלשון חכמים עושר, גם הרמב"ן ז"ל כתב שלא מצינו שהתירו זה במציאה אלא בתפילין ופליגי בה רבי שמעון ורבנן, והטעם עצמו אינו נכון, גם הרמב"ד ז"ל השיג עליו בזה בהשגות שלו.

תוספתא (פ"ח ה"ב) מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי אין עמו נכרי מניחו על החמור הגיע לחצר החצונה נוטל את הכלים הניטלין בשבת וכו', במה דברים אמורים בגוי המכירו אבל בגוי שאינו מכירו מהלך אחריו עד שהוא מגיע לביתו.

מאי טעמא חמור אתה מצווה על שבתתו. פירוש ולא שיהא בזה משום שבתה דהא תנא בסמוך כשהיא מהלכת מניחו עליה וכשהיא עומדת נוטלו ממנה, אלא דשייכא בשבתה קאמר.

דף קנ"ג ע"ב. איכא דאמרי לחרש יהיב ליה ואיכא דאמרי לקטן יהיב ליה. והלכך בשל דבריהם הוא וכיון דלא איפשיטא יהיב למאן מיניהו דבעי, וקשיא לי דהא כיון דבגדול אסור וכדאמרין בסמוך כל שבגופו חייב חטאת בחברו פטור אבל אסור, אם כן היכי יהיב ליה לחינוק, דאע"פ שאין בית דין מצווין להפרישו, למיספא ליה בידים אסור דקרינן ביה לא תאכלום לא תאכלום, וי"ל דשאני הכא דאפילו בגדול ליכא אלא איסורא דרבנן ובשל דבריהם אפילו לכתחלה ספינן ליה וכמו שכתבתי אני בפרק חרש ביבמות (ק"ד א') ובגיטין בפרק הניזקין (נ"ה א') בסייעתא דשמיא, ומכאן ראייה לדברי, ואע"ג דמשום דלא לייתי למיסוך אסור בכל מידי דקא עביד מחמת גדול וכדכתבין התם, הכא במקום דאיכא למיגזר דאי לא שרית ליה אתי איהו למיעבד איסורא דאורייתא בידים שרינן ליה ולא חיישינן בכי הא לדלמא אתי למיסוך, כן נראה לי.

והלא מחמר. הוא הדין דהוה ליה לאקשווי והלא מצווה על שבתת בהמתו מדאורייתא, אלא דלמא מוקי לה בחמור שאינו שלו ושאלה ושכירות לא קנו (ע"י ע"ז ט"ז א'), מיהו אמסקנא כיון דלא עבדא עקירה והנחה ליכא נמי משום שבתת בהמתו דבגופו נמי פטור, הרמב"ן ז"ל.

כשהיא עומדת נוטלו ממנה. הרמב"ם ז"ל (פ"כ משבת ה"ו) פירשה כשהיא רוצה לעמוד קודם שתעמוד כדי שלא תהא שם לא עקירה ולא הנחה, ואינו נראה כן.

היתה חבילתו מונחת לו על כתיפו רץ תחתיה עד שמגיע לביתו. והא דלא אמרין הכי בכיס, כתב הרמב"ן ז"ל משום דבחבילה שהוא משוי כבד

מפני שהוא במקום שאם לא תתיר לו כן אינו מעמיד עצמו על ממונו ואתי לידי איסורא דאורייתא, ותדע לך שהרי שנינו הגיע לחצר החיצונה נוטל כלים הניטלין בשבת ושאינן ניטלין בשבת מתיר חבלים והשקים נופלין מאיליהן, ואמרין בגמ' דאפילו בשליפי רב רבי דקרני דאומנא דהוי הפסד מרובה לא חששו ומאבדן ביד ואע"פ שעד עכשו התרתו בטלטולן בעודו בדרך, דאלמא שמעינן מינה בהדיא דלא התירו לו כלל משום הפסד ממונו אלא מפני שהוא במקום שקרוב לבא בו לידי איסורא דאורייתא, אבל מי שמתירא מפני לסטים מאי איכא, אי לא שרית ליה אתי לטלטולי, אטו כדי שלא יבא לידי טלטול מי שרינן ליה טלטול, הלכך לא שרינן ליה כלל כן נראה לי^(*).

איכא דאמרי בעי רבא מציאה הבא לידו מהו. וסלקא בתיקו, ונראה דאע"ג דהוה תרי לישני, בדרבנן הוא וכלישנא קמא נקטינן לקולא דהיכא דאתיא לידה מערב שבת אע"ג דלא טרח בה ככיסיה דמי ושרי, ועוד דאפילו להאי לישנא בתרא בתיקו הוא דסלקא ושל דבריהם להקל, היכא דלא אתיא לידה אסור.

ומשמע מפשוטן של דברים דמציאה דלא אתיא לידה בכל ענין אסור, דהא נתניה לנכרי קיל מכולהו כדאיתא בסמוך, וכיון דאפילו לנכרי לא שרי ליה רבנן כל שכן על גבי חמור וחרש שוטה וקטן, וכל שכן להוליקה פחות פחות מארבע אמות שלא רצו לגלותה אפילו בכיסו, וכן פסק רבינו חננאל והרמב"ד ז"ל, אבל הרמב"ם ז"ל (פ"ו משבת הכ"ב) כתב במה דברים אמורים בכיסו אבל במציאה לא יתן לנכרי אלא יוליכנה פחות פחות מארבע אמות, וכתב הרמב"ן ז"ל^(*) טעם לדבריו לפי שבכיסו מתוך שהוא בהול על ממונו נחפז ללכת ושמא יוליכנו ארבע אמות לפיכך לא התירו לו לכתחלה להוליקה פחות פחות מארבע אמות, ולאסור לגמרי לא רצו משום שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו והתירו לו נכרי, אבל גבי מציאה אסור לו נכרי לפי שאדם מעמיד עצמו עליה והתירו להוליקה פחות פחות מארבע אמות דלא אוושא מילתא כולי האי, וכדרך שהתירו במוצא תפלין להכניסן בשעת השמד פחות פחות מארבע אמות (עירובין צ"ז א'), ואינו נכון כלל דכיון שאמרו כאן בגמ' אבל מציאה לא אם איתא דהולכה פחות פחות מארבע אמות שרינן בה לא הוה שתקי מינה, ומימר הוה אמרי אבל מוליכה פחות פחות

מידכר ולא אתי למיעבד עקירה והנחה, אבל בכיס שהוא דבר מועט וקל לא דכיר וחוששין דלמא נח ואתי למיעבד עקירה והנחה.

כשהיא מהלכת נותנו עליה כשהיא עומדת נוטלו ממנה. והוא הדין כשהוא נותנו לחרש שוטה וקטן, וכל שכן הוא דאילו נותנו להן כשהן עומדין הא איתא בגדול בכיוצא בזה חיוב חטאת, וכל שבגופו איכא איסורא דאורייתא אי אמרינן לקטן למיעבד איכא נמי איסורא דאורייתא דכתיב לא תאכלום קרי ביה לא תאכלום, ואמרינן ביבמות פרק חרש (ק"ד א') לא יאמר אדם לתינוק הבא לי חותם הבא לי מפתח אבל מניחו תולש מניחו זורק, ולעיל (קכ"א א') נמי תני' קטן שבא לכבות אין שומעין לו, ואוקימנא בגמרא בקטן העושה על דעת אביו, כלומר ועובר בזה משום לא תעשה מלאכה אתה ובנך.

כשהיא מהלכת נותנו עליה. כתב הרמב"ם (שם) ואסור לו להנהיגה אפילו בקול כל זמן שהכיס עליה כדי שלא יהא מחמר בשבת, ואינו מחזור בעיני כלל שהרי כיון שאינו מניח עליה עד שתהא מהלכת אינו מחמר, ועוד דהא אמרינן הכא דכל שבחבירו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה.

דף קנ"ד ע"ב. כי קאמר רב הונא בקרנא דאומנא דלא חזיין ליה. איכא למידק קרנא דאומנא נמי הא חזי לכסויי ביה מנא דהוה ליה כשרגא דנפטא דשרינן אליבא דרבי שמעון בשלהי פרק כירה (מ"ו א'), ורב הונא במוקצה לטלטול כרבי שמעון סבירא ליה כדאמרינן בפרק מפנין (קכ"ח א'), וי"ל דקרנא דאומנא מאיס טפי משרגא דנפטא ולא חזי לכסויי ביה מנא כלל, ואי נמי משום דאי נפיל מיתבר לא עביד לכסויי ביה מנא.

והא מבטל כלי מהיכנו בשליפי זוטרי. פירוש אבל שליפי רברבי לא משום דאי שמיט כרים מתחתיהם מתוך כבודן מיתברי, והלכך אי אפשר לנערן ולסלקן עד לערב והוה ליה מבטל כלי מהיכנו לכולי שבת ואסור, וא"ת שליפי רברבי נמי יביא כרים ויניח תחתיהן, ואי משום ביטול כלי מהיכנו לכשיצטרך לכרים יסלק שליפין ביד, דהא כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך מקומו וכדאמר רבא בפרק כל הכלים (קכ"ד א'), ורב דהוא רביה דרב הונא הכין סבירא ליה כדאיתא בפרק כל הכלים (קכ"ד ב'), ובשלמא לסלקן מעל גבי חמור אסור משום דהא גבא דחמרא לא צריך ליה בשבת אבל מעל גבי כרים מיהא שרי.

וראיתי להר"ז הלוי ז"ל שכתב דכל שאינו ראוי בשום צד לטלטלו לצורך גופו אין מטלטלין אותו לצורך מקומו, ואינו מחזור בעיני שהרי לר' נחמיה כלי שמלאכתו לאיסור אין ראוי לטלטלו לצורך גופו כלל לפי שאין כלי ניטל לדידיה אלא לצורך תשמישו המיוחד לו בלבד, ואפילו כן לצורך מקומו מטלטלין אותו וכפי פירושו של רש"י ז"ל וכמו שכתבנו שם (קכ"ד א') בסייעתא דשמיא וכן נראה כדבריו, ונראה לי דאילו היו שליפי רברבי מוטלין על גבי כרים וכסתות אי נמי על גבי קרקע והוא צריך למקומן מטלטלין לצורך מקומן, אבל להביא כרים לכתחלה ולשים תחתיהם כדי שיטלטלם ביד לאחר מכן לצורך מה שעשינו לו מקום בידים לא, שאינו בדין דמה שהוא אסור לטלטלו נסבב ונגרם אנו לטלטלו ממש בידים, ועוד דמיחזי כחוכא ליטלו מעל גבי חמורו אסרתו ואתה בא להתיר לטרוח ולהביא כלים ולטלטלו בידים לבסוף, ואינו דומה למה שהתיר רב הונא להביא כרים ולהניח תחת שליפי זוטרי, דהתם לא מטלטל ליה בידים אבל מנער הוא את הכר והן נופלין מאליהם, כן נראה לי.

הא דאקשינן והא קא מבטל כלי מהיכנו ואוקימנא בשליפי זוטרי. כלומר בשליפי זוטרי שיכול לנערן, דמשמע דכל שיכול לנערן לא חשבינן ליה כמבטל כלי מהיכנו דביטול לשעה אינו ביטול אלא אם כן מבטל לכוליה יומא, איכא למידק דהא אמר רב חסדא בפרק כירה (מ"ב ב') אין נותנין כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה וקא מפרש רב יוסף טעמא דהתם משום דקא מבטל כלי מהיכנו, והא ביצה כשליפי זוטרי הוא ויכול לנערה, ותירץ הר"ז הלוי ז"ל דהתם במבטל כלי אצל הביצה לכולי יומא, ואינו מחזור בעיני כלל, דאם כן מאי קא מקשו עליה מתניתין נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ואיצטריך לשנויי ניצוצות אין בהם ממש, וכן מנותנין כלי תחת הדלף, ומנא להו דהוי במבטל ליה לכולי שבתא.

אלא י"ל דלא התירו אפילו ביטול לשעתו אלא להצלת הפסד מרובה וכדאיתא בסמוך גבי עשיות מהו דתימא להפסד מועט נמי חששו קא משמע לן, כלומר דלא התירו אלא משום הפסד מרובה, והא דמקשה התם מכופין את הסל לפני האפרוחין שיעלו וירדו ופרקינן משום דמותר לטלטלו אחר שירדו, דאלמא לא חיישינן לביטול שעה, י"ל דהתם נמי הפסד מרובה הוא שאם לא יעלו לקיניהם מתפזרים

ולא אמרן אלא דלא אתאי לידיה מבעוד יום ולא הגביהה ולא זכה בה, וכיון שכן אסור לומר לגוי מבעוד יום טול כיס זה שבקרקע והוליקהו לי הא לומר לו בשבת ליטלו ולהוליקו אפילו בכיסו אסור שלד:

ואיכא דאמרי מציאה שכבר באה לידו מהו. ולא איפשיטא הילכך לקולא [נקטינן] דאיסורא דרבנן הוא. ועוד דהא בלישנא קמא איפשיטא לן דמציאה שבאה לידו מבעוד יום ככיסו דמיא וכל תרי לישני בדרבנן נקטינן ההוא לישנא דהוי לקולא. אבל מציאה דלא אתאי לידיה (כיון) [בין] ללישנא קמא בין ללישנא בתרא אסור ליתנו לגוי. ותימה על הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהל' שבת ה"ב) שאסור ליתן מציאה לגוי והתיר להוליקה פחות פחות מארבע אמות, ואילו בכולה סוגיין מוכח דהיתר נתינה לנכרי קיל מנתינה על גבי חמור וחש"ק, וחמור [ו]חש"ק קילי ממוליקה פחות פחות מארבע אמות ולא רצו לגלותה אפילו בכיסו אלא בדוחק כדאיתא לקמן (בע"כ). ועוד שאפילו במציאת תפילין בשעת השמד פליגי בה תנאי אם מוליכים פחות פחות מארבע אמות בפרק המוצא תפילין (עירובין צ"ז ע"ב) ומאן דשרי התם לא שרי אלא מפני כבוד תפילין אבל לא במציאה אחרת. וזו היא מן ההשגות שהשיג עליו הראב"ד ז"ל. ורבינו הגדול ז"ל רצה לתת טעם לדברי הרמב"ם ז"ל ואין הטעם מחזור כלל שלה:

הא דאמרינן חמור אתה מצווה על שביתתו. פי' דבחמור שלו כגון זה מצווה בעלמא על שביתתו, דאילו בהא דהכא ליכא משום איסור שביתת בהמה וכדבעינן למימר קמן (בע"כ ד"ה אמר רב אדא):

חמור או חרש [שומה וקמן אחמור מנח ליה וכו'] שומה או קמן לשומה יחייב להו. ואע"ג דאנן לא תנן במתני' היתירא אלא ליתן לנכרי או להניח בחמור, קים להו לבעלי התלמוד דכי היכי דשרי איסורא דרבנן בנכרי ומתני' היתירא לחמור שרו ליה נמי בחש"ו דהא ליכא בחש"ק אלא איסור דרבנן ותנא אורחא דמילתא דשכיח טפי נקט:

דף קנ"ב ע"ב

איכא דאמרי לחרש יחייב להו ואיכא דאמרי לקמן יחייב להו. וכתבו רבנן ז"ל דכיון דלא איפשיטא [ו]הוי איסורא דרבנן יחייב ליה [כמאן] [למאן] דבעי. ויש למדין מכאן דכל שאין בו אלא איסורא דרבנן כיון דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו מותר לעשות על ידי קטן וספינן לקטן בידים איסורים של דבריהם. וכבר כתבנו סברא זו בפרק חרש (יבמות קי"ד ע"ה ד"ה ומיהו אסור) ובמקומות אחרים ומחנין ליה אמחא,

שלד) ע"י ברא"ש במתני' שהוכיח כהר' ישעיה ז"ל דאף משחשיכה שרי ודלא כרש"י שם, וע"ש בקרבן נתנאל דאף רש"י מודה דבדיעבד נותן גם משתחשך, וכ"כ הב"ח ריש סי' רס"ו, אמנם מדברי רבינו כאן מבואר דס"ל דלא שרינן משתחשך: (שלה) ע"י רמב"ן כאן. וע"י מ"מ פ"כ ה"ו מה שהביא מתשובת הרמב"ם לחכמי לונגל בזה:

דליקה. ואשכחן נמי בפרק נוטל (לעיל קמ"ב ע"ב) ששכחו ארנקי מליאה מעות בסרטיא ולא התירו לטלטלה משם אפילו פחות פחות מארבע אמות אלא ע"י ככר או תינוק לר' יוחנן, ואפילו בההיא לית הילכתא כוותיה דקי"ל שלא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד. ע"כ תורף דבריהם ז"ל. ואינם מחוורים דהא מציאה לא היתה בידו כלל ואפ"ה אי לאו [דלא] (ד)טרח בה הוה שרינן ליה ליתנה לנכרי או להניחה על גבי החמור כדאיתא בגמרא. ואי משום ההיא [ד]דליקה, שאני התם דאיכא חששא דאי שרית ליה אדאזיל ואתי לאצולי אתי לכבווי עד שלא תבא שם הדליקה, דליכא למימר שאסרו שם שמא יבא להציל לרשות הרבים, שלא חששו לזה אלא כשמציל למבוי המפולש אבל (למציל) [במציל] למבוי שאינו מפולש ולחצר המעורבת לא חששו, והכא נמי שמחביא ממונו בביתו בהצנע ליכא למיחש שיבא להוציאו דרך רשות הרבים. וההיא דפרק נוטל ככר פירשנו שם (בד"ה פעם אחת) דאע"ג דעומד ממון בסרטיא אפשר היה לשומרו שם כי תוך העיר היה, מה שאין [כן] בזה שבא בדרך או שמתירא מן הליסטים ומן השלטון. ומיהו הא קשיא לדינם של רבותינו בעלי התוספות ז"ל דהא חזינן בגמרא שלא התירו לו כדי להציל ממונו אלא מפני שהיה בו חשש איסור תורה דאתי לאיתויי ארבע אמות ברה"ר, והיינו טעמא [דכ]שיגיע לחצר החיצונה אסור לטלטל כלים שאינם ניטלים ואפילו בשילפי רברבי (דקמי דאומצי) [דקרני דאומני] דהוי הפסד מרובה (לקמן קנ"ד ע"ב), אלמא כל היכא דליכא למיחש שתהא קרוב לו לבא לידי איסור תורה לא התירו לו לטלטל מפני הפסד ממון, ואם כן הכא שמתירא מפני הגנבים ומפני הליסטים דליכא חששא דאיסורא דאורייתא למה נתיר לו. דהא ודאי ליכא למימר שאם [לא] תתיר לו להצניעו בביתו יבא להצניעם בחוץ ויוציאם ברה"ר, דהא ליתא חדא דמסתמא אין דרך למצניעים להוליך לחוץ, ועוד דכל שיוכל להצניע בביתו למה יוליכם לחוץ, דהא ודאי כשיזיד לעשות איסור לא יעשה איסור אחר אלא שיטלטלם ויצניעם בביתו, וכיון שכן משום חשש איסור טלטול אין להתיר לו טלטול, דאילו במחשין לו בדרך הא ודאי אי לא שרית ליה לא יניחם בכאן כי צריך הוא להוליכם לביתו, וכיון שכן איכא למיחש שמתוך שאינו מעמיד עצמו על ממונו שיוליכם בידו ארבע אמות. וכן השיב הרשב"א (ז"ל) שיחיה, וכן עולין דברי הר' ישעיה ז"ל:

מאי טעמא (שויא) [שרו] ליה רבנן וכו' אמר רבא דוקא כיסו אבל מציאה לא [וכו'] ולא אמרן אלא דלא [אתי] לידיה (ככסוי) [אבל אתי לידי בכיסיה] דמי. פירש רש"י ז"ל דלא [אתי] לידיה מבעוד יום קודם שתחשך ולא הגביהה ולא זכה בה. ודקדק מכאן הרב ר' ישעיה ז"ל דכיסו אפילו בשבת מצי יחייב ליה לגוי אם לא נזדמן לו לגוי עד שחשכה דהא מציאה בשבת בעי למימר [דשרי למיתב] ליה ואפ"ה במציאה הוא דאסיר מכלל דכיסו כיוצא בו שרי ע"כ. ולא ירדתי לסוף דעתו דגבי מציאה לא אמר ליה כלום אלא מבעוד יום. ואנן הכי קאמרינן

ואילו מהא דהכא תיפשוט איפכא כי כל מה שהתירו כאן אינו משורת הדין אלא שמא יבא לידי איסור תורה כדאיתא בריש שמעתי, ואם כן דוק מינה לאידך גיסא דאי לאו האי חששא אסור לעשותו על ידי קטן ואע"ג דאיסורא דרבנן הוא וכעין ששינו גבי דליקה (לעיל ק"א ע"א) דקטן שבא לכבות אומרים לו אל תכבה כשהוא עושה על דעת אביו ואע"ג דכיבוי דליקה אליבא דהילכתא איסורא דרבנן:

והלל מחמיר. פ"י דכיון שהולך אחריה כשהיא טעונה ואזלא מחמתיה ברשות הרבים הרי הוא מחמיר בשבת שהוא איסור תורה ואנן איסורא דרבנן שרינן ליה בלחוד:

אמר רב אדא בר אבהו מניחו עליה כשהיא מהלכת וכו' תנא כשהיא מהלכת (מניחא) [מניחו] עליה וכשהיא עומדת נוטלו הימנה. פ"י דכי הא לא חשיבא מלאכה בגופו כדאמרינן בפ"ק (לעיל ג' ע"א) גבי הטעינו חבירו אוכלים ומשקים וכיון דבדידיה לא חשיבא מלאכה (ו) ליכא מחמר דלא קרינא ביה לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך ואפילו מנהיגה בקול ליכא איסורא דמחמר ושלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב (פ"כ מהל' שבת ה"ו) ואסור להנהיגה בקול. ומהאי טעמא נמי ליכא בהא משום שביתת בהמתו שהוא איסור תורה. ובדין הוא דמעיקרא כי פרכינן ממחמר הוה לן למפרך דהא איכא משום שביתת בהמתו אלא דניחא לן למפרך ממחמר דהוי איסור תורה שבגופו וחמיר טפי. ותו דדילמא הוה מוקים לה בחמור שאינו (שלה) [שלן] ושכינות לא קני וכדכתיבנא (בע"ז ט"ו ע"א ד"ה אלא לאו), [וכשמתרין] הא דמחמר מתרצא לה אידך ממילא וכן תירץ רבינו הגדול ז"ל. ולי נראה דאנן תרוייהו פרכינן ליה בגמרא והאיכא משום מחמר ואיכא איסורא אפילו בו וכל שכן בהמתו. אבל ה' ישעיה ז"ל כתב דמשום דהכי לא אקשינן משביתת בהמתו לפי שלא נאסרה שביתת בהמתו אלא במטעינה בשבת או ששם אותה לחרוש ולדוש ולטחון כיוצא בו בשבת והגוי עושה בה מלאכה בשבת, אבל כל מלאכה שהתחיל בה מבעוד יום על דעת שתגמור אותה בשבת מותר מן התורה (דמעשה בהמתו דמלאכה הנעשית מאליה בשבת מותר מן התורה) דמעשה בהמתו (דמלאכה) [הוי כמלאכה] הנעשית מאליה בשבת שהיא מותרת כדאיתא בפ"ק (לעיל י"ז ע"ב). ודבר זה תימה בעיני פה קדוש איך יאמר דבר זה, דהא ודאי כל שבגופו חשוב מלאכה חשוב ג"כ מלאכה בבהמתו, שאלמלא כן אפילו משום מחמר ליכא דבעינן מלאכה בבהמתך וליכא. ועוד שביתת כלים לב"ש יוכיחו שהוא אסור מן התורה אע"פ שהתחיל בה מבעוד יום ונעשית בשבת מאליה ולא חמירא שביתת כלים לב"ש משביתת (כלים) בהמתו לדידן. אלא ודאי אין דברים אלו נכונים, ומה שכתבנו הוא האמת בזה. ומיהו אכתי קשיא לן דהא ניחא בכיסו שעושה כן ליטלה כשהיא עומדת ולהניחה כשהיא מהלכת אבל גבי כל המשווי [ש]נקשר (ש)עליו בחבלים כדאיתא במתני' הא לא מצי למעבד הכי וא"כ הוה ליה מחמר אחר בהמתו. וי"ל דדילמא לא חשיב מחמר אחר בהמתו אלא

במה שנתן עליה אפילו מבעוד יום על דעת שתלך בשבת או אפשר שתלך בו בשבת כגון שנותנה עליה בסמוך לחשיכה כההיא דפ"ק דע"ז (ט"ו ע"א), אבל המשווי שהיתה עליו כל היום ולא הונחה שם אלא על דעת שתגמור מלאכתה ופגע בה שבת בדרך אין כאן משום מחמר ולא משום שביתת בהמתו, ואע"פ שבגופו חשוב מלאכה, שאני התם שהוא כן דעת וכוונתו דלאחר חשיכה כשהוא [נעקר והולך] נחשב כאילו טען (ו)גופו על דעת להוליכו בשבת, משא"כ בזה, ולפיכך לא הוקשה בגמרא אלא בכיסו שמניחו על דעת להוליכו בשבת, כנ"ל. וכן כתב הרב הנזכר ז"ל:

והא דאמרינן כשהיא עומדת נוטלו ממנה. יש שפירש כשרוצה לעמוד, ואין צריך כי אף על פי שעמדה עם הכיס ליכא מלאכה דהנחה יש כאן ועקירה אין כאן. והוי יודע דהא דבעינן גבי בהמתו שיטלו ממנה כשהיא עומדת דהוא הדין במניחה על הקטן, דכל שבגופו איכא איסורא דאורייתא אם עושה על ידי קטן איכא איסור תורה משום לא תאכלום לא תאכילום והרי הוא כאומר לו הבא לי [מפתח ד] אסור כדאיתא בפרק חרש (יבמות ק"ד ע"א):

היתה חבילתו (ו)מונחת לו על כתפו רץ תחתיה עד שמגיע לביתו. וא"ת ולמה אינו עושה כן גבי כיסו. תירץ רבינו הגדול ז"ל (דבתחילה) [דבחבילה] שהוא משוי כבד מידכר ולא אתי למעבד עקירה והנחה אבל בכיס שהוא דבר מועט וקל לא דכיר וחיישינן דילמא נח ואתי למעבד עקירה והנחה:

דף קנר ע"ב

אתה למה לי הוא ניהו דכי עבד מעשה מחייב בבהמתו לא מחייב. פ"י דלהכי כתב רחמנא אתה לישנא יתירא לחלק דלגבי ידיה האי לאו גמור ללקות עליו אבל משום בהמתו אינו לאו גמור ללקות עליו בב"ד אבל מ"מ הוא עובר בלאו:

אמר רב הונא היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית מביא כרים וכו' כי קאמר בקרני דאומני דלא חזיין ליה. פירש רש"י ז"ל כלי מקיזי דם שאין ראויים בשבת לכלום לפי שמאוסים. ויש מקשים דאכתי (לא) חזיין לכסויי בהו מנא והווי להו כשרגא דנפטא [דשרינן אליבא דר"ש (לעיל מ"ו ע"א)]. וי"ל דקרני דאומני מאיס טפי משרגא דנפטא ולא חזי לכסויי ביה מנא כלל. ונכון הוא. אבל יש לפרש דטעמא (דקתני) [דקרני] דאומני לא חזו היינו משום [דהוון] להו כמוקצה מחמת חסרון כיס דקפדי עלייהו שמא ישברו ואף ר' שמעון מודה במוקצה מחמת חסרון כיס (לקמן קנ"ז ע"א), כנ"ל:

והא קא מבטל כלי מהיבנו. ופרקינן בשילפי זוטרי. פ"י דכי בעי להו לכרים ולכסתות מנערם וישתמש בהם. וא"ת והא נעשו בסיס לדעת לדבר האסור. וי"ל דאפ"ה כיון שלא הונחו שם בשבת אלא לפי שעה כדי להצילם משבירה בעלמא מותר לו לשומטם אבל שילפי רברבי שלא יוכל לשומטם ולנערם אסור דהא אסור ליה לטלטלם ונמצא מבטל כרים וכסתות

[קנ"ג - קנ"ד]

גמ' מאי טעמא שרו ליה רבנן? ומפרקין קים להו רבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו וכו'. ובתבא נמוספות נסר ר"ת ז"ל וכן בספר התרומה (הל' שבת ס' רכו) דמהא שמעינן למי שמתירא מפני הלסטים או השלטון שיהא^(א) מותר לנטול את המעות כדי להציל דמשום הפסד ממונו שרו ליה רבנן כי היכי דשרו ליה הכא כי אין עמו נכרי ואיך אחריני לנטול כיסו פחות פחות מארבע אמות ואע"ג דתנן (קטז:) מצינן תיק הספר עם הספר אף על פי שיש בתוכו מעות מפני הדליקה ומשמע דדוקא עם הספר אצל בלא ספר אין מצינן היינו להציל לתור שאינה מעורבת אצל לתור המעורבת כל כמה דזעי מצינן זהו דעת צעלי התוס'.

אבל הרמב"ן ז"ל (ד"ה הא דלמרינן) סובר דדליקה

אפילו בתור המעורבת אין מצינן אלא מה שנו תכמים משום דלי שרית ליה אחי לכצוי כדליתא בפרק כל כתבי (לעיל ק"ז) וכמו שכתבתי שם (ס' תמ"א) צ"ל. ולפיכך כתב דמי שמתירא מפני לסטין לא שרינן ליה מידי מפני הפסד ממונו אלא לסטים כדליקה וכי תימא אמאי שרינן הכא כתב הרב ז"ל (ס"א) דהכא הכי קאמרין אין אדם מעמיד עצמו לכופ את

יורו שירוק ממונו שאוחז בידו להפסידו ומשום הכי שרי ליה הכא אצל^(א) אדם מעמיד עצמו שיהא ממונו נפקד מאליו ואינו מכניס עצמו לידי איסור בשביל שיעליו ומש"ה לא שרו ליה רבנן דליתא דהתם פסידא ממילא אחיא. והביא רש"י לדבר מדמסקין לעיל בפרק נוטל (ד' קמ"ג) גזי דרנקי מלאה מעות ששכו בסרטיא דלא אמרו ככר או חינוק אלא למת בלבו ואמאי לא שרינן^(א) אפילו בלא ככר כי הכא אלא ודאי היינו טעמא דכל היכא דפסידא ממילא אחיא כי ההיא דרנקי בסרטיא אדם מעמיד^(א) עצמו שילך לאיצוד מה שאין בידו ומשום הכי לא שרו ליה רבנן מידי אצל אין אדם מעמיד עצמו שישלך לאיצוד מה שצידו ומש"ה שרו ליה רבנן הכא.

והרשב"א ז"ל (ד"ה אין עמו) הקשה עליו דבסוגין משמע דלא מפלגינן בין מאי דנקיט בידיה ובין מאי דמנח אחרעא מדאמרין בלישנא קמא דרבא גבי מציאה ולא אמרין אלא דלא אחאי לידיה ומשמע דדוקא במציאה דלא אחאי לידיה הוא דלא שרינן מידי אצל בכיסו דרומא דמציאה דלא נקט ליה בידיה^(א) שרו ליה רבנן אלא כל היכא דזכי ליה לא שאל נקט ליה^(א) ול"ש מנח אחרעא שרי ודא ודא אחת היא דבכולהו גווי קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו. ולפיכך כתב הרב ז"ל שיש לדון ולהתיר כדברי רבותינו הגרפתיים ז"ל אלא שמא

תשובה להם ממקום אחר דהכא כי שרינן ליה לא מפני הפסד ממונו הוא דשרינן אלא כי היכי דלא לימי לידא איסורא דאורייתא אצל צמי שמתירא מפני לסטים מאי איכא דאי לא שרו ליה אחי לנטולו אטו כדי שלא יצא לידי איסור טלטול מי שרינן ליה טלטול הלכך לא שרינן ליה כלל אלו דבריו ז"ל. ותשובה זו אינו מכיר* דכי היכי דאמרין הכא באין שם נכרי ואיך אחריני לנטול ארבע אמות כאחת לפי שאם לא תתיר לו כלל לא ישמע לך ויצא לנטול כהדיא אפילו באיסורא דאורייתא הכי נמי איכא למימר הכא למי שצאו עליו לסטים שאם לא תתיר לו טלטול דרבנן צביתו והולכת פחות פחות מארבע אמות אף הוא לא

גמ' מאי טעמא שרו ליה רבנן? ומפרקין קים להו רבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו וכו'.

ובתבא נמוספות נסר ר"ת ז"ל וכן בספר התרומה (הל' שבת ס' רכו) דמהא שמעינן למי שמתירא מפני הלסטים או

גמ' מאי טעמא שרו ליה רבנן למיתן כיסו לנכרי קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שרית ליה אחי לאיתויי ד' אמות ברשות הרבים אמר רבא דדוקא כיסו* אבל מציאה לא: אם אין עמו נכרי מניחו על החמור: טעמא דאין עמו נכרי הא יש עמו נכרי^(א) יהיב ליה מאי טעמא דחמור אתה מצווה על שביתתו חמור נכרי אי אתה מצווה על שביתתו חמור חרש שומה וקמן דלחמור יהיב^(א) ליה לחרש שומה וקמן לא יהיב ליה מאי טעמא הני אדם והאי^(א) לאו אדם דחרש ושוטה לשומה יהיב ליה לחרש לא יהיב ליה שומה וקמן לשומה יהיב ליה לקטן לא יהיב ליה איבעיא להו* חרש וקמן מאי איכא דאמר ליה לחרש יהיב ליה ואיכא דאמר ליה יהיב ליה וכיון דלא איפסיקא הלכתא בהדיא דעבד כי האי לישנא עבד ודעבד כי האי לישנא עבד אין עמו* לא נכרי ולא חרש ולא שומה ולא קטן ולא חמור מאי אמר ר' יצחק עוד אחרת התירו ולא רצו לגלותה מאי עוד אחרת מוליכו

ממונו שהרי יכול הוא להציל ממונו בלא דחיית איסור ולענין לסטים נראין הדברים שלצד של אדם צהול עליהן כדליקה שהרי הצלח נחפז אפילו בלא איסור שבת ואי שרית ליה מידי אחי לידא איסורא דאורייתא זהו דעמי:

אמר רבא דוקא כיסו. דכיון דטרם היה שעל יד טורח הוא משמך חיים עליה ואי לא שרית ליה אחי לאיתויי אב"י מציאה. דלא טרם זה לא וגרסינן בממרא ולא אמרין אלא דלא אחאי לידיה אצל אחאי לידיה ככיסו דמי כלומר דכיון דהגביהה וזכה זה קודם שתחשך ככיסו דמי דאין אדם מעמיד עצמו עליה ושרו ליה רבנן. וגרסינן מו התם ואיכא דאמר צעי רבא מציאה הצאה לידיה^(א) מהו כיון דתחתא לידיה ככיסו דמי או דילמא כיון דלא טרם לא אחי לאיתויי ארבע אמות תיקו. ומסתברא דהלכתא בלישנא קמא דאע"ג דבלישנא בתרא מספקא לן מציאה הצאה לידא מהו כיון דהאי איסורא מדרבנן בעלמא הוא נקטינן לקולא בלישנא קמא ועוד אפילו לישנא בתרא כיון דספקינן דמי דמספקא לן הוה^(א) ספקא דרבנן ולקולא וכן נראה דברי הרמב"ם ז"ל בפרק עשרים מהלכות שבת (ה"ז) אע"פ שלא נתחורר לי לשון שם אצל לא נראה כן מדברי הרב אלפסי ז"ל שכתב בהלכות דוקא כיסו אצל מציאה לא ולא חלק בין אחאי ללא אחאי לידיה:

מאי טעמא חמור אתה מצווה על שביתתו. פירוש דאע"ג דליכא הכא משום שציתה דהא אמרין בסמוך כשהיא מהלכת מניחו עליה וכשהיא עומדת נוטלו הימנה אפילו הכי כיון דבעלמא גמורה הוא מצווה על שציתו לנכרי יהיב ליה ולא לתמור:

הני אדם. ויש צמין שהוא חייב צמיות ואחי לאיתויי: דשומה יהיב ליה. דלית ליה דעת כלל אצל חרש אית ליה דעתא קלישמה דאמרין צמיות (ק"ג):

איכא דאמר דחרש יהיב ליה ואיכא דאמר דקטן יהיב ליה. וכיון דלא איפשיטא לן יהיב ליה להי מנייה דצעי ומסתברא דכי יהיב ליה לקטן ה"מ דיהיב* ליה

יותר מארבע אמות וכיוצא בזה שאם אי אחת ממיר לו אלא להביאם פחות פחות מארבע אמות יטענו ליה לרוב כיסו ואם אחת ממיר לו לרוב תחמי ויליתו בלא איסור דאורייתא שלא יעשה עקירה והנהגה דשרי ליה לרוב תחמי עד בימו וירקנו כללית או לכל התירוסים כשהוא רץ עם הכיס לרוב שיתחיל לרוב בעצמו ויהי כדי שלא יעשה עקירה בשבת ממ"ש סד התרומה ולרובין דלית לן רשות הרבים אלא כרמליה אפטר דבעל עיני שרי ודברי ספר התרומה לרובין עיני דמשמע דאי עבד עקירה בשבת שיהיה אסור וקשה דהא קיימא לן דעקירה בלא הנחה אינה כלום והכי פשטי תלמודא גס יצ"ע כי ה"ר כתב בשם הרמב"ן דלית לרוב ויכיו עמו ומוציא משנה פק"ג מהלכות שבת (ה"ט) כתב בשם הרמב"ן דכיו לרוב ויכיו עמו כמו שיכול לרוב בחבילתו:

ישמע לך ויטלטל אפילו ארבע אמות צבת אחת ואינו רואה הפרש בין זו לזו כלל.

אלא כך אני אומר דהיינו טעמא דשרו ליה רבנן הכא ודליתא לא שרו לפי שכל הפסד שהוא נופל פתאום

שאפילו בלא איסור שבת אדם צהול עליו ונריך שימחר הצלחו כגון דליקה בצה"ג שייך למימר מתוך שאדם צהול על ממונו אי שרית ליה אחי לכצוי (ק"ג): לפי שמתוך שהדבר נחפז הרבה ואין לבו עליו אי שרית ליה מידי אף הוא לא יתן דבריו לשיעורין ואחי לכצוי דכל צכי האי גוונא טפי איכא למיחש למתוך שאדם צהול ממאי דאיכא למיחש לאין אדם מעמיד אצל הכא אין השעה דחוקה לו כל כך שיהא לבו צהול עליו ואי שרית ליה אף הוא יציל צהולא גונא דשרית ליה בלחוד ואי לא שרית ליה מידי אף הוא לא יעמוד עצמו על ממונו ויילי כי היכי דצעי וליינו לישנא דלעיל (ס"א) אמרין מתוך שאדם צהול והכא דאמרין לפי שאין אדם מעמיד עצמו כן נ"ל. ובההיא דפרק נוטל (לעיל קמ"ג) אע"פ שאין הדבר נחפז שיהא לבו צהול עליו היינו טעמא דלא שרו ליה רבנן לפי שכיון שצעי הוא ואפשר לו למימר אין אדם מעמיד עצמו על

ממונו שהרי יכול הוא להציל ממונו בלא דחיית איסור ולענין לסטים נראין הדברים שלצד של אדם צהול עליהן כדליקה שהרי הצלח נחפז אפילו בלא איסור שבת ואי שרית ליה מידי אחי לידא איסורא דאורייתא זהו דעמי:

אמר רבא דוקא כיסו. דכיון דטרם היה שעל יד טורח הוא משמך חיים עליה ואי לא שרית ליה אחי לאיתויי אב"י מציאה. דלא טרם זה לא וגרסינן בממרא ולא אמרין אלא דלא אחאי לידיה אצל אחאי לידיה ככיסו דמי כלומר דכיון דהגביהה וזכה זה קודם שתחשך ככיסו דמי דאין אדם מעמיד עצמו עליה ושרו ליה רבנן. וגרסינן מו התם ואיכא דאמר צעי רבא מציאה הצאה לידיה^(א) מהו כיון דתחתא לידיה ככיסו דמי או דילמא כיון דלא טרם לא אחי לאיתויי ארבע אמות תיקו. ומסתברא דהלכתא בלישנא קמא דאע"ג דבלישנא בתרא מספקא לן מציאה הצאה לידא מהו כיון דהאי איסורא מדרבנן בעלמא הוא נקטינן לקולא בלישנא קמא ועוד אפילו לישנא בתרא כיון דספקינן דמי דמספקא לן הוה^(א) ספקא דרבנן ולקולא וכן נראה דברי הרמב"ם ז"ל בפרק עשרים מהלכות שבת (ה"ז) אע"פ שלא נתחורר לי לשון שם אצל לא נראה כן מדברי הרב אלפסי ז"ל שכתב בהלכות דוקא כיסו אצל מציאה לא ולא חלק בין אחאי ללא אחאי לידיה:

מאי טעמא חמור אתה מצווה על שביתתו. פירוש דאע"ג דליכא הכא משום שציתה דהא אמרין בסמוך כשהיא מהלכת מניחו עליה וכשהיא עומדת נוטלו הימנה אפילו הכי כיון דבעלמא גמורה הוא מצווה על שציתו לנכרי יהיב ליה ולא לתמור:

הני אדם. ויש צמין שהוא חייב צמיות ואחי לאיתויי: דשומה יהיב ליה. דלית ליה דעת כלל אצל חרש אית ליה דעתא קלישמה דאמרין צמיות (ק"ג):

איכא דאמר דחרש יהיב ליה ואיכא דאמר דקטן יהיב ליה. וכיון דלא איפשיטא לן יהיב ליה להי מנייה דצעי ומסתברא דכי יהיב ליה לקטן ה"מ דיהיב* ליה

יותר מארבע אמות וכיוצא בזה שאם אי אחת ממיר לו אלא להביאם פחות פחות מארבע אמות יטענו ליה לרוב כיסו ואם אחת ממיר לו לרוב תחמי ויליתו בלא איסור דאורייתא שלא יעשה עקירה והנהגה דשרי ליה לרוב תחמי עד בימו וירקנו כללית או לכל התירוסים כשהוא רץ עם הכיס לרוב שיתחיל לרוב בעצמו ויהי כדי שלא יעשה עקירה בשבת ממ"ש סד התרומה ולרובין דלית לן רשות הרבים אלא כרמליה אפטר דבעל עיני שרי ודברי ספר התרומה לרובין עיני דמשמע דאי עבד עקירה בשבת שיהיה אסור וקשה דהא קיימא לן דעקירה בלא הנחה אינה כלום והכי פשטי תלמודא גס יצ"ע כי ה"ר כתב בשם הרמב"ן דלית לרוב ויכיו עמו ומוציא משנה פק"ג מהלכות שבת (ה"ט) כתב בשם הרמב"ן דכיו לרוב ויכיו עמו כמו שיכול לרוב בחבילתו:

א מ"י פ"ו מהלכות שבת הלכה כב סמ"ג לאין סה:

ב מ"י שם פ"ו הלכה כב סמ"ג הלכה ז סמ"ג שם טו"ע א"ר סמ"ג רסו ספיק' א:

ג מ"י שם פ"כ הלכה ו סמ"ג שם טו"ע א"ר סמ"ג רסו ספיק' א:

ד מ"י שם פ"כ הלכה ז סמ"ג שם טו"ע א"ר סמ"ג רסו ספיק' ג:

ה מ"י שם פ"כ הלכה ז סמ"ג שם טו"ע א"ר סמ"ג רסו ספיק' ד:

ו מ"י שם פ"כ הלכה ז סמ"ג שם טו"ע א"ר סמ"ג רסו ספיק' ה:

ז מ"י שם פ"כ הלכה ז סמ"ג שם טו"ע א"ר סמ"ג רסו ספיק' ו:

הנהרות וציונים מהב"ח ושאר פפרים

(א) ג"ב לנכרי (ב"ח):
(ב) אחמור מנח ליה כצ"ל (ב"ח):
(ג) האי כצ"ל (ב"ח):
(ד) ג"ב מאי טעמא שרו ליה רבנן פ"י דכסא שאסור לומר לגוי בשבת לעשות מלאכה כן אסור לומר לו מערב שבת שיעשה מלאכה בשבת ודחינו טעמא דאין משלחין אגרות ביד גוי מערב שבת אלא אם כן קצין כדאיתא בפרק נמשום הכא מתמדיין מאי טעמא וכו' (שטמ"ק כ"י):
(ה) ג"ב שהיא (שטמ"ק כ"י):
(ו) ג"ב ד"ת: (א) הוה ליה כצ"ל (שטמ"ק כ"י):
(ב) בריא"ז איתא בשו"תו לקטן לא יאמר לו:

שלמי הגבורים

עליו דדוקא גבי מציאה התירו מפני שיש היכרא ולא אחי למעבד עקירה והנהגה אצל גבי כיס דליכא היכרא אסור אלא שיש לומר דלא פליגי דע"כ לאן לא קאמר דצ"ל שרית לרוב ע"כ הכיס ולהצילו לצינו כה"ג אלא היכא שיכול להצילו לצינו פחות פחות מארבע אמות אצל אס אינו יכול להצילו לצינו (פחות) (בפחות) פחות מארבע אמות דליכא סכנה שמא יאצד ממנו שלטים או נכרים וגו' ומהו אס יצאנו כן נראה דגם לידיה שרי לרוב ע"כ הכיס דלעולם יש סכנה לומר דאי לא שרית ליה איסורא וטעם בעד איסורא רבה ונראה לי דאפילו אם אין שם משש לסטין אלא שצדק יש מ"ס דלא שיהא רחבה

ספיה מהדורה

א מיי פ"כ מהלכות שבת
הלכה ו' טו"ע א"ח
סימן רסו טע"ף ג'
ב ג מיי שם פ"ג הלכה
ט טו"ע א"ח
טו"ע א"ח סימן רסו
טע"ף א'
ד מיי שם פ"ב הלכה י'
סמ"א שם טו"ע א"ח
סימן רסו טע"ף ט':

שלשי הגבורים

א מיי פ"כ מהל' שבת
(ה"ו) כתב שאסור
להניח הבהמה בקול
אפילו אחר שהמשה
עליה דהוי מחמיר
ופירש"י נוטה לזה
והאחרונים לא פסקו כך
דס"ל דליכא אסור
מחמיר להניח הבהמה
בקול לאחר שהמשה
עליה והוא מהלכת צעת
שזעק לה ומגיד משנה
פ"כ מהלכות שבת (סס)
האריך:

ב הר"ן הביא דעת מי
שאומר דכל עוד
שאינו מבטל כל מהיכנו
כל יום השבת דלית
נקרא ציטול וגם אינו
נקרא מניח ששעה צמח
לדבר האסור דהרי
אדעתא לציטול משם
לאחר שעה נתנו שם
ולפי זה שרי להשיב כל
חמת מוקפה בכל ענין כל
עוד שאינו מבטלו שם
לכיל יומא ופשי אין שם
פסידא כלל דלית זה
נקרא מבטל כלי מהיכנו
וב"ל דכל הפוסקים שוים
דלש אין שם פסידא
טובא דלכיל צבול כל
מהיכנו אפילו אינו מבטל
לכיל יומא אלא לשעה
פורתא והאריך זה
הר"ן ומגיד משנה
פ"כ מהלכות שבת
(ה"י) וטע"ף דין י'
מוקפה לח"י שבת א"ח
(י"ג)

לשון ריא"ז

[ה"א אות ו'] היתה
בהמה טעונה כלי
וזכיות שאין יטולין בגון
שהיו כלים שמקצין בהן
שהאומן מקפיד עליהם
צטלטולן והם מוקצין
מחמת חסרון יסר הרי
זה מציא כרים ובקשות
ומניח תחתיה ומניח
התכלים והן נופלין
מאלהים ואפילו אם היו
משואות גדולות שא"ל
לשמוט הכרים מתחתיהם
וצריכין לעמוד שם כל
השבת והרי מבטל כלי
מהיכנו המירו דבר כלי
משום זכר הבהמה לפי
שזכר צבלי חיים מן
התורה (לעיל קס"ה)
ואסור צבול כלי מהיכנו
מדברי סופרים [ומצטט]
דברי סופרים] מפני
אסור תורה כמבואר
בפונטרם הראוי:

כשהוא מהלך וכשהוא עומד נוטלו ממנו וכדאמרין לקמן
צבהמה דאי לא הא ספי ליה אסורא דאורייתא צדים וכתיב
(ויקרא יא, מז) לא תכלולם וקרי ציה לא תכלולם דליתא צפרק
חרש (יבמות קיד.) ואמרין התם לא יאמר אדם למינוק הצא לי
מפתח אצל מניחו חולש מניחו
זורק וצפרק כל כתבי (לעיל קכ"א).
נמי חנן קטן שצא לכבוד אין
שומעין לו ואוקימנא בגמרא צקטן
העושה על דעת אציו. וכתיב
הרשע"א ז"ל (ד"ה איכא דאמרין)
שמכאן יש להציא ראייה דאסורא
דרבנן ספי ליה צדים* וה"נ מוכח
צפרק חרש ואע"ג דכל היכא
דעביד מחמת גדול אפילו דרבנן
אסור כי היכי דלא לימי למסרך*
דהא צבוי דליקא דרבנן הוא לצדי
שמעון דמלאכה שאינה צריכה
לגופה היא ואפ"ה אין שומעין לו
שאי הכא דכיון דליכא למיגזר דאי
לא שרית ליה אחי למעיד אסורא
דאורייתא שרי ליה ולא מעביד צדי
הא דילמא אחי למסרך:

אין עמו דא נכרי ודא חמור
ולא חרש ולא שוטה ולא
קטן מאי א"ר יצחק עוד אחרת.
עוד מקנה אחרת לכס להצילו
בהולכת פחות פחות מארבע
אמות ומיהו אי איכא חד מכל הני
לא שרי ליה הכי לפי שהוא יותר
קרוב לצא לידי אסור תורה
ומש"ה לא רצו לגלותה ומהא"כ
משמע דטפי חמירא הולכת פחות
פחות מארבע אמות מנחמת כיסו
לנכרי וכיון שכן נראה הדברים
דבמציאה אסור להוליכה פחות
פחות מארבע אמות דכיון

דאמרין לעיל גבי נכרי דוקא כיסו אצל מציאה לא דאלמא לא
שרינן במציאה נכרי כ"ש דלא שרינן ציה פחות פחות מארבע
אמות דחמיר טפי. אצל הרמב"ם ז"ל כתב צפ' הנזכר (פ"כ
ה"ו) דבמציאה נכרי אסור אצל הולכת פחות פחות מארבע
אמות שרי ונתן הוא ז"ל טעם לדבר בתשובת שאלותיו (סימן ט)
דצדיקו מתוך שהוא צבול על ממונו פממים שחולש נפשו ללכת
ושמא יוליכו ארבע אמות ולפיכך לא החירו כשהוא להוליכה
פחות פחות מארבע אמות ולאסור לגמרי לא רצו לפי שאין
אסור לו נכרי לפי (שאין אדם) [שלאדם] מעמיד עצמו עליה
והחירו לו להוליכה פחות פחות מארבע אמות שמתוך שאינו צבול
ונחפו כל כך להצילה לא אחי להוליכה ארבע אמות צבת אחת. ואין
טעמו מחזור וכבר השיגו הראב"ד ז"ל (שם פ"כ ה"ו):

והלא מחמיר. מנהיג חמור טעון הוי מחמיר ורחמנא אמר
(שמות כ, ט) לא תעשה ב"ב מלאכה אתה ובהמותך
ואיזו סתם מלאכה העשויה על ידי שניהם זו שהיא טעונה והוא
מחמיר אחריה. והא דלא אקשינן ליה דקא עבר משום שציחת
בהמתו (ע"י טו.) משום דהוא מתוך ליה דילמא צבהמה שאינה
שלו ושאלה ושכירות לא קנו (שם טו.) ואמסקנא לא קשיא מידי
דכיון דלא עביד עקירה והנחה אפילו משום שציחת בהמתו
ליכא דגבופו נמי פטור ומכאן ראייה למה שכתבתי צפירקא
קמא "דע"י" (סי' א"ף ר' ד"ה ומקשו) דצאסורא דמחמיר לא שנה
בהמתו ולא שנה בהמת חצירו:

בניחוח ע"יה כשהיא מהלכת. לאחר שעקרה ללכת דלאו
עקירה היא דאמרין צפרק קמא (ג.) גבי הטעניו
חצרו אולכין ומשקין וכיון דלדס לא מחייב זה חטאת כי האי גונא
כאן מותר דהכא נמי מלאכה כתיב והאי לאו מלאכה היא: ואתי
למבעד עקירה והנחה. כשחחרת ועוקרת לילך אחר הטלח המים
וגללים: נושאין דימניה. ולאחר שחמור ומעקור רגל ייטשו:
רין תחתיה. עד שמגיע לצימו דכל כמה דלא עמד ליכא
עקירה: ק"י. מעט כלומר צנח: למבעד עקירה והנחה.

דמנין דקאי ולא אדעתיה אצל ר' איכא היכרא: בלאחר יד. שלא
דדך זריקה כגון מכמפו ולאחוריו. והוי יודע דדוקא צבילה
הוא דשרינן הכי לפי שאין דרכו של אדם לרוץ עמה ומאן
דעביד הכי אית ליה היכרא* טובא אצל ר' צביס לית ליה היכרא
ואסור דאי לא תימא הכי ליתמי
מתני' האי תקנתא נמי צביס וכי
תימא לא רצו לגלותה הוה ליה
למיימר צנמרא לעיל הכי אין שם
לא חמור ולא חרש מטלטלו פחות
פחות מארבע אמות או ר' אלא
דאי דאמרן הרמב"ם ז"ל (ד"ה
ר' תתמיה):

פחות פחות מד' אמות: אמר מר אין עמו
נכרי מניחו על החמור והלא מחמיר הוא
ורחמנא אמר (שמות כ, י) לא תעשה כל
מלאכה אמר רב אדא בר אבהו מניחו
עליה כשהיא מהלכת סוף סוף אי אפשר
דלא קיימא פורתא להשתין מים או להטיל
גללים והא"כ קא אתי למיעבד* עקירה
והנחה אלא כשהיא מהלכת מניחו עליה
וכשהיא עומדת נוטלו מעליה: אמר רב
אדא בר אבהו ה"ה חבילתו מונחת לו
על כתיפו רין תחתיה ולא נחית לה עד
שמגיע לביתו ודוקא רין אבל קלי קלי דא
מאי טעמא כיון דליכא היכרא אתי
למיעבד עקירה והנחה סוף סוף כי מטי
לביתיה אי אפשר דלא קאי וקא מעייל
מרשות הרבים לרשות היחיד דזריק ליה
כלאחר יד: [תנן] הגיע לחצר החיצונה
וכו': אמר רב הונא ב"ה היתה בהמתו
טעונה כלי זכוכית כגון קרני דאומני
דאסור לטלטלן משום דלא חזין מביא
ברים ובסתות ומניח תחתיה ומתיר את
החבלים והשקין נופלין מאליהן ודוקא
בשליפי וזמרי דאי בעי שמיט להו לברים
ובסתות מתותייהו ולא קא מבטל כלי
מדיכנו מהא שמעינן דלית הלכתא כר'
יצחק דאמר בפרק כירה (מג.) אין כלי
ניטל אלא לדבר הניטל בשבת דהא דכא

דאי בני שמיט דהו לברים
ובסתות מתותייהו ולא
קא מבטל כלי מדיכנו. ואם
תאמר והכי שרי למשמטינהו
והלא מדעת הניחן וקיימא לן
(קכ"ה) דצמניח נעשה צביס לדבר
האסור י"ל דלא מקרי מניח אלא
בשהייתה על דעת שיעמוד שם
אצל הכא לא"כ תמכין אלא על
דעת לשמטן ליכא משום צטול כלי
מהיכנו (מג. וס"ג) דציטול לשעה
אינו ציטול אלא אם כן נחצטול

לכיל יומא ולפי זה איכא מאן דאמר דהא דאמר רב חסדא
צפרק כירה (לעיל מג.) אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל
צינאה ודייק לה ממתי' דמתן אין נותנין כלי תחת הנר לקבל
את השמן דוקא בשהקלה הכלי מדעתו כל אותו היום לקבלת
הצינא והשמן שזה הוא צטול כלי מהיכנו אצל אם דעתו לנעור
מותר וזו היא שטת הר"ז ז"ל.

ואחרים אומרים (רמב"ם ז"ל ואוקימנא) דכשם שאסור לצטל
כלי מהיכנו לכל היום ה"נ אסור לצטלו למקצתו
של יום דאי לא תימא הכי כי אקשינן צפרק כירה (לעיל מג.)
עליה דרז יוסף דאמר משום דקא מבטל כלי מהיכנו ממתימין
דנותנין כלי תחת הנר לקבל ניצויות ואינטריך לשנוי ניצויות
אין צהן ממש וכן נמי אקשינן עלה מנותנין כלי תחת הדלף
ואינטריך לשנוי דלף הראוי למה לי לשנוי הכי לישי ליה
דלאו צמבטל אותו כלי לאותו דבר לכל השבת עסקין אלא ודאי
אפילו לצטל כלי מהיכנו למקצת שבת נמי אסור אלא דהכא
משום פסידא הוא דשרינן כיון דלא מבטל ליה לכויל יומא
ומש"ה אוקימנא צלפתי וזמרי דאי צלפתי צרצרי שאי אפשר
לנערן כיון דקא מבטל כלי מהיכנו לגמרי לכל השבת חמור טפי
ואפילו צמקוס פסידא לא שרי ליה רבנן והיינו דאמרין צנמרא
מהו דתימא להפסד מועט נמי חששו דאלמא משום פסידא
אחינן עלה:

מהא שמעינן דלית הלכתא כרבי יצחק דאמר בפרק
כירה אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת וכו'.
וכמו שכתב בהלכות. והר"ה ז"ל (סי' שלח ד"ה המיחם) כתב דאי
מהא לא איריא דהא צפרק כירה משמע דרז הונא אית ליה
דרבי יצחק דאמרין התם (מג.) פוקו ואמרו לר' יצחק כבר
תרגמה רז הונא לשמעתיך צבול וכיון שכן אפילו תימא דלא
קיימא לן כר' יצחק מ"מ ה"ל לאקשוי מינה לרז הונא
דסבירא ליה הכי". אלא ודאי היינו טעמא דלא חיישינן לרבי
יצחק משום דאפילו רבי יצחק מודה צמקוס הפסד מרובה
דאע"ג דציטול כלי מהיכנו לא שרי אפילו צמקוס הפסד

והלא מחמיר. מנהיג
חמור טעון קרני מחמיר:
ורחמנא אמר לא
טעונה כ"ב מלאכה
אתה ובהמותך. ואיזו
היא מלאכה העשויה
ע"י שניהם זוהי שהיא
טעונה כ"ב מחמיר:
מניחו ע"יה כשהיא
מהלכת. לאחר שעקרה
ללכת דלאו עקירה היא
דאמרין צפ"ק הטעניו
חצירו אולכין ומשקין
וכיון דלדס לא מחייב
חטאת כש"כ כאן מותר
דהכא נמי מלאכה
כתיב: נושאין דימניה.
ואחר שחמור ומעקור
רגלה יטולו דלא הוי
עקירה והנחה כל זמן
שהיא מהלכת: מונחת
ז"ל ע"ה כתיבו. מצטור:
יוס וקדש עליו היום:
רין תחתיה. וכל זמן
שלא עמד לפוש אין כאן
עקירה לאסור: ק"י
ק"י. מעט מעט כלומר
צנח: למבעד עקירה
והנחה. וימנין דקאי
ולא דעתימא אצל ר' אלא
היכרא: בלאחר יד.
של דדך זריקה
כגון מכמפיו ולאחוריו:
קרני דאומני (י) מקיין
דס שאין ראוי צנח
ללכת לפי שמאוסים:
שליפי וזמרי. משואות
קטנות דאי צבי שמיט
הכר מתחתיהן ונופלן
על הכר השני וכן עד
שמגיעין לארץ (מג.):

ר' תתמיה:

אמר רב הונא היתה
בהמתו טעונה
כלי זכוכית כגון קרני דאומני
וכו'. מקיין דס שאין ראוי צנח
ללכת לפי שמאוסין. ואפילו לרבי
שמעון דלית ליה מוקפה מחמת
מילוס אסור לטלטוליהו דעד כאן
לא שרי רבי שמעון שצנח
דנפטא אלא משום דחזי לכסוי
צה מנא (מג.) אצל הני לא חזו
להכי דכיון דאי נפלו מתצרי לא
עבידא לכסוי צה מנא:

יד. של דדך זריקה
כגון מכמפיו ולאחוריו:
קרני דאומני (י) מקיין
דס שאין ראוי צנח
ללכת לפי שמאוסים:
שליפי וזמרי. משואות
קטנות דאי צבי שמיט
הכר מתחתיהן ונופלן
על הכר השני וכן עד
שמגיעין לארץ (מג.):

הנהגות וצינונים
מחב"ח ושא"ר מפרשים

(א) וקא אתי כצ"ל ותיבת
והא נמחק (בי"ח):
(ב) ומכאב (א"י): (ג) גי'
דית: (ד) שלא (א"י):
(ה) צ"כ דברי הר"ה כמאן
ואילך דברי עצמו (ד"ב):
(ו) גי' והא לאו מלאכה
הוא (בי"ח): (ז) גי' של
(בי"ח): (ח) גי' ס"א אבל
למשנות גדולות דא"א
אסור להניח תחתיהן כרים
דקא מבטל כלי מהיכנו
דשוב לא יטלם משום דמי
לסותר (בי"ח):

(א) וקא אתי כצ"ל ותיבת
והא נמחק (בי"ח):
(ב) ומכאב (א"י): (ג) גי'
דית: (ד) שלא (א"י):
(ה) צ"כ דברי הר"ה כמאן
ואילך דברי עצמו (ד"ב):
(ו) גי' והא לאו מלאכה
הוא (בי"ח): (ז) גי' של
(בי"ח): (ח) גי' ס"א אבל
למשנות גדולות דא"א
אסור להניח תחתיהן כרים
דקא מבטל כלי מהיכנו
דשוב לא יטלם משום דמי
לסותר (בי"ח):

(א) וקא אתי כצ"ל ותיבת
והא נמחק (בי"ח):
(ב) ומכאב (א"י): (ג) גי'
דית: (ד) שלא (א"י):
(ה) צ"כ דברי הר"ה כמאן
ואילך דברי עצמו (ד"ב):
(ו) גי' והא לאו מלאכה
הוא (בי"ח): (ז) גי' של
(בי"ח): (ח) גי' ס"א אבל
למשנות גדולות דא"א
אסור להניח תחתיהן כרים
דקא מבטל כלי מהיכנו
דשוב לא יטלם משום דמי
לסותר (בי"ח):

דְּלֹא עֲקִירָה הִיא, ^[*1] וְכִשְׁהִיא עוֹמֶדֶת נוֹטְלוֹ הִימָנָה, (ט) וּלְאַחַר שֶׁתְּחִזֹּר וְתַעֲקֹר רִגְלָהּ יִנְיָחֶנּוּ. וְיִישׁ אֹמְרִים שֶׁצָּרִיף לְזַהֵר מִלְּהִנְהִיגָה בְּקוֹל רֵם כֹּל זֶמֶן שֶׁהַפִּס עָלֶיהָ. הִגָּה וְהוּא לֹא יִרְכַּב עַל הַחֲמֹר אֲלָא יִלָּךְ בְּרִגְלָיו. וְאִם הוּא צָרִיף לְצֵאת חוּץ לְתוֹחַם מִפְּנֵי שֶׁמִּתְרָא מִן הַלִּסְטִים אוֹ שָׂרָר סִכְנָה, (י) וְאֶפְלוּ הוּא תוֹךְ הַתְּחוּם, יְכוֹל לִישֹׁב עַל הַחֲמֹר וְלִרְכַּב (רִיב"ש וּבֵית יוֹסֵף בִּשְׁם תִּשְׁב"ץ): ג. "הִיָּה עֲמוֹ חֲמֹרוֹ וְחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן, יִנְיָחֶנּוּ עַל הַחֲמֹר וְלֹא יִתְנַנֶּה (יֵא) לְאַחַד מֵאלוֹ: ד. "הִיָּה עֲמוֹ חֲרַשׁ וְשׁוֹטָה יִתְנַנֶּה לְשׁוֹטָה, לְפִי שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת (יב) כָּלָל: ה. "שׁוֹטָה וְקָטָן, יִתְנַנֶּה לְשׁוֹטָה, שֶׁהִקְטָן יָבֵא לְכָלֵל דַּעַת. "חֲרַשׁ וְקָטָן, ^[*2] יִתְנַנֶּה (יג) לְמִי שִׁירְצָה: ו. לִישׁ אֹמְרִים, שֶׁכְּשֹׁנוֹתָנוּ לְאַחַד מֵאלוֹ, מְנִיחוֹ עָלָיו (יד) כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ וְנוֹטְלוֹ מִמֶּנּוּ כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד. ^[*3] הִגָּה וְדוֹקָא כְּשֹׁנוֹתָנוּ לָהֶם מִשְׁחֻשְׁכָּה, אֲבָל כְּשֹׁנוֹתָנוּ לָהֶם ⁵ (טו) מִבְּעוֹד יוֹם מִתָּר בְּכָל עֵנֶן: ז. (טז) "אִם אֵין עֲמוֹ שׁוֹם אֶחָד מִכָּל

באר היטב

בבב, וכל שכן אם בהמה שלו דאיכא תרתי, מחמר ושבייתת בהמתו, ר"ן וריב"ש: ט. מבעוד יום מתר. המגן אברהם הניח דבר זה בצריך עיון:

באר הגולה

שיהיה הכל של אינו יהודי וכו', עין שם. ומה שכתבנו במשנה ברורה, או על כל פנים בינו לבין עצמו, עין לעיל בסימן רמו בשלחן ערוך ובבאר הגולה שם דבזה צא על כל פנים לדעת הרא"ש, ולכתחלה יזהר בזה מאד שיהיה הפקר על כל פנים בפני אחד ולא בינו לבין עצמו, דלדעת הרמב"ם והחשן משפט בסימן רעג סעיף ז, אפלו מן התורה לא הוי הפקר בזה:

ב ^[*1] וכשהיא עומדת. משמע מפשטא דלשנא דהינו לאחר שעמדה, והרמב"ם פסק, כשהיא רוצה לעמד קדם שתעמד, כדי שלא יהיה לא עקירה ולא הנחה וכן העתיק בלבוש אך הרשב"א בחדושו כתב על דברי הרמב"ם שאינו נראה כן (ותוספת שבת):

ה ^[*2] יתננו למי שירצה. כתב הפרי מגדים, יראה לי דהינו דוקא שאינו בנו, אבל בנו קטן שהוא בר חנוך מדרבנן, יתננו לחרש ושוטה, ומסתפק שם דאפשר אפלו אם החרש ושוטה הוא בנו, שאינם בר חנוך כמו קטן:

ו ^[*3] הגה ודוקא וכו' מתר בכל ענין. מלשון זה משמע דאפלו אם יחזר החרש שוטה וקטן ויעמד משחשכה, אין צריך שוב לזהר לטל ממנו כמו בבהמה למעלה, והטעם הוא כמו שבארתי במשנה ברורה, וכן כתב בלבוש. וקשה לי, דאם כן אפלו אם נתן על החרש שוטה וקטן משחשכה, אמאי פסק השלחן ערוך דנוטל ממנו כשהוא עומד, דהינו משום כדי שלא יעשה אחר כך החרש שוטה וקטן עקירה על ידו, הא במה שנותנו עליו בפעם ראשונה כשהוא מהלך סגי, כיון דתחלת נתינתו על החרש שוטה וקטן בהתרא היתה, שלא עשה עקירה על ידי שנותנו עליו כשהוא מהלך, ומה שיעשה עקירה חזקה אחר עמידתו, הלא מעצמו עושה דבר זה, ודמי להא דנתנו עליו מבעוד יום. ובדחק יש לחלק, דבנתנו עליו מבעוד יום, עדין לא הגיע זמן אסורו בעת הנתינה, על כן לא דמי כלל למאכיל אסור בידים, מה שאין כן בנתנו משחשכה, שהגיע זמן אסורו בתחלת נתינתו עליו, לכן אף דנתנו כשהוא מהלך צריך על כל פנים לזהר לטל ממנו כשעומד כדי שלא יעשה עקירה בהכיס אחר כך. ומכל מקום אפתי קשה, אמאי מתר מבעוד יום, הא תנן ושבת קכא, קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששבייתו עליו, והינו, מפני שיוצא שניחא לאביו בכך והוא עושה דבר זה לרצונו, לכך אסור, ואם כן בעניננו, שנותן לקטן הכיס כשהוא מהלך, מאי הוי, אמאי מתר לו להניחו אחר כך לעקר הכיס כשעמד משחשכה, מי עדיף מאלו בא הקטן מעצמו משחשכה לטל הכיס ולהביאו למקום המשתמר, היה צריך אביו למחות בידו כשיוצא שניחא לאביו בבב, וכל שכן בעניננו שנותן לו על דעת זה מבעוד יום ונאולי יש לומר דמה שאמרו שאסור בקטן העושה על דעת אביו הוא רק מדברי סופרים, כיון שאינו מצווה

וכנ"ל: ו (יד) כשהוא מהלך. וכנ"ל בבהמה בסעיף ב, והטעם, כדי שלא יעשו החרש שוטה וקטן אסור דאורייתא על ידו, וואף על פי שאינו מצוה על שבייתתם כמו בבהמה, מפל מקום הרי אסור להאכילם אסור בידים, וכדללקמן בסימן שמג לענין קטן, והוא הדין לחרש ושוטה, כמו שנתבאר שם: (טו) מבעוד יום. דאז אינו נקרא זה מאכיל בידים, כיון דעתה עדין לית בה אסורא, ומה שיעמד החרש שוטה וקטן אחר שחשכה ואחר כך חוזר ועוקר רגליו, הלא מעצמו עושה זה ואין צריך למחות בידו כשעושה אסור, על כן אין צריך לטל הכיס מעליו כשעומד, אבל בבהמה, שהוא מצוה על שבייתת בהמתו, וגם שהוא מחמר אחריה, על כן אף שהניח עליה מבעוד יום, חייב לטל הימנה כשעומדת משחשכה להשתין מים וכיוצא בזה, ולחזור ולהניח עליה אחר שכבר עקרה רגליה ללכת, כדי שלא תעשה עקירה והנחה בכיס שלו בשבת ויעבר על אסורי תורה. והמגן אברהם מצדד להחמיר אף מבעוד יום, ונראה דבכרמלית יש להקל: ז (טז) אם אין עמו וכו'. דשבות חמור הוא מאד, דלקא לא יצמצם בשעורו ויבא להוליד ארבע אמות ברשות הרבים, ובקשי גדול התירו חז"ל דבר זה משום פסידא ומפני שאדם בהול על ממונו, וכנ"ל, ולכך לא התירו חז"ל אלא דוקא כשאין לו שום אחד מפל אלו הדרכים:

שער הציון

י. רמב"ן ורשב"א ור"ן וריב"א וריב"ש, ועין בגשמת אדם שכתב, דאין לצרף דעת הלחם משנה שהביא באלה ובה אפלו לסניף: יא. חיי אדם: יב. פשוט: ג. יג. גמרא: ד. יד. גמרא: ט. לבוש: טז. לבוש:

ג רבנו ירחם חלק א
ב שם יש מפרשים.
ס שם במשנה. ע שם
קנר.

הערה

אלו, יטלטלנו (יו) פחות (יח) פחות מארבע אמות. ודוקא פיסו או מציאה (יט) שפאה לידו, [*] אבל אם לא באה לידו לא: ח. ייש אומרים דדוקא מי שהחשיף לו בדרך, שהיה סבור שעדיין יש שהות (כ) ביום, אבל מי שיצא מביתו (כא) סמוך לחשכה ושכח והוציא לרשות הרבים, (כב) לא התירו לו בשום אחד מהדרכים האלו: ט. (כג) הגיע לחצר החיצונה המשתמרת, נוטל (כד) מעל החמור כלים הנטלים, ושאינם נטלים, מתיר את החבליים והשקים נופלים. "ואם היתה טעונה כלי זכוכית שאסור לטלטלם, כגון שהם כוסות של מקיזי דם שאין ראויים בשבת לכלום לפי שהם (כה) מאוסים, ואם יפלו לארץ ישברו, מניח תחתיהם כרים וכסתות. ודוקא במשאות קטנים (כו) שיכול [*] (כו) לשמטן

באר היטב

לא כן אף על פי שעומד חיב. ונראה דזהו אם אחד נושא לבד או צריך לישב, אבל אם אחד נותן לחברו בפחות מארבע אמות אין צריך לישב שום אחד, דבכל אחד הרי מעשה חדש, עד כאן לשון ט"ו. ועני בתשובת עבודת הגרשוני סימן קיד דמתיר שם לעני העומד בחוץ בכרמלית ובעל הבית פושט ידו לחוץ ויטל העני ממנו, עני שם, אם כן לפי זה הכי נמי מועיל הושטה שתקח אשה אחרת מזה, ומנהג ישראל תורה שאין עושין זה על ידי אינו יהודי, רק לעשות על ידי הושטה מרשות היחיד לכרמלית, ועני יד אהרן סימן שמז שחולק על עבודת הגרשוני, וכתב, דבר קשה להתיר, דהרי מצינו בכמה דברים שאסור גזרה לגזרה דאמרין פלה תדא גזרה היא,

משנה ברורה

(יו) פחות וכו'. וזה אינו מועיל אלא לענין טלטול ברשות הרבים או בכרמלית, שהאסור הוא משום טלטול ארבע אמות, על כן מהני זה, אבל מפרמלית לרשות היחיד או לרשות הרבים, וכל שכן מרשות הרבים לרשות היחיד, דהאסור הוא משום הוצאה מרשות לרשות, דאסור אפלו בחצי אמה, אינו מועיל זה [ט"ו] וישאר אחרונים]. על כן בענינו כשבא סמוך לביתו שהוא רשות היחיד, "זרק הפיס בלאחר יד לביתו כדי שלא תהיה הכנסה גמורה, ואפלו אם עשה הנחה כשבא סמוך לביתו, "גם כן התירו להכניס לביתו בלאחר יד, משום הפסד. כתב הט"ו, לא יפה עושין אותן שנושאים תינוק למול בפחות פחות מארבע אמות, דמכל מקום יש אסור מה שמוציאין מרשות היחיד לרחוב שהוא כרמלית, אלא יוציאנו על ידי אינו יהודי מרשות לרשות ואחר כך יטלטלנו בפחות מארבע אמות, ולבית הכנסת יכניסו גם כן על ידי אינו יהודי. ולהמגן אברהם לקמן בסימן שלא סעיף קטן ה אין לעשות כן, דהא אפשר למול בביתו: (יח) פחות מארבע אמות. ויעמד למוש בינתיים רגע אחד להפסיק ביניהם, והנחת גופו כהנחת חפץ, "ואף על גב דאינו עומד בינתיים לערף עצמו לנוח קצת אלא כדי שלא יעביר ארבע אמות בבת אחת, אפלו הכי מקרי עומד למוש. "ויש מחמירין, שצריך דוקא לישב בינתיים או להניח החפץ על גבי קרקע. כתבו האחרונים, דפחות פחות מארבע אמות יותר עדיף שיהיה על ידי שנים משהיה על ידי אחד, ובזה לכלי

עלמא אין צריך לישב שום אחד ולא לעמד למוש, דבכל אחד הוי מעשה חדש: (יט) שפאה לידו. הינו, מבעוד יום, וכנ"ל בסעיף א: ח (כ) ביום. שקצת אנס חשיב: (כא) סמוך לחשכה וכו'. הטעם, "דפושע הוא, כיון דבעת היציאה היה סמוך לחשכה, היה לו לחוש שמה ישכח ויטלטלנו ברשות הרבים, "אבל כשיצא מבעוד יום שרי על פי הדרכים הנ"ל: (כב) לא התירו לו וכו'. רוצה לומר, שיעשה כפי המבאר לקמן בסעיף יב בהג"ה, דיתיר חגורו בשוק והוא נופל ואומר לאינו יהודי לשמרו. ובספר אליה רפה הביא דעת הרשב"א החולק על ה"ש אומרים הנה וסבירא לה דגם בזה יש לסמוך על כל הדרכים הנ"ל, וכתב דיש לסמוך עליו: ט (כג) הגיע לחצר. הקשה המגן אברהם, דהא כי קאי בהבמה פורקא לפני הפתח, מעיל מרשות הרבים לרשות היחיד, וכמו שכתוב סעיף יא, וצריך לומר דגבי בהמתו לא חמירו כל כך, ועני בפרי מגדים שנדחק מאד בתרוץ זה. ויש מתרצים דיתיר לטל מהבהמה תכך בבאה לחצר בעודה מהלכת, כדי שלא תהיה ההנחה על ידי הבהמה, "או שיזהר קדם שונכנסה לחצרו, ולא יניח עליה עד לאחר שעקרה רגליה לכנס לחצר, כדי שלא תהיה העקירה על ידה, ואף שאחר כך עומדת בחצר והוי הנחה, לית לן בה, דכל דבר שבחברו פטור אבל אסור, בחמורו מתיר לכתחלה: (כד) מעל החמור. ואפלו "הם יותר מט"ו סאין שרי משום צער בעלי חיים, אבל בלאו הכי אסור לפנות מן העגלה כלל, כמו שכתוב סוף סימן שלג: (כה) מאוסים. ואף על גב דמקצה מחמת מאוס מתיר, "הינו, היכא דחזי לכסוויי בה מנא, אבל הקא לא חזי לכסות שאם יפלו ישברו: (כו) שיכול וכו'. ולא נאסרו "משום בסיס לדבר האסור, כיון שלא היו עליהן בין השמשות: (כו) לשמטן. ואף על גב "שקדם שישפיק לשמטם כלם בנחת שלא ישברו הכלים, הרי הם מבטלים מהיכנס באותה שעה על ידי זה, אפלו הכי התירו חכמים לעשות כן כדי שלא יהיה הפסד על ידי השבירה. וכתבו הרבה פוסקים, דדוקא כלים, שיש הפסד מרבה

שער הגיון

ז יו. ב"ח ואלה רבה: יח. מוכח ממקרא שם לפי גרסתנו, עין שם: יט. דרכי משה וישאר אחרונים: כ. רבנו ירחם והביאו הט"ו: ח כא. לבוש: כב. מגן אברהם: כג. מהרש"א: כד. מגן אברהם: כה. מגן אברהם: כו. הרשב"א והר"ו: חחיים: כז.

איסורא דאורייתא מלא תאכליטם. ואשיתו ללרבו של תיטק
מבואר בחידושו בבימות שם דאסור ומשמע ג"כ דהוי דאורייתא.
אלא דהמ"ל סוף ה' מ"א הביא דברי הרשב"א ז"ל בזה"ל דהו"ל
כעין מאכיל בידים ע"כ. ומשמע קצת דלא הוי דאורייתא ול"ע:

ח וקטן העושה מעטמו לדעת גדול עב"י ס' של"ד
בשם רי"ו ז"ל דהייט דינא דקטן העושה לדעת
אביו. וכחב הרשב"א ז"ל בשבת שם ועובר בזה משום לא
תעשה כל מלאכה אחת ובכך ע"כ. והוא ממילתא שהביא
רש"י ז"ל בפ' התורה פ' יתרו לא בא אלא להזהיר גדולים
על שביחת הקטנים. וזה ששניט קטן שבה לכבות אין שומעין
לו מפני ששביחתו עליהם ע"כ. והייט בקטן העושה לדעת
אביו עי' במורחוי וג"א. ולשון הרמב"ן ז"ל בפ' התורה שם.
הוארט בשבת שלא יעשו הבנים הקטנים מלאכה לדעתו
וברטנויט ע"כ. והגה רש"י ז"ל בבימות שם ד"ה בעושה
ע"ד אביו כחב דהוי כאילו הוא מטוה לעשות ע"כ. ובמטוה
לעשות הא כתב הרשב"א ז"ל דנפקא מלא תאכליטם כו"ש בש"ק
שלפ"ז. ולמה לי קרא בשבת הא ילפינן מטומאה ודם שרשים
לכל התורה טולה ואי נימא דהרשב"א ז"ל לא ס"ל דהוי
כמטוה לעשות. ולכן בעי קרא אחת ובכך לעושה ע"ד גדול
א"כ לל"ד אי ילפינן משבת לכה"ל טולה דאפשר דשאי שבת
דחמירה דאית בה כרת וסקילה. אלא מודאמינן על הא
דקטן שבה לכבות ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו
מבואר דילפינן משבת לכל התורה טולה. ועכ"פ זה שלא
כדעת הש"ג בשם מו"ה שהבאתי בס' רס"ו סק"ד שכחב
דקטן העושה ע"ד אביו אין איסורו אלא מד"ס והוא ע"ד
המכילתא. וגם המנה"ש שם וכאן לא העיר מזה:

סימן שד"מ

א מ"ש המ"א סק"א דבאט יודע מתי הוא שבת אע"ג
דרוב הימים הם מול זה מקרי קטע ע"כ.
ע"כ דמי לחד בחד. וא"כ לענין מלאכה דרבנן נראה דמי
למה שנחלקו הש"ך והפרי"ח ביו"ד ס' ק"י בכללי ס"ס
סק"כ א:

בימות שם ע"כ. אבל אי נימא דגם בשרשים כחב קרא
ושרשים מכלאים איכא למילף והוי שני כחבים. וכדאמרין
בפסחים דמ"ה ע"א. ולענין טומאה נזיר אס' ה' הגזיר שונג
והאמטא מיד אין אחד מהם לוקה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בה'
מידת פ"ה ה"כ. אלא דמזיר ליכא למילף שכן ישט בשאלה
כדאמרין בבימות ד"ה ע"א. והגה גם לענין קרחה ושריטה
וכחבת קעקע הדין ג"כ אחד שונג ואחד מויד המויד לוקה.
וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בס"ה עט"ס. והוא מתוספתא ומבואר
שם דגם לענין הקפת הראש כן. ולא מלאכי להרמב"ם ז"ל
שזכר זאת. (אלא דבאני אס' שניהן מוידין שניהן לוקין
ועי' ב"ח יו"ד סס"י ש"ג דנפיק לי' מדכתיב בלשון רבים לא
תקט לא יקרו לא תחת. ובמ"ל הט"ל פ"ה ה"א ראה למר
דגם החולש סמני טומאה מחזירו שנים מוידין שניהם
לוקין וע"כ אף דהאם כחב בלשון יחיד השמר בנגע הארעם.
מ"מ סוף הפסוק הוא תשמרו לעשות). וחכ"ז יש ללמוד
לענין מה שנסתפק המ"ז באגם הגדול והאכילו בידים
אי לוקה:

ו ורכאורה הא דאסור ליתן לקטן בידים. הייט דוקא
בגוגא דקאי בתרי עברי דנראה דאס' לא יתן
לא יתן להקטן לא יקח מעטמו. אבל אי ידעין דאס' לא יתן
לו יקח מעטמו אפשר דנזיר ליתן לו בידים. וק"ו מגדול
דב"ד מצווין להפרישו. ואעפ"כ בדלא קאי בתרי עברי
דנראה אין בו משום ול"ע. כ"ש בקטן דאין ב"ד מצווין
להפרישו א"כ בדלא קאי בתרי עברי דנראה אין בו משום
לא תאכליטם ואף דנגדול איכא משום דמסייע ידי ע"ט
עי' מ"א ס' שמ"ו סק"ד הא הקטן לפי הגרסה לא מיקרי
עובר עבירה. עמ"ש בס' שכ"ה סק"ח (ועמ"א סק"ד)
ואף דנגדול אשיתו בדלא קאי בתרי עברי דנראה אס' יכול
למנעו מחייב מטעם ערבות. עי' ריטב"א ע"ז דף ו'. (ודברי
הרא"ש והר"ן ז"ל בריש שבת ז"ע עי' טו"א תגינה באבני
מלואים ד"ג ע"א) הא בקטן לא שייך זה דאין בית דין
מצווין להפרישו:

ז ודומר לקטן שיעשה ללרכיט פשיטא דאסור דהייט הא
דלא יאמר לתיטק הבא לי מפתח בבימות דף
ק"ד ע"א. ועי' בחי' הרשב"א ז"ל שבת דף ק"ג ע"ב דאיכא

עין משפט
נר מצוה

ב **ה** מִי פָּטוּ מֵהַ
 פְּסוּלֵי מוֹקֵדֶשׁ
 הֵלֵיטִי:
ב **ה** נִלְּ הֵיחֵר מִכָּאן
 לַעֲרֻוֹת שֶׁנֶּגְשִׁים נִשְׁאָרוֹת
 וְנִתְּנוֹת בְּרִאשִׁיָּהֶם. (יִרְשֶׁה
 צִוּוּ). [בְּתִשְׁרֹן בָּרַר שֶׁנֶּה סִי
 וְהָדָר רָאָה וְזֶה שְׁמִי דִּים
 יִתְּנֶה לְבָרִיֹּת לְאִסְרוֹן].
ג **ה** מִי פָּטוּ מֵהַ
 מִזְרֹת הֵלֵיטִי:

נב ד דה מ״י שם ה' טו
נג ופ"ט שם ה' י:
נד ז מ״י פ"ג מהל' מעילה
נה ח מ״י ד ופ"ד שם ה' י:
נו ט מ״י פ"ט מהל' מזירות ה' י:
נז יח מ״י שם פ"ב ה' י:

[גמ'] ואמאי ולזרוק דם

[illegible][illegible]

ותימה דהכא (הגר"ב א'
עזריאל, ועי' ב"ר), או:

לה קודם זריקה ושז"ל ח"י
מור לזרוע דם ופריך חמאי
לא לשמו ויותר הצטר באכילה
דהיפר לה ואינה עוד מזירה

תנא רידן⁶ סבר כיון דא
שריא בחמרא והא לי
אפי' אישתחיטת בה
משום הפסד הדגשית

ואבמאי לזורק דמן ש
באבילה מי לא (6) תניא
שלא לשמן או ששחמך
זמן הדם יורק והבשר
לא יורק ואם זרק הה
לערב אמרי אי דשחמך
אלא הכא במאי עסק
ברישא כדתנן (7) אם גי
ינא: בד"א בתגלחת
טומאה יפר מפני שיכול
באשה מנוולת (8) ור'
טהרה יפר מפני שיכול
מגלחת: ות"ק אמר
נכרית ור"מ (9) סבר בפא
לא ניחא ליה: **מתני'**
בניזר. ואין האשה מדר
דיגלח או שגילחוהו ק
קרוביו היתה לו בה
תמות והעולין תקרב
שלמים ונאכלין ליום
היו לו מעות סתומים
מפורשים דמי הטאת
נהנין ולא מועלין יד'
ומועלין בהן דמי שלמי
ליום אחד ואינן טעוני
אבל אשה לא מאי
(7) הלכה היא בניזר

נחם צלחם ממכשר הלכך כי
 אבד^(ט) אבל הכא כיון דסמחא
 (דף כ:) השתא נמי דשטון
 סמחא לענין להחיר לזרור
 חזן לו תקנה לזרור שלא לשטן
 צא. כלומר ולכן אמר ת"ק ד'
 חמלה על אדם אחת מהן או
 ס' הוא דמתן במתניתין זורק
 ד משלשלת^(י) ובפרק חזיה מ'
 מגופה מגני לבצע ולא יחול'
 הכן יודע שאציו הדירו צור'
 כילד ל"ג: גירא או שג'חורו
 לזוט ששעה זורק ממחבתה הימני
 זורק אחרי שהתחיל וגזירות וזו
 אף אחר שהתחיל כבר למנות
 הוא מבטלין [לאחר] שמישה אס'
 לא מירד דיד ארס לבטול הימני
 הלכה. למשה מקסי'
 לכשדלדל מוטל על האז לחזרו
 יצ"ת^(יב) אף לחזרו לעשות מזה
 הוא דפרק בתרא דיומא' (דף פב)
 ריעין בתו לא והתם חזרין אחר'
 עני גדודים כגון להביא קרבן
 גזירות חזרין^(יג) הוא דמגלתו ששע'
 י"פ כ' חזרין הוא להחזיר ששע'

ות הקפה דהלכה הוא: **ז**
מזירות טהרתו דמיייתי חטאת

ש' טעמא ומוספאק לי אם שתה יין או
ר אסור בהם אין לך מחאה גדולה מזו.
כששמעו. ובתוס' קתני או שהביא ב'
ששמעו ונתרצה אבל הנך לא מהני אח"כ
גמ' מאי טעמא. דאיש מדיר את בנו
בה למשה מסיני:
כדי
יטה לחכמי איורא, ועי' תפארת ציון):
דחי"ר פ': (לת) א"מ: (לט) א"מ מיק

ידו מן הדמים לאלתר אשתרא
ייוול ואינו יכול לומר אי אפשי
שום בזיון קדשים. דהואיל
נאכל: מותקף ל' ר' וירא
הוי בזיון קדשים לזרוק דמן
מן ויתיר צער באכילה צוריקת
א לשמן: מי ל' תנן הדם

ואם זרק הורצה. וכלל
 ין מקטיר לערב: אי דשחט
 שלמים. צרישא ה"נ דאפשר
 להו תקנתא צוריקה אלא
 ומינא לך כגון דשחט חטאת

דלח' מיפער לה צעגטו נח
ה תקנחא דה"ל כמעט
ו צעליה: ומנא תימרא.
זי דבעי שמיט גריסא כדמנ
ח על אחת מושלשת יא:
(א) כיון דמורק עליה אחד
ומיס אינו יכול להפר בחגלחת
הואיל ושותה יין צו ביום^ט
הואיל ושותה יין צו ביום^ט

(ג) כיון דמורק עליה אחד

מים אינו יכול להפר צתגלחת
הואיל ושותה יין צו ציום^ס

שמואלק עליה חמד מן הדמים
 ו אנוח אלהי חזקתה ונחמה

מ' מותרת מפי' בתגלחת טהרה
 ג"ק אמר ד"ך. משום תגלחת
 שר להפר דלגא הוא עליה
 משום תגלחת דלפפרי לה
 נכרית ותימחור כתיבה מגלחת:
 ר' סבר בפאה נכרית אידי
 דלית לה לא נחא ליה
 וול להפר לה לפי שיכול לומר
 אפשי בנשה מגלחת:
 ג"ח. בתוך ימי נזירותו

שמיחודו קרוביו. הרי זה צמלה

וְדָמָה תִּטָּחַת וְיָכֹחַ לִים הַמֶּלֶךְ
 יָן וְלֹא מוֹעִילָן, כְּדֹאמֶר מֶרֶס
 הַמַּמּוּת וְדָמָה תִּטָּחַת הַיְּהוּדִין
 הַנִּינִי מִדְּרִבְנָן וְלֹא מוֹעִילָן מִשּׁוּם
 מַגִּירִים, שֶׁעֲרֻשׁ מִזִּיר וְלֹא הֶאֱשִׁיחַ
 וְרִישׁ
 נָמוּ, יֵט לֶרֶ"ע דְּלִיכֹא הַפֶּסֶס:
 נִדְבָה דְּתִטָּחַת אִינֹר בָּא נִדְבָה:
 דְּאִיכְרִי בִּיה רִ"ע דְּלִינֹר מִיפֶד
 בָּא הֶרְצֵן לְרִישֵׁי רִישֵׁי לֹא
 יֵלֵךְ דְּכַחֲבִי וְגַלְתָּ הַמִּזִּיר כִּפְתָּ
 תִּטָּחַת עוֹלָה וְשִׁלְמִים יֵט: הֶ"ג
 שִׁיאֲמֵר יֵהֵא בְּנִי מִזִּיר וְיִתְחַלּוּ
 הַרְיִי מִזִּיר: וְאִין הָאִשָּׁה
 בְּעִיֵּא גִילָת אוֹ שִׁגְלָתָהּ אִלָּא
 יִיחֹד מִיד כְּשֶׁמֶשֶׁמוּ [אֲנָל] אִם
 שֶׁעֲרֻשׁ וְהֵא דִלְלָא תִּמִּי בְּתַמִּינִי
 וְיִמְתָּה הֵינִי בְּתַחֲמִילָת שְׁמִיעַת
 קַמִּיירִי בְּדִגְמָ' פְּלִגִּי בִּיה רִבִּי
 לְעִילָן: גַּמ' אִשָּׁה יֵהֵא
 דְּרִבְנָן: בְּנוֹ אִין בְּתוֹ יֵהֵא.
 מַעֲשֵׂה דִף קִדָּה, קָטָן אֲרֻל נִבְלָה
 לֹא הִסְרִיכוּ לְעֹשֶׂת וְלִקְשֵׁי מִנְיָה
 יִי דְּמִינִין לֹא שִׁיךְ אִלָּא בִּבֵּא
 מִזִּית מִיֹּצֵא וְאִרְיךְ תִּלְחַק בְּדִבְרִי:
 ב: קִסְבֵּר בִּלְ חִיעוּךְ דִּרְא
 מִמּוֹת וְיֵשׁ גּוֹרֶסֶן דִּלְלָא תִּשְׁבִּיעַ יֵט
 מִיִּירִי
 מִיִּירִי מִיִּירִי מִיִּירִי
 אִלָּא בְּדִבְרֵי נִדְבָה:
 קִסְבֵּר

צ'ל משום (הגר"ב אשכנזי: [כל] צ'ל או (הגר"ב אשכנזי: [כל] צ'ל מש
אשכנזי אהל מועד וקא מייתי ראה' ד
מר בו אהל מועד דהיינו שלשמים
חטא ועולה שלשמים הגדה"ה (הגר"ב
ס"ד: [א] ומה' צ'ל קסבר בנו. (ב'):
גי' מלאכת יום טוב והאמרי' דבנו אן
גאונים: [ל] צ'ל ביומא: [ל] צ'ל ד
וגי' ביר "דהם ככבשים מעיקרא בשחי

ספיה

שכרמה

חולין בעזרה. כשמלאו י

[illegible]

הדפסה
ליווי וקדרי - ים וזיג

רזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנון

מִתְנַחֵם אֵין מַעֲנִין אוֹתוֹן. אֵין חִיבִין לִמְנוּעַ מִהֵן מֵאִכְלִ: מוֹחֲזֵק אוֹתוֹן. לַשְׁעוֹת לִפְנֵי שָׁנָה שֶׁהִיא סְמוּכָה לִפְדִּירְקוֹן פִּירְקוֹן הוּא כֵּן שֶׁלֹּא עֲשֶׂה לְנִקְבָּה וְאִרְצֵעַ עֲשֶׂה לֹכֵר שְׁדֵּרֵךְ מִיּוֹקוֹת לְהִצָּא שְׁמִי שְׁעֵרוֹת בְּשָׂמִים עֲשֶׂה יוֹם אֶחָד דִּהְיִינוּ בְּצוּר שָׁנָה י"ג וְהִיא

מְשַׁלְמִימִן מִדְּרַבְּנִין בְּן יְיָ
בְּתִינוּק וְר' יוֹחָנָן אִמְתָּא
בְּן יְיָ בְּר' אִי מִחֻבְנִין
מְשַׁלְמִימִן מִדְּאֹרִייתָא ¹⁹
אוֹתָן בִּיּוֹה"כ אַבְל מ
וּלְפָנֵי שְׁתֵּי בְּשִׁלְמָא
לְפָנֵי שְׁנֵה וּלְפָנֵי שְׁתֵּי
וּלְפָנֵי שְׁנֵה ²⁰

רבינו חננאל

שנים וכו' לפני שנה

שכ"ה ישר לשיטת
המקומות (גליון):
(רש"ש, וכה"פ ב"ש
(מהרש"א): [ד] או"י
[ה] באו"י: [ז] ובר
הר"ף): [ח]

אלא ד'רב הונא וד'רב נחמן קשיאי. ולא מני' לשנוי' דסמוך ל'פירקן' ולהשלטתו¹ דדציהס קאמר דסמוך ל'פירקן' משמע פרק דבגדלות ו"ג שנים ויום אחד למינוקת ו"ג שנים ויום אחד למינוק:

מה רוצח יהרג וא"ל יעבור. אף נשרה המאורסה והרג וא"ל יעבור.

פֿרעהס'ס הוואַ וואָסני לענין פֿרעהס'ס נמי קרקע עולם הימא וואָסני וואָסני דאָס'ס דלאַ עבדא מעש'ס און אַז ליהרג דאָס מרוואַס ליפּינן ורואַס גופי'ס דיהרג היינוּ משום דמאָס חיות דמאָס דידך סוממ טפי וכו' וס'מ היבא דעבד מעש'ס אַזל אַז לאַ עבד מעש'ס כּוונ שרויטס להפּילו על חמיקוּס כדי להורגו ואַס יעבד על ידס יסרגוואַס כל

ה' או שנים סמוך לפירקן בשלמא דר' יוחנן ניהא אלא קשיא אמרי לך רבנן מאי חינוך נמי דקתני השלמה והא תניא ^א זה חינוך היה רגיל לאכול בשתי שעות בשלש מאכילין אותו בארבע אמר רבא בר עולא עוברא שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב ^ב נפשה פ פ בקיאין ואם אין שם בקיאין מאכילין אותו על פי

ומנחין לה על פה אם נתיישבה דעתה מוטב ואם
: עצה^{טז} ואם נתיישבה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין
ן כך דבר שעומד בפני פקוח נפש חיוץ מע"ז וגילוי
ז מגזל דתניא ר"א אומר אם נאמר ככל נפשך למה
ם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך (ז) אם
ביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש
: עליו מגופו לכך נאמר ובכל מאדך גילוי עריות
תניא רבי אומר כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו
זו ענין אחר וזהו שכתבנו למעלה וזהו שכתבנו

יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור

הנהגתו של המלך היתה נכונה. המלך היה צריך להבין את המצב הכלכלי של המדינה, ואת הצורך להגביר את המאמצים להגדלת הייצור, ולהפחית את הוצאות המלך. המלך היה צריך להבין את המצב הפוליטי של המדינה, ואת הצורך להגביר את המאמצים להגדלת הייצור, ולהפחית את הוצאות המלך. המלך היה צריך להבין את המצב הכלכלי של המדינה, ואת הצורך להגביר את המאמצים להגדלת הייצור, ולהפחית את הוצאות המלך.

יכוותית הדפס ישירות מן התכנה
: 1/3 הודפס ע"י אוצר החכמה

רונח הל' ח והל' י
סמג לאוין קסד וסמג עשין
:עד

הגהות הגר"א

אלהיה בכל לבבך
ובכל גפֿשֿך ובכל
מאדֿך: [דברים ו, ה]

מִוֹת כִּי בְּאִשֶּׁר יָקוּם
אִישׁ עַל רַעְהוּ וּרְצָחוֹ
נִפְשׁ בֶּן הַדָּבָר הַזֶּה:
[דברים כב, כו]

תוספות ישנים

הוא היה מיוזם שמתחבן מחר
 ופועל להלך בני און מחר
 חסדן לא היה להם אלא רחמים
 כי יעקב על הא דלמרינן
 ה מועיל כי אונם שרי ואנה
 הא רחמנא אפקיה לורשיה
 דרר (פסדרינ דא) ווא אלא
 גאזיר אפיה (עמ) אלא משום
 שהיו נעלות בלון והיו
 אבי כן דאזא ממך שנה
 (דף ט) דאזא לרשיי אפיה
 קווא דכחוס מפרש רבי
 סא קא אבי עברה מאורסה
 הגה לנו אפיה (עמ)
 אפיה אפיה אפיה אפיה
 אפיה אפיה אפיה אפיה

בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהן משום שבות:
בח אע"פ שאין בית דין מצווין להפריש את הקמץ.
מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו כדי לחנכו בקדושה
שנאמר חנוך לגער על פי דרכו וגו'; **ב**מ אסרו חכמים
מאכלות ומשקין שנפש רוב בני אדם קיהה מהן כגון
מאכלות ומשקין שנתערב בהן קיא או צואה ולחה
סרוחה וכיוצא בהן. וכן אסרו חכמים לאכול ולשתות
בכלים הצואים שנפשו של אדם מתאוננת מהם. כגון
כלי בית הכסא וכלי זכויות של ספרין שגורעין בהם את
אכול בידים מסואבות מזהמות. ועל גבי כלים מלוכלכים.

שכל דברים אלו בכלל אל תשקצו את נפשותיכם. והאוכל מאכלות אלו מכין אותו מכת מרדות: **לא** יזכין אסור לאדם שישהה את נקביו כלל בין גדולים בין קטנים. וכל המי נפשו. יתר על הכלאים רעים שביא על עצמו ויתחייב בנפשו. אלא ראוי לו להרגיל עצמו בפני בני אדם ולא ישקץ נפשו: **לב** וכל הנזהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתירה שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני:

ברוך רחמנא דסייען מריש ועד כען.

על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תאכלו לא דלא ליספו ליה בידים ע"כ. וקוצר רבינו שאפילו בדבר דרבנן לא ליספו ליה בידים וכבר ביאר שם הר"ן ז"ל דעמו: **בב** ו**מ"ש** אפי"פ שאין ב"ד ובר' זו היא סברה רבינו ראיה אליו:

ודבנן אין מאליהן אומם בידים מדפדפן אי הכי טבור נמי ומוכח קושא וזאמרינן דעטעמא דח"ק א"ר
 תמסוס נלמא מיית אבל בעטורי חי אין לחס ללמא אטל דמסמחא לא אפילי איהו שוב דקדמי דבדרי
 הרבש"א ורמיא דע"כ א"ר קאמר הרבש"א דלאסורי דרבנן מאליהן אטל לאמ"ד דבאסורי מורה
 אין ב"ד מניין להפרישו ומש"ה באסורי דרבנן תמנין דרגא דשרי אפילו להאכלי בידים, אבל מ"ד
 דבאסורי מורה מניין להפרישו ימי דלאסורי דרבנן אין ב"ד מניין להפרישו ולדמוקס סגויא דש"פ
 מ"ה א"ר מ"ה להאכלי בידים פשיטא אפי' באסורי דרבנן וזו פשוט דמקדמא כסוגיא דח"ק חרש
 ודין וז דקטן אוכל בנלות א"ר ב"ד מניין להפרישו או לא היה בעיז לא אפשיטא פפרק חרש ו'
 ויזמן קטין מהספק לה ובראיהה הם וא"כ אין זאמרינן דעטעמא דח"ק דקאמר חי טבור מנענין
 זאמו לאמ"ד א"ר תמסוס דלאן אסורי כ"כ מדרבנן א"כ ע"כ דח"ק דמנתי' ס"ל דבאסורי מורה אין
 ב"ד מניין להפרישו ומש"ה באסורי דרבנן תמנין דרגא דשרי להאכלי בידים וא"כ היה נפסות
 הכעיה דפרק חרש ותקומות רביס פירך סמחא דהלמורא ש"מ קטן אוכל בנלות אין ב"ד מניין
 להפרישו כלומר פשטוס מהכא וזו עצמא שז מקשה דקשה אי הכי טבור נמי לא היה אלא מכה
 קושא וז דנפשוט מהכא קטן אוכל בנלות אין ב"ד מניין להפרישו ודתי לה דמחא לה למיפסע
 ולעולם דקטן אוכל בנלות ב"ד מניין להפרישו ונפי וזאמלס בידים אפילו באסורי דרבנן אסור
 וטעמא דח"ק הוא תמסוס דלמא מיית ואטל ליה, ומיזו לפי האמת דק"ל קטן אוכל בנלות אין אסור
 מניין להפרישו ומגש"מ א"ר מניין להפרישו דרבנן שרי להאכלי בידים טעמא דח"ק הוא תמסוס דלמא אטל
 ליה שבויה אין ובעבור שז ונאכלי בידים למיזק כיון שאין אסורי כ"כ מדרבנן, ועיין בג"ש ה'סו'
 פ"ד דר"ה (דף ל"ג) ד"ה מניא ונאכלי בידים הרבש"א א"ר ז"ל וצ"ב מ"ה ה'סו' פ"ה דפסחסי (דף פ"ה)
 פ"ד דר"ה ועיין היזע בדבריהם לריבין תלמוד, ועיין בההיא דאריזעלל ב"ר ג'ר"ם הערל קטן ערל מזה
 לטובי שזן שז הרומה חי וסיה לזר כפי פסרת רוב ההאמוס וז"ל הוא מדרבנן וקרא דולא יחלו
 אסמכתא בעלמא דח"ק, וכן ב"ר"ם א"ר מגולחין דלמז שמואל קטן טולד צנועד מוצר נלמא חי
 ועיין ר"ה בנות כוהים (דף ל"ג) דלמנין מרומא ח"ל אסור לזקן לתיקון דר"ק, ועיין ברי"ר
 ר"פ בההיא דרומא ובג"ש מרן ברי"ה מהלכות שנימא עשור דין י"ג ש"ש ועיין מצאנוה הרב"ש
 ח"א ס"ק ק"צ שהערך דבין וז א"ס באסורי דרבנן פשיטא לז בידים וכן ההירץ א"ר י"ש חילוק דבין
 וז דלמרי' א"ר ב"ד מניין להפרישו אין ב"ד ז"ל, ואלו באסורי סמ"ה ה'סו' אין ערל דמנתי' דהא"ש מדין
 אלא עז צניז ומ"ש ה'סו' פ"ה דפסחסי (פ"ה) ד"ה שז דוק: ויעינין דלמלמא לקטן וזמור לו
 על דבר צניז שהוא הימז נראה לו דפשיטא דאסור דהו מאליהו דרבנן דלמלמא הקטן היה מוצר
 מאסור וז, א"ר קטן ליה הימז דלמרי' ב"י ינא דופן (דף מ"ו) א"ר יהודה אמר שמואל בעלמא מוצר
 אלא עז צניז ומ"ש ה'סו' פ"ה דפסחסי קטן אוכל בנלות א"ר וזאן ב"ד מניין להפרישו וז
 הימז דהא דלמא ליה מוצר ל"ך היו כמאכליה בידים, שוב דרמי' להרבש"א וז"ל מדרבנן שז אהשה
 קושא וז ח"ל תימא דהא"ש ויזמן וזאמרינן דמניני' והסם ב"י חרש אמרי' ד"ה מדרבנן שז וע"כ
 ליה הדיק קרי ליה קטן אוכל בנלות שאין ב"ד מניין להפרישו דהא מימז ב"י חרש מנינו מולב מימז
 חילוקי אכל לא יאמר לו הבל יז מוסס כ"י דר"ל כעין מאליהו דלמרי' דאסור כדאמרי' אז תחללוס
 מאסור וז"ל קטן דל"ל עז צניז מוצר ל"ך הו"ל תמז אכל, וז"ל דהא"ש דהרימא למיפדק ליה היה אלא
 דל"פ התקנה דלמרי' אלא כדרי פסחא אהיה שפיר וז ע"כ, א"ר דמימז ה'סו' וז"ל כסוגיא שלא
 הקשו אלא הקיטוא דהאשונה דהאשה הרבש"א דהיינו דר"י מספקא ליה שמעז דס"ל דמה שמזר
 בעל לא תמז אטל בידים וזאמו מימז צניז וז"ל:

הנהגות מיימוניות

מן האוצר מותר בקמלווא הנמכר לפני החנוני אסור מפני שמערב בו יין וכתב בספר התרומה דמיירי שיון תפוחים יקר לזן מן היין וכן אסור לשתות מי תותים ושאר משקין היקרים מן היין אלא אם כן ישראל ראה כשמושבכו מן החבית האילו בחבית ליכא למיזה תתם בפירוש (דף ל"ד) הווא דמורייאס דארי לגמלא דעכו וכו' עד מ

סלימו להו חלבות מ

בטל'ב אסרו חכמים מאכלות ומשקין עד סוף ההלכות. במסות פ' חלו הן הלוקין (דף ט"ז):

בלות אסורות במ"ד.

מן האוצר מותר בקמלוז הנמכר לפני החנו' אסור מפני שמעורב בו יין וכתב בספר התרומה דמיייר שיון תפוחים יקר לזון מן היין ואסור לשתות מן תותים ושאר משקין היקרים מן היין אלא אם כן ישראל ראה כשמועבדו מן ההבית דאילו לכאב ליבא למיזרזת התם בפרוש (ד"ה) הווא גרווייטא דאזי לנמלא דכבו עדי עד מן

סלימו להו חלבנות מ

הודפסה בראשון לציון מס' - מהדפסה איכותית והדפס ישיבות מן הודפסה

משנה תורה <מהדורה חדשה> - ה (קדושה) משה בן מימון (רמב"ם) עמוד מס': 202 הודפס ע"י אוצר החכמה

ברגל, דשמוש בעל חיים לכ"ע דרבנן. והקשיתי לו מאותם שליוו המת וכעס עליהם רבינו תם² אף הולכי ברגל, משמע דהולכי רגל קיל טפי מדקאמר אף וכו'.

סימן סב

שלא ירגיל אותו לעבור עבירות וכשיגדל יבקש לימודו. ובפ' החובל נמי משמע להדיא באשירי² דקטן שחבל או הזיק פטור אפילו לכשיהיה גדול משום דלאו בר עונשין וילפינן התם מי שאינו במשפטים אינו במצות וחקים. אמנם בה"ג שם כתב דחייב לשלם לכשיגדל. ונראה נמי אי דייקי תלמודא בכמה דוכתין דסימן רעה הוא לקטן שנעשו מכשולות מתחת ידו, לכך נראה טוב הוא שיקבל איזה כפרה³, אני אינני רגיל כל כך להעריך כפרה ותשובה במשקל וכדי הוא מה"ר וויבש שעל פיו יעשה. וכן אותו שעובר על שבועתו שנשבע שלא לשחוק יקבל תשובה על פיו. וששאלת על האחין והאחיות אינני משיבך דבר ביען נוגע הוא בדיני ממונות, וכן נהגו אבותינו ז"ל לבלתי השיב אפילו דרך תשובה ושאלה בעלמא. נאם הקטן והצעיר שבישראל.

במקום אחר השיב לאוהבו ולא לאחר

סימן סג

מומחה לרבים וקבוצות ת"ח וכן (ירבה) [יראה]. שאין להכריחם כלל² וכלל. ואומר אני שהעובר על זה פורץ גדר והורס גבול שגבלו הראשונים ואין לשמוע אליו כלל וכלל, הן אם יחיד הגוזר והמעניש, הן אף אם רבים יסכימו על ככה, לא יחול שום עונש נחש ולא שום גזירה או חומרא, ובטלין ומבוטלין הן מעיקרן, הגוזר או המעניש הרי הוא בכלל המנדה את חבריו שלא כדין. ואלמלא מצאתי יסוד מיסודי ארץ שהיו גאוני הדור, לא מלאני לבי לבנות ולסתור כל כך בענין זה. וכל שכן עתה אנכי נמנע לכתוב בדרך נדוי וגזירה אף בסמוך לי כל שכן כ"כ למרחקים. אמנם מצד החיוב אשר נצטויתי לצאת בעקבי הצאן ולרעות על משכנות הרועים, אומר לי לבי ככל הכתוב למעלה. נאם הקטן והצעיר שבישראל.

שלומך יסגא לחדא אהובי הח"ר מענד"ל יצ"ו. אשר שאלתני על הקטן שקלל את אביו בינקותו בהיותו בן י"א שנה, עוד עבר עבירה אחרת באותו פרק שהעיד עדות שקר על איש כשר שגנב, ורוצה לקבל תשובה על ככה. נראה דלקטן אפילו כשהגיע לחינוך לאו בר עונש ואזהרה הוא כלל ועיקר אפילו שעה אחת קודם שהביא שתי שערות, כדמוכח להדיא פ' ארבעה אחין (יבמות לג, א) דקאמר דאייתי שתי שערות בשבת ע"ש. ובפ' חרש (יבמות קיד, א) נמי מוכח דאפילו עונש כל דהוא ליכא עליה, מדאמר קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, ואי הוי עליו עונש ב"ד אמאי לא מחייבינן להפרישו מן העונש. ובקטן שהגיע לחינוך איירי התם כדמוכח להדיא בתוס' שנ"ץ בפרק בתרא דיומא¹ דמקשה (חד) חינוך קטנים דהתם אהיה דפ' חרש. והא דאייתי קרא דאסרה תורה דלא ליספו ליה בידים, יש לומר הטעם דקפיד רחמנא

ביען אשר ראיתי מועתק אלי הסמכת הזקן המופלג מה"ר מאיר ס"ל² אשר תוצאותיו מארץ רינו"ס וידע כל שרשי דתיה ומנהגיה, והסכימו על ידו הרב הגדול מהר"א קלויזנער³ מווינ"א ומה"ר פסח מקרימז"א ונכרים לי דברים אמת שהחתימות ישרות, ובפרט חתימות מה"ר פסח אינו מצוי כלל בההוא גלוי, וידוע לי ברור שחתימתו כך. והסכים ההוא זקן הנ"ל וכתב שכן שמע וקבל מן הקדמונים, שלא להכריח בני גליל התחתון אשר מעולם היו אנשי שם, מצוי בתוכם תמיד קבוצות תלמידי חכמים אנשי אמת שונאי בצע. מ"מ כיון שהיה גם שם בגליל התחתון בית דין לא הוה שום כח גם לקהילות שו"ם ובתי דינים שלהם, להכריחם לדון על פיהם ובבית דינם. משמע קצת מתוך דבר הזקן הנ"ל דאפי' גערה ונזיפה לא יטילו עליהם, כל שכן ק"ו עתה בזמן הזה שיש שם ב"ד

2. בתוס' ביצה ו, א ד"ה והאידינא ושבת קלט, ב ד"ה יו"ט ומב"ב ד"פ סי' תרט"ו ומרדכי שבת סי' תכ"ו ומר"ק סי' תתס"א.

סי' סב: 1. תוס' ישנים פב, א ד"ה בן [וכן מוכח מד' רבינו בשו"ת סי' צ"ד דתוס' שאנ"ץ ליומא הם התוס' ישנים שלפנינו וכ"כ שה"ג ערך תוס' שאנ"ץ]. 2. ב"ק פ"ח סי' ט'. 3. רמ"א (אור"ח סי' שמ"ג ס"א). ועי' ב"ח וט"ו (סק"ב), ועי' ספר חסידים (סי' תרצ"ג) וע"ע בתשו' הרמ"ע מפאנו (סי' פ"ט) וחת"ס (אור"ח ח"א סי' פ"ג) ומהרש"ם (ח"ג סי' ק"ג) ואחיעזר (ח"ג סי' פ"א) ואגרות משה (אור"ח ח"ב סי' ט"י).

סי' סג: 1. עיי' מהר"ם מינץ סי' ק'. 2. רמ"א (חור"מ סי' ס"ד ס"א) וע"ל סי' ס"ב ושו"ת סי' ש"ה.

ומעולם לא מצינו שיהיה מ"ע של זה דחוי' כדי שיקיים זה מ"ע של פ"ו, או כגון הדביק פת [שבת ד' ע"א] וכדומה שזה עובר עבירה בשביל זה, אבל הכא אינו עושה בשביל זה אלא בשביל עצמו שמוטל עליו לפקח על עסקי נפש, ולא נחתו הקדמונים לקושיא זו שנאכילהו נבלות ולא נשחוט מפני שאנחנו השוחטים, אלא אפילו הי' הוא בעצמו השוחט נמי הוה קשיא להו כיון שדחוי' הוא שבת אצל פיקוח נפשות לדעתם טוב לבחור הדחיי' במועט האפשרי והיינו לאכול נבלה הקלה ולא לחלל שבת החמורה:

והרשב"א וסייעתי' תירצו על קושיא זו דאדרבה שחיטה קילא, דאע"ג דאיסורא דסקילה מ"מ אינו אלא פעם אחת משא"כ נבלה עובר על כל כזית ולא אתי הרשב"א עלי' מטעם חטא שיזכה חבירך כלל, ומתוך הדברים יבין לאישורו שמ"ש מעלתו שבוזה מיושב קו' תוס' דסנהדרין גבי ניתן להצילו בנפשו [ע"ש ע"ג ע"א ד"ה להצילון] ליתא לפע"ד, ודי בזו מאפס הפנאי:

והנני חותם בכל חותמי ברכות הנני א"נ:

משה"ק סופר מפפ"מ

תשובה פג

העתק השאלה

אקוה לשלום רבינו הגדול הרב הגאון המפורסם מו"ה משה נ"י ולשלום הישיבה הברורה בחשקט ובטח בשוכה ונחת אמנ:

יקר ונכבד יום באתי בחצרות הדרתו וטעמתי מצוף דבש נועם אמרתו והיא לי לזכרון אשר הבטיחני להיותו נדרש לי בכל קראי אליו, והנה העת והעונה אשר נשאלתי, א' מתושבי קהילתנו ספרדי אשר זה שנתים הלך לעולמו הניח בן אחריו שהוא לעת הזאת בן ז' שנים והנער בכל מעשיו כמתעתע מדבר ואך קול דברים ובעצמו אינו יודע מהו מדבר, שומע בעת מדברים אליו ואינו יודע תכלית שום כוונה מיוחדת על בוריה ממה שדברו אליו, אינו לא חרש ולא אלם אף לא פקח, כל מעשיו רמיותיו קריצותיו תנועותיו מוכיחין מעידין ומגידין אשר הוא שוטה ודעתו קלישתא מאוד, ואחרי אשר אבי הנער הלזה

(א) נדצ"ל "א לי כתוב".

הניח עזבון גדול וסך עצום ואין יורש אחר זולת השוטה הזה, הנה קרובי הנער אספו הרופאים המומחים מנוסים ומוחזקים שבעיר הזאת לדעת מה יהיה משפט הנער וכדת מה לעשות למצוא מזור ותרופה לתחלואי גופו ונפשו, והרופאים כלם פה א' כי יש בו מעט דעת ודעתו קלישתא ואין רפואה אחרת למכתו אם לא בעיר ויען או בעיר וואצין סמוך לפעסט אשר שמה הוקם בית חנוך מורים מחנכים מלמדים לאלה דעת ומזמה, ואם יבוא שמה בודאי בלי שום ספק יעלה מעלה אחר מעלה בדעת, ואף כי לא יהיה חריף כשאר בני אדם עכ"פ יגיע למעלה להיות בעל אנושי לישא וליתן לכלכל דבריו במשפט לטרוף טרף לו. וזהו מקום השאלה - כי אחרי אשר ניתן שמה אף כי (אי) אפשר לשלוח לו ולהכין לו די מחיתו בכשרות (אף) [אך] לא יניחו להוביל לו שמה דבר ממקום אחר והוא צריך להיות בחברה ואגודות כל הנמצאים שמה ואף במאכלן ומשקן, אם רשאים למסרו שמה כיון שבודאי יאכל נבילה וכל טרפה, או לא:

תשובה

שיל"ת, פ"ב יום ה' י"ב תמוז תקפ"ד לפ"ק. שלום רב ל"ג המאה"ג מעוז ומגדל חרוץ בעל פיפיות בנוי לתלפיות, מלתעות כפירים ושיני אריות, עיניו כיוני הנאיות, צופות ומביטות אלפי תוריות, ה"ה המופלא ומופלג מו"ה הירש נ"י אבד"ק טו"ו יע"א:

אמרותיו הנעימים הנאמר עם הספר עלי כתיבא ביום כ"ד למב"י הגיעני זה י' ימים, יש לתמוה על איחור הדואר כ"כ ואמינא אנא כיון דאידיחי מסתמא כבר נעשה מעשה לא מהרתי להשיב ואחר עד עתה להשיב מפני כבוד תורתו:

ע"ד יתום קטן עתיר נכסין בר שטי' וקרוביו בקשו לו מנוח אשר ייטיב לו בעה"ז למוסרו בבית חינוך חרשים ושוטים ללמדם דעת ותבונות יודיעום, אך הוא מסור בידי בעלי דת אחר אשר לא מבני עמינו ואי אפשר להמציא לו שם מאכליו ומשקיו ויתר צרכיו עפ"י דתה"ק והוא עתה כבן ז' שנים, ונשאל מאת פר"מ נ"י אם רשאי למוסרו בידיהם לרפאותו להביאו לכלל דעת, ופר"מ חשף זרוע עזו בכח דהתירא והראה פנים לכל צדדי קולא ובקש ממני לחות דעתי הקלושה גם אני, ולעשות רצונו חפצתי גם כי אינני כדי להכריע:

ואומר אם הוא שוטה כמ"ש והאריך פר"מ, דמובן מדבריו שאם יגדל כך בשטותו לא אתי לכלל מצות לעולם כי שוטה כזה פטור מכל המצות, ועי"ז שאנו מכניסים אותו לבית החנוך הנ"ל נביאהו לכלל דעת ויתחייב וישמור מצות ה' ותורותיו, היה נראה לכאורה בפשטות להתיר, אע"ג שפר"מ נ"י כתב בסוף דבריו וז"ל, אבל להקל בתינוק זה שהוא כשוטה יותר מבשאר קטן אינו נראה לכאורה וכו' עכ"ל פר"מ, ויפה כתב מצד זה דניקל הואיל ונצטרף לו שטות עם קטנותו יהי' מותר למיספי ליה איסורא בידים טפי מקטן דעלמא, זה אינו נראה, בודאי כל שאנו מוזהרים על קטני בני ישראל אנו מוזהרים נמי על חרש שוטה וקטן, דקרא דלא תאכלום להזהיר המצווים על שאינם מצווים יהיה קטן או שוטה. האמנם בתה"ד בפסקים וכתבים סי' ס"ב כתב וז"ל, והא דאיתי קרא דאסרה תורה דלא ליספי לי' בידים נ"ל הטעם דקפיד רחמנא שלא ירגיל אותו לעבור עבירות וכשיגדיל יבקש לימודו, עכ"ל, משמע דבשוטה דלא אתי לכלל דעת מותר ליספי ליה בידים, מ"מ זה אינו עיקר, דלא דרשינן טעמיה דקרא וכדמוכח להדיא בפ' חרש [יבמות קי"ד ע"ב] דבעי למיפשט קטן אוכל נבילות בית דין מצווין להפרישו מחרש וחרשת, וקשה הא אינהו לא אתי לכלל דעת לעולם ואפילו אי בי"ד מצווין להפרישו תיקשי, ודוחק לומר דהוה מצי למימר ולטעמך, אלא ע"כ אין חילוק. וצ"ע שם בגמ' מה צריך לשנויי משום איסור ידיה ודיתה תיפוק ליה דה"ל ספי איסור בידים ומשום חרשת גופיה דלא ליספי לי' בידים, וקצת היה נראה מזה סייעתא לפסקי מהרא"י הנ"ל, ולומר, דודאי אי בית דין מצווין להפרישו מן התורה ע"כ גזירת הכתוב הוא בין בחרש שוטה בין בקטן דלא שייך טעמא שלא ירגילו לאיסורים דהא אין אנו מרגילים אותו ומשום הכי בעי למיפשט דב"ד מצווין להפרישו, אבל לא הוי מצי למדחי משום דספי לי' בידים ולעולם אין מצווין להפרישו, דא"כ יהי' הטעם משום שאנו מרגילים אותו לאיסורים כמהרא"י וזה לא שייך בחרש וצריך לשנויי משום איסורא ידי' דפקח עצמו. מיהו כל דברי הש"ס נפלאו ממני, מה עלה על דעת המקשן מעיקרא להקשות משום שאחד מהן פטור מכל המצות נישבוק לאידך למיעבד איסורא ודקארי לי' מאי קארי לי'. וראיתי בר' ירוחם נתיב א' סוף חלק א' וז"ל, ודוקא דלא שייך בר חיובא באיסור הקטן, אבל אי שייך בר חיובא באיסור הקטן מצווין עליו

להפרישו, עכ"ל. ולכאורה דבריו תמוהים, מה צורך להפריש הקטן תיפוק ליה שב"ד מצווין להפרישו הבר חיובא. ונלענ"ד דדברים אלו יצאו לו מס"פ חרש הנ"ל שכופין החרש לגרש הפקחית, אע"ג דאיהו לאו בר חיובא ולא מפקיד על לפני עור ולא בר (ספי) כפיה הוא ואפ"ה כופין אותו להוציא להציל האשה מאיסור דאורייתא, ובכה"ג מיירי רי"ו שם ג"כ, וא"ש דהמקשן לא הוי ס"ל דנכוף החרש משום איסורא דפקחית אי לאו דבי"ד מצווין להפרישו, ומחדש לי' התרצן משום איסורא דאורייתא דידה, ואע"ג דבכ"ז אכתי לא נתישב קושי' שנייה דהש"ס דשני אחים פקחים וכו' ומסיק משום איסורא ידי' דהפקח, לא יתישב להנ"ל, דהא אשה מתגרשת בעל כרחיה ופשיטא שהוא מחוייב לגרשה בע"כ ולא לבא עליה באיסור, מ"מ י"ל אידי דרישא נקיט נמי שקלא וטריא דסיפא, ומכל מקום נראה דאין חילוק בין חרש ושוטה לקטן דלא למיספא ליה בידים:

ויעייין ר"פ מי שהחשיך קנ"ג ע"ב פליגי לישני איכא דאמרי לחרש איכא דאמרי לקטן ע"ש. ויראה דבהא פליגי, דודאי אי סברת מהרא"י אמת דטעמא הוא משום שלא ירגילו באיסורים, וא"כ נהי הכא מיירי שנותנו עליו כשהוא מהלך או מיירי בערב שבת סמוך לחשיכה, וכמ"ש המג"א סי' רס"ו סק"ח ויבואר לקמן בעזה"י, מ"מ כיון דאילו עביד כן בשבת ואינו נוטלו כשהוא עומד הוי איסור דאורייתא למיספי לקטן בידים להרגילו לאיסור, א"כ השתא נמי סמוך לחשיכה לחרש יהבינן ליה דלית ביה שרש דאורייתא, משא"כ אידך לישנא לית לי' טעמא דמהרא"י ובין חרש ובין קטן אית בי' שרש דאורייתא א"כ לקטן עדיף דלא מיחלף בגדול, וכיון דאפליגו לישני בהכי ולמיספי להו בידים הוי איסור דאורייתא, לחומרא עבדינן ואסור למיספי איסור לשוטה וחרש, ואע"ג דכי איתשילי הנך לישני בדרבנן אתשילי בסמוך לחשיכה ונותנו עליו כשהוא מהלך ומש"ה פסקו פוסקים להקל להי מינייהו שירצה יתן כמבואר בש"ע הנ"ל, מ"מ מאי דנפקא מיניה בדאורייתא למיספי איסור דאורייתא לשוטה בידים נראה דאסור וכדברי מעלתו:

שוב מצאתי כן להדיא ברשב"א גיטין נ"ה ע"א, דפירש"י קטנה אוכלת בתרומה דרבנן, וכתב רשב"א שפירש כן משום דמשמע לי' לרש"י דאפילו להאכילה בידים שרי' ע"כ פירש בתרומה דרבנן. והקשה על זה, א"כ מאי פריך ש"ס חרש בחרשת

ליכול קטן אוכל נבלות הוא, הא אסור למיכלי בידים מלא תאכלום ע"ש. הרי מבואר להדיא דלא כמשמע מפסקי מהרא"י הנ"ל, וכן יש ללמוד מן רש"י שם ד"ה (אי שרית) [שמא יאכיל] וכו' ע"ש:

ואין להקשות אהרשב"א הנ"ל דס"ל בדעת רש"י דאיסור דרבנן שרי למיספי בידים, מהא דפירש"י בשבת סוף פר"ע [צ' ע"ב ד"ה אי הכין דאיסור בל תשקצו דרבנן נמי אסור למיספי בידים, וכמו שנתעורר משנה למלך סוף ה' מאכלות אסורות ע"ש, י"ל דהא סוף פרק חרש עביד צריכותא דאי הוי כתב שרצים הו"א משום דשעורו במשהו, וא"כ לר' שמעון דבכל התורה למלקות במשהו וליכא צריכותא ואייתר קרא דדם וכהנים, וע"כ לר"ש למיסר למיספי לי' בידים לא אצטריך דנילף משרצים, וע"כ שיהיו בי"ד מצווין להפרישו ונילף כל התורה מביניהו, ונהי דאנן קיי"ל אין בית דין מצווין להפרישו, מ"מ לר"ש ע"כ ב"ד מצווין להפרישו וממילא לר"ש לא מספינן איסור בידים, והתם סוף פר"ע קאי לרבנן דר' יהודה דהוא ר' שמעון כפירש"י שם צ"ד ע"א ד"ה אתי' ג' וכו' מש"ה איסור בל תשקצו לא ספינן לי' בידים ואין כאן סתירה לדברי הרשב"א דגיטין בדעת רש"י:

נחזור לענינינו הנ"ל אם הוא שוטה כל כך שיהיה פטור מכל מצות, נהי דמ"מ אסור למיספי לי' איסור בידים, ואפילו נניח דהמסירה לבית החינוך הוי כמיספי איסור בידים, מ"מ שרי כדי להוציאו משטיותו ולהכניסו לדת יהדות, ומוטב שיחלל תורה זמן מה כדי שישמור מצות הרבה, דומה קצת להולך במדבר ואינו יודע מתי שבת שאסור לו לעשות יותר מכדי פקוח נפש משום ספק שבת ומ"מ הולך כמה שירצה אפילו למ"ד תחומין דאורייתא, עיין תוס' מס' שבת ס"ט ע"ב ד"ה עושה וכו' דאי לאו הכי לא יגיע לעולם ליישוב, ע"ש, ודוקא כיום שמקדש בו תלי' אי תחומין דאורייתא או לא, אבל בשאר ימים מותר אפילו למ"ד תחומין דאורייתא, עיין מג"א סימן שמ"ד סק"ב וסק"ג, והכא נמי אי לא יאכל עתה דברים האסורים לא יבוא לעולם לידי חיוב דאורייתא:

ומיהו ראי' גמורה אין כאן, דהתם גברא בר חיובא הוא ויחלל שבתות הרבה במדבר, אבל הכא למה נאכילהו איסורא כדי שיבוא לידי חיוב הא

רחמנא פטרי', ובמג"א סי' ש"ו ס"ק כ"ט מסופק בקטן שרוצים לאנסו לדת (ע"ש) [ע"ז] ועתה אין ב"ד מצווין להפרישו ולכשיגדל ויטמע ביניהם הוי אונס ורחמנא פטרי' ואין לחלל שבת עליו, או דלמא מידי דהוי אפקוח נפש שמחללין עליו שבת אע"ג דעכשיו אינו [חייב] במצות וכשימות הרי הוא חפשי ממצות ולא יבוא לכלל גדלות אפ"ה מחללין ה"נ דכותיה, והניחו בצ"ע ע"ש בתוס' ביאור משלי. ועמ"ש תוס' יומא פ"ה ע"א ד"ה ולפקח וכו' שלא יכול לבא בשום ענין לידי מיתת ישראל עכ"ל. ואינו מובן, דמאי בעי הכא דוקא ולא בריש הסוגיא. והנלע"ד דהא לכאורה הטעם דמחללין שבת היינו שישמור שבתות הרבה כמ"ש מג"א הנ"ל וכדאיתא להדיא שם דף פ"ה ע"ב ר"ש בן מנסיא וכו', והכא זה התינוק שנמצא בעיר שרובה נכרים שמותר בנבילות וטריפות ואינו מצווה על השבתות ואפשר אסור לו לשבות כדין בן נח ששבת דאזלינן בתר רוב נכרים וא"כ איך נחלל שבת שישמור שבתות והוא לא ישמור אפילו שבת א', משום הכי כתבו התוס' דאין הטעם כדי שישמור שבתות הרבה אלא משום נפש מישראל, ואם קמי שמיא גליא שהוא מזרע ישראל אע"ג שאינו משמר שבת אינו מחללו, כי כך דין תורתנו שנלך בתר רוב, כמו שאוכל סתם בהמה והיה טריפה בסתר וקמי שמיא גלי' שזה אכל טריפה אין בו עון אשר חטא כי מי שמצווה והזהיר על הטרפה הוא צוה לנו לסמוך על הרוב, והכא נמי השי"ת צוה למיזל בתר רוב ומותר לו לחלל שבת ואין זה חלול ומ"מ ישראל הוא ואין הקב"ה חפץ במיתתו אפילו על המעוט, כנלע"ד פי' התוס', וא"כ לכאורה אין מקום לספיקו של המג"א דבפיקוח נפש אין הטעם שישמור שבתות הרבה רק לקיים נפש א' מישראל אפילו לא ישמור, והכא נמי האי קטן שיטמע בקטנותו וכשיגדל יהי' אונס ודינא הכי שאינו מחוייב למסור עצמו למיתה (אם לא משום ע"ז אם יהיה כך) וא"כ לעולם ישראל הוא. ומ"מ בההיא דמג"א נראה להקל משום דתחלתו באונס וסופו יהיה ברצון ומצוה להצילו עתה, אבל מ"מ בנדרן שלפנינו הוי משמע דטוב שיניח אותו כך ולא נביא אותו לידי חיובי מצות לכאורה:

ומ"מ נ"ל דשאני הכא דלא הוא ולא אחרים עבדי איסורא עכשיו בשבילו מהיכי תיתי לא נעביד כל טעדיקי להכשירו לתורה ולמע"ט, ואע"ג דאנן

אבל] דבגנאי גדול אפילו איסור דאורייתא שרי, לא נ"ל דאיהו לית ליה גנאי דאין בשת לשוטה [כב"ק פ"ו ע"ב] ובני משפחתו משום גנאי דידהו שיהי' להם שוטה במשפחה וכי בשביל זה נתיר להם איסורא דאורייתא, ישתקע הדבר ולא יאמר:

אך לפע"ד אין כאן ספי בידים, וכ"כ להדיא הסמ"ג בשם רבינו ברוך והביאו ים של שלמה ס"פ חרש בפשיטות, דמותר לומר לנכרי לסוכו בחלב ולהאכילו דברים האסורים, אלא דבנ"י הקשה שם אמאי דקאמר ש"ס יונק מנכרית ומבהמה טמאה מה איסור יש ביונק מן הנכרית, ומשמע מזה כשיטת ר"ח דאסור חלב של נכרית וקשה ע"ז מש"ס דע"ז דנכרית מניקה בנה של ישראל, והקשה היש"ש מאי קושי', הא למסקנא קיי"ל אין בי"ד מצווין להפרישו וא"כ לעולם אימא לך חלב של נכרית אסורה, והא דשרי להניק מנכרית משום דאינו מצווה להפרישו אפילו ליכא סכנה, והניח בתימא. וא"כ לכאורה משמע מזה דס"ל לנמק"י דזה מקרי ספי בידים במה שמוסרו למינקת נכרית והש"ס דמייתי מיונק מנכרית במכ"ש פריך דאפילו למיספי ליה בידים שרי מכ"ש דאינן מצווין להפרישו, ולמסקנא משום סכנה שרי אבל היכא דליכא סכנה לא, וא"כ תקשי מש"ס ע"ז על ר"ח הנ"ל, כנ"ל סברת נמק"י. ומ"מ נ"ל דוקא להניק דמצווה להדיא להניקו, אבל למסרו לגוי ויאכילו וישקו ויאנו אומר לו להאכילו דברים האסורים שרי לכ"ע, וכ"כ להדיא ח"י הרשב"א ביבמות [שם ד"ה רבי יוחנן] דאפשר דמותר להעמידו אצל נבילה כדי שיטול ויאכל דומיא דעובדא דר' יצחק דאירכס ל'. ונראה הא דכתב א פ ש ר ולא החליט, משום דאין מעובדא דר' פדת ראי' גמורה משום דאפשר דמייתי להו בלי איסורא כגון פחות פחות מד' אמות כמ"ש הוא עצמו ז"ל בהא דתניא לא יאמר לו הבא לי חותם או מפתח רבותא קמ"ל אפילו הבאה דאפשר פחות פחות מד' אמות מ"מ לא יאמר להדיא הבא לי ע"ש, וא"כ אפשר דמש"ה הותר לידבר טלי' להתם, ועוד הרי דקדקו טלי' וטליתא דאפשר שישאוהו שנים וה"ל שנים שעשאו מלאכה ואין ראי' מכאן להעמידו אצל נבילה דמסתמא יאכל כשעור בכדי אכילת פרס מש"ה כתב א פ ש ר:

מ"ש עוד שם לפני זה, דלמאן דלא גריס בנדה [מ"ו ע"ב] אלא, וקיימא האי תירוץא דמפר לה ממ"נ וקשי' הרי כשמיפר לה הרי אומר לה טלי ואכלי טלי ושתי (ובשבת בלא"ה צ"ל הלשון טלי

עבדינן איסורא זוטא במה שמאכילין איסור בידים והתורה אמרה לא תאכילום, י"ל היינו כשאין לצורך מצוה אבל לצורך מצוה שרי וכ"כ תוס' פסחים פ"ח ע"א ד"ה שה לבית אבות וכו', והר"ן בנדרים ל"ו ע"א ד"ה שה לבית וכו' משמע דאכילת פסחו דאורייתא אלא מן התורה א"צ להמנות עליו, וא"כ אין דברי תוס' מוכרחים, וכן משמע לפי הגירסא שבמכילתא דמייתי הכ"מ פ"ה מק"פ ה' וי"ו וכן מוכח מדברי הר"י קורקוס שם ה' ז', מ"מ נלע"ד דע"כ לא פליג הר"ן אלא משום מצוות חינוך דהוי רק מצוה דדברי קבלה חנוך לנער עפ"י דרכו, אבל מצוה גמורה מודה הר"ן מסברת התוס' דלא דמי לשרצים ודם דל"ש בהו מצוה. ודעת רש"י ר"ה ל"ג ע"א בהגיע לחנוך מתעסקים עמו, והיינו כתוס' פסחים הנ"ל וכן דעת תוס' עירוכין ג' ריש ע"א ע"ש, וכן נראה ממ"ש תוס' בר"ה שם [סד"ה הא] דקטן מברך ברכת המזון משום חנוך אע"ג דעובר על לא תשא וכו', אך בד"ה תנ"ה, שם הקשו איך נקל בהגיע לחנוך טפי מבלא הגיע לחנוך, ולא ניתא להו לומר דמשום חנוך מצוה מותר למיספא ליה איסורא, דהתוס' לטעמי' ס"ל בנוזר [כ"ח ע"ב ד"ה בנן] וביומא [פ"ב ע"א בתוס' ישנים ד"ה בן שמנה] לחלק בין עשה לל"ת דוקא בעשה שייך חינוך, וא"כ ברכת המזון הוי עשה וחנוך ידי' דחי ל"ת דלא תשא דלא שייך ביה חנוך, אבל חנוך דעשה דשופר מאי אולמי' מחנוך עשה דתשבות דשבת נמי עשה הוא כנלע"ד. אע"ג דיש לפקפק למ"ש תה"ד סי' צ"ד הטעם דלא שייך חנוך אלא בעשה משום דצריך חנוך לזרזו ולא בשב ואל תעשה והכא שביתת שבת נמי שב ואל תעשה והו"ל כמו ל"ת, מ"מ אין דבריו מוכרחים, מ"מ [מוכת] מכל הלין דבמקום מצוה שרי למיספי ליה ומכ"ש הכא להביאו לחיי עד לקיים כל התורה על כן נ"ל בפשטות להתיר:

ברם דא צריכא כשהוא מחוייב במצות ולא הגיע לכלל שוטה שדברו בו חכמים בכל מקום ואיננו אלא משום צרכי עוה"ז ועסקיו וכדומה, לכאורה אין ספק שאין להתיר שום איסור בשביל זה ומוטב שיהיה שוטה כל ימיו ואל יהיה רשע שעה א' לפני המקום ב"ה, ומכ"ש שלא נעשה אנחנו איסורא זוטא בשבילו, ואם זה מקרי ספי ליה בידים אסור לנו למספי בידים. ומ"ש מעלתו גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת מכ"ש דגנאי גדול הוא, וצדד לומר עפ"י דברי תוס' בשבועת העדות [ל' ע"ב ד"ה

מצות חינוך בהפרה, דהנודר כאילו בנה במה והמקיימו כמקריב קרבן [נדרים כ"ב ע"א]. והשתא א"ש גם כן דמותר למיספי לי' בידים במקום דאיכא חנוך מצוה כנ"ל:

אוצר החכמה

והרשב"א פרק מי שהחשיך [קנ"ג ע"ב ד"ה כשהיא מהלכת] כתב וז"ל, כשהיא מהלכת נותנין עלי' וכו' וה"ה כשנותנין לחרש שוטה וקטן, וכ"ש הוא דכשנותנין כשהן עומדים בגדול כיוצא בו חייב חטאת וכל שבגופו איכא איסורא דאורייתא אי אמרינן לקטן נמי איכא איסורא דאורייתא משום דכתיב לא תאכילום ותניא לא יאמר אדם לתינוק הבא לי חותם וכו' ואמרינן לעיל קטן שבא לכבות ואוקימנא בעשה על דעת אביו ועובר משום לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך וכו', עכ"ל. ודבריו צריכים ביאור, התחיל בלא תאכילום ומסיים בלא תעשה מלאכה. והנה הה"מ כתב בדעת רמב"ם [ה' שבת פ"כ ה"ז] דהנהו קילי מבהמה משום דאין אנו מצווין על שביתתם, ועיין מג"א סי' רס"ו ס"ק ח', ויראה לי, הנה בבהמה פ' משפטים [כ"ג - י"ב] כתיב למען ינוח שורך, ושם לא הוזכר בנך, והיא מצות עשה בשביתת בהמתו דאפילו בלי סיוע ידיה מ"ע שתשבות הבהמה וכוזה לא מוזהר על בניו, אך לאו דלא תעשה מלאכה אתה ובנך עבדך ואמתך ובהמתך [שמות כ' - י'] מיני' ילפינן לאו דמחמר כשעושה מלאכה הוא עם צירוף הבהמה שמחמר אחריה והוא בלאו, ולחד מ"ד ר"פ מי שהחשיך חטאת נמי איכא, וכוזה מוזהר נמי על בנו שהרי כתיב לא תעשה מלאכה אתה ובנך, וחמור הבן מבהמה שהבהמה דוקא מחמר אבל בן שיש לו דעת ומבין קריצות אביו ורמיזותיו כל שעשה לדעת אביו עובר מדאורייתא על לאו הזה, ואמנם כשהקטן עושה מלאכת עצמו לית ביה האי לאו מ"מ אית ביה משום לא תאכילום כדספי לי' בידים. והשתא הנהו מפתחות דר' יצחק דאידיברי טלי וטליתא להתם שלא על דעתו כי אם על דעת עצמם ולהנאתם וליכא שום איסור כי אינו מצווה על שביתתם, וכ"כ מג"א סי' שס"ב ס"ק ט"ו ועיין ט"ז סי' שמ"ו סוף ס"ק וי"ו, והשתא כתב רשב"א, אי היינו מסייעים לו ת"ל, משום לא תאכילום אפילו בשל עצמו ואי עשה על דעת אביו איכא נמי משום מחמר כמחמר אחר בהמתו, ואמנם דעת הרב המגיד בהרמב"ם דבשעושה רק על דעת אביו ואינו מחמר אחריו ממש ליכא לאו

ואכלי' הנה תוספות לא חשו להך קושיא, והקשו רק הא ר' יוחנן ספוקי מספקא ליה. הנה צל"ע אפילו למסקנא דקיי"ל מן התורה אסור למיספי לי' איסור בידים דילפינן מבינייהו דהני תלתא, מ"מ מנ"ל למילף נדרים מבינייהו הא נדר קיל מכל אסורים שבתורה כמבואר בסוגיא דר"פ אלו עוברין [מ"ד ע"ב] דיש היתר לאיסורו ואין איסורו איסור עולם וא"כ מנ"ל. על כן נ"ל דס"ל דאי בכל התורה קטן אין בית דין מצווין להפרישו, נהי דלמיספי ליה בידים אסור מ"מ בנדרים קיל ואפילו למיספי ליה בידים שרי, וכן הא דאמר שם לאותן המוזהרים עליו ופריך קטן אוכל נבילות הוא ולא משני דספי ליה בידים, והא"ש דבנדר אפילו למספי לי' בידים שרי, ומש"ה לא חשו תוס' לקושי' רשב"א רק הקשו הא ר' יוחנן מספקא ליה אי ביי"ד מצווין להפרישו ואי בכל התורה מצווין אסור למיספי ליה בידים ואין יפר לה ויאמר טלי ואכלי:

ומשנלע"ד ביישוב קושי' התוס' בפשיטות דהא בנזיר כ"ט ע"ב פליגי תנאי ומספקא להש"ס או דפליגי בהלכה היא בנזיר או במופלא סמוך לאיש דאורייתא, והנה ר' יוחנן ס"ל מופלא סמוך לאיש דאורייתא וס"ל הלכה היא בנזיר ומ"מ לא תיקשי אדר' יוחנן לימא כתנאי משום דלא איברר במאי פליגי, והשתא הא דמספקא לי' לר' יוחנן אי קטן אוכל נבילות בית דין מצווין להפרישו מהך ברייתא דמיפר לה קא מספקא ליה, אי פליגי תנאי התם במופלא סמוך לאיש ואיכא מ"ד דלאו דאורייתא, נהי דר' יוחנן בעצמו ס"ל כמ"ד דאורייתא מ"מ הך ברייתא אתיא כמ"ד לאו דאורייתא, ואתי נשואין דרבנן ומפקא נדרא דרבנן ולעולם קטן אוכל נבילות מצווין להפרישו, ואמנם אי כולי עלמא מופלא סמוך לאיש דאורייתא ותנאי דנזיר פליגי במילתא אחריתי אי הלכה היא בנזיר, א"כ כיון דליכא שום תנא דסבר מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא ע"כ ברייתא דמיפר לה בעלה סבירא לי' אין בית דין מצווין להפרישו ומזה נולד ספקו של ר' יוחנן ושפיר משני מיפר לה ממ"נ וא"ש הך גרסא דל"ג אלא:

ומה שהקשה מעלתו למה לנו להפר כלל, כיון דאין ביי"ד מצווין להפרישו ונישואין דרבנן לא מפיק נדרא דאורייתא א"כ ל"ל להפר כלל ולומר טלי ואכלי, יפה הקשה וצ"ע לכאורה. וי"ל איכא

(ד) נדצ"ל תו ליכא א לא .

(ג) כ"ה בנדרים ע"ז ע"ב.

חפצתי מהרתי להשיבך, אשר ראיתך מנצח ומתגבר נגד למדן א' שכתבת שהי' רוצה להביא ראיה לשיטת רמב"ם פ"ה ממלוה ולוה [ה"ד] דיש שליח לנכרי לחומרא מן התורה, והביא רא' מש"ס ע"ז נ"ג ע"ב דמדפלתו ישראל לעגל אמרין שליחותיהו דישאל עבדי, ש"מ יש שליחות לנכרי לחומרא מן התורה, ודעתך לא כן, אלא שליחותי' דש"ס הוא לאו דוקא אלא ברשותיהו עבדי. והבאת דמיון מש"ס גיטין פ"ח ע"ב שליחותיהו עבדינן, פירש"י הם נתנו לנו רשות, אלו דברין ובקשת להודיעך דעתי בזה:

ראשית דברים אומר כי אינני מסכים בגוף הכוונה ברמב"ם שיסבור שליחות לנכרי לחומרא דאורייתא. ובפ"ה מהל' מלוה ולוה לא הזכיר אלא שס"ל דהוה רבית קצוצה ויוצאה בדיינים, אבל לא הזכיר ה"ה עליו שהוא דאורייתא אלא שלרש"י ורמב"ן ורשב"א אינה יוצאה כיון שהוא רק דרבנן ולרמב"ם יוצאה, ואי אפשר לומר בשום אופן שיהיה מן התורה יש שליחות לנכרי להחמיר, והיינו צריכים לומר נמי דס"ל לרמב"ם יש שליחות לדבר עבירה היכי שאין השליח בר חיובא, וכרמ"א ח"מ רס"י קפ"ב, א"כ האומר לנכרי חסום פרתי ודוש בה דישתי או האומר לנכרי סרס בהמה שלי עובר על לאו דאורייתא, והרואה בעין אמת ברמב"ם ס"פ ט"ז מאיסורי ביאה ופ' י"ג משכירות הלכה ג' ובה"ה וכ"מ שם יראה שאינו אלא איסור דרבנן, וכבר עמד בכיוצא בזה הגאון מהר" העשיל ז"ל בשו"ת פני יהושע ח"ד סס"י ג' אש"ס דב"מ צ' ע"א וע"ב למ"ד יש שליחות לנכרי לחומרא מדרבנן מיהת מאי קא מיבעי לי' התם בחסימה וסירוס תיפוק לי' משום שליחות דמדרבנן מיהת אסור, ותי' דשמעתין אזלא למ"ד אין שליח לדבר עבירה אפילו השליח אינו בר חיובא ע"ש, אבל אי נימא לרמב"ם ריבית קצוצה היא מן התורה א"כ ס"ל יש שליח לדבר עבירה היכי שאינו בר חיובא ויש שליחות לחומרא מן התורה לנכרי אם כן האומר לנכרי לחסום ולסרוס עובר בלאו דאורייתא לרמב"ם וזה אין במשמע לשונו בשום אופן:

אבל מ"ש הרמב"ם דיוצא בדיינים היינו משום דס"ל כל האיסורים הנעשים באמצעות נכרים אסרו חז"ל אפי' בדיעבד, כגוי המבשל בשבת לצורך ישראל אפילו אם מביא חוץ לתחום, וגוי המסרס אפילו ע"י הערמה קנסו לאיסורא, מאי שנא רבית. ולהחולקים צ"ל איסורא דשבת שאני שהחמירו בהן

דמחמר, ומש"ה נהי דבשבת אסור להניחו עליו משום לא תאכילום, מ"מ כשמניחו עליו ערב שבת סמוך לחשיכה אע"ג דהוי ליה כמעמידו סמוך לנבלה ממש מ"מ אין בכך כלום, ובשבת אע"ג שרואהו עומד לפוש וחוזר ועוקר והולך אין צריך להפרישו, ורשב"א נמי לא פליג אלא משום דה"ל עשה על דעת אביו אבל בלאו הכי לא איכפת, אע"ג דהוי לי' כמעמידו אצל נבלה ויודע בודאי שיאכל שהרי נותנו עליו סמוך לחשיכה ממש מ"מ מותר. והנה להמהרא"י בפסקיו הנ"ל דס"ל דשוטה דלא אתי לכלל דעת מותר ולית ביה משום לא תאכילום ומשום עשה על דעת אביו נמי לא שייך בי', א"כ בשוטה מותר בכל ענין ולא דמי שוטה וקטן אהדדי, וצ"ע קצת:

מ"מ בהא סלקינן דלרוב הפוסקים משמע בפשיטות דבמה שמעמידו אצל נכרים אינו כמאכילו בידים וכן כתב רי"ו סוף ח"א אלא שהצריך שיהיה קצת חולה כמ"ש מג"א [סי' שמ"ג סק"ג] בשמו, אבל בנוסחא שלפנינו כ' בשם הרמ"ה וז"ל: אין למחות בגויות המאכילות אותו נבילות אבל אין לומר לגוי להאכילו דבר איסור וכו' עכ"ל, והכא נמי בנדון שלפנינו אין אומר דבר אלא שמשכירו לרפאותו ולזונו ובמה שירצה וה"ל כמעמיד אצל נבילה או כנותן לו ערב שבת עם חשיכה אע"פ שודאי ילך בשבת ויוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים וד' אמות ברשות הרבים מ"מ שרי אי לא עביד על דעת אביו, א"כ הכי שרי ובתנאי שכשיגיע לבן י"ג שנים ויום א' יוציאוהו משם עכ"פ, זה נלע"ד מעיקר הדין, ומ"מ העידו קדמונינו ז"ל שע"י מאכלות אסורות בנערות מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע, עדיין אני אומר מוטב שיהיה שוטה כל ימיו וכו':

וד' יחננו דעה בינה והשכל ויראנו נפלאות מתורתו הקדושה. הכ"ד א"נ חותם בברכה:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה פד

שיל"ת, פ"ב יום א' כ"ה שבט תקפב"ל.
שלום וכ"ט לי"נ תלמידי הב"ח המופלג בחירי רצתה נפשי הותיק כ"ה ליפמאן נ"י:

גי"ה הגיעני יום ה' העבר ויש לי להשיב כמה שאלות נחוצים למעשה אך לעשות רצונך

ה א מ"ז פ"ז מה
ק"פ הלכה ח:
ו ב שם הלכה ט:
ז ג שם הלכה ח:
ח ד שם הלכה י:
ט ה שם הלכה יב:

אמר ר' אלעזר
דכתיב והלכו עמים
ואמרו לכו ונעלה אל
ה' ואל בית אלהי
ויוורנו מדרכיו
באורחותיו כי מציון
תורה וגר': מתני'
ששחטו

ממקום שרודע.
 ר' בריה אמר ר' ש
 שה שיהיה מכל מקום
 מדעתו בין בעל
 נאמ הכי שה
 תלמוד אמר שה
 ידי כנו ובתו הקטנים
 [ינ] עברו ו
 הנוננים בין מדעת
 שלא מדעת:
 שהשנו ושהנו
 עליהן יוצאין בשל
 חזין מן האשה
 חזין מן האשה
 דכוחה שיכולין לו
 הצעמה כיון שה
 ונאמא אצ"ע של
 בפרוש שהייתה לו
 ציין לו מחייב גדול
עבר של שני
 אל אלו השותפין
 אהרד של ישמש
 יתח מהו וכן בשם
 קפדי שלא איכלינו
 של חלקו לבלב לא
 משל שניהם.
 קדמי אכלו
 קדמי אכלו ממי
 רוצה בהשותפין
 אהרדי: מן השותפין
 ורצין בו חורין ב
 ואשתו תחת עובר
 רבו יום אחד ורבו
 יום אחד לו יאכל
 משלו אחד של רבו.
 במשנה חלשה
 כרפיא את רבו ורשין
 בו חורין כן [אכל]
 עמו כי כן חורין

דַּתְמָרִי. 37

מִן־לְלוֹת יְיָ
עָבָרְךָ. לְלוֹת יְיָ
נִסְקוּ מִתְדֵּשׁ
מִזִּמְתּוֹ וְלֹא
עֲבָדוּהוּ. שְׂמֹאלוֹ דֵּשׁ
(יִצְחָק דף ע"ו.)
מִשְׁתָּן וְתַשְׁלָּתָן
בָּנָה מִשְׁתָּן דֵּשׁ
בְּזֹאֵה. מִשְׁתָּן שֶׁל
חֹלֶבן
הִרְבֵּה וְתַשְׁלָּתָן
(תַּשְׁתֵּי ט ע"ב). שֶׁ
מִיָּה שֶׁל
הִזְבֵּה יִשְׁטֵט
הִלָּף פֶּסֶח שֶׁפֶר חֲזִי
(לֵאנָה פ"א).
לֵאנָה שֶׁל
תַּשְׁתֵּי
לְלוֹת עַד עַד וְעַל
תַּפְרֵשׁ אֲחִיזֵי שֶׁל
כִּי (מִגְדֵּל דף
פ"א). לֵאנָה שֶׁל
עַד עַד (לֵאנָה): הִי שֶׁפֶר
עַד מִכְסֵּי (בִּבְרֹת ו)
פֶּרֶה וְחִבְבָּה.
שֹׂר כְּמוֹ (לִקְחָן דף
ה' פֶּרֶה וְחִבְבָּה שֶׁל
אֲחִיזֵי שֶׁשְׁמֵר
מִלֵּאסָה. לְלוֹת גֵּם
בְּרֹל וְחִבְבָּה מִזִּמְתּוֹ
דִּבְרֵי (דף כ"ה).
יִתֵּן יִכְרַע שְׁמֵר
כְּתֵמָה מִזִּמְתּוֹ
שֶׁל חֲלָקוֹ (וְיִשְׁטֵט
וְיִשְׁטֵט)

שמעתי מינה יש ברירה. הכא לא שייך מאי רואה בשעת שמיעה דבשלמא לעיל אשמעינן דאי לא ציררה בשעת שמיעה אינה אוכלת כלל אע"ג דס"ד דבחר בעלה גרידא טפי אכל הכא אם רואה בשעת שמיעה מאי קמ"ל: **שנה** צ"ב מ"ב. פ"י משום דשה לבית¹² לאו דאורייתא והכי אינה ליה לר"ז גופיה צפרק אין צין המוודר (גדרס דף לו.) ואם תאמר והיאך מאכיל פסח שלל למנויו¹³ נהי דקטן אוכל נצילות אין צ"ד מנויו להפרישו לנסותו עליו צידים אסור כאלמנ צ"פ חרש (ביבמות דף קד.) ואור"י דהתם ילפינן מלל תאכלסו ולא אסור אלא דומיא דשראים ואנצילות אכל כה"ג דאיכא חנוך מנזה שר¹⁴ :

מַיִסָּה אִכְלָה לִמְנוֹן דְּלֹמֶר דְּלֹא קָטָן
קָטָן מִמֶּנּוּ אֲלֹא גָדוֹל וְסוֹמֵךְ עַל שְׁלֹס
אֲצִי וְזֶה קָטָן הֵכָּה ע"כ קָטָן מִמֶּנּוּ
מִדְּלֹמֶר־יָן מִדְּעֻמּוֹ בֵּין שְׁלֹשׁ מִדְּעֻמּוֹ
וְשְׁלֹשׁ מִדְּעֻמּוֹ אֲמֵרִינְךָ בְּסוֹמֵךְ הֵיטָּ
דְּלֹמֶר־יָן וְגִדּוּלִים פְּשִׁטָּה דִּישׁ
יָדִס לִמְנוֹת אֲפִי סוֹמֵכִין עַל שְׁלֹס
אֲצִינִי: **וְכוֹלֵן** שִׁשְׁחָטוּ בִּי, קִמַּל־
אֲפִי סִתְמַל כִּיּוֹן דִּשְׁחָטוּ אִין לֵךְ
מִיחּוֹ גָדוֹל מִזֶּה דְּלֹמֶר־יָן בְּסוֹמֵךְ:
בְּרַקְעֵי אֲהַדְרִי. **בְּרִין**
מִתְנִיתִין לֵפֿי דְּקַפְדֵּי שְׁאִין כֹּל

אחד רוצה להטות את חצירו ולכן
אפילו חלקו לא יאכל דאי אפשר שלא
יהיה^ר גם חלק חצירו א"כ כל אחד
ששוחט עליו וכי השוחט^ט הוא סבור
שהנה חלקו משלו ולא יהנה^ר חלק
חצירו דמסתמא מיירי כששחט עליו
רצו דומיא דרישא יתוס ששחטו עליו
כו' ועוד דמי שחציו עבד אמאי לא
יאכל משל עצמו אף למשנה ראשונה
דדעתו ודאי להטות לך חלקו רצו
כדי לנאת ודאי חוצה אף נראה כפי'
הקונטרס דקפדי שכל אחד אינו רוצה
שהנה^ט חלקו משל חצירו ושוחט אף
על חלק חצירו וסבור שחצירו אינו
מקפיד אס יאכל חלקו משלו ולכן
חציו עבד לא יאכל למשנה ראשונה אף
משל עצמו: **ר"ש** שפחה אינו
יבול^ז וחס תלמוד ולימי עשה דפרו
ורצו (בראשית ט) וידעה לאו דלא
יהיה קדש (דברים כג) וי"ל ממשו דידה
דליכא עשה דאפשר לה צעוד ועוד
דצחלות ציאה מיעקר לאו ולא
מייקיס עשה אלף בזהלת זרע וא"ל
וימכור עצמו צעוד עברי ויהיה
מותר בשפחה וי"ל בזמן שאין היוכל
נוהג^ט דלא נמי אינו נוהג עבד עברי
ועוד אומר ר"י דאסור למכור עצמו
צעד עברי כדאמר' צפ"ק דקדושין
(דף כג:) וא"ת ישא חליה שפחה וחליה
בת חורין וי"ל דלתי לא עבדות
ומשתמש צד חירות ואס תלמוד וישא
ממורת דממור מותר בשפחה דצפרק
האומר (שם דף סט.) אמר רבי טרפון
יכולים ממזרים ליתער כיצד ממזר
וי"ל אי חציו עבד קדושין תופסין חתי לא עבדות ומשתמש צד אשת
אליה אי תפסי אי לא ועוד אור"ת דלכן (ב) תקנה להטות ממזרו
גם צד דממור מותר בשפחה ועוד אפשר דאסור צה קדש והטות הוא
דשם והא דלמרינן בשם מותרות (יבמות ל"ה ע"ב) דממזרות ונתינה מרגלא
אסור בשפחה האי גזרא לא אכפת לה צד אסור דהא קא נסיב נתינה:

71. [ע"ז טז ע"ב]. מי שחציו עבד בו'. כגון שהיו ב' אחין או ב' שותפין ושמרר א'

תמרים. יש צבצב הרצה: פירינא. סל: כמה בי חגי בווא. כמה מאלו צווא אחד: הר המורה—שדה ליתק וצית אל ליעקב כולם צהר הצית התפללו: שקראו בית. מקום מיושב: יום יורעא. יום כניסיהון מתרגמין וקרי ליה יום כיצרת צראשית:

בשעת שקיטה אילו הושיעוהו: שה
לְבִית. אֵשׁ צַעַל הַיָּמִת יִקְחֵנוּ לְכָל צָנִי
יִצְחוֹ וְאִין תִּרְצֵן דַּעְתָּן: עַד יָדִי. צִשְׂמֵל
צִשְׂנוּ וּבְתוֹ הַקְּטָנִים עָלֵינוּ לַחֲנֹק הַלֶּכֶךְ
צִין מַדַּעְתָּן דְּהֵיִינוּ צִסְתַּמַּחַּל כְּדַמְדֻמִּי
לִקְמֵן צִין שְׁלָה מַדַּעְתָּן לְדֹמְרִי לֹא
אִין יִכְלֹין לַמְחֹת וְכֵן עֲבָדוּ וּשְׁפַחְתּוּ
הַכְּנַעֲנִים עַל כְּרַחֵם יִשְׁכּוֹר אַחֲרֵינוּ
דְּסִמְכֻנוּן עָלֵינוּ. אֲלֵל שְׁפַחְתּוּ הַעֲבָרִית
אֶף עַל גִּב דְּלָה מַשְׁכַּחַת לֹה אֲלֵל
צִקְטָנָה דְּהֵא יִזְלָה צִסְמִינִין^א כִּין דִּלְצִין
עָלֵינוּ לַחֲנֹכָה יִכְוֹלָה לַמְחֹת: דְּהֵא^ב
תִּנְיֹא אִידֵךְ לֹא יִשְׁחָט אֲדָם לֹא עַל יְדֵי
צִנוּ וּבְתוֹ הַגְּדוֹלִים וְלֹא עַל יְדֵי עֲבָדוּ
וּשְׁפַחְתּוּ הַעֲבָרִים וְלֹא עַל יְדֵי אֲשֵׁתוֹ
אֲלֵל מַדַּעְתָּן אֲלֵל שׁוֹחֵט בֶּשֶׁל עֲמָמָה
חֻזִּין מִן הָאֲשָׁה. שְׁיֹזְלָתָהּ צִשְׁל עֲמָמָה
מִפְּתִי שֶׁמַּחֲתָמָה מַחֲתָה דְּקִיִּיל^ג (ז) יִצְנֵן
דְּמִי יִכְוֹלָה אֲשָׁה שְׁתֵּאֲמֹר לְצַעֲלָה
אִינִי מְוֹנִית מַשְׁלָךְ וְאִינִי עוֹשָׂה לְנֶרְכֵךְ:
הֵא^ד מֵאִי שְׁנֵא אֲשָׁה. כְּלוֹמֵר מֵאִי
שְׁנֵא אִינִי מַעֲבָדוּ וּשְׁפַחְתּוּ הַעֲבָרִים
וּבְתוֹ וּבְתוֹ הַגְּדוֹלִים: וּמַשְׁנִי אֲמֹר
רַבָּא אֲשָׁה וְכָל דְּרִמִּי לָהּ. דְּהֵיִינוּ כָל
הֵי^ה שִׁכּוּלִים לַמְחֹת מַשְׁמַע
שְׁמַחָה שְׁלֵהֶם מַחֲתָה: אֲלֵמָא שְׁמַחָה
דְּמֹחֵא. הֵא קַמְתָּה יִזְלָה בֶּשֶׁל צַעֲלָה:
הֵא^ו לְאַפְקִי הֵיבֵא דֹאמֹר לֹא.
אִין אֲנוּ רוֹזִין דְּהֵיִינוּ מַחֲתָה:
בְּרַקְבְּדִי אַהֲדָרִי. שְׁנֵי הַצַּעֲלִים וְאִין
רוֹזִין לִיהֲנוֹת זֶה מִזֶּה הַלֶּכֶךְ אֲפִילוּ
נִתְרַחֵה הָאֶחָד שִׁיאֲכַל הַעֲבָד מִשְׁלֵו
אִין חֲצִירוֹ רוֹחֵה שִׁיהֵנָה תַּלְקוֹן מִשְׁל
צִמְרוֹ: כִּמְשֻׁנָּה דְּאֲשֻׁנָּה. קוּדֵס שְׁחֹרֵי
צִיָּה לֹא יִכְלֵל מִשְׁל עֲמָמוּ מִפְּתִי שְׁאִין
תַּלְק עֲבָדוּ מִנְּשָׁךְ אַחֵר דְּלָה: כִּמְשֻׁנָּה
אַחֲרֻיָּה. הִואֵל יִצְבִּידֵנוּ לְשַׁחֲרוֹרֵי הָרִי
הִוא כֶּן חוֹרִין וְאוֹכֵל מִשְׁל עֲמָמוּ:
תַּקְנִתָּס

מאי שנא אשה אמר רבא אשה וכל דדמי לה הא גופא
האשה שיכולה למחות מעמא דמחי הא לא מחי נפקא
רישא ולא על ידי אשתו אלא מדעתן הא סתמא לא ג
לאו דאמרי אין אלא בסתמא לאפוקי היכא דאמור
ושחט רבן עליהן יוצאין בשל רבן דבסתמא וקתני
שיכולה למחות אמר רבא דבין ששחטו אין לך מיתה
שני שותפין וכו': רמי ליה רב עינא סבא לר' תנן עמ
יאכל משל שניהן והתניא רצה מזה אוכל רצה מזה
ואמרי לה פתאי אוכמא מיני ומינד תסתיים שמעת
אהרדי ברייתא דלא קפדי אהרדי: מי שחציו עבד ור
משל רבו וכו': משל רבו הוא דלא יאכל אכל משל
לא יאכל לא משלו ולא משל רבו לא קשיא כאן
כמשנה אחרונה דתנן פמי שחציו עבד וחציו בן
יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל

נושא שפחה ומותר נמי בצד חירות דהרורי וממזירי מותרים לצא וצא ב
 איש ואי לא תפסי אם כן בעלימו בעילת זנות וזהשולל (גיטין מג.) מס
 ואם תאמר ויש נתינה דהרורי ונתיני מותרים לצא זה בזה (פ) וי"ל דאף
 הממזר שנוצר מאיסור דלא תפסי קדושין ולכן מותר בלאו דלא יהיה
 ליה (ג) לפי שיכול להכשיר זרעו שישא בנו שפחה ואף על גב דנתינ

הוא

צין השמשות נמי גזרו משום שנות והיינו דתנן בסוף פרק צמה מדליקין (לד.) ספק חשכה ספק אינה חשכה אין מעשרין את הודאי ואין מטבילין את הכלים ואף על פי שאין נדברים אלו אלא משום שנות לא החירו צין השמשות וכן כתב הרב המגיד בפרק כ"ד (ה"י) צס המפרשים ו"ל:

והרמב"ם כתב בפרק ו' מהלכות עירוב (ה"ט) שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו צין השמשות במקום מזה או בשעת הדחק ובפרק כ"ד מהלכות שבת (ה"י) כתב כל הדברים שהן אסורים משום שנות לא גזרו עליהן צין השמשות אלא בעצמו של יום הוא שהן אסורין אבל צין השמשות מותרין והוא שיהא שם דבר מזה או דוחק כיצד מותר לו צין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים להביא לולב או שופר וכן מוריד מן האילן או מוציא מן הכרמלית עירוב שעשה וכן אם היה טרוד ונחפו וננרך לדבר שהוא משום שנות צין השמשות הרי זה מותר אבל אם לא היה שם דוחק ולא דבר מזה אסור לפיכך אין מעשרין את הודאי צין השמשות אף על פי שאיסור הפרשת מעשר בשבת משום שנות אבל מעשרין את הדמאי וכתב הרב המגיד והוסף ו"ל אם היה טרוד ונחפו וכו' ונ"ל שיהא לו ממה שהוא סבור שאם עירב אדם עירובי תחומין לדבר הרשות שעירובו עירוב כמבואר בפרק ו' מהלכות עירובין (ה"י) ואף על פי כן אמרו שלא גזרו עליו משום שנות אלא כל שהוא דחוק צין השמשות מותר עכ"ל: ודברי רבינו סתומין ביותר שכתב או שהיה טרוד והולך לעשר פירות צין השמשות ואי מוקמיית לה בודאי קשיא מתניין דסוף פרק צמה מדליקין דקמי ספק חשכה ספק אינה חשכה אין מעשרין את הודאי ואי מוקמיית לה בדמאי קשה דלמה כתב או שהיה טרוד אפילו אינו טרוד נמי שרי דהא מתניין סתמא קמי מעשרין את הדמאי. ואפשר שהוא סובר דמתניין דקמי אין מעשרין את הודאי אבל מעשרין את הדמאי על כרחך לא צמער לזרך השבת עסקין דאם כן אפילו ודאי היה שרי לעשורי דודאי כל לזרך השבת דבר מזה הוא וכיון דשלא לזרך השבת עסקין לא הו"ל למישרי לעשר אפילו דמאי אם לא מפני הדוחק ולכן כתב או שהיה טרוד והולך לעשר פירות כלומר דמפני העירוב דוקא שרי הא אם אינו טרוד לא ולפי זה לא החירו צין לעשר אלא דמאי דוקא. ויותר נראה לומר דאפילו ודאי שרי לעשר ואפילו שלא לזרך השבת אם הוא טרוד ונחפו לדין דקיימא לן (עירובין לד.) ללא גזרו על שנות צין השמשות בשעת הדחק והא דתנן אין מעשרין את הודאי אחי' כמאן דאמר גזרו על שנות צין השמשות וכמו שפירש רש"י שם (שבת לד.) דה"ל ספק חשכה):

שמג פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

אם אביו של קטן מזהר להפרישו מאיסור יותר מבית דין: קטן שהגיע לחנוך אם מצווין להפרישו מאיסור: אם מאכילים לקטן בידים אסורים דרבנן: **כתב הרמב"ם**. בפרק כ"ד (ה"א) ותמה עליו הרב המגיד כמו

שמג א כתב הרמב"ם קטן העובר שבות דרבנן וכו' ואינו יודע וכו'. גם הרב המגיד הקשה על הרמב"ם מפרק חרש כמו שהקשה רבינו גם הקשה עליו מדברי עצמו שכתב בפרק י"ג מהלכות שבת (ה"י) בקטן שצא לכנות מדעת עצמו אין צית דין מצווין להפרישו גם ממה שכתב בסוף הלכות מאכלות אסורות דאף באיסור דאורייתא אין צית דין מצווין להפרישו וכן פסק פרק ג' דהלכות אבל (ה"י) צכח קטן שאם צא לטמאות בעצמו אין צית דין מצווין להפרישו וצית יוסף כתב לתוך צס גדולי עולם ללא נקט הרמב"ם שבות משום רישא לאורוי דבאיסור דאורייתא מצווין להפרישו אלא משום סיפא נקטיה דכתב וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו היינו דוקא באיסור דרבנן אבל באיסור דאורייתא ממחין צית דין ביד אביו שלא יניחו לעשות איסור: ור"פ צ"ד פירוש זה הוא דוחק אבל הקריב הוא דכל מקום שכתב הרמב"ם דאין צית דין מצווין להפרישו מיירי צסחם קטן שלא הגיע לחינוך אבל כאן בפרק כ"ד דשבת גילה הרמב"ם צמ"ש צסיפא וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו דמדבר בקטן שהגיע לחינוך ומשום הכי דוקא בדבר שהוא משום שנות אין צית דין מצווין להפרישו וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו אע"פ שהגיע לחינוך אבל באיסור דאורייתא חייבין צית דין להפרישו אם אין לו אז ואם עושה כן צפני אביו ומניחו לעשות ממחין בידו כיון שחייב האב לחנכו ועובר על דברי תורה וכן נראה קצת מבואר צמ"ש בסוף הלכות מאכלות אסורות (פ"י) הכ"ח) דאף על פי דאין צית דין מצווין על הקטן להפרישו מאיסור דאורייתא בשעשה מעצמו מזה על אביו לגעור בו ולהפרישו כדי לחנכו בקדושה שנאמר (משלי כב ו) חנוך לנער על פי דרכו וגו' [א] והא ודאי אפילו בקטן כן ד' וה' מזה לגעור בו להפרישו מטעם הכתוב חנוך לנער וזהו שכתב מזה לחנכו בקדושה דאי איתא דמיירי בהגיע לחינוך חייב לחנכו מיצעי ליה למימר כדתנן בסוף פרק לולב הגזול (סוכה מצ.) וכל קטן שיועד לנענע חייב צלולב ות"ר (שם) היודע להתעטף חייב צליית והיודע לשמור תפילין אביו חייב ליקח לו תפילין וכו' וגבי כהן קטן נמי כתב הרמב"ם (אבל פ"ג ה"י) צכח אביו צריך לחנכו בקדושה ולא אמר חייב לחנכו אלא בעל כרחך בקטן שלא הגיע לחינוך קאמר: וכתב דבפרק ג' מהלכות צליית (ה"ט) ובפרק ו' דסוכה (ה"א) ובפרק ו' דלולב (ה"ט) כתב הרמב"ם צלשון חיוז קטן חייב צליית כדי לחנכו צמלות חייב צסוכה מדברי סופרים כדי לחנכו צמלות חייב צלולב מדברי סופרים כדי לחנכו צמלות ואם כן כל שכן דחייב להפרישו מן העבירה באיסור דאורייתא בהגיע לחינוך ולמה לא אמר חייב לחנכו אלא בעל כרחך בהגיע לחינוך לא איירי ציה הרמב"ם דהא פשיטא הוא דאפילו צית דין מצווין להפרישו כשאין שם אביו או אין לו אז כל שכן אביו דחייב צכח אלא בקטן שלא הגיע לחינוך קאמר דאף על פי דאין צית דין מצווין להפרישו מזה על האב

סימן שמג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

קטן העושה מלאכה בשבת אם בית דין מצווין להפרישו:

(א) **כתב הרמב"ם** ו"ל קטן העובר על שבות דרבנן כגון שתולש מעציץ שאינו נקוב או מטלטל

שלא יניחו לעשות איסור: ור"פ צ"ד פירוש זה הוא דוחק אבל הקריב הוא דכל מקום שכתב הרמב"ם דאין צית דין מצווין להפרישו מיירי צסחם קטן שלא הגיע לחינוך אבל כאן בפרק כ"ד דשבת גילה הרמב"ם צמ"ש צסיפא וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו דמדבר בקטן שהגיע לחינוך ומשום הכי דוקא בדבר שהוא משום שנות אין צית דין מצווין להפרישו וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו אע"פ שהגיע לחינוך אבל באיסור דאורייתא חייבין צית דין להפרישו אם אין לו אז ואם עושה כן צפני אביו ומניחו לעשות ממחין בידו כיון שחייב האב לחנכו ועובר על דברי תורה וכן נראה קצת מבואר צמ"ש בסוף הלכות מאכלות אסורות (פ"י) הכ"ח) דאף על פי דאין צית דין מצווין על הקטן להפרישו מאיסור דאורייתא בשעשה מעצמו מזה על אביו לגעור בו ולהפרישו כדי לחנכו בקדושה שנאמר (משלי כב ו) חנוך לנער על פי דרכו וגו' [א] והא ודאי אפילו בקטן כן ד' וה' מזה לגעור בו להפרישו מטעם הכתוב חנוך לנער וזהו שכתב מזה לחנכו בקדושה דאי איתא דמיירי בהגיע לחינוך חייב לחנכו מיצעי ליה למימר כדתנן בסוף פרק לולב הגזול (סוכה מצ.) וכל קטן שיועד לנענע חייב צלולב ות"ר (שם) היודע להתעטף חייב צליית והיודע לשמור תפילין אביו חייב ליקח לו תפילין וכו' וגבי כהן קטן נמי כתב הרמב"ם (אבל פ"ג ה"י) צכח אביו צריך לחנכו בקדושה ולא אמר חייב לחנכו אלא בעל כרחך בקטן שלא הגיע לחינוך קאמר: וכתב דבפרק ג' מהלכות צליית (ה"ט) ובפרק ו' דסוכה (ה"א) ובפרק ו' דלולב (ה"ט) כתב הרמב"ם צלשון חיוז קטן חייב צליית כדי לחנכו צמלות חייב צסוכה מדברי סופרים כדי לחנכו צמלות חייב צלולב מדברי סופרים כדי לחנכו צמלות ואם כן כל שכן דחייב להפרישו מן העבירה באיסור דאורייתא בהגיע לחינוך ולמה לא אמר חייב לחנכו אלא בעל כרחך בהגיע לחינוך לא איירי ציה הרמב"ם דהא פשיטא הוא דאפילו צית דין מצווין להפרישו כשאין שם אביו או אין לו אז כל שכן אביו דחייב צכח אלא בקטן שלא הגיע לחינוך קאמר דאף על פי דאין צית דין מצווין להפרישו מזה על האב

פרישה

דין אין לחלק דצית דין אינו מחק כי אם האב וכמו שכתב צית יוסף בסוף סימן זה. וגם צ"ע מאי מקשה הרא"ש וצית יוסף הביאו צסימן זה ו"ל וקשה הכי קאמר דפטור ומותר לגמרי וכו' עד דמכל מקום איסורא [דרבנן] איכא דהא אפילו קטן אוכל נבלות צית דין מצווין להפרישו עכ"ל הרא"ש מאי קשיא מקטן אוכל נבלות שהוא דאורייתא לדינא דשבת דהא דהוא איסורא דרבנן ולא קשה מידי דהא גם שם קאי צמער צרבע אמות צרשות הרבים וה"ה איסור דאורייתא דהא עבד העקירה וההנחה לחוד:

הגהות והערות

שמג א [פסוק זה מדברי קבלה הוא ועיקר מצות חינוך נלמד מאברהם (משך חכמה פ' וירא ד"ה כי ידעתיו):

שלא יינתנו לעשות איסור זה ימיש
לולת אסורות (שם הכ"ח) שאף על פי
מזה על אצו לגעור צו ולהפרישו
ואיסורי תורה דוקא אצל לא באיסורי
מורי חמי הרב הסקיד הגדול ה"ר
יודע דבנוסחי דין צפרק חרש
לידר טליא וטליתא וליטיליו החס
צוקי מספקא ליה אי צית דין מצווין
אמתניין דקטן שצא לכנות אין
ענת אצו היא לאו משום דס"ל הכי
הכא קמדמי ליה: **ואפשר** שמפני
א דמחמה צפרק כל כתבי (קנא).
שומעין לו שמעת מינה קטן אוכל
אמר רבי יוחנן צעושה על דעת אצו
יוחנן ספוקי מספקא ליה וזיל הכא
אנן מהיכא מימי לן למיפסק הלכה
פדת עבד עובדא כיון דלרבי יוחנן
קא לא נפקא ויש הוכחה לזה בדברי
(א) וזה לשונו וקשה היכי קאמר (דף
עבד משום לפני עור לא תתן מכשול
מייירי צכהאי גוונא דאפילו לא היה
תא ליכא משום לפני עור דן דמכל
ולו קטן אוכל נבלות צית דין מצווין
שמה שהשמיטו אוקימתא דצעושה על
הם מפרשים דצעושה על דעת אצו
! דעת אצו הוא עושה צודאי וכמו
ה"ה וכח צהגמ"ר): **ובנוסחת**
חנן צמקוס רבי פדת ולפי זה לא
ספקא ליה מכל מקום דעת הרמב"ם
וסמ"ג (לאזין סה טו ע"ג, לאזין קמה
אמר קטן אוכל נבלות אין צית דין
צפרשת אמור אל הכהנים (ויקרא כא
יורה דעה סימן שע"ג (שה) וזה
שאין הגדולים מזהירין על הקטנים
א לא יטמא צעמנו אין צית דין מצווין
וכו בקדושה ונ"ל שזריכין להפרישו
(קד). אמור ואמרת (ויקרא שם) להזהיר
דין להזהירם מלעמאות ע"כ. וקשה
דאמר קטן אוכל נבלות אין צית דין
ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים
אז לא דלא לטמו להו צידים ומאחר
אפילו צל תורה אין צית דין מצווין

48

להפרישו אם כן על כרחך כי תניא אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים ולא לטמו להו צידים היא אצל להפרישם לא הוזהרו וכדכ"ז הרמב"ם: וז"ל דטעמא דרבינו משום דגמרא (שם) מותבי נמי מדתניא גבי שקלים כתיב (שם יא מז) לא תאכלום להזהיר גדולים על הקטנים לגבי דם תניא כל נפש מכם לא תאכל דם (שם יז יב) להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמרין להו לא תוכלו לא דלא ליספו להו צידים וזכר הכי אמרין ונריכי דאי אשמועינן שקלים משום דאיסורן צמשהו אצל דם דעד דאיכא רביעית אימא לא ואי אשמועינן דם משום דאיכא כרת אצל שרצים אימא לא ואי אשמועינן הני תרתי משום דאיסורן שוה בכל אצל טומאה אימא לא ואי אשמועינן טומאה כהנים שאני משום דריצה בהם מלות יתרות (יבמות ה.) אצל הני אימא לא צריכא וסובר ז"ל דנהי דמעיקרא כי אומציה מכל חד מהני דהוזהרו גדולים על הקטנים הוה סלקא דעתיה דליפנין מינייהו לשאר איסורין ומשום הכי הוה צריך למימר שאין זאת האזהרה אלא דלא ליספו להו צידים אצל להפרישם לא הוזהרו אצל צמר דאשכחן דצממה דוכתי הוזהרו גדולים על הקטנים הוה ליה ג' כחוצים הצאים כאחד ולכולי עלמא אין מלמדן (קדושין לה.) ואי צהי חלת דוכתי לא הוזהרו אלא דלא ליספו להו צידים אם כן צבאר איסורין מותר למיספי להו צידים והא ליכא מאן דסבר הכי דהא לא קאמר אלא קטן אוכל נבלות אין צית דין מצוין להפרישו אצל למיספי להו צידים לא: הדבר צ"ל דהני אזהרות היינו להפרישם אצל צבאר איסורין אין מצוין להפרישם ומשום הכי גבי טומאה דהוי חד מהנך תלמא כתב רבינו שהוזהרו להפרישם ודוקא צהנך תלמא אצל צבאר איסורין לא ילפי מהנך תלמא וכמו שכתב כאן לענין שבת דשאר איסורין לא ילפי מהנך תלמא דשלשה כחוצים הצאים כאחד אין מלמדן: ואף על גב דגמרא מנריך להנך תלמא קראי ואם כן לא חשיבי אלא כחד קרא וילפנין מינייהו לשאר איסורין ואם כן על כרחך הני אזהרות דלא ליספו להו צידים ינינו למאן דאמר קטן אוכל נבלות אין צית דין מצוין להפרישו יס לומר דצבירה ליה לרבינו דהאי צריכותא לאו דוקא הוא דאם כן נכתוב רחמנא צבילה וטומאה ולימו כל שאר איסורין מינייהו דהא דם דאית ציה כרת אחי בקל וחומר מנבלה דלית צה כרת ושרצים דאיסורם צמשהו אחי בקל וחומר מנבלה שאיסורה צבית. אי נמי כמו שהקשה הרב המוצק מהר"ר אליהו מורחי ז"ל צפרשת אמור (ויקרא כא א) דליכתוב רחמנא טומאה ודם וליימו שרצים מינייהו דכי פרכת מה לכהנים שכן ריצה להם הכתוב מלות יתרות איכא למימר דם יוכיח וכי פרכת מה לדם שכן כרת איכא למימר טומאה תוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה האז השוה שבהן שהן צאזהרה והוזהרו בהן גדולים על הקטנים אף שרצים ושאר כל איסורין שצתורה שהן צאזהרה יהיו גדולים מוזהרין על הקטנים הן וכיון דהאי צריכותא לאו דוקא הוא ועוד דפשטא דלישנא דצרייתא דקתני להזהיר גדולים על הקטנים משמע שצריך להזהירם מלגמלם הכי נקטינן וההוא צריכותא איכא למימר דלא אימאר אלא לפוס מאי דחזקי לשנויי דהני אזהרות דלא ליספו או דלא ליטמאו צידים ולאפוקי צרייתא מפשטן ולא קיימא לן הכי כך נ"ל לדעת רבינו וכן צ"ל לדעת נמוקי יוסף שכתב בהלכות טומאה (הלכות קטנות א. ד"ה תניא) אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים אף על גב דצבאר איסורין אין האב מוזהר על הבן כדחנן (שבת קכא.) קטן צבא לכבות אין שומעין לו מוקמינן ליה צעושה על דעת אצוי הא לאו הכי לא אסרינן ליה אצל בטומאה מוזהר מריבוי דקרא ע"כ: אב"י הרמב"ם מפרש כפשטא דסוגיא דקא

תנן

צטומאה דקרא קא אזהר לגדולים להפריש קטנים מן הטומאה כדפירשתי והיינו מטעם שריצה בהן מלות יתרות והכי משמע ממה שכתבו הר"י (א.) והרא"ש (סי' א.) בהלכות טומאה הך דרשה דאמור ואמרת להזהיר הגדולים על הקטנים ולא הביאו עליה הך אוקימתא דלא ליטמינהו צידים אלא דס"ל דאזהר עלייהו לאפרושינהו מטומאה ומשם למד רבינו להורות כן והכי נקטינן דכהנים מוזהרין להפריש הקטנים אפילו צקטנים דלא הגיעו לחיובן וצאים ליטמא צעמם מחויבים הגדולים להפריש: כתב צהגהת שלמן ערוך וקטן שהכה אצוי או עבר שאר עבירה צקטנותו אף על פי שאינו צריך

תשובה כשהגדיל מכל מקום טוב לו שיקבל אחיה דבר לתשובה ולכפרה אף על פי שעבר קודם שנעשה צר עונשין עכ"ל והוא מפסקי מהרא"י (תה"ד) סימן ס"ב מיהו נראה דהני מילי צעצירות שצין אדם למקום אצל צעצירות שצין אדם לחצירו ודאי צית דין מצוין עליו להפרישו כדי שלא יארע תקלה על ידו וכן כתב הרב המגיד צפרק א' מגננה (ה"י) אמאי דכתב הרמב"ם לשם ראו צית דין להכות את הקטנים כפי כח הקטן על הגננה כדי שלא יהיו רגלינן צה וכן אם הוציקו שאר נזקין וכן מכין את העבדים וכו' וכ"כ צחושן משפט סימן שמ"ט אצל מן הדין אין הקטן חייב צתשלומין כשיגדיל כמ"ש הרמב"ם להדיא צפרק ד' דחוצל ומזיק (ה"י) וכן כתב כל הפוסקים: אך קשה מהא דאיתא צפרק הגזול עניס (צ"ק דף צ"ט:) דאכפייא רפרס לרב אשי ואגבי מיניה כי כשורא לללמי ופירש רש"י רב אשי שרץ שטר חוב של חצירו צילדותו ואגבי מיניה גוציינא מעליא כל מה שכתב צשטר ומשמע ודאי דהאי צילדותו צקטנותו שלא היה צר דעת דאם ר"ל צילדותו לאחר שהגדיל לא היה צריך לפרש צילדותו דמה לי צילדותו מה לי צוקנותו מכל מקום היה גדול ואם שרפו צאונס או צשווג ואדם מועד לעולם (צ"ק ג.) אין כאן גנאי אפילו צוקנותו ואם שרפו צמויד גם צילדותו לא ה"ל לעשותו כיון שהגדיל והיה צר דעת אלא צעל כרחק צקטנותו היה המעשה וכך היה מפרש האור זרוע (ח"ג סי' שמו) והביא ראיא מכאן שהקטן חייב לשלם כשהגדיל גם הביא ראיא מהא דאמר צפרק ארצעה וחמשה (צ"ק דף צ"ט:) שור של יתומים שהזיק משלם מן העלייה רבי יוסי צר חנינא אמר מעליית אפרוטרופא וחוזרין ונפרעין מן היתומים לבי גדלי וכל שכן היכא דאזקי נפשייהו עד כאן מפור זרוע כדאיתא צהגהת אשיר"י צפרק החובל (סי' ט אות ג.) והוא חיימה גדולה וצריך לומר דס"ל דאף על גב דמדין חורה ודאי פטור מכל מקום תקנת חכמים היא לשלם כשיגדיל מפני תיקון העולם והכי כתבו החוספות להדיא צפרק ארצעה וחמשה (שם) דההיא דשור של קטן שהזיק דמשלם אע"ג דאיהו גופיה כי מזיק פטור דפגיעתו רעה ממנו לא כל שכן עבדי רצנן תקנה צמועד מפני תיקון העולם עיין שם צד"ה אין מעמידין מכל מקום אין דעת הפוסקים כן לחייבו צצית דין לשלם כשיגדיל כשהזיק צעמנו דמילתא דלא שכיחא הוא ולא עשו תקנה אלא צשור נגח דשכיחא טובא ואית ציה משום תיקון העולם אצל הך עוצדא דרפרס נלפע"ד דהאמת הוא צודאי דרב אשי צקטנותו היה ששרפו של חצירו ומן הדין היה פטור אלא כיון דראוי לצית דין להכות לקטנים וכו' ורב אשי לא היה רוצה לצבול המכות היה משלם כל ההזיק ששעה: והשתא יתא הא דאכפייא דאי איתא דאכפייא כשהגדיל וכי הגון הוא לומר על רב אשי דלאחר שהגדיל היה מסרב על ציווי צית דין עד דאכפייא רפרס אלא ודאי דצעודו קטן קאמר דאכפייא והוא דמן הדין היה פטור מלשלם ממון אלא ראו היה להלקותו וע"י כך היה כפוי לשלם

הגהות והערות

הן עד כאן הוא מדברי הרא"ם עי"ש שהניח וצ"ע, ומכאן הוא מדברי הבי"י: [1] וכן כתב עוד הגהות אשר"י בסוף פרק כיצד הרגל סימן יז: [2] בדפוס פייבי די שאקו הגירסא "קטנים" וכן ליתא שם מתיבות ואמר רבי יוחנן עד תיבת וצוה:

מה שהזיק ומכאן יצא לו לרש"י ז"ל לפרש בלדותו פירוש צקטנותו דמקדש אכפיה דאלמא דלא כפיה לא היה גובה מנכסיו אלמא דמדן היה פטור וגם המיישצ הא דכתב הרמב"ם ראוי לצית דין להכות את הקטנים וכו' דכתב הרב המגיד על זה לא מלאמי מצואר אצל למה שכתבנו מוכח הכי מהך דאכפיה רפרס: ב"ד העולה דהקטן שגנז או שהזיק פטור מלשם כשהגדיל ולא היתה על זה תקנת חכמים לשלם דלא כהאור זרוע גם בעצירות שצין אדם למקום אין עליו עונש לאחר שהגדיל אלא שאני קורא עליו גם בלא דעת נפש לא טוב (משלי יט ג) דאף על פי דקטן שערב עבירה בלא דעת היא לא טוב לנפש הרע על כן טוב לו כשיגדיל לשוץ בתשובה מעצמו על כל מה שערב הן בדברים שציו וצין המקום הן בדברים שציו וצין חציו:

שדמ א ההולך במדבר וכו'. בפרק כלל גדול (דף ס"ט): פלוגתא דרב הונא ורייבא דרב ורייבא דרב דאמר משמר יום אחד ומונה ששה אלא מונה ששה ומשמר יום אחד פירוש ומתחיל מיום שנתן אל לבו שכתבו שגם הוא בכלל מנין הששה לאפוקי מרייבא דרב דמשמר יום אחד ומונה ששה דמשמר יום המחרת אצל ביום ששם אל לבו אינו משמר דשמה עשה מלאכה:

קטן אוכל נבלות הוא וכו' ובפרק יואל דופן (מו: ח) איבעיא לן מופלא סמוך לאיש דאורייתא או דרבנן ואמרין ת"ש קטנה שנדרה וכו' ופרקינן הוה ליה קטן אוכל נבלות הוא ואין צו דין מצוין להפרישו אלמא אפילו במופלא סמוך לאיש אמרין הכי וגדולה מזו אמרו שם בפרק יואל דופן גבי מופלא לאותן המזהרים עליו ואקשינן ש"מ קטן אוכל נבלות אין צו דין מצוין להפרישו דאלמא מאן דאית ליה אין מצוין אפילו בקטן סמוך לאיש קאמר ושמה נאמר דלא אמרו מחנכין אלא למנות עשה ולא למנות לא תעשה עכ"ל ולהרמב"ם (מאכ"א פ"ו הכ"ח) דמפליג בין צו דין מצוין להפרישו כשם שהוא מצווה לחנוך בנאות עשה: ויענין איסורין דרבנן כחז הר"ן בריש יומא (א. ד"ה יום הכפורים) שכל שהוא לזכרו של חינוך אף על פי שהגיע לחינוך מאכלין אותו איסור דרבנן אפילו בידים (א) וכן כתב הרשב"א (שם ושם קכא. ד"ה שמעת) ומיהו כתב בתשובה (ח"א סי' נב) שלא אמר כן אלא להלכה אצל לא למעשה והרמב"ם בסוף מאכלות אסורות (פ"ו הכ"ז) כתב דלהאכילו בידים אסור אפילו בדברים שאיסורן מדברי סופרים וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהן משום שבות (ב):

שדמ א ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת וכו'. מימרא דרב הונא בפרק כלל גדול (סט:) ותניא כוותיה: וב"ש ובמקדש השביעי וכו' ועושה בכל יום מלאכה וכו'. שם אמר רבא צלל יום עושה כדי פרנסתו א' ופרין וההוא יומא לימות ומשני דעביד מאתמול שתי פרנסות ופרין ודילמא מאתמול שבת והוא ופירש רש"י ונמצא מחלל שבת שלא לפקוח נפש אלא כל יום ויום עושה לו כדי פרנסה אפילו ההוא יומא וההוא יומא צמאי מינכר ליה בקידושא ואבדלתא ופירש רש"י בקידושא ואבדלתא לזכרון צעלמא שיהיה לו שם [יום] חלוק משאר ימים ולא תשתכח שבת ממנו: ובתב הר"ן (לא. ד"ה גמ') צלל יום עושה כדי פרנסתו כלומר ולא יותר דילמא שבת הוא ולא פרנסה מרווחת אלא מצומצמת כדי שיוכל לחיות צו באותו היום צמאוס שלא הותר לו אלא מפני פקוח נפש צלל ומשום הכי פרכין וההוא יומא לימות צממיה דכיון דאתמול לא עבד אלא כדי פרנסה מצומצמת אי לא עביד מידי צההוא יומא לימות עד כאן ומשמע דלא שרינן ליה לעשות מלאכה אלא אם כן הוא עני שאין לו ממה להתפרנס אלא ממה שמשתכר עם בני השיירה אצל אם יש לו ממה להתפרנס אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו ואז יעשה מלאכה צלל יום כדי חייו וכן כתב הכל צו (סי' לא לג ע"ג) צהדיא. ופשוט הוא שמה שכתב רבינו ואף ביום שמקדש צו לא קאי אולא יותר דקמין ליה אלא לעושה צלל יום מלאכה כדי פרנסתו קאי והוי כאילו כתב ועושה צלל יום אפילו ביום שמקדש צו כדי פרנסתו אצל לא יעשה צלל יום יותר מכדי פרנסתו: וב"ש ומותר ל"ד ב' בב"א יום. כלומר ואפילו ביום שמקדש צו כן כתב שם הר"ן ודייק הכי מדאמרין וההוא יומא צמאי מינכר ליה ולא אהדר ליה דמינכר בתחומין אלמא דאפילו צההוא יומא נמי מותר ללכת חוץ לתחום הואיל ותחומין דרבנן וכן כתבו התוספות (ד"ה עושה) והרא"ש (סי' א) במירון שני דגם באותו יום הוא מהלך כדי למהר ללכת מן המדבר ואף על פי שלתירוק ראשון אסור ללכת חוץ לתחום ביום ששבת תפס רבינו חירון שני לעיקר וכן כתב הרב המגיד בפרק צ' (הכ"צ) צסס הרמב"ן ז"ל (סט: ד"ה צמאי מנכר):

דרכי משה

שמוג (א) וב"ב בפרק מי שהחשיך דף (קס"ח ע"א) (סו. ד"ה איכא) וכתב עוד שם דאפילו אם הוא לצרכינו אי יש לחוש דאי לא שרית ליה אתי הגדול לעבירה דאורייתא חוץ מבדליקה וכו': (ב) ועיין ביורה דעה סימן רמ"א מדין קטן שעבר עבירה בקטנותו אם צריך תשובה כשהגדיל:

הגהות והערות

ח' בגמרא שלפנינו איתא קצת בשינוי לשון ולא בלשון איבעיא ות"ש עיי"ש: **שדמ** א' בגמרא שלפנינו איתא כאז בסוגריים מרובעות ובר מההוא יומא:

ב המוחק משמש דיו שעל הקלף ויש במקומו לכתוב שתי אותיות חייב. כן נריך להגיה, וכן כתב הרא"ש דהכי איתא בתוספתא ופירש דחייב על מחשבת הכתיבה וכתב עוד דאיתא נמי בתוספתא נפלה שעה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב, וכן כתב הרמב"ם בפרק י"א ומשמע דאם אין שם אלא לכתוב אות אחת אף על גב דאינו חייב אסורה מיהא איכא ולכן נריך לומר כשנוסף שעה על הספר שאין לסלקו ואפילו לא נטף אלא על אות אחת ואם נטף על שתיים חייב חטאת:

ג מותר לרשום בציפורן וכו'. תמהתי על הוראה זו הלא

מפורש בפרק הצונה צברייתא (דף ק"ג:) אמר רבי יוסי וכי משום כותב הוא חייב והלא אינו מיחייב אלא משום רושם שכן רושמין על קרשי המשכן לידע איזה היא בן וזו לפיכך שרט שריטה אחת על שני נסרים או שתי שריטות על נסר אחד חייב ואף על גב דהכא

נציאור שהיכלת הלחה החוטכה [נכלין] הרי הוא כחותך נפרניו כלי שהוא חייב: דין נפון שפירשה וליין שפירשו נחבאר נסימן ש"כ (קנ: ד"ה יפון): אם מותר לפרוק ראשו נמסר נחבאר נסימן ש"ג (נ: ד"ה ומ"ש אצל):

ג הממשמש בדיו הקלף וכו'. נסוף פרק כלל גדול (עה:) מנו רבנן כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים פטור מחק אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים חייב אמר רבי מנחם צ"ר יוסי זה חומר נמוק מצכות וכתב הרא"ש (סי' ט) והיינו טעמא כי פעמים כתב נמשך טעות על קרש אחד ומוחק כדי לכתוב אחרת במקומה מן הדין היה ראוי לחייב אף מוחק אות אחת כדי לכתוב אות אחרת במקומה אלא שאינו ראוי לחייב על מחשבת כתיבה יותר מעל כתיבה עצמה ויראה שאין חייב על מחיקת טשטוש דיו אפילו ג לכתוב כמה אותיות כי לא היה נמשך אלא מחיקת אותיות כדי לכתוב במקומו. ואחרי כתיב זה מחוק הסביר וגם מדנקט צברייתא מחק אות אחת ראיתי בתוספתא (פי"ג ה"ו) וכתב זה נפלה דיו על ספר ומחקה שעה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב וטעמא לא נריך לן וי"ל דהיינו טעמא דהאזות שנכתב בטעות כמאן דלייתה דמי ועיקר החיוב נשכח מחשבת הכתיבה הלכך אפילו טשטוש דיו נמי והאי דנקט צברייתא מחק אות אחת גדולה חייב דמי כתב אות אחת גדולה עכ"ל וגם הרמב"ם בפרק י"א (ה"ט) כתב תוספתא זו כלשונו. ולשון רבינו שכתב המטשטש בדיו הקלף אינו מכוון ושיעורו כאלו כתב המטשטש הדיו שנקלף (ג): כתב המרדכי בפרק כלל גדול (סי' סט) נשאל רבינו מאיר על עוגות המינוקות שכותבים עליהם אותיות ותיבות אין אוכלים אותם המינוקות צום טוב והשיב אי משום מוחק ליכא אסורה דאורייתא אלא נמוק על מנת לכתוב ומיהו אסורה דרבנן איכא ונמינוק אין לחוש דקטן אוכל נבלות אין בית דין מכוון להפרישו היכא דלא ספינו ליה צידים (יבמות קיד.) עכ"ל:

ד כתוב בתרומת הדשן סימן ס"ג נשם אור זרוע (ח"ב סי' עו טו ע"ג) שצריך לומר שלא לכתוב נמשך שכל השלחן וגם לא ישרטט נאצצו כמו אותיות נשבת נאפר ד נגזר או נמשך ה אצל לרמוז נאצצו להוליכו נאיר כעין כתיבת אותיות שרי:

ה מותר לרשום בצפורן וכו'.

ו חז"ל ש' תפירה שנפתח אסור למתחו משום תופר. מימרא בפרק כלל גדול (עה.) המומח חוט של תפירה חייב חטאת ופירש רש"י המומח חוט של תפירה נגד התפור ועומד והניח החוט ארוך ונפתחו שתי תפירות הנגד זו מזו נמוקת וחז"ל

התפירות נמשכים ומומח את ראש החוט להדק ולחצר זו היא תפירתו וחייב. ומדברי הגהות מרדכי פרק ו' (פא.) משמע דלא מיחייב אלא אם כן קשרו נסופו דאם לא כן אינו עומד. והרמב"ם כתב בפרק י' (ה"ט) המומח חוט של תפירה נשבת חייב מפני שהוא מצרכי התפירה משמע מדבריו שהוא מפרש מומח חוט של תפירה שמומח החוט שרואה לתפור בו כדי שלא יהיה כוון ולפי שדבר זה מצרכי התפירה הוא חייב חטאת ה:

ז וכתב ה"ר פרץ (הגהות סמ"ק סי' רפב אות טז) אותם שמהדקיין הבגדים וכו'. כן כתב המרדכי בפרק כלל גדול (סי' סט) והגהות

דרכי משה

שם (א) ובאור זרוע (ח"ב סי' עג טז:) כתב דאסור לרשום וכן כתב בעל המראה מקום בשם פסקי תוספות סוף פרק הבונה (אות שג) ופ"ב דגיטין: (ב) בהגהות מרדכי דף (ק"פ ע"ב) (פא. סי' תסא) כתב וזה לשונו והרב אליעזר הלוי (ראב"ה סי' רו עמ' 294) כתב דדוקא תפירה אסור שעיקר תיקונו לתפור בלי פירוד ועכשיו כשמותח החוט

פרישה

לחלק ולומר דשתי העוגות נשבעת אכילתו משתמר האות לגמרי ואין לו תיקון מה שאין כן נפתחת הספר שאף שכתפותיהן אותן מנתק האות מכל מקום כשחזרו וסוגרו הוא מתקן כשחמלה וחמלת כתיבתו עליו נעשה לפתחו ולסגרו וה"ל כמו דלת הנפתח ונסגר דאין בו משום נזין וסמירה וק"ל: ומי"ש עוד נשם תרומת הדשן שכתב נשם אור זרוע ז"ל שצריך לומר שלא לכתוב נמשך שכל השולחן וגם לא ישרטט נאצצו כמו אותיות נשבת

הגהות והערות

ב בדפ"י המטשטש בדיו על הקלף, בטור הנדפס עם ב"י דפ"ר המטשטש בדיו הקלף, ועיין בית יוסף, ובטור הנדפס עם ב"ח המוחק טשטוש דיו על הקלף: ג אפילו י"ש במקומו כדי לכתוב (הגהות הב"ח ברא"ש): ד באור זרוע הגירסא "בעפר": ה עכ"ל האור זרוע ומכאן הוא מדברי התרומת הדשן, [וברמ"א סעיף ד' הלשון "לרשום"] ומובא בב"ח סימן שז סוף ס"ד עי"ש: ו עיין מגיד משנה. אליה רבה אות יד, ראש יוסף שבת עה ע"א, ובנשמת אדם כלל כח אות ב:

שמו א. טור [עמוד מקס] וסמ"ג [לאחר סה עמוד קעב; לאחר קמח נ; ג; לאחר רל סה, ג] ובעל התרומות [הפרישה] סימן רטו] מעוצלם דלירכסו מפתחות וכו' יצמות קי"ג [ע"ב] וקי"ד [ע"א]; רמב"ם שם י, ז; מכללות אסורות ה, כ; אבל ג, יב; רמב"ם ויקרא כא, א. ועיין צ"ח [שם דבור ראשון] שפירשו ג"כ לדברי הר"מ בפרק כ"ד [משנה הלכה יא] על דרך זה: ב. מסוגיא דיצמות [קיד, א; רמב"ם מכללות אסורות ה, כח] והלכות ה"י [שם מד"ה ודע] מזה:

גליון מהרש"א

שמו [א] (ש"ס) קטן איב"ז נבדלה. וגדול, עין ש"ע י"ד סימן שצ"ב סעיף א' ובש"י רש"י מסכת שבת: [ג] (פני"א ס"ק א) אב"ז אמו אינה מצויה. וז"ל עין צ"ח רש"י חגיגה ד"ה אהי קטן, ועיין מה שכתבתי שם בגליון:

[ג] (פ"א ס"ק א) הב"י הביא בא"ז עין תשובה דה"ש סימן ט' (הפסוק):

הגהות והערות

שמו א [עין סימן (ש"ל)] [של] סעיף כ"ה ורש"י סימן ש"ט וסימן (תוס') [תרנו], עיין סימן מרכ"א [סעיף ג בהגה]:

[הגליון מ"א] [ב] גופה ממהדורת א"מ"ד מ"פ:

[ג] עיין מהר"ם צנעט צלקוט מפרשים מכת"י:

[ד] נראה לז"ל דברי רבינו דלף לנכחו במנות "לא תעשה" חייב מ"ש צינח"א (כ"ו) [כו]. ולהי"א אין מניא ממאי דאיתא כמה פעמים דלף חייב בנחון:

גט: (רמב"ם א"י) [ה] כ"ה בנחנות יעניס שם ד"ה כן:

[ו] בתוספות יעניס שם "ורבינו" אומר:

[ז] גופה ממהדורת פארינק תע"ו:

[ח] עיין פרי מגדים אשל צדקה סימן ש"ה אות כג:

[ט] אומ"ם בהגהות ה"ח שם [אות ג] השמיט מינח "בשנתא":

שמו ומלתא דנפיק מיניה חורבה, כגון מקיעת שופר שהקול נשמע לרבים ויצאו לתקוע בשבת, בית דין מלווין להפרישו (ר"ן פרק (ג') [ד] דראש השנה ט, ז ד"ה והנ"מ). וכתב ה"ח [עמוד מקס דבור ראשון] דגבי טומאה מלווין להפרישו אפילו לא הגיעו לחינוך. אבל דעת רמ"א צו"ד סימן שצ"ג [סעיף א] דל"ן מלווין להפרישו, וכן דעת רוב הפוסקים ופשוטא דגמרא [יצמות קיד, א]: **א** אביו מצווה. [ב] אבל אמו אינה מצווה, וכן הוא בנזיר דף כ"ט [ע"א] ובתורמת הדשן סימן צ"ד. ומעשה דהילני בסוכה דף ב' [ע"ב] שהשיבה צניה בסוכה, ע"ש, היא החמירה על עממה (תשובת מהר"מ מרוטנבורג דפוס קרימונה סימן ר'), עיין סימן תרי"ו [סעיף ב]. ומשמע בנזיר דל"ן מחויב לחנך בתו, ע"ש. ובתוספות בנזיר [כח, ז ד"ה גט] הקשו מאי שנא דכיום הכיפורים מחויב לחנך בתו, ע"ש. ואפשר דכל המצות דמי ליום הכיפורים וצריך לחנכו, וכן הוא צלקוט [שמעון] אמור דף קע"ח ע"ג [רמח"מ ח"א]:

ב מאיסור דאורייתא. נאמא אפילו צאטורה דרענן חייב האל לחנכו, כדאיתא בסימן ק"ו סעיף ב' ובכמה דוכתי, אלא שאם לא הפרישוהו אין בית דין מוחין בידו, אבל צאטורה דאורייתא בית דין מוחין ביד האל להפרישו (צ"ח רש"י סימן זה עמוד מקס דבור ראשון). וכתב צאטורה והיתר הארוך שער מ"ח [ד"ן ט] דדוקא בתינוק דבר הצנה, אבל לאו בר הצנה לית לן צה, דהא יונק אפילו מצהמה טמאה [יצמות קיד, א], עכ"ל. ועיין צו"ד סימן פ"א סוף סעיף ז' [בהגה]

באר

שמו (א) אין. ומלתא דנפיק מיניה חורבה, כגון מקיעת שופר שהקול נשמע לרבים ויצאו לתקוע בשבת, בית דין מלווין להפרישו, ר"ן פרק (ג') [ד] דראש השנה. וכתב ה"ח דגבי טומאה מלווין להפרישו אפילו לא הגיע לחינוך. אבל דעת רמ"א צו"ד סימן שצ"ג דל"ן מלווין להפרישו, וכן דעת רוב הפוסקים ופשוטא דגמרא, מ"א [רש"י סימן] וט"ו [ס"ק א], ע"ש: (ב) אביו. אבל אמו אינה מצווה להפרישו, וכן הוא בנזיר דף כ"ט. ומשמע שם דל"ן מחויב לחנך בתו, ע"ש. ובתוספות שם הקשו מאי שנא דכיום

ביאור הגר"א

שמו [א] [סעיף א] קטן כו'. דרבי פדת ורב יצחק [בר ביסנא] עברו עובדא [תבנות סוף ק"ג, ב]. ורש"י קי"ג א' ובפרק הניקין [גטין נה, א] וליכול, קטן אוכל כו', ושאר מקומות: [ב] אב"ז אביו כו'. דאף לחנכו חייב [ז], כמו שכתוב ביומא פ"ב א'. וב"י [עמוד תוס' ד"ה וכתבו] פירש כן בדברי הרמב"ם [מאכלות אסורות יז, כח] וכמו שכתוב בהג"ה ויש אומרים שלא כו': [ג] [הגה] מאיסור, דוקא, כמו שכתוב שם ע"ב ב' תנו רבנן תינוקות כו', ולא מציינו בהו חינוך, ר"ן [שם א, א ד"ה יוס]. ודוקא לצורך תינוק, שם:

מחצית השקל

שמו (ריש הסימן) ומלתא כו'. וכתב הב"ח דגבי טומאה מצווין כו'. הב"ח כתב כן ליישב קושית הרב ב"י [עמוד תוס' ד"ה ודע] על הטור, דפסק פה כרבי פדת ביבמות דף קי"ד [ע"א] דקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווים להפרישו, וביו"ד סימן שצ"ג [עמוד רסח] כתב הטור לענין טומאת כהנים דבית דין צריכים להפרישו. על זה תירץ הב"ח דאם ביבמות פריך לרבי פדת מדתניא כיון דכתב בטומאת כהנים [ויקרא כא, א] אמור אל הכהנים ואמרת אליהם, להזהיר גדולים על הקטנים, מאי לאו דאמרינן להו לא תטמאו, הרי דבית דין מצווין להפרישו, ומשני לא שצריך להפרישו, אלא שלא לטמא בידים. ואחר זה פריך מדתניא גבי שרצים כתב [שם יא, מב] לא תאכילום, להזהיר גדולים על הקטנים, מאי לאו להפרישו, ומשני ג"כ שלא להאכיל בידים. אחר זה פריך, גבי דם תניא כל נפש מכס לא תאכל דם [שם יז, יב], להזהיר גדולים על הקטנים, מאי לאו להפרישו, ומשני לא, אלא שלא להאכיל בידים. מזה יצא קושית הרב ב"י הנ"ל דהא חזינן דטומאת כהנים שיה לענין זה לשאר איסורים דאין בית דין מצווים להפרישו, ותירץ הב"ח דהא אחר זה עביד הש"ס צריכותא, דאיצטרך ג' קראי גבי טומאה ושקצים ודם, דאי אפשר למילף כל חד מחבריה, דאי לא הוה כתב רק בטומאת כהנים לא היה אפשר למילף מיניה, דשאני כהנים דריבה בהו הכתוב מצות יתירות, ואי אשמעינן שקצים, משום דאיסורן חמיר וסגי בכעדה, ואי אשמעינן דם משום דאית ביה כרת, ע"ש. וא"כ לפי המסקנא לא נצטרך לומר בטומאת כהנים דמה שכתבה הברייתא להזהיר ר"ל שלא לטמא בידים, אלא ר"ל שצריך להפרישו, אע"פ דקיימא לן בשאר איסורים

אוצר מפרשים

שמו א (פ"א ס"ק א) אפילו צאטורה דרענן. נ"ב, כן משמע בתוספות ראש השנה דף ל"ג ע"א [ד"ה תניא]. אבל בלשון הש"ס בהגיגה דף ר' ע"א משמע כהמ"א (תחת סוף):

ב (באר היטב ס"ק ג) דהא יונק אפילו מבהמה טמאה. ראייה זו אינה מכיר, דזה

שמו (א) מאיסור דאורייתא. כתב זה על פי תירוצ צ"ח [עמוד מקס דבור ראשון] צרמנ"ס, דהיינו שהרמנ"ס [שנה כה, יא] כתב צאטורה דרענן אין בית דין מלווין להפרישו, וכן אם הניחו צאטורה אין ממחין בידו, והקשה הטור [שם] דצמרמל [ינמות קי, ג — קיד, א] משמע אפילו צאטורה דאורייתא, ומי"ן צ"ח שם חמיו דהא דנקט רמנ"ס צאטורה דרענן היינו משום סיפא דל"ן ממחין ביד צאטורה, הא דלאורייתא בית דין ממחין ביד צאטורה, ועל פי זה כתב רמ"א כאן דדוקא מאיסור דאורייתא. ולא נהירא, דדוקא לענין שיטתך בית

דין למחות ביד צאטורה מחלק צ"ח, אבל לענין אב עצמו דנקט השו"ע ודאי צריך הוא לגעור בו "אפילו צאטורה דרענן, וכן כתב צ"ח [צ"ח ע"ב] צמרמל ח"ל, וכן אסור להרגילו צמחול שבת ומועד אפילו בדברים שהם משום שבת, עכ"ל. [א] הב"י הביא כאן [שם ד"ה ודע] מה שכתב הטור צו"ד סימן שצ"ג [עמוד רסח] לענין טומאת מת שאצ"ו צריך להפרישו, וכתב צ"ח [עמוד מקס מד"ה וי"ל] טעמו, דאף על גב דצפרק חרש [ינמות קיד, א] [משמע] דדוקא לענין דלא לטמאות בידים אמרינן שצריך להזהיר הגדולים על הקטנים, היינו מקמי דידעין ה' למודים דהיינו טומאה ודם ושרצים, אבל אחר שנתגלו לנו היה ליה תרי כחוצים הצאים כאחד ואין מלמדיו. ואף על גב דעביד צמרמל צריכותא, הוא לאו דוקא, דא"כ נכתוב רחמנא נצילה וטומאה כו'. ומימה על זה, דאם הצריכותא לאו דוקא והוה ליה שני כחוצים ואין מלמדיו, גם כן "קשה לכתוב רחמנא נצילה

היטב

הכיפורים מחויב לחנך בתו, ע"ש. ואפשר דכל המצות דמי ליום הכיפורים וצריך לחנכו, וכן הוא צלקוט אמור דף קע"ח, מ"א [ס"ק א]: (ג) דאורייתא. ונאמא אפילו צאטורה דרענן חייב האל לחנכו, כדאיתא בסימן ק"ו סעיף ב' ובכמה דוכתי, אלא שאם לא הפרישוהו אין בית דין מוחין בידו, אבל צאטורה דאורייתא בית דין מוחין ביד האל להפרישו, צ"ח [מ"א ס"ק ב]. עיין שם ועיין ט"ו [ס"ק א]. וכתב צאטורה והיתר הארוך דדוקא בתינוק דבר הצנה, אבל לאו בר הצנה לית לן צה, דהא יונק אפילו מצהמה טמאה,

הגהות רעק"א

שמו א (פ"א ס"ק א) קשה לכתוב רחמנא נצילה. אינו מוכן, דהא עתה שדנים דהו שני כחוצים, א"כ הו צאמא רק צאלו, אבל צננלה אין מלווים להפרישו, א"כ אין שייך לכתוב צננלה, הא צננלה צאמא אין צריך להפרישו:

אין בית דין מצווים להפרישו, שאני טומאת כהנים דריבה בהו הכתוב מצות יתירות, וסבירא ליה להטור דבאמת לפי המסקנא דצריכותא לא נוציא הברייתא גבי טומאת כהנים מפשטה, אלא ר"ל דבית דין מצווים להפרישו, אע"פ דבשקצים ודם סבירא ליה להטור דאין בית דין מצווים להפרישו, הא גם בשקצים ודם י"ל דפירוש הברייתא להזהיר גדולים על הקטנים להפרישו, אע"פ דבעלמא אין בית דין מצווים להפרישו, שאני שקצים ודם דיש להם צד חמור, דהיינו שקצים כיון דאיסורן בכעדה, וברם איכא כרת. מכל מקום לא אמרינן כן כי אם גבי טומאת כהנים, דפשוטא דקרא אמור ואמרת משמע דצריך להפרישו, מה שאין כן שקצים ודם אדרבה פשוטא דקרא לא משמע דצריך להפרישו, עכ"ל הב"ח: (פ"א ס"ק א) אביו כו'. וכן הוא בנזיר דף כ"ט. תנן התם נכה. בן האיש מדיר את בנו בנזיר, ואמר רבי יוחנן הטעם דהוא הלכה למשה מסיני, וריש לקיש [שם כט, א] אמר הטעם מדרבנן כדי לחנכו במצות, ורייק הש"ס מדתניא מדיר את בנו, משמע אבל בתו לא, ומדקתני (האב) [האיש] מדיר את בנו משמע אבל אמו לא, בשלמא לרבי יוחנן היינו טעמא דכך נאמרה הלכה למשה מסיני, אלא לריש לקיש קשיא מאי שנא אב ומאי שנא אם, ומאי שנא בן ומאי שנא בת, ומשני דאין האב חייב לחנך בתו, וכן האם אינה חייבת לחנך אפילו הבן. הרי מבואר דאין האם מצווה לחנך הבן, ואע"פ דדברי הש"ס לריש לקיש מצד הכרת, ואנן קיימא לן [רמב"ם נזירות ב, יג] כרבי יוחנן, מכל מקום כיון דהדבר מוכרח לריש לקיש ולא מציינו שרבי יוחנן חלק עליו בזה, מהיכתי יתתי נמצא פלוגתא חדשה בין רבי יוחנן לריש לקיש, מסתמא

שמג (א) מאיסור. עיין ט"ז. אני העני אמרתי לפרש שיחתי בכאן. הנה המעיין בהר"מ ז"ל פרק כ"ד מהלכות שבת הלכה י"א ופרק י"ז ממאכלות אסורות הלכה כ"ז וכ"ח ופרק ג' מהלכות אבל הלכה י"ב, מבואר דסברתו ז"ל דבטומאה ושרצים ודם כתיב קראי יתירי, להזהיר גדולים על הקטנים שלא יאכילום בידים, וילפינן כל התורה מנייהו. דשלשה כתובים לא הוו, דמצריך להו ביבמות קי"ד א' ב' ופירוש רש"י שם. ומן התורה אסור להאכילם בידים בכל התורה, ומשמע דלקי עלה אם האכילום בידים, ומפסל לעדות בהו. הא קטן אוכל מעצמו אין בית דין מצווה להפרישו אף בהגיע לחניוך, דאין חינוך לבית דין, ואף מדרבנן אין צריך. ומשמע נמי דחרש שוטט וקטן דין אחד להם ולא יאכילום בידים מהני קראי, ואין מצווה להפרישם אף לחרש^ט, עיין סימן סה"ק ה'. אף ד"ל דחרש אית ליה דעת קלישתא, מבואר ביבמות קי"ד ב' יתתיב גבי חרש, קטן כו', יע"ש. אבל אביו מצווה לחנכו כשהגיע לחניוך (החינוך כל מצוה כפי זמנו, היודע להתעטף כו' סוכה מב, א"כ) במצות עשה אף בדרבנן, וכל שכן לא תעשה שמחויב לחנכו שלא להניחו לעשות,

וּמִלְתָּא. עֵינַי מ"א. ה"ב כֵּן (כְּדַעַת) [בְּדַעַת] הַטּוֹר בִּיז"ר
[סִימָן] שֶׁ"ג דְּבִית דִּין מִלּוּן לְהַפְרִישׁוֹ בְּטוּמְאָה, וְדַם וּשְׂרָאִים אֵין
דִּלָּךְ כִּבְי" [עֲמֻד מַחְסָף] לַהֲטוֹר. וְדוּקָא בֵּית דִּין כְּהִינֵם, כִּי כִּן מִשְׁמַע
וְיִשְׂרָאֵל אֲמֹר אֵל הַכֹּהֲנִים כִּי [וְיִקְרָא כֹהֵן, אֵל]. וְהִרְצִי שֶׁם בְּסִימָן שֶׁ"ג פּוֹסֵק
וְרַמְבַּ"ם [אֵבֶל ג. יב], וְכֵן מִשְׁמַע בְּמִמְרָא יִבְמֹת ק"ד, וְעֵינַי ט"ו כֵּן [ס"ק]
אֲמֹר מַעֲמָה ג' פִּירוּשִׁים בְּטוֹר בְּטוּמְאָה. פִּירוּשׁ הַבִּי, כֵּן ג' דְּבִירִים
שֶׁשֶׁלֹּם טוּמְאָה בֵּית דִּין מוֹחֲרִין, בֵּית דִּין יִשְׂרָאֵל. וְהַבִּי פִירֵשׁ
בְּטוּמְאָה לְבַד, דְּרִבְיָה מְלוֹת יִמְרֵיהֶן, סוֹבֵר הַטּוֹר דְּבִית דִּין כְּהִינֵם מִפְּרִישֵׁן
עַן הַטּוֹר. וְהַט"ו סוֹבֵר דְּבִית דִּין אֵין מִלּוּן אֵף בְּטוּמְאָה לְהַפְרִישׁ, וְאִבּוֹ
בְּצֵד מוֹחֵר אֵין בְּצֵן יוֹמוֹ מִן הַטּוֹר בְּטוּמְאָה. וְטוּמְטוֹס וְאֶנְדְּרוּגִינוֹס אֵף
אֵב וְזִבְהִיעַ לְחִינּוֹךְ אֵין מִלּוּן לְהַפְרִישׁ, דְּסַפֵּק סְפִיקָא, שְׁמָא הִלֵּכָה כְּר"מ
לְאֵין חִילּוּק בֵּין טוּמְאָה לְשֹׂאֵר וְאֵף אִבּוֹ אֵין מִלּוּן מִן הַטּוֹר, וְשְׁמָא נִקְיָה
יִשְׂרָאֵל. וְאֵף מִדְּרַבְנָן חֵיב לַחֲנוּכָּה, הֵא קִימָא לָן סַפֵּק סְפִיקָא בִּדְיִן מוֹרָה וְסַפֵּק
לְחֵד דְּרַבְנָן שְׂפִיר דְּמֵי, כְּבִסְיָמָן ק"י בִּיז"ר [ש"ך כְּלִי סַפֵּק סְפִיקָא אֹת טו] *.
וְעֵינַי ט"ו [כֵּן אֹת א] מֵה שְׁכַחְתִּי שֶׁ: א אִבּוֹ. עֵינַי מ"א. וְזִכְרוּמָה
לְהֵדֵן מוֹסַפֵּק שֶׁם בְּאֵמוֹ אֵין מִלּוּן לְחֵן, וְעֵינַי מוֹסַפֵּק שֶׁם [ס"ק א] בְּסֵם
אֲחֹרֵת מִיִּשְׁוֹר [מִיִּר כֵּט, א]. וְעֵינַי סִימָן מְרִי"ו אֹת ט, וְעֵינַי ט"ו כֵּן [ס"ק]
חֵיב הַכֵּז מִדְּרַבְנָן ע"ג שְׁנֵה וְשִׁבְי שְׁעֵרוֹת, וְקֻטְנָן דַּע שְׁעֵרִים יוֹמִינֵי
וְשֹׁת שֹׁחֵר זֶה: ב בִּיאִסּוֹר דְּאִוְרִייתָא. עֵינַי מ"א. וְכֵן כִּבֵּז הַט"ו [ס"ק]
לֹא לֹא הִגִּיעַ לְחִינּוֹךְ מִלּוּן לַעֲשׂוֹר וְלַהֲפִישׁוֹ, זֶה אִינוֹ, אֲלֵא קִלֵּי לְבִית דִּין
אִסּוֹר הַיִּסְתָּר, לֹא הִבְטִיחַ, דְּקֻטְנָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחִינּוֹךְ יוֹנֵק. וְאֵל לֹמֵר קֻטְנָן
יִיךְ חִינּוֹךְ הֵן לְבִית דִּין אֵין לְאִבּוֹ, אֲלֵא חֶרֶץ קֻטְנָן י"ל דַּעַת קְלִישׁוֹתָא וּמִמּוֹזֵב
דְּרֹב נֶשִׁים יוֹלֵדֶת וּלְדִן קִימָא. וְעֵינַי סִימָן שֶׁע"ד [סַפֵּק ט] וְכִש"ך [ס"ק]
ה שֶׁאֵין כֵּן לְהֵקֵל בְּאִסּוֹר מוֹרָה לְהֵקֵל בְּסַפֵּק סְפִיקָא כִּהְיָ גּוֹנָא, הֵא סַפֵּק
ק"י [סַפֵּק] דַּעַת כְּלִי סַפֵּק סְפִיקָא אֹת כֵּן [וּמוֹסַפּוֹת כְּמוֹצוֹת בְּסוּגִיא
ק"ט ע"א] וְהִבְטִיעַ [סַפֵּק] ק"י [סַפֵּק ד]. וְהֵא יִינֵן אֲוִמִּירִים בְּטוֹרָה
בְּיָדֵיהֶם, עֵינַי סִימָן מַפְט"ט [ט"ו ס"ה] בְּסַפִּירָה כ"י, הֵא סַפֵּק סְפִיקָא עַן
טוֹמֵם שֶׁאֵין מְזוּקָעַת מִן הַטּוֹר מִן הַטּוֹר, וְאִפְּלִי הֵי אֵין עֵשִׂין
לְמוֹד, וְהִי"ה בְּמִקּוֹס אַחֵר יוֹאֵר עוֹד:

מחצית השקל

גם רבי יוחנן מודה דאין האם חייבת לחנך: ובתורות הדשן סימן צ"ז ומעשה דה"י כו'. וכתב בספר תוספת שבת (ס"ק א) וז"ל, וראיתי בספר אורח מישור לגדיר [יש כט, א] שתמה על המ"א, דהא בתרומת הדשן שם מסיק שם להחמיר, והביא ראיה לזה מפרק כיצד משתתפים (עירובין) דף פ"ב ע"א דהיינו שם קטן רוצה בעירוב אמו, וכתבו התוספות (ד"ה קטן אע"פ דאין מערבים אלא לרוב מצוה, מכל מקום כיון שאי אפשר לו לל אמו, וכרך אחריה, יוצא. אי נמי בקטן נמי איכא מצוה לחנכו במצות, התם (ע"כ) מוקי בדליתא לאבוא במתא, שמע מינה דגם אמו מחוייבת לחנכו. והוסיף וכתב, ואין לומר אף שאינה מחוייבת לחנכו מכל מקום מיהו איכא מצוה, דא"כ למה אמרין דאיש מדיר את בנו בנזיר אבל לא אמו והיינו מטעם הגמ"ל, מאי שנא אירוש מניזירות, אלא ודאי דגם אמו מחוייבת לחנכו, והדסוגיא דנזיר קאי לריש לקיש, ואין קיימא לן כרבי יוחנן, ע"ש, והדין עמו. אך דעיקר ראיית תרומת הדשן עם הוספת המחבר הגמ"ל יש לפקפק כו', ובזה נדחה ראיית תרומת הדשן, וזה היה כוונת מ"א כו' דלכאורה היא מלתא דתמייה על מ"א שיעלים עין מלראות סוף דבריו כו', מיהו לענין דינא כבר כתבתי שהדין עם הארץ מישור מחמת כמה ראיות תחתיו שהביא הדסוגיא לא קאי אלא לריש לקיש, ואין קיימא לן כרבי יוחנן, ע"ש שם, עכ"ל ספר תוספת שבת. והנה ספר אורח מישור לא ראיתי מימי, אך נפלאות היא בעיני שהסכימו שניהם דהסוגיא דנזיר אזלי דוקא לריש לקיש, אבל לרבי יוחנן אפילו האם חייבת לחנך את בנה, מלבד שהוא דוחק לחדש פלוגתא נכבד לעיל, אף גם הלא אי אפשר לומר כן כלל, דראיית תרומת הדשן ממסכת עירובין היא דתניא שם קטן הצריך לאמו רוצה בעירוב אמו, ושעור צריך לאמו ליהי' מסוכה דהש"ס קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה, והוינן איהו קטן שאין צריך לאמו, ואמרין דבי רבי ינאי כל שנפנה כו', וריש לקיש אמר כל שניעור כו', וכמה, כבר ארבע כבר חמש כו', מיתבי קטן הצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד כן שש, לימא תהוי חיובתא דרבי ינאי וריש לקיש, לא קשיא הא דאיתא לאבוא במתא, הא דליתא לאבוא במתא. והביא תרומת הדשן ורבי התוספות וז"ל, שם מערבים אלא לרוב מצוה, ולא הביא כן אם תיזק אחד של תוספות, וז"ל, ומתריצים בדקטן נמי איכא מצוה כדי לחנכו, עכ"ל. וא"כ איך אפשר לכדרי ספר אורח מישור וספר תוספת שבת דהסוגיא דנזיר אזלא לריש לקיש וכוה נתיישב להם דברי הש"ס בעירובין, הא על כל פנים מודים דלריש לקיש אין האם חייבת לחנך את בנה, והא סוגיא דעירובין אזלא לרבי ינאי וריש לקיש, והדרא קושיא לדוכתא. לכן נראה לענ"ד זה כוונת מ"א, דתרומת הדשן תחלת דבריו ר"ל דהאם אינה חייבת לחנך את בנה, והביא ראיה מדברי תוספות ור"י ^(א) שהקטן סוף יומא דף פ"ב (צ"א) דתנן מחנכים קטנים לשעוה והא קיימא לן כו' איך בית דין מצווין להפרישו, ותיזק ר"י ^(א) דחנך קטנים ליתא [אלא באב] אבל באדם אחר לא (וסבירא ליה דהבית דין וכן האם הם בכלל אחר דאין חייבים), ומקשינן מפרק קמא דסוכה דהלוי מלכה יושבה עם שבעה בניה בסוכה, אלמא אי ליכא אב שייך נמי חינוך, ומתריצים דשמה היה היה אב כו', ואפילו לא היה להם אב היתה אמה מחנכת למצוה בעלמא, עכ"ל. וזה הוכיח תרומת הדשן דאין האם חייבת לחנך, ואם טרח לקטן בשניה

בסוכה אין להזקיקו לכך, והארץ, ע"ש. וסוף דבריו כתב תרומת הדשן
ד"ל, אמנם שנוי דר"י נראה קצת דוחק מהאי דהלני מלכה, דלכאורה
וכונן החם דלאו למצוה בעלמא היתה מחונכת, וגם משמע דלא הוה להו
גב. ותו, דבריש פרק כיצד משתתפים כו' (והיינו ראיא דלעיל קצטן יוצא
דעירובין אמו), ולכן אין להקל בפשיטות, ע"ל תרומת הדשן, ולפי זה אם
קיימים תירוצי ר"י בתיא דהלני מלכה דאע"ג דאינן האם חייבת לחנך את
בנה מכל מקום קצת מצוה איכא והיתה מחונכת למצוה בעלמא, גם מהאי
דעירובין לא קשה מידי, דאע"ג דאינן מערבים אלא לדבר מצוה מכל מקום
[כיון]¹ דגם באם איכא קצת מצוה אי מתכנתן תו הוי ככלל מערבים לדבר
מצוה, ואתי שפיר. אלא דהתרומת הדשן כיון דהתחיל וכתב דנראה לו
דוחק תירוצי ר"י אחאי דהלני דלכאורה מוכח כו', גם סבירא ליה מסבאר
כיון לחלק, ניהו דאין חייבת מכל מקום איכא קצת מצוה בהתנכות, ולכן
נבייא ראיא מעירובין, אבל מ"א הקדים דאין מוכח ממסכת גזיר וכוונתו
לעיל, וכי היכי דלפי זה לא תקשי מהאי דעירובין ומהלני המלכה על כן
תירץ להחזיק בתירוצי ר"י דמכל מקום איכא מצוה בהתנכות, ועל זה כתב
כן כתב בתרומת הדשן סי' פ"ד, היינו תחלת החשובה, ואף דבסוף
דעירובין חזר בו, היינו על פי מה שנראה לו תירוצי ר"י דוחק וגם ראייתו
אבל אינו דמוכרח הדבר ממסכת גזיר, על כרחך צריך להחזיק
בתירוצי ר"י, ואפשר אם התרומת הדשן היה מסיק אדעתיה באותו זמן
דסוגיא דגזיר, גם לא היה מפקפק בתירוצי ר"י, דעל כרחך צריך לומר כן.
גם הוסיף מ"א להביא תשובת מהר"ם, שגם הוא כתב בתירוצי ר"י, וכיון
דשני גדולים כתבו תירוצי זה, ודאי יש לסמוך עליהם ולא על פקפוק דבר
תרומת הדשן. ומה שהקשה בספר אורח מישור מה שגם עירוב ומאי שגם
[כוח] יושן ליישן] דשאני עירוב אין חובק כליטן שיוצא בעירוב אמו, אדרבה,
כוח הוא לו, לכן רשאי (הוא) [האם] לחנכו בה, וכן בסוכה כיון דליכא
שיראח לקטן במה שיושב בסוכה, וכמו שכתב תרומת הדשן תחלת דבריו
דפי' תירוצי ר"י דאם טורח לקטן אין להזקיקו כו', לכן כיון דאיכא קצת
מצוה באם, רשאי היא בכך. אבל להדיר בנה בגזיר, דצער הוא לבן, וכיון
האם אינה חייבת לחנכו, משום מצוה קצת אינה רשאי לצער הקטן. ועיין
ותוספת שבת מה שחילק, ולעיל דהדרים פשוטים בכוונת מ"א:
בתוספות בגזיר הקשו מאי שגם דברים הכיפורים מתייב לחנך בתו.
סיימו התוספות, וצריך לחלק בדבר, עכ"ל. ומספקא למ"א בכוונת
דביהם, אי כוונתם לחלק דיום הכיפורים דהוא יום סליחה חמיר משאר
מצות, ואז"כ כמו דבגזיר אין האב חייב לחנך בתו הוא הדין בכל המצות
ולכן כיום הכיפורים, או דילמא איפכא, דשאני גזיר דקיל מכל המצות
אבל אין האב חייב לחנך בתו, אבל וכו' הכיפורים והוא הדין לכל המצות
ומיורי חייב לחנך בתו. ומצאתי בתוספות ישישים במסכת יומא דף פ"ב
ע"א ד"ה בן שכתבו ד"ל, הא דאמרין בגזיר לריש לקיש דבתו אינו חייב
לחנכה, ו"ל דהתם איירי דוקא לענין גזירות, אבל ודאי לענין שאר מצות
חייב לחנכה, עכ"ל תוספות ישישים. הרי נדפסו פסקו דמ"א, ומבואר דכל
המצות יש להם דין היום הכיפורים דמחייב לחנכה: (פ"ק ג) מאיפור כו'.
דנאיתא בספין ק"י. האם חייב לחנך את בנו בתפלה, ותפלה היא דרבנן:
אין בית דין מוחזין בידו. ר"ל, כי האב:

ג. רמב"ם בנפח הלכות
מאכלות אסורות [הלכה
סז]:

הגהות והערות

[י] תוקן ממנהגות פלג
תקמ"ה, וכן הגיהו נחבי
חיים ומקור חיים:
[יא] עיין [שו"ת] ר"א
מורחיק חלק א' (ע"י ע"ח)
[סימן עשר] רמב"ם חלק
א' [סימן ק"י] ומומח
ישרים [אחלה מס סימן נ"ה]
זכרונות דף ל"א [זכרון ד
פ"ג הענינה ה"ה]:

[יב] תוקן ממנהגות דונא
תק"פ:
[יג] מבוא והלכה נמצא
בדפוס יאהאניסבורג בס"ק
הקודם:

[יד] תוקן ע"פ כתיב של
[אוצר החכמה]
רע"א:
[טו] ביומנו
במקל דפוסים כתוב
"דעומה" בלועזית אינה
מטמאה:

[טז] יש לציין דהנהגות
חכם סופר שדפסו בשו"ע
מהדורות למעשה יש כאן
שינוי, ודפוס שם [הג"ה]
זכר כתב כן המג"ה לעיל
סימן ש"א סוף פ"ק י"ד
ע"ש, ועיין תשובות חכם
סופר או"ח סימן פ"ג, וכן
כתב אליה רבה ותומד משה,
[ע"ד נער וכו'], ע"כ.
ולפינו חוקן ע"פ הנוסח
הנדפס בנפח שו"ע מהדורת
טלמן:

[יז] בנ"ך מהדורת אמ"ד
מנ"ע שולג במוק פירוש רש"י
ליקוט מפרשים שונים,
במהדורות שלפנינו לא נאשר
מהליקוט כי י"ס קטנים
בדפוסים. ח"ל יספר בנ"ך קטנים
שלי ירשעים נדונים אפילו
על צער שזיער לאציו ואמו
נעת ילדו של נון לאציו או
לאמו לשון ולא נון לאציו
במנוחה ופעמים שזיער לאציו
או אמו בקטנותו אפילו
כשהיניק, ודוקא רשע גמור
נידון אפילו על אלו עבירות.
סוד מירשים":

[יח] וכן פירש דברי
גרדצ' [ח"א סימן ר] והובא
בפמתי תשובה שם ס"ק א'
[יט] עיין שו"ת חכם סופר
י"ד סימן שגד שחור זו:

דמכל מקום מוסיף לחינוך. וכחז הש"ך זיו"ד סימן שע"צ [ס"ק ב]
דכשהטומאה צדית הסמוך וחור טפה צנינה היו טומאה דרבנן,
דמשמע צדור וצ"י סימן זה [עמוד רסד], יע"ל. [וכמדומה שלא
עיין יפה, דהטור מייירי צהולך על גבי ארון על פני השדה, דכשיש
שם פומח טפה לא היו כקצר סחוס,
אבל אולי טפה היו לאוריימא,
דכמו שכתב הב"י [שם] סימן שס"ט

[עמוד רנה ד"ה וזה] צהדיא בשם הרמב"ם [טומאה מת] פרק י"ז
[הלכה א], וכן משמע בצמח סוף דף ק"ג [ע"ב] בנפשות [ד"ה כיון
קשה, וכן משמע בצמח סוף דף ק"ג [ע"ב] בנפשות [ד"ה כיון
וצנדה סוף פרק ז' [נ], א ד"ה חלק] ובסוכה דף י"ח [ע"א], וכן
משמעות המשניות צהלות. גם מה שכתב דסוף הטומאה לצאת
היו דרבנן, כתב הרב צ"י [שם סימן שגא עמוד רנה ד"ה כתב] פלוגתא
זוה, וא"כ היות דין מוחין צד האז להוציא משם אם הוא צד
הצנה, ותינוק שאינו צד הצנה אסור להכניסו בידיים. ומכל מקום
כתב הש"ך [סימן שגא ס"ק א] בשם הרוקח [סוף סימן שטו] דאשת כהן
מעוברת מותרת ליכנס צהול המה, דספק ספיקא הוא, ושמא
הוא [זכר] [נקבה] [א] או שמא הוא נפל, ע"ש. [ו] וצ"ע, דללאו הכי
מומר, (א"כ) [טו] [טו] דטהרה בלועזית אינה מטמאה, [וכדאימא משנה ה'
פרק ז' דהלות וצחולין פרק ד' [ע"א, ב], וכן פסק הרמב"ם סוף
הלכות טומאת מת [כה, יא] דלא כרבי עקיבא [חולין עב, א], וכן דעת
הראש"ד [בהשגות שם], וצ"ע: ג. ודאביא בידים. ואימא סוף
פרק ט' דשבת [ג, ב] [טו] דאסור ליתן לחינוך חגז חי טמא לשחוק

של הדשה אחר שצגמרא פירשוהו דלא לטמאות בידיים דוקא. על כן נראה לענ"ד דלשון להזהיר הגדולים כו' יש משמעות דלא קאי
רק על היות דין, ואפילו הם ישראלים, וזהו אמרו צגמרא דהאזהרה היתה על טומאה בידיים דוקא, והיינו היות דין, אבל על אציו לא
היתה שום אזהרה מן המורה רק שמא החינוך ראוי לחנוכו, כמו שסיים [הטור] לחנוכו בקדושה, והקדושה היא אינה מלך חיוז לאוריימא
אלא מדרבנן. וזו היא דעת הרמב"ם. והטור חולק ואומר דעל כל פנים האי אמור ואמרת משמעו שצריך להפרישו, אבל דהא דאמרין
צגמרא דלא ליספו ליה בידיים דוקא היינו על היות דין, כפי משמעות שהבין המקשן דקאי על היות דין, וזהו יש חילוק, אבל מכל
מקום לפי האמת עיקר דקרא דמוכר אזהרה היינו על האז, שהוא חייב מן המורה. וזה מדוקדק בלשון הטור, שהתחיל בזהנים
שהזהנים מזהירים, דהיינו האז על צד כל זמן שהוא צדומו, ולא זכר היות דין, ועל כן סיים לומר שצריך להזהירם, לשון יחיד, דעל
אציו קאי לקיים צו אמור ואמרת להזהיר אותו ולהפרישו. ואע"ג דתחילה אמר ונראה לי שצריכים להפרישו, לשון רבים, היינו בכל הנהגות
קאמר שזהירו את צניהם, כמו שהתחיל בזהנים. אבל לעולם הטור ג"כ צדירה ליה דלענין טומאה אין על היות דין מוטל להפרישם.
וראיה לזה, שהב"י [סוף עמוד מקסא] מביא דברי נמוקי יוסף [הלכות קטנים, טומאה א, א ד"ה מנא] דצדירה ליה כהטור, ודברי נמוקי יוסף הם
באז דוקא. כן נראה לענ"ד נכון להסכים בדרישה עם הרמב"ם, ולא לחלק בין טומאה לשאר עבירות, כיון דבתלמוד משווה אותם להדיא:

[אוצר החכמה]

שערי תשובה

שמוג (ד) בידים. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת בית אפרים חלק או"ח סימן
כ"ג מה שכתבתי בזה ובחלק י"ד [סוף] סימן ס"א וסימן ס"ב:

וצ"ע, דללאו הכי מומר, דטהרה בלועזית אינה מטמאה, וצ"ע, מ"א [שם], ע"ש: (ד) בידים. ואימא סוף פרק ט' דשבת דאסור ליתן לחינוך חגז חי טמא
לשחוק זו, שמא ימות ואיכלנו, ואפילו דבר שאין צו אסור אלא משום כל משקל אסור ליתן לידו, וכל שכן דבר טמא דחזיא לאוכליה בעיניה, וכן כתב בהנהגות
אשר"י שם, והטעם, דהיו כחול דמאכליו בידיים. אבל מומר ליתן עוף טמא לשחוק, דאע"ג דימות לא חזיא לאכליה כן, כדאימא צנצנא בנפח דף כ'. קטן שלא
גיע לחינוך, ושחית המים היוק לו, ואין שם יין ישראל, מומר לגדול לתן לו סם יינס, ובתנאי שימוג בשעה תלקים מים וישם המים מתחת ואת"כ היין,
ראשית חלק א' [סימן ק"י]. ונראה לי דלא היין אלא חוק שיפסיד ע"י כן, יצוה לעבו"ם ליתן לו, מ"א [ס"ק ג]. כתב רבינו ירוחם נחבי א' חלק א' דאין
למחות בעבו"ם המאכלין אותם אסור, אבל אסור לומר לעבו"ם להאכיל אותם אסור, ע"ל. ואם החינוך צריך לכן, כגון שהוא קצת חולה, מומר לומר לעבו"ם
להאכיל אותם, וכן נוהגים בפסם שמוזים לעבו"ם לישא החינוך לציוו ולהשקותו מתן. ואם החינוך חולה ואי אפשר לשאת אותו מוק לצית, יבקש מעבו"ם שימן
ביאור הגר"א

[ד] [שו"ת] ודאביא. שבת צ' ב', ותנא קמא כו' אי הכי כו':

י' ע"א ד"ה כמה הן סוכה לסוכה, ובריש פרק הישן [כ, ב] ד"ה [וצין] [וכן] סואל. [ואע"ג בנפשות באהלות. עיין בפני יהושע צנצנא דף
תשובת הרדב"ז חלק ב' [ח"א] סימן י"ד [נ"ה]:

לבושי שרד

שמוג (א*) מ"א ס"ב דטהרה בלועזית, כ"ל [טו]:

אוצר מפרשים

מנהי, דילמא נכנסו לאוהל מת אלא דטהרה בלועזית לא מטמאה. אך האמת יורה
דרכו דהרוקח איירי באשה שקרבו ימיה ללדת ורוצה לילד שם, אפילו הכי מותר
מטעם ספק ספיקא, וזה לא הוי טהרה בלועזית [י].
ז (שם) כדאימא משנה ה' פרק ו' דאהלות. י"ב, ויש לחלק, דשם ישבה על המשבר,
מה שאין כן מעוברת דעלמא עובר ירך אמו הוא, וחילוק זה מבואר סוף פרק קמא
דערין [ג, א], ע"ש [טו]. ושוב מצאתי באבני מלואים סימן פ"ב ס"ק א' בסופו,
דמייני נמי מבימות דף ע"ח [נצי"ב] דעובר היינו רבייתא דאמו ולא הוה חציצה לענין
טבילה, והוא הדין לענין טומאה. אלא דצ"ע בין לטעמא דידיה ובין לדידי א"כ
ממה נפשך, אי הוא ואימיה חד גופא, (ו) איננו כהן ולא מזהירין עליו לטמאו, ואי
אפשר לתפוס החבל בשתי ראשין:
ט (ש"ע סוף א) אסור. ומטעם זה אסור בתשובת בית יהודה [יו"ד] סימן מ"ה להציע
כלאים בעריסת החינוך. וע"ש בחלק י"ד סימן י"ז הרבה דינים דשייכים לפרט
דאסור דלפני עור לא תתן מכשול [ויקרא יט, יד]: (אש"י אברהם, א)

ג (מ"א ס"ב ב) עכ"ל וכמדומה נ"ב, וכשיש חור מבית לבית, כגון ביבין הקמורין,
לכולי עלמא דאורייתא. ועיין שבות יעקב חלק א' סימן פ"ה, ועיין סוף ספר חזון
נחום [על סדר טהרות]. וכבר כתב כן המג"ה לעיל סימן ש"א סוף ס"ק י"ד, ע"ש.
וכן כתב אליה רבה [שם סימן יד] וחמד משה [שם סימן יד]. ועיין תשובות חכם
סופר [יו"ד סימן שטו]:
ד (שם) כמו שכתב הב"י סימן שס"ט. נ"ב, ועיין שם בפרק י"ד מהלכות טומאת מת
[הלכה א] ופרק ג' הלכה ג' מהלכות אבל, ומרמז"ט [ח"א] סימן צ"ו: (חתם סופר)
ה (שם) הרמב"ם פרק י"ב. נ"ב, ועיין בסוד משרים [י] במשלי י"ט [פסוק יח] בפסוק
יסר בך וגו', ע"ש. ועיין תוספות יום טוב פרק ז' ממסכתא תרומות משנה ג':
(חתם סופר)
(נתיב חיים)
ו (שם) שמא הוא נקיבה או שמא הוא נפל, כצ"ל:
ז (שם) וצ"ע דב"א הכי מותר דטהרה בלועזית אינה מטמאה, כצ"ל [טו], ונ"ב, וצ"ע
אמאי לא הקשה ממשה ב' פרק ג' דמסכת פרה שמביאין נשים מעוברות, מאי

משבצות זהב

דלא תעשה חמור מעשה. והחינוך מדרבנן הוא, חנוך לנער [משלי כב, ו], יע"ש בהלכות מאכלות אסורות פרק י"ז (ובכ"ח) [הלכה כח]. אבל להאכילם בידים אף בן יומו אסור מן התורה כל שאין סכנה בדבר כו', ואמנם הפרש יש בין דין תורה והגיע לחינוך אם האב מניחו לעבור בית דין ממחין ביד האב, ובדרבנן אין בית דין ממחין ביד האב להר"מ ז"ל, ואחי שפיר ההיא דפרק כ"ד דשבת הלכה י"א ופרק י"ז ממאכלות אסורות הלכה כ"ז וכ"ח, עיין ב"י כאן. ומה שכתב הר"ב כאן מאיסור דאורייתא, התולנן אדונינו ז"ל עליו וכן האדרן ז"ל במ"א [ס"ק ב] דזה לבית דין אם ממחין בידו, הא אביו מצווה לחנכו אף באיסור דרבנן, שכן כתב הר"מ ז"ל במאכלות

ג וְלֹא־אֲכִילֻּהוּ. עיין מ"א. הנה נראה הפך ממה שכתבתי בנ"י [אות א] לכל שנומן ידיו אע"פ שאין נותן לפה עוזר מן המורה, מקרא דטומאה וסם ושלגים, ומשם יליף לכל המורה, והיה דלא יושיע כוס יין לנזיר לפני עור ואין לוקה, י"ל בגדול שצר דעת הוא לא חייבה מורה רק לפני עור, הא קטן יצוא להרגל בכך וכשגדיל לא יסור ממנו כו' [ע"פ משלי כב, ו]. וי"ל עור, אף כשנותן נצילה לקטן כפיו ממש לא לקי עליה, דנפיק מדרשא ומקרא יחידא, ולא לאו מפורש, וכל מדרשא דעו כתיב חיי שיעור דלחפור מורה שני ולא מלוקט, כמנזול להמעין ברי"מ ז"ל בשרשי [שושן] ו' ובספור ה"ד" [שגיחת עשור ג, ג]. ומעתה לא מפסל לעדות מה שעצר והאכיל נצילות

אפילו בשבות דרבנן, צ"ע, דזהו לשון הר"מ ז"ל פרק י"ז ממאכלות אסורות הלכה כ"ז, ואבית דין קאי, להרגילו לומר לו לחלל שבת הוה כמאכילו בידים, יע"ש, אבל בעושה מעצמו רק אביו מוזהר בדרבנן, הוא מהלכה כ"ח, יע"ש, דמחנך בעשה ולא תעשה אף בדרבנן. ועיין במדקוק יוסף פרק חרש יבמות מב, א דבור ראשון מזה. ואמנם להטור יש בזה שיטה אחרת, דסובר במסקנא הנך שלשה, שרצים ודם וטומאה, קראי יתירי להבית דין אתא שלא יניחום כו', וצריכותא דחיה בעלמא הוא, ושלשה כתובים אין מלמדין, נמצא נשתנו אלו השלשה דינים דמוזהרין הבית דין (או כל מי שיש בידו למחות) על הקטנים שלא יניחום בלאו מן התורה. ומלוקות אין, דלאו שאין מעשה הוא. ואמנם דלא ליספד להו בידים בכל התורה אסור, לא מקרא לית, ואפשר קו דרבנן הוא דאין מאכילין בידים. נמצא לכל אחד קולא וחרומא. ואם היינו אומרים בידים להר"מ ז"ל דשלשה כתובים בשרצים ודם וטומאה שלא יאכילום בידים, ואפילו הכי אין למידין מהם דצריכותא דחיה בעלמא הוא, כמו שכתב הבי"י בשם הר"א מורח"י ז"ל לכתוב טומאה ודם והוה שני כתובים ואין מלמדין, נמצא להר"מ ז"ל שתי קולות, א' בלחן גם כן להניחום אין בית דין מצווין, וקולא שניה להאכילם בשאר איסורין מדרבנן, לא מן התורה, וזולת הנך שלשה כתובים מן התורה. ועם זה יתישב הגירסא שכתב המגיד משנה ז"ל פרק י"א מהלכות שכירות הלכה ו' דשכיר קטן נשבע ונוטל, ועיין משנה למלך שם תמה דקטן אין מאכילם בידים, י"ל דבשאר איסורין רק מדרבנן, והם אמרו בכאן להפיס דעתו של בעל הבית ולאיים על הקטן. ועיין לכושי [נאמן] מה שכתב וגם באלו השלשה, לכאורה משמע לפרש כמו שכתבתי. וי"פ זה יצא לנו דין חדש כדכתיבנא, להטור בשאר איסורין אם האכילום בידים אין לוקה הגדול, ומדרבנן הוא ולא מפסל לעדות, ולהר"מ ז"ל דמקמי שלשה כתובים להאכילם, ויליף מנייהו, דצריכותא מעליא הוא, א"כ לוקה הגדול אם האכילום. וההיא דבבא מציעא יו"ד ב' איש דאמר לאשה אקפי לי קטן, ופירש רש"י ז"ל [נאחר ד"ה וקדש לין אשה אין מצוה, יע"ש, קשה, דהשוה לכל עונשין כו' [פסחים מג, א], ויליף משלשה כתובים דלא תאכילם בידים. ועיין סימן שכ"ח בט"ז [ס"ק א] וביור"ד הלכות נדה בנקודות הכסף [סימן קצח ס"ק א] מזה. ובשלמא לאו שלפני עור [שלא] יושט כוס לנזיר, אם הורשית אין לוקה על לאו כללי שכולל כל התורה, ולא תאכילם לא לקי אלא אם כן נותן לפיהו באפשר, הא נותן לידו לא לקי, כאמור. **אב"י** דעת הט"ז ז"ל בכאן דגם הטור סובר דבשרצים ודם אוהרה לכל ישראל שלא יאכילם בידים, ויליף שאר איסורין משם, דלא הוה שני כתובים כו', ובטומאה דכתיב אמור אל הכהנים ואמרת עליהם להזהיר גדולים על הקטנים, דווקא כהנים, היינו אביו מצוה מן התורה להפריש בן קטן בן יומו אפילו, מאוהרה זו, ולא מחינוך דרבנן והגיע לחינוך. וביור"ד [סימן] שע"ג הקשה [הטור] על הר"מ רק דאביו, לא מבית דין. וביור"ד [סימן] שע"ג בט"ז [ס"ק א] כתב, הגדולים על הקטנים, פירוש הכהנים הגדולים. היינו אביו, וכמו שכתב כאן לדעת הטור. ונפקא מינה, אף קטן בן יומו

מחצית השקל

וכתב הש"ך ביו"ד כו' וחור פסח. על מה שכתוב שם בשו"ע [סעיף א בהגה] כהן ששוכב ערום באהל המת ולא ידע, לא יגרדו לו שיש מת, אלא יקראו לו סתם כרי שילביש את עצמו תחלה. ואם כבר הגידו לו, אם הוא טומאה דאורייתא אסור להלביש את עצמו וצריך לרדף חוצה ערום, ואם הוא טומאה דרבנן ילביש את עצמו תחלה, גידול כבוד הבריות כו'. וכן אם הכהן ישן ויש מת, אם הוא טומאה דאורייתא צריך להקיצו, אבל לא בטומאה דרבנן. ועל זה כתב הש"ך דאם חור טפח ביניהם ומשם הטומאה נכנסת לבית שהכהן בו, הוי טומאה דרבנן. ולפי זה גם כאן אין הבית דין צריכים למחות ביד האב, וכמו שכתב מ"א אחר זה, אך מ"א חולק עליו וסבירא ליה דלחלל גזרנא הוי טומאה דאורייתא: **בהולך על גבי ארון כו'**. דקיימא לן אם המקום שמונח שם מת או כזית מן המת אינו טפח על טפח ארון ורחב ואינו גבוה טפח, מקרי טומאה רצוצה, וטומאה בוקעת ועולה עד לרקיע. אולם דוקא נגד המקום שהטומאה מונחת, אבל נגד מקום הריקן שבארץ שצדדי הטומאה אינו מטמא. אבל כשיש בחללו טפח על טפח גבוהה טפח או אפילו במקום הריקן שבארץ מטמא ועולה עד לרקיע. אבל אם יש בארץ פתח או חור פתוח בראשו והוא טפח, או אמרינן דהטומאה יוצאת דרך הפתח או חור ההוא, ולכן מותר מן התורה לכהן לעמוד על גבי אותו ארון, דאז מן התורה אין הטומאה עולה. אבל מדרבנן אסור לעמוד על גבי ארון ההוא, דגורנין אטו ארון שאין בו פתח פתוח טפח ואז מן התורה טומאה עולה עד לרקיע: **גם מה שכתב דסוף השמיטה יצאת כו'**. דאיתא התם בסיומן שע"א [ספיך ד] חצר או שני בתים ששה

למעלה מפתחיהן זיזים בולטים ומאהילים על הפתחים, והזיזים נמשכים מבית לבית עד למעלה מפתח בית השני ואין הפסק אורר ביניהם, וטומאה באחד מהבתים, אם כל פתחי הבית שהמת בתוכו נעולים, כל פתחי הבית טמאים, סוף טומאה לפתח באחד מהן, וכלם טמאים דחשבינן כאילו כבר טומאה תחת משקוף הפתח שסופו יצאת שם, וכיון דלא נדע באיזה פתח תצא לכן כלם טמאים. ואי פתח אחד פתוח, כלם טהורים, רק הפתח הפתוח דודאי שם תצא [טמא], ואי זיזין או גג מושך מפתח בית זה עד פתח בית אחר שצדדו בלי הפסק אורר, חשבינן כאלו כבר יצאה הטומאה לפתח ומשם יוצא הטומאה לא תוך בית שצדדו: **פלוגתא** יצא. הוי דאורייתא או דרבנן: **וצ"ע** כו' דטהרה בלוצה אינה מטמאה, כצ"ל [ט]. **באימאם משנה ה'** **פרק ו' דאהלות**. האשה שילדה תאומים ויצא הראשון מת וקודם יציאת השני הוציאו הראשון מן הבית ואחר כך יצא השני חי, השני טהור, אף על גב דנגע במעי אמו במת, דטהרה בלוצה אינה מקבלת טומאה: **ובחולין**. דף ע"א ע"ב, אמר רבה, בלע שני טבעות אחת טמאה ואחת טהורה, אין הטורה מקבלת טומאה מן הטמאה, דהוי טהרה בלוצה, **ד"ה** **כרבי עקיבא**. דפליג בזה על י"א [כז], ולכן כשהקניא הטהורה טהור: **ד"ה** **כרבי עקיבא**. דפליג בזה על רבי ישמעאל בדף ע"ב ע"א: **וכן דעת הראב"ד**. ניהו דחולק על הרמב"ם שם, מכל מקום בהאי דינא מודה: **(פ"ק א) וְלֹא־אֲכִילֻהוּ בוי**. חגב כו'. דאיתא התם, רבי יודא אומר המוציא חגב טמא חי לרשות הרבים חייב משום רוצאה, אף על גב דאינו חייב אלא אם הוציא דבר הראוי, גם זה מיקרי ראוי, דחזי ליתן לתניוק לשחק בו. וחכמים פוטרין, דסבירא להו דאינו

גליון מהרש"א

[ד] **(ש"ש) וְלֹא־אֲכִילֻהוּ בידים**. ואם החיוב גם על הקטן, פליגי רש"י [בכרת מה, ג ד"ה עז] ותוספות, בכרת מ"ח ריש ע"ג במוספות. ונראה לי לנשן הש"ס סוכה מ"ז [ע"ה] קטן היודע לנגענו חייב נצלות, להעטף חייב נצילות, מורה כהמסופות:

[ה] **(שם) אֲפִילֻי דבררים**. ועיין מה שכתבתי בגליון מג"א סימן ש"א [ס"ק ב]. ואפילו אם המיעוט מולאם לא אין בו סכנה, ש"ך יו"ד סימן פ"א סעיף ו' ס"ק כ"א. ודוקא אם עושה הקטן איסור בידים, מה שאין כן נציתו עושה בידים, כמו אם אפוטרופוס מלוא בריכות, שטה מנקולת נצנא מניעא דף ע' ע"א ד"ה אר"ם [ד"ה ח"ל ה"ה צ"ה ממש], ועיין מה שכתבתי בגליון שם, ולקטן בגליון מג"א ד"ה בלוצה [ס"ק ו]:

[ו] **(בבא ס"ק ב) ובסדרה ש"א עיין יפה**. המעין בש"ך שם ס"ק ב' יראה דלא קשיא מיר, דממה נפשך, ואם צ"ח הוה פתח טפח גם הבית עממו מדרבנן, ואם סמום לגמרי אין בנתיים המוכיח זיזין וגזין כי לא משום סוף טומאה ללאם ... דריבנן, אף נציתו פתח טפח לתוך חור ממתן לתוך חור אף דף ו' מדרה הוה טומאה דאורייתא:

[ז] **(שם) דטהרה בלוצה אינה מטמאה**. כספר אבני מלואים על אבצה"י סימן פ"ב ע"ה כ' ע"ג [פ"ק ג ד"ה ומה] כתב דהכל שאין דליק האם מוזה, כדאיתא יצמנו ע"ה [ע"ה] נכרים שנתגיירה מעונתם אין כהן נצית, אף דכעיה גם נציתו מקפיד מוזה, שאין עובר דייטו

חכמת שלמה

י"ל דלין בים דין מזוין להפרישו, ומה מדמה הש"ס זה לזה. לכן פירש רש"י דנציל כרחק דשבת היה, דרש"י לשיטתו נצילה שם ד"ה אלא מדלא] דסבירא ליה דלמרינן מתוך אפילו שלא לצורך כלל ביום טוב, וא"כ אי אפשר לפרש דמרינן ביום טוב, ובעל כרחק שבת היה, לכן פריך שפיר שמה מינה דקטן אוכל נבלות אין בית דין מזוין להפרישו, כן נראה לפענ"ד נכון, ואחי שפיר דו"ק היטב:

והנה גליון קטן אוכל נבלות, עיין ג"כ בנצורי על המורה שנה מרי"א פירשה בשלה מה שמתמיה בזה מן המכלמא [פירש כי משא] הונא בליקוט פירש כי משא [נרמ] ש"ה ד"ה [רמז] כפסוק [נאמן] לא [טו] ואמרו בני ישראל אם השבת יכול אפילו ששה שעות וקטן, תלמוד לומר [שם] יג, לדעם, מי שיש לו דעה, ע"ש ונחין דו"ק:

ועיין במג"א בלאן [ס"ק ב] מה שמה על הירוקה, ועיין בנצני מלואים חלק ג' סימן פ"ג [סוף פ"ק א] מה שכתב בזה, ועיין מה שכתבתי חזי בנצונה בנצורי ליו"ד מהדורה ה' סימן י"ז [ש"ח] טוב טעם ודעה מהדורה קטנה סימן רפ"ו, ע"ש

והנה גרסין בנצורות דף ל"ה [ע"ה] פסם אחרת היה מעשה וכו', וז"ל, דלא אשמעין נכרי דלא אחי למסרך, אבל קטן דלאי למסרך אימא לא, ואי אשמעין קטן משום דלא אחי לאחלושי בגדול לא, אבל נכרי דלאי לאחלושי בגדול אימא לא, זריבא, ופירש רש"י שם ד"ה דלא אשמעין נכרי, דהמיוו צבור הראשון על ידו, משום דליכא למימר אחי ההוא [עונד] כוכבין] למיסקר ללמד להטיל מוס נקדשים, דסרסא דנכרי לא איכמא לן, אשרי נהוג הוא בנאסורים, עכ"ל פירוש רש"י, וכן פירש הר"ע בעטורא [ע"ה] משנה ג' ד"ה חזי מיעוקט ומשקטן, ורואיני במוספות יום טוב שמה עליהם שם [ד"ה] דהוי מיעוקט ח"ל, ואי ממה, דמרינן טעלום טעלום בנצורי איסור הוא לנציה, ובנצונה לא קאמר אלא דלא אחי למסרך, ויכולני לפרש דסירסא דדיה לאו מדי הוא שאין האיסור לנציה, כך נראה שמשפס הרמב"ם [פ"ח] המצויים שם, עכ"ל המוספות יום טוב, ולפענ"ד אחרי המהילע דרבנן אינם מוכרחין, דבונות רש"י בנשיטות דהנה מה דקיישין בכל דוכתי בקטן דלמלא אחי למיסקר היינו שיעשו אף כשהיה גדול, לכן אחי שפיר, מינח בקטן שאינו צדכר אחד איסור יש לחוש איסור אחד איסור ויעשונו אף כשהוא גדול, אבל צנכרי אם ימוש דלמלא אחי למיסקר היינו אולי אף כשהינחנו אחי למיסקר ויעשונו, וזוהי שפיר כתב רש"י דנכנרי אין לחוש דלמלא אחי למיסקר לנשות כן אף כשהינחנו, אשרי נהוג הוא בכל איסורין בנצונה, וא"כ אם

שדמ א. שבת ס"ט [ע"ג]
מימרא [דרכ הנהגה]
זכריהא:
ג. שם ממשמעות
הגמרא:

ציונים לרמ"א

שמג א. תוספות פרק כל
כתבי [שנת קנא, א ד"ה
שמע]:
ג. ב"י [עמוד תקס"ד ד"ה
וכתבו, געטע הרמב"ם
מאכלות אסורות י, כח]:
ג. [דרכ משה י"ד סימן רמא
אות, כספ פסקי מהר"א
[מרום הדשן ס"ג] סימן
ס"ב כ:]

גליון מהרש"א

[י] (שם) הירידע מענין
שבת. וכן דבר דרבנן כגון
אבלות, עין ט"ז סימן
ס"ט ס"ק ט"ו:
[יא] (ש"ס) מדברי
סופרים. והנה נראה
יבמות דף ק"ג [פ"ג ד"ה ויחזק]
כיון דבאסור דאורייתא אין
מפרישין, דרבנן נחמין דרגא
ומאכלין בידים. ועין תוספות
פסחים דף ס"ו א ד"ה מוכח
לו בלמור, ועין שם בספר
ל"ח:
[יב] (ט"ז) ס"ק ד' עין
בחו"מ סימן תכ"ד סעיף
ד', [פ"ג]. ועין מה שכתבתי
שם בגליון. ועין ספר דת
יעקב סימן ג' עלה ה' יש
עמוד ד':
[יג] (הגה) קודם שנעשה
בר עובשין, מלאו עונש
לקטן בזה על שפחה חרופה,
עין דבר המגיד סוף פרק
ג' מאסורי ביאה, ובש"ע
בבב"מ פרק כ"ה הל' ד' שם
סופרים דגם לשלם ממון כחל
כשהוא קטן דמשלם כשיגדיל,
ועין בזה תוספות יוס טוב
משנה ג' פרק ז' מפרומות.
ולא קיימא לו הכי בש"ע מו"מ
סימן מ"ד סעיף ח':

הגהות והערות

כ. ציון זה נוסף ממנהגות
יהונתא לרמ"א:
כא. נוסף ממנהגות
אמ"ד ת"פ:
כב. עין מהלך לזו ס"ק
ד:
כג. תוקן ע"פ מהלך
השקל וכתב שלמה:
כד. תוקן ע"פ מהלך
השקל, פרי מגדים, חס
סופר ומקור חיים. ועין גליון
מהרש"א ס"ק יז:
כה. תוקן ע"פ דמשק
אלעזר:
כו. נוסף ע"פ דמשק
אלעזר:

(ב) י"מב"ל מקום טוב לו שיקבץ על עצמו כו'. על פי זה
נראה לי לפרש דברי רש"י בצנא קמא דף ז"ט [ע"ב] בשורף שטרו
של חצירו, דאמרין הוה עוצדא וכפיה רפרס לרצ אשי ואגזיה
מיניה כי כשורא ללמלא, ופירש רש"י [ד"ה ואכפיה] שרצ אשי שרף
שטר חצירו בלדומה. ואיכא למידק,
דודאי כוונת רש"י להגיל רצ אשי
מענין זה דהוא שרף שטר חצירו,
על כן פירש דלילדומה עשה כן, וכן
כתב בתשובת מהר"ם פדוואה
בסוף תשובותיו, וא"כ למה כפה
אותו לשלם, והא משנה שלימה היא
[שם פו, א] הקטן פגיעמו רעה,
[הוא] [כ"ד] שחבל פטור, כל שכן
ממונו. ובאור זרוע [ח"ג פסקי בנא
קמא סימן שמן] למד מכאן דקטן חייב
כשהגדיל, והציא עוד ראייה
מדאמרין בצנא קמא דף ל"ט
[ע"ב] מעליית יתומים, כמו שכתב
הגהות אשר"י בפרק המוצל [שם
פ"ח ריש סימן ט] כן בשם אור זרוע.

אבל מו"מ ז"ל [צ"ח עמוד תקס"ד ד"ה אף] כתב דלא קיימא לן כן,
דשאי גבי מועד דהיתה תקנת חכמים כן מפני מיקון העולם, כמו
שכתבו המוספות בפרק ד' וה' שם [לג, א ד"ה אף]. ונראה לענ"ד
דבר אשי ודאי פטור מן הדין, אלא דרפרס כפאו דבזרים לעשות
לפנים משורת הדין, כדאשכחן בסוף האומנין [בנא מ"ז פה, א] דבר
פסק על רצה דר חנה שישלם לפועלים שכירותם על מה שנשאו
לו חצית ושצורוהו בפשיעה, ואמר שם רצה דינא הכי, אמר ליה
אין, דכתיב [משלי ג, כ] למען חלך בדרך טובים וארחות ידקיים
חשמו, הכי נמי עשה רפרס כן לרצ אשי, וחלילה לרצ אשי שהולך
לכפיה, אלא דבזרים אכפיה, כדאשכחן בהמדיר [כפחות פה, א] בנפיה
שהיא דבזרים, וכוונת רפרס היתה שיעשה רצ אשי לפנים משורת
הדין, וכפוחו דבזרים על זה, כן נראה לי נכון בזה:

וכן כתב הגהות אשר"י בראש השנה [פ"ד סוף סימן ז], וכן כתבו
התוספות בפסחים דף פ"ח [ע"א ד"ה ש] דמותר להאכיל פסח לקטן אע"פ שלא נמנה עליו, כיון שהוא חינוך מלוה, ועין מה שכתבתי
סימן רס"ט [ס"ק א] דיש אומרים דמאות עשה מותר להאכילו בידים, כגון ליתן לו לשמות קודם קידוש, אבל הא פשיטא דמכל מקום
מחויב לחנכו במאות עשה כגון לעשות להם קידוש וכיוצא בזה, כן משמע בתרומת הדשן סימן ז"ד. והחינוך כל חד לפוס מורפיה,
היודע להתעטף חייב בציצית, לשמור תפילין חייב בחפילין, היודע מענין שבת חייב בקידוש, וכן כל כיוצא בזה: ד טוב לו שיקבץ.
והכי אמרינן בנהדרין דף נ"ה ע"ב תהלה איכא קלון [ליכא] [א"כ] ע"ש. ובדבר שזמננו [י"ז] עין בחו"מ סימן (שנ"ט) [שמטן] [כ"ז]
[סעיף ג] ובספר חסידים סימן תל"ז:

באר היטב

י"א. ועין מ"א [הנ"ל]: (ה) ל"תשובה. קטן שגנז או שהזיק, ראוי לזית
דין להכותו, שלא ירגיל בזה, אבל אין לרצ אשי אלא חן הגניבה ענין, ב"ח
[עמוד תקס"ד ד"ה כתב]. ועין ט"ז [ס"ק ג] ובספר חסידים סימן תל"ז,
י"א. ס"ק ד':

הגהות רעק"א

(ה) (שם ס"ק ג) דכ"ל דבר שהוא משום צורה. עין לקמן סימן תקנ"א מג"א
ס"ק ל"א:

אבל הרשב"א [יבמות קיד, א ד"ה ויחזק] כתב
דברב"ב מותר, כיון דלא קיימא תירוצ דבמות שם, ובהו אתי שפיר ההיא דראש השנה ל"ג א' סוף ד"ה תניא כו'. אבל הרשב"א [יבמות קיד, א ד"ה ויחזק] כתב
מדאמרין בפרק תולין [שבת קלט, א] וליתן לחינוך ישראל, ואע"ג דמשנינן שם דאית למסור, זה לא שייך אלא בדבר שלצורך הגדול, ממה שכתוב בסוף פרק
ג' דעירובין [מ, ב] דאית למסור, ולכאורה קשה הא מאכלין אותו ביום הכיפורים כמו שכתוב בפרק ח' דינא [נז, ב] וגורו עליו להאכיל כו', אלא כנחבאר
לעיל. וי"מ מטביל, לא דמי, דשם איסורו מצד עצמו, מה שאין כן ביום הכיפורים: [י] [הגה] ויש אומרים דכ"ל זה. כנזכר לעיל [בשורש]: [ח] ויש אומרים דלא
כו'. וראיה ממה שכתוב ביבמות נקי, א' ויגישין נה, א' וליכול קטן כו', ושם אפילו בהגיע לחינוך. ובגדה מ"ב ב' שמע מינה קטן כו'. ושם מופלא סמוך לאיש.
ושם, אי דאורייתא קטן אוכל כו'. וכן משמע סוגיא דיבמות שם [קיד, א]. ועין תוספות דשבת שם [קנא, א ד"ה שמע] שנדחקו בסוגיא דיבמות. ועין תוספות
ישנים בינא פ"ב א' ד"ה בן כו', ואם תאמר הא דאמרין קטן אוכל כו' השתא חנוכי כו', ואומר ה"ר אליעזר ממין דחינוך לא שייך אלא במצות עשה כו'.
ו' אומר דחינוך לא שייך אלא באב כו', וכן כתב הרמב"ם [מאכלות אסורות י, כח]. וכן הקשה הרמב"ם על סברא ראשונה סברת תוספות [שבת שם] מדמקשינן
שם [ביבמות] מקטנה שאוכלת בתרומה, ומשמע אפילו הגיעה לחינוך, ובגדה שם ואי מופלא כו' שמע מינה קטן כו'. אבל הקשה ג"כ על סברת הרמב"ם, דאם
כן לישני בגדה שם לא צריכא לאביו. ועין שם ברשב"א דיבמות [ד"ה עור] שהאריך שם והניח בצ"ע, ובסוף כתב בסברת תוספות ישנים הגיל דבמצות עשה
דוקא, דכל הני דחשיב בסוף [ד"ה] [סוכה] [מב, א-ב] הכל במצות עשה כו': [ט] אף על פי כו'. [כ] משמע [מ] דאנינו [כ] מחויב להפרישו: [י] מ"ב מקום.
שבת נ"ו ב' שכל דין כו'. ועין רש"י בבא קמא צ"ח ב' [ד"ה ואכפיה], ועין סנהדרין ג"ה ב':
[א] [פ"ה] ואם יש כו' מצומצמת. כמו שכתוב שם [שבת סט, ב] לימות כו':

שדמ

משבצות זהב

מוזהר עליו אביו מן התורה בלאו שלא להניחו באהל המת. ופסק כן להלכה. ולפי זה אף להטור כל התורה כולה יליף משרצים ודם שלא להאכילם בידיים אף שאר גדול שאין אביו, ולקי אם האכיל. ומפני שא"כ יצא קולא בטומאה, דאין שוה בכל, ואי אפשר למילף משרצים ודם, ונאמר להטור אם גדול טימא לכהן קטן שאין אביו, אין מוזהר מן התורה עליו, לכך כתב שם, דמדלא פליג [הטור שם] אהר"ם ז"ל במה שכתב שהבית דין אין מצווין להפרישו אבל מוזהרין לטמא ביד, ואודוי אודי ליה, מפני שאף דעיקר קרא לאביו, מכל מקום גם זה נדרוש, לאחר שלא יטמא ביד לקטן. עוד אני העני מסופק, א"כ אנס לגדול שיאכל גבילה וחמץ בפסח וכדומה ילקה המאנס, דמאי שנא להזהיר על הקטנים או אנס הגדול והאכיל בידיים הניח לתוך פה והכה עד שבלע. וי"ל דזה שהזהירה התורה להזהיר גדולים על הקטנים הוא מטעם שאם יאכילום בידיים ירגיל הקטן עצמו שיאכל תמיד כשיגדל, מה שאין כן כשאנס לגדול, וכאמור, וודאי איסורא עבד לפני עור, אלא דלא לקי, וכדכתיבנא כאן * בזה.

אמנם במה שכתב הט"ז ז"ל דלכתוב גבילה וחד מינייהו, צריך ביאור, כי הב"י כתב טומאת כהנים וגבילה, וצריכי, גבילה מטמא, וכהנים ריבה מצות יתירות, והט"ז הקשה באמת לכתוב גבילה וחד משאר מצות ולא ליהוי צריכותא והוה ליה שני כתובים ואין מלמדין להטור, ולמה פרט שלשה כתובים. ואמנם בספר נדפס מחדש נקרא נהר שלום להרב המובהק הגאון מהר"ר שבתי וינטורה יצ"ו הקשה דבאמת אי אפשר לכתוב גבילה, דהנך שני כתובים ואין מלמדין, ודוקא טומאה ושרצים ודם בית דין מצווין להפרישם, הא גבילה אין מצווין, יע"ש. וכעת צ"ע: **(ב) מב"ל מקום בו'**, עיין ט"ז. עיין ב"ח [עמוד תקסא ד"ה כתב] סוכר בעבירות שבין אדם לחבירו בית דין מצווין להפרישו לקטן שלא יארע תקלה על ידו. והט"ז מפרש אכפיה בדברים לאחר שהגדיל ממדת חסידות לשלם. ועיין חו"מ סימן שמ"ט סעיף ה', ראוי לבית דין להכות הקטן בגניבה, ועבד "מכה" רבה,

יע"ש. ועיין מ"א כאן אות ד' ואי"ה יבואר שם:

מחצית השקל

ראוי, דאסור ליתן לחינוק לשחק, דגורנין שמא יאכלנו. ופרין אי הכי מאי אריא טמא, אפילו טהור הוה להו לרבנן לאטור ליתן לחינוק לשחק דלמא אכיל ליה, אע"ג דחגבים אין טעונין שחיטה, מכל מקום חי אסור משום בל תשקצו, וממילא המוציא אפילו חגב טהור פטור לרבנן דלא חזי למידי, ומשני וזי דאי לית לן למיחש שיאכלנו קטן, דאין דרך קטן לאכול בעל חי כשהוא חי, אלא דאיכא למיחש שמא ימות ויאכלנו, לכן טהור מותר ליתן לחינוק דהא אינו צריך שחיטה כנוצר לעיל. מבואר מן דחגב טמא חי אסור ליתן לחינוק, כרבנן דרבי יהודה, וגם שמעינן מדברי המקשן דאפילו דבר שאין בו רק משום בל תשקצו אסור ליתן לחינוק אם יש לחוש שיאכלנו: **וב"ש** שכן **דבר טמא דחיו לאוכלו בעיניה**. ר"ל, אותו דבר טמא שראוי לאכלו כמות שהוא, כגון גבלה מבושלת וכדומה: **כדאיתא בבבא בתרא דף כ'**: לחלוץ או חור טפח שיש בכוחו המפסקת בין שני הבתים, אם טומאה באחד מהבתים **מביא** החור טומאה גם לבית האחר. ואם סתם קצת מן הטפח, אם סתמו דברב שמבטלו שם לעולם הוי מיעוט ואינו מביא הטומאה לבית אחר, אבל אם אינו מבטלו שם לעולם כי אם לפי שעה לא הוי מיעוט, אלא צריך לסתום כל הטפח. ותנן, שכן עוף בחור ומיעט הטפח אבל לא סתמו כולו, הוי מיעוט ואינו מביא טומאה לבית אחר, ופרין דלמא שחט ליה ונמצא לא בטלו לעולם כי אם לפי שעה דלא הוי ביטול, ומשני דמיירי בעוף טמא, ופרין שמא יתנו לחינוק לשחוק ועדיין לא הוי ביטול, ומשני בעוף המסטר, דאינו ראוי לחינוק דיוקק התינוק ע"י סירוטו. וקשיא למה הוצרך לאוקמי בעוף המסטר, תיפוק ליה כיון דעוף טמא הוא, כמו דאסור ליתן חגב טמא לחינוק שמא יאכלנו כשימות, אלא על כרחך דעוף טמא אפילו כשימות כיון דאינו ראוי לאכילה כי אם על ידי ביטול מותר ליתן לחינוק: **קטן ב"י ובתנאי שימוג בו'**, דאז מתבטל היין בששה חלקים מים, כדקיימא לן ב"יז"ד סימן קל"ד סעיף ה': **וישם המים תחלה**. אין לומר הטעם דאי יתן המים לבסוף נאמר במים קמא קמא בטל, דזה אינו, דקיימא לן ב"יז"ד סימן קל"ד [סעיף ג] וכן הוא בגמרא דעבודה זרה [עג, א] דדוקא באיסור דהיינו אם נפל יין נסך להיתר אמרינן קמא קמא בטל, אבל אם נפל היתר לתוך איסור לא אמרינן בהיתר קמא קמא בטל. אלא על כרחך צריך לומר הטעם דהשתא אי נותן [היין] תחלה עדיף, דאיכא [תרין] טעמי להתיר, חדא דבטל בששה

פרי מגדים

אשל אברהם

ידיים לקטן, דפשיטא דאין עונשין מן הדין מלקות ואף במכת מרדות. ואף הך ג' טומאה ודם ושרצים דכתיבי קראי יתירי, לאו מפורשים המה, רק מדרשא, ואין לוקין על הדרש, דלא מייחד לאויה כללוא דחסימה. ועיין ר"ן שנת [פרק] כלל גדול [ג, זא, ד"ה והמולא] דהיכא דהלכה למשה מסיני פירוש הקרא שפיר עונשין, י"ל והכן זה * , ואי"ה צפחיהא כוללת [מ"א אות יא] אלאר עוד. והנה, צמיוק קלת חולה שאין סכנה, על ידי עכוי"ם, י"ל אזהרה שלא יאכילום ידיים ע"י ישראל, הא על ידי עכוי"ם מן המורה מותר, ומדרבנן אמירה לעכוי"ם צוות, ובחולה שאין סכנה לא גזור, אצל ליתן להם ידיים צאין סכנה י"ל איסור מורה יש, וכדכתיבנא. ובמזאת עשה אי מוזהר י"ל תליא צפונתא, להר"מ ז"ל [שנת כד, יא; מאכלות אסורות י, כז; אגל ג, יב] דמפרש כפשיטה דג' כתובים לריבא וליף מינייהו צעלמא, ועשה קיל ממזאת לא מעשה, אין למידין, מה שאין כן להטור מדרבנן הוא, י"ל דאין לחלק בין לא מעשה לעשה, ועיין סימן תרי"ו צמ"א אות ב'. ודיני חינוך אין שוין בכל מלוה, כל אחת כדינה, וצמקום אחר הארמתי צוה: **ד טוב** לו. עיין מ"א. בחו"מ [סימן] שמ"ט, טעוט סופר שני"ט, ועיין ט"ז אות ב'. ויראה, לאו דוקא מננו, הוא הדין מנלה וצוים צדצרים, כל שצין אדם לחצירו צית דין מנווין להפרישו שלא יארע תקלה על ידן:

להטור, ולמה פרט שלשה כתובים. ואמנם בספר נדפס מחדש נקרא נהר שלום להרב המובהק הגאון מהר"ר שבתי וינטורה יצ"ו הקשה דבאמת אי אפשר לכתוב גבילה, דהנך שני כתובים ואין מלמדין, ודוקא טומאה ושרצים ודם בית דין מצווין להפרישם, הא גבילה אין מצווין, יע"ש. וכעת צ"ע: **(ב) מב"ל מקום בו'**, עיין ט"ז. עיין ב"ח [עמוד תקסא ד"ה כתב] סוכר בעבירות שבין אדם לחבירו בית דין מצווין להפרישו לקטן שלא יארע תקלה על ידו. והט"ז מפרש אכפיה בדברים לאחר שהגדיל ממדת חסידות לשלם. ועיין חו"מ סימן שמ"ט סעיף ה', ראוי לבית דין להכות הקטן בגניבה, ועבד "מכה" רבה,

שצו
חכמת ש"מ
היונה דלא אחי למיסרך כשימגיר, וצוה סריפה מלתא היל, ולכן הוכרחו לפרש דלא שייך צוה חשש סירכא כיוון דהוה צבל לאסורין, ואחי שפיר דו"ק, וצויהו צוה קשה לי שם צבויגא למה קאמר הש"ס צבויגא השניה דאי אשמעינן קטן משום דלא אחי לאחלושי צבויג, ולמה לא נשאר הצבויגא הראשון כיוון דנמשא מפרש דלאו שהמיווה והלכו וקשרו וצוות צבויגא אחרים, ואסרי, ואם כן י"ל דאם הוה אשמעינן צבטן הוה אמנא צבויג אסרו אם הרבו לעשות כן מכת חשש למא לא שייך אחי למיסרך, דנהיב דנפסא אחת לא משו לדלמא אחי למיסרך אצל שני ששען כן הרבה פעמים חישו לדלמא אחי למיסרך, לכן אסרוהו, אצל צבויג אחי שייך אחי למיסרך סלקא דעמא דאפילו אם עושה כן הרבה פעמים יהיה מותר, לכן קא שמענן לן דלף צבויג אם עושה כן כמה פעמים אסרוהו, וז"ע מה דו"ק היטב:

(הגה שם) וקפן שהכה אביו או שעבר שאר עבירה בקפנותו וכו', י"ב, עיין בט"ז [פ"ק צ] וצמ"א [פ"ק ד] מה שכתבו רמ"א ליה. ואף אחי אענה חלקי, ונראה לי רמ"א ליה משנה מפורשת בברייתא דף ט"ז ע"א ח"ל שם, אמרתי לו לא, אם אמרת בקטנות שאע"פ שאין בהם עכשיו יש בהם נאחר עכשיו, ונאמר ששם שאין עכשיו ולא נאחר זמן, עכ"ל, והנה אם נפרש כפשטו ששם יצא עליהם נאחר זמן חייב, קשה מה ענין זה לזה כלל, אלו כשצוה מה ששם יצא עליה בגדלותה יהיה חייב צוה עליה בקטנותה, הרי על כל פנים נמנעש או אי אפשר לצוה ליה חייב, והרי אין קטנות לגדלות נמשך אשמי גופא, דהרי מצינ נערוה לגרוה אמרינן פסק (ג') [ד] דמזנות [מה, א] דהוי אשמי גופא, מכל שכן אין קטנות לנערוה נמשך אשמי גופא, ועוד, אי הכוונה כפשטו, מה סלקא דעמיא דרבי אליעזר, אלו רבי אליעזר לא ידע שחמייב בגדלות, ואם משמע ליה דלף על פי כן צמר השמא אזליק, א"כ מה חידש לו רבי עקיבא, וצויהו כפרא פליגי, ולכן נראה דכוונת רבי עקיבא הוי כדעת הגהות אשר"י והרמ"א הי"ל שנגדלותו חייב כפרה על מה שעשה בקטנותו, א"כ מוכח דגם בקטנותו אינו היתר גמור, ולכן רבי אליעזר סבירא ליה דקטן שחטא פטור בגדלותו לגמרי, לכן יליף מן קטנותו, ורבי עקיבא סבירא ליה דקטן חייב כפרה (כשעשה) בגדלותו, לכן דומה שאע"פ שאין בהם עכשיו יש בהם אחר זמן, דלאר זמן ציי כפרה נאחר עשה, ומוכח דלענין היתר גמור, ואחי שפיר דו"ק היטב:

ספיה מהדורה

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית חדפס ישירות מן התכנה אבודרהם <מהדורת קרן רא"ם> - א אבודרהם, דוד בן יוסף עמוד מס : 432 הודפס ע"י אוצר החכמה

פירש רבינו תם שלשה מיני ברירות, ביד לאלתר מותר לכתחילה בקנון לאלתר פטור אבל אסור, בגפה חייב חטאת אפי' לבו ביום חייב חטאת יח). ואי קפיד אמישחתא חייב משום מחתך עץ יט).

קב. החולב והמחבץ והמגבן חייב חטאת כ). ולא תהא כותית מחבצת ומגבנת של ישראל בשבת כא).

דפרים סילקא כב).

דוקא סילקא אבל שאר אוכלין לא שייך טוחן כג) ודוקא הדק הדק.

הלכך מותר לפרר לחם כד).

אין עיבוד באוכלין כה).

אין להתיר מליחת אוכלין כדאמרינן במסכת ביצה.

ובפרק שמונה שרצים כו).

אסור למלוח צנון ולהשהותו במלח אך לטבל חדא חדא כז).

ואין מירוח באוכלין ספר התרומה כח).

המטרח רטייה והשף בין העמודים חייב משום ממחק מסתת חייב כט).

הממחק על עוגות שכותבין עליהן וגם כיצה קלופה ל) וכתב הרמז"ל דאין להאכיל בידים לתינוקות דהוי ליה מוחק ואף שלא על מנת לכתוב, מ"מ הוי איסור דרבנן אבל אין מוחין לתינוקות דקטן אוכל גבילות, אין ביד מצוין להפרישו לא), ומביצה

הגהות וביאורים

יח) וכן הלכה בשו"ע סי' שי"ט.

ואפי' לאכול לאלתר.

יט) גמרא ע"ד ע"ב ופירש"י קפיד המשחתא לחותכן במדה.

כ) גמרא לקמן בפרק המצניע דף צ"ה והביאו הר"ף והרא"ש כאן בשמעתין.

כא) ורק חליבה הותר ע"י גוי משום צער בע"ח, ובמקום שאין ברירה מותר לישראל לחלוב על הארץ, והיות ושמעתי מרפתנים שאם יחלבו על הארץ בתוך הרפת יש להם חשש שלא יתקבצו על זה ובובים ויויקו להפרות, ואמרתי להם שלפענ"ד מותרים הם לחלוב על פח מלא ובל ואחרי החליבה לכסות הפח.

כב) גמרא ע"ד ע"ב מימרא דרב ספא חייב משום טוחן.

כג) שם בתוס' ד"ה האי מאן.

כד) במרדכי דמותר לפרר לחם דאין טוחן אחר טוחן. ודברי רבינו קשה לי שמתחיל דוקא סילקא דמשמע הא שאר ירקות מותר ואח"כ אומר מותר לפרר לחם, דמשמע הא שאר ירקות אסור,

כה) גמרא ע"ה ע"ב מימרא דרבא.

כו) תוס' שם ד"ה אין עיבוד באוכלין. אין להתיר מכאן מליחת אוכלין, דאסור מדרבנן מליחה בפרק שמונה שרצים לקמן דף קה: ואפי' ביו"ט אסור בפ"ק דביצה דף יא.

כז) וכן הוא בשו"ע סי' שכ"א סעי' ג.

כח) שם בשו"ע סוף הסימן.

כט) גמרא ע"ה ע"ב השף בין העמודים בשבת חייב משום ממחק וכו' הממרח רטייה בשבת חייב משום ממחק מסתת אבנים משום מכה בפטיש. ל) בענין כתיבת העוגות וביצה קלופה אעתיק מדברי הרוקח סי' רצו.

מנהג אבותינו שמושיבין התינוקות ללמוד בשבועות וכו' ואח"כ מביאין העוגה שנילושה בדבש וכתוב עליה וכו' ואח"כ מביאין ביצה מבושלת וקלופה הקליפה ממנה וכתוב וכו' ומאכילין לנער העוגה והביצה.

ע"ז דן רבינו אם מותר לאכול ביו"ט כיון שנמצא מוחק את האותיות.

לא) ובכן אם התינוק לוקח מעצמו ואוכל מותר.

שמונ דיני קטן בשבת. ובו סעיף אחד:

א. ”קֵטָן אוֹכֵל (א) נְבִלוֹת ^א אֵין בֵּית דִּין מְצוּיִן לְהַפְרִישׁוֹ, (ב) בְּאֶבֶל ^ב אָבִיו מְצוּה לִגְעֹר בּוֹ לְהַפְרִישׁוֹ (ג) (מֵאִסּוּר ^ג דְּאוֹרִיתָא). וְלִהְיָאכִילוּ ^ד בְּיָדֵים (ד) אִסּוּר (ה) אֶפְלוּ דְּבָרִים שְׁאִסּוּרִים

על דרך זה. ב מסוגיא דיקמות, והארץ הבית יוסף כנה. ג רמב"ם בסוף הלכות מאכלות אסורות.

שני תשובה

(א) בְּיָדִים. עין באר היטב. ועין בשו"ת בית אפרים חלק ארח חיים סימן כג מה שכתבתי בזה ובחלק יורה דעה סימן סא וסב:

שעג דאין מצוין להפרישו וכן דעת רב הפוסקים ופשטא דגמרא, מגן אברהם ושו"ז עין שם: **ג. אָבִיו.** אכל אמו אינה מצוה להפרישו, וכן הוא בבביר דף כט, ומשמע שם דאין מחיב לחנך בתו, עין שם, וכתוספות שם הקשו מה שכתוב דביום הכפורים מחיב לחנך בתו, עין שם, ואפשר דכל המצות דמי ליום הכפורים וצריך לחנכם, וכן הוא בילקוט אמר דף קעח, מגן אברהם: **ג. דאורייתא.** ובאמת אפלו באסורא דרבנן חיב האב לחנכו כדאייתא בסימן קו סעיף א ובכמה דוכתי, אלא שאם לא הפרישוהו אין בית דין מוחיין בידו, אכל באסור דאורייתא בית דין מוחיין ביד האב להפרישו, בית יוסף, עין שם. ועין ש"ז. וכתב באסור והתר דדוקא בתינוק דבר הבנה, אכל לאו בר הבנה לית לן בה, דהא יונק אפלו מבהמה טמאה, עד כאן לשוננו, ועין ביורה דעה סימן פא סוף סעיף ז דמכל מקום מזיק לתינוק. וכתב הש"ך ביורה דעה סימן שעב בשם הרוקח דאשת כהן מעברת מתרת לכנס באהל המת, דספק ספקא הוא שמא הוא נקבה או שמא הוא נפל, עין שם, וצריך עיון דכלאו הכי מתר דטהרה בלועה אינה משמאה, וצריך עיון, מגן אברהם, עין שם: **ד. בְּיָדִים.** ואיתא סוף פרק ט דשבת דאסור לתן לתינוק חגיב חי טמא לשחוק בו שמא ימות ויאכלנו, ואפלו דבר שאין בו אסור אלא משום בל תשקצו אסור לתן לידו וכל שכן דבר טמא דחזיא לאכלו בעינה, וכן כתיב בהגהות אשרי שם ומשמע דהוי כמאן דמאכילו בידים, אכל מתר לתן עוף טמא לשחק, דאף על גב דימות לא חזיא לאכילה כן כדאייתא בבבא בתרא דף כ. קטן שלא הגיע לחנוך ושתית המים הזק לו ואין שם יין ישראל, מתר לגדול לתן לו סתם יינם, ובתנאי שימזג בששה חלקים מים וישים המים תחלה ואחר כך היין, ראנ"ח חלק א קיב, ונראה לי דאם היין אינו חזק שיפסיד על ידי כך יצוהו לאינו יהודי לתן לו, מגן אברהם. כתב רבנו ירחם נתיב א חלק א דאין למחות באינם יהודים המאכלין אותם אסור, אכל אסור לומר לאינו יהודי להאכיל אותם אסור, עד כאן לשוננו. ואם התינוק צריך לכך כגון שהוא קצת חולה, מתר לומר לאינו יהודי להאכיל אותם, וכן נוהגים בפסח שמצוים לאינו יהודי לשא התינוק לביתו ולהשקותו חמץ, ואם התינוק חולה ואי אפשר לשאת אותו חוץ לבית יבקש מאינו יהודי שיתן להתינוק חמץ והאינו יהודי מביא חמץ ומעמידו בבית והוי לה חמצו של אינו יהודי, ואז אפלו הולך

משנה ברורה

בין של דבריהם, הוא בכל תינוק^א שהוא בר הבנה, שמביין כשאומרים לו שזה אסור לעשות או לאכל, אכל תינוק שאינו בר הבנה כלל אין אביו מצוה למנעו בעל כרחו מלאכל מאכלות אסורות או מלחלל שבת אפלו באסור של תורה, כיון שאינו מבין כלל הענין מה שמונעו ומפרישו, וכן אם הוא כהן אין צריך להוציאו מבית שהטמאה בתוכו, אלא אם כן הוא בר הבנה, אזי מצוה על אביו להוציאו כדי להפרישו מן האסור מחמת מצות חנוך.^א ולהכניסו בבית שטמאה בתוכו וכן לספות לו בשאר אסורים, אסור אפלו בתינוק שאינו בר הבנה עדין, וכמו שנכתב לקמיה. ”ומכל מקום אשת כהן מעברת שקרבו ימיה ללדת, מתרת לכנס לכתחלה באהל המת, דאף שנוראה לנו שודאי תלד שם ולד, ושמא יהיה זכר ויטמא שם, אפלו הכי מתר, דספק ספקא הוא, שמא יהיה נקבה ושמא יהיה נפל: (ד) אסור. ^ט לכל אדם ואפלו התינוק אינו בר הבנה כלל, ודבר זה הוא אסור מן התורה, וילפינן לה מדכתיב בשרצים, לא תאכלום וקרא יתרא הוא, ^כ וקבלו חז"ל דרוצה לומר לא תאכלום לקטנים, וכן בדם כתיב כל נפש מכם לא תאכל דם, וקבלו חז"ל דרוצה לומר לא תאכיל לקטנים, וכן בטמאת כהנים כתיב אמר ואמרתי, ואמרו חז"ל, אמר לגדולים שיאמרו לקטנים. והנה משלש מצות אלו ^כ אנו למדין לכל התורה כלה, דכל אסורי תורה אסור להאכילם או לצוותם שיעברו. ולכן אסור לתן לתינוק דבר מאכל של אסור אפלו לשחק בו, שמא יאכלנו, דהוי כמאכילו בידים [מגן אברהם]: **(ה) אֶפְלוּ וכו'.** ולומר לאינו יהודי שיתן דבר אסור לתינוק גם כן אסור, וכמו בכל אסורין דאמירה לעובר גלולים אסור, וכל שכן לומר לתינוק בעצמו שיאכל דאסור [אחרונים].

שני הציין

אין צריך אביו להפרישו, אכל למיספי לה סים אחר כך בהדיא דאפלו אינו בר הבנה אסור, וכן כתב הגר"ז: **ז.** מגן אברהם: **ח.** נתיב חיים בשוב דברי הרוקח ממה שהשיג עליו מהגן אברהם, וכן כתבו שאר אחרונים בשם רבב"ז בתשובותיו: **ט.** אחרונים: **י.** מגן אברהם: **יא.** יבמות קיד: **יב.** בן פסקו כמה גדולי ראשונים מפשטיות הגמרא שם:

באר היטב

6. אין. ומלתא דנפיק מנה חרפה כגון תקיעת שופר שהקול נשמע לרבים ויבאו לתלע בשבת, בית דין מצוין להפרישו, ר"ן פרק ג' דראש השנה. וכתב הב"ח דגבי טמאה מצוין להפרישו אפלו לא הגיע לחנוך, אכל דעת רמ"א ביורה דעה סימן עין שם: **ג. אָבִיו.** אכל אמו אינה מצוה להפרישו, וכן הוא בבביר דף כט, ומשמע שם דאין מחיב לחנך בתו, עין שם, וכתוספות שם הקשו מה שכתוב דביום הכפורים מחיב לחנך בתו, עין שם, ואפשר דכל המצות דמי ליום הכפורים וצריך לחנכם, וכן הוא בילקוט אמר דף קעח, מגן אברהם: **ג. דאורייתא.** ובאמת אפלו באסורא דרבנן חיב האב לחנכו כדאייתא בסימן קו סעיף א ובכמה דוכתי, אלא שאם לא הפרישוהו אין בית דין מוחיין בידו, אכל באסור דאורייתא בית דין מוחיין ביד האב להפרישו, בית יוסף, עין שם. ועין ש"ז. וכתב באסור והתר דדוקא בתינוק דבר הבנה, אכל לאו בר הבנה לית לן בה, דהא יונק אפלו מבהמה טמאה, עד כאן לשוננו, ועין ביורה דעה סימן פא סוף סעיף ז דמכל מקום מזיק לתינוק. וכתב הש"ך ביורה דעה סימן שעב בשם הרוקח דאשת כהן מעברת מתרת לכנס באהל המת, דספק ספקא הוא שמא הוא נקבה או שמא הוא נפל, עין שם, וצריך עיון דכלאו הכי מתר דטהרה בלועה אינה משמאה, וצריך עיון, מגן אברהם, עין שם: **ד. בְּיָדִים.** ואיתא סוף פרק ט דשבת דאסור לתן לתינוק חגיב חי טמא לשחוק בו שמא ימות ויאכלנו, ואפלו דבר שאין בו אסור אלא משום בל תשקצו אסור לתן לידו וכל שכן דבר טמא דחזיא לאכלו בעינה, וכן כתיב בהגהות אשרי שם ומשמע דהוי כמאן דמאכילו בידים, אכל מתר לתן עוף טמא לשחק, דאף על גב דימות לא חזיא לאכילה כן כדאייתא בבבא בתרא דף כ. קטן שלא הגיע לחנוך ושתית המים הזק לו ואין שם יין ישראל, מתר לגדול לתן לו סתם יינם, ובתנאי שימזג בששה חלקים מים וישים המים תחלה ואחר כך היין, ראנ"ח חלק א קיב, ונראה לי דאם היין אינו חזק שיפסיד על ידי כך יצוהו לאינו יהודי לתן לו, מגן אברהם. כתב רבנו ירחם נתיב א חלק א דאין למחות באינם יהודים המאכלין אותם אסור, אכל אסור לומר לאינו יהודי להאכיל אותם, וכן נוהגים בפסח שמצוים לאינו יהודי לשא התינוק לביתו ולהשקותו חמץ, ואם התינוק חולה ואי אפשר לשאת אותו חוץ לבית יבקש מאינו יהודי שיתן להתינוק חמץ והאינו יהודי מביא חמץ ומעמידו בבית והוי לה חמצו של אינו יהודי, ואז אפלו הולך

שמונ א (א) נבלות. והוא הדין כ' כל שאר אסורים וכן חלול שבת

אם עושה לדעת עצמו, אכל אם עושה

בשביל גדול צריך למחות בידו וכדלעיל בסימן שלד סעיף כה, עין שם במשנה ברורה: **(ב) אָבִל אָביו וכו'.** דאפלו ^ב לחנך בניו ובנותיו במצות הטל עליו, כדכתיב חנך לנער על פי דרכו, וכל שכן להפרישם מאסור דמטל על האב. ^ג ויש מאחרונים שסוברין דמצות חנוך מטל גם על האם: **(ג) מאסור דאורייתא.** באמת ^א אפלו מאסורא דרבנן חיב להפריש כמו דצריך לחנכו במצות דרבנן, וכדלעיל בסימן קו סעיף א, אלא נפקא מנה, דבאסור דרבנן אם לא הפרישו האב אין בית דין מוחיין בידו, אכל באסור דאורייתא בית דין מוחיין ביד האב להפרישו. והגר"א פרש דלהכי נקט מאסור דאורייתא, דמאסור דרבנן פעמים שאין צריך להפרישו, ואף לתן לו לכתחלה מתר, דהינו בשצריך לכך, וכגון רחיצה וסיכה ביום הכפורים. ופשוט דאם שמע לבנו ובתו הקטנים שהם מדברים לשון הרע, מצוה לגער בהם ולהפרישם מזה, וכן ממחלקת ושקר וקללות, ובעונותינו הרבים כמה נכשלין בזה, שהם מניחין לבניהם לדבר לשון הרע וריכילות וקללל, ונעשה מרגל בזה כל כך עד שאפלו כשנתגדל ושומע שיש בזה אסור גדול קשה לו לפרש מהרגלו, שהרגל בזה שנים רבות והיה הדבר אצלו בחזקת התר. ^ה ודע, דשעור החנוך במצות עשה הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו, בכל דבר לפי ענינו, כגון היודע מענין שבת, חיב להרגילו לשמע קדוש והבדלה, היודע להתעטף כהלכה חיב בציצית, וכנ"ל בסימן יז, וכן כל כיוצא בו, בין במצות עשה של תורה בין בשל דברי סופרים, אכל החנוף בלא תעשה, בין של תורה

שמונ א. א. הינו, אפלו טמאת כהנים, כן הוא מסקנת האחרונים, ודלא כב"ח: **ב.** מסקנת אחרונים: **ג.** עין במחצית השקל: **ד.** ש"ז ומגן אברהם ושאר אחרונים: **ה.** כל הפוסקים: **ו.** אחרונים. ומאסור והתר לכאורה משמע דאם אינו בר הבנה אפלו ליספי לה ליכא אסורא, ותמוה מאד, דמוכח בהדיא בגמרא להפוך, וכבר הקשה עליו בספר חיי אדם. וכו המגו אברהם לא העתימו אלא להשמיענו דבאינו בר הבנה

^[1] הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

[א*] מדברי סופרים, וכן אסור (ו) להרגילו בחלול שבת ומועד ואפלו בדברים שהם משום שבות. הגה ויש אומרים דכל זה בקטן ולא הגיע לחנוף, אבל הגיע לחנוף (ז) צריכים להפרישו (תוספות פרק כל כתבי), (ח) ויש אומרים שלא שייך חנוף לבית דין אלא לאב בלבד (בית יוסף). וקטן שהכה את אביו או עבר שאר עברות בקטנותו, אף על פי שאין צריך תשובה כשיגדל, מפל מקום (ט) טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אף על פי שעבר קדם שנעשה בר ענישין (פסקי מהרא"י סימן סב) :

שדמ דין ההולף במדבר בשבת. ובו ב' סעיפים:

א שבת סט מימרא
ב שם
ממשעות הגמרא.

א. [א*] (א) ההולף במדבר ואינו יודע מתי היא שבת, מונה שבועה ימים (ב) מיום שנתן אל לבו שכחתו, ומקדש השביעי (ג) בקדוש והבדלה, (ד) ואם יש לו (ה) ממה להתפירנס (ו) אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו, [ב*] ואז יעשה מלאכה בכל יום, אפלו ביום שמקדש בו,

באר היטב

האינו יהודי לפעמים יכול לצוות לקטן לתן לו לשותות, אבל הוא לא יגע בו שמא יאכל או ישתה ממנו, אבל אם התינוק אינו חולה כל כך, ישאנו לחוץ ולא יכניס החמץ לבית כלל, ועין מה שכתבנו בסימן תן סעיף קטן יא, ועין מגן אברהם: ס. לתשובה. קטן שגנב או שהזיק ראוי לבית דין להכותו כדי שלא ירגיל בה, אבל אין צריך לשלם אם אין הגנבה בעין, ב"ח. ועין ט"ז ובספר חסידים סימן תרצב:

ההולף

באר הגולה

משנה ברורה

ואם התינוק צריך לכך, כגון שהוא קצת חולה, מתר לומר לעובדי גוללים להאכיל אותם אפלו בדבר שהוא אסור מן התורה, וכן נוהגים בפסח, שמצוים לעובד גוללים לשא התינוק אל ביתו ולהשקותו חמץ [וכן אם הוא צריך לשותות סתם יינם, שהמים הזק לו, יצוה להעובד גוללים לתן לו]. ואם התינוק חולה ואי אפשר לשאת אותו חוץ לבית, יבקש מעובד גוללים שיתן להתינוק חמץ, והעובד גוללים מביא החמץ ומעמידו בבית, דהרי לה חמצו של עובד גוללים בבית ישראל, דאינו עובר עליו בכל יראה, ואז אפלו הולף העובד גוללים לפעמים, יכול לצוות לקטן לתן לזה לשותות, אבל הוא לא יגע בו שמא יאכל ממנו, כמו שכתוב סימן תמ. אף בכל זה יזהר שלא יקדים לו דינר, דעל ידי זה יתנה קנוי לו החמץ [מגן אברהם ושא אחרונים]: (ו) להרגילו בחלול שבת וכו'. כגון "שיאמר לו הבא לי מפתח, ואפלו דרך כרמלית: (ז) צריכים להפרישו. סבירא להו, דכיון דהגיע לחנוף משל "על כל אדם להפרישו מאסורא כמו על אביו, והא דקיימא לן דאין מצוין להפרישו, בשלא הגיע לחנוף. ועין בחיי אדם שדעתו, דלענין אסורא דאורייתא יש להחמיר כדעה זו, ועל כן אם העובד גוללים רוצה להאכיל לקטן ישראל שהגיע לחנוף דבר שאסור מדאורייתא, משל גם על אחרים למחות בידו, אבל בדבר שאסורו מדרבנן אין משל ^{טו} רק על האב: (ח) ויש אומרים דלא שייך וכו'. לא דעה חדשה היא, אלא דעת המחבר לעיל: (ט) טוב לו. קטן שגנב או שהזיק, ^{טז} ראוי לבית דין להכותו שלא ירגיל בה וכן "חכלה וביוש וכל דברים שבין אדם לחברו בית דין מצוין להפרישו שלא יאירע תקלה על ידו, אבל אין צריך לשלם אם אין הגנבה בעין. וכל זה מדינא, אבל לפני משורת הדין, בין שחבל בו בגופו "או שהזיק לו במקומו, צריך לשלם לו [ט"ז וחי אדם, וכן משמע מהגר"א]:

שדמ א (א) ההולף במדבר. והוא הדין אם נשבה בין העובדי גוללים ונשפח יום שבת ממנו [ירושלמי], אף לפעמים בזה יכול לברר מחשבונוותם באיזה יום חל שבת שלנו: (ב) מיום שנתן וכו'. רוצה לומר, מיום שנפל בלבו הספק מתי היא שבת, ואותו היום גופא הוא יום ראשון למנין ששת ימי החל: (ג) בקדוש והבדלה. דהינו, שעושה קדוש על הפת והיין פדיו. ותקנו חכמים זה ^א לזכרון, שלא תשתכח תורת שבת ממנו. ואם אין לו, יקדש על ידי התפלה, דהא התפלה הוא מתפלל של שבת ביום זה, כמו שכתב הפרי מגדים, ויוצא בזה מדאורייתא אפלו אם היום הוא באמת שבת, כמבאר לעיל בסימן רעא במשנה ברורה, עין שם, וגם יבדיל בתפלה, שאומר אתה חוננתנו, ^ב ויוצא בזה על פי הדחק מצות הבדלה: (ד) ואם יש לו וכו'. היינו, אפלו אין לו ^ג כי אם לחם בעלמא, שוב אסור לעשות מלאכה אצל בני השיירא להשתפר בשביל תבשיל, דהלא אין כאן פקוח נפש: (ה) ממה להתפירנס. דהינו מפקסו שיש לו, או שיוכל למכר איזה חפץ, ^ה או שיוכל להשיג בהקפה מבני השיירא עד שיגיע למקום ישוב, או במתנה מאצלם: (ו) אסור לו. רוצה לומר, אפלו בכל ששת

שער הציון

שמוג א. ב"ח: ב. רש"י ור"ן, וכונו בזה לתרץ האיד התירו לו לברך ברכת קדוש והלא על כל פנים מיד ספקא לא נפקא, ועל זה פירש לזכרון וכו': ג. ברכות לג: ד. ט"ז: ה. פשוט, דכל טעמי דאית לה שלא יצטרך לחלל שבתות וכן לעבר שאר עברות מחייב לעשות:

יג. גמרא: יד. חיי אדם, וכן מוכח מרבנו ירמיה, עין שם: טו. כן הוא לשון תחיי אדם. ובאמת על האב משל להפרישו מאסורא אפלו במלתא דרבנן משהוא בר הבנה, וכמו שכתב בעצמו בכלל ג. עין שם, והאי דנקט משהגיע לחנוף, משום מלתא דרישא נקטה: טז. אחרונים: יז. פרי מגדים: יח. אפלו ההוא היה רמ בעניי גרמי בעלמא. כי משמע מהט"ז והגר"א:

דברי המה, דרבא נופא אמר דרבנן היא ועשאוהו כשל תורה ולא תיקנה אלא לנבי
מת שיש לו יורשים. דמתנת שכיב טרע כעין חידוש הוא דבסקצת בלא קנין לא
חשו לשמא חמרף דעתו עליו ולכלוהו נכסי חששו ואין צריך קנין ד). הלכך נבי נר
שאין לו אב מוריש לא תקנה דמילתא לא שכיחא היאם), ואע"י דרב מארי לירתו
בקרובה הוה והיה לו לרבא להחזיר משום רוח חכמים), שמא הוה דקדושין נבי
מלוח הוא דעביד ליה נייח נפשיה אבל במקדון לא אמרינן הכי, דהלוח מעות מן
הנר תניא התם ועלה אמרינן רוח חכמים . . .

ב. (בענין להאכיל בנים קטנים ביוחכ).

ועל המאכילים קטנים שלא הגיעו לחינוך נראה היתר גמור דאמרינן) מריחה אשה
ידה במים ונותנת סת לבנה קמן ועוד נזרז על שמאי להאכיל בשתי ידיו.
ואם יבאו לרחות בטאי דאמרינן רחיצה וסיכה וכו' בשיליה שמעתתא) דאינו מזכיר
אכילה ושתייה דאורייתא, דחית קנה היא, דמתניתין היא) דאכילה ושתייה שריא
להו דאי אפשר להו אבל בלא רחיצה אפשר ואפשר, ולדבריהם) נתנו דבריהם
לשיעורין דמותר להניק ואסור ליתן סת דמסוכן אצל חלב, אלא ודאי תרווייהו שרו
דלא תאכילום להחזיר גדולים על הקטנים לא שייך אלא בדברים שאסורים ואפשר
כמו שרצים דם ותרומה ביבמות), אבל אכילה ושתייה אי אפשר דאע"י דלא סבנה
היא חיישינן ולא נזרז ולא דמי לשרצים, וסיכה ורחיצה נמי אע"י דאפשר כיון
דרבותא דינוקא הוא לא נזרז, ועוד ראיה גרולה דאמרינן בשיליה בכל מערבין) נבי
זמן יום הכפורים ניתביה לינוקא לית הלכתא כרב אחא בר יעקב דלמא אתי למיסרך,
הא לאו הכי שרי, ואי דחית ליה ברלא קיבל), מאי מרכא איכא, והאי מלחא בכר
דעת דאית ליה מרכא כדאמרינן בשבת), נבי כשותא, ועוד תניא בתוספתא)
מנוקות מותרין בכולן, ולכתחילה ספינן להו מוכתא שמעתא, ובשיליה הך מתני' י)
תניא ר' עקיבא היה מבטל חית להאכיל לקטנים שמאי לא רצה וכו' ונזרז עליו
להאכיל בידו:

ג. (ענין מצורע מטמא משכב ומושב).

ואשר שמעת משמי דמצורע מטמא משכב ומושב למטא אוכלין ומשקין והקשית
מהאי דשיליה נדה) על האי סירושא דהוב והזבה והמצורע מטמאין באבן
מטמא, האי כריניה והאי כריניה ונכרי נמי מטמא באבן מטמא אבל לא במיתה).

ולא לדע מעמו, ונדפוס איתא ולולי וסס מיקן לחז"ס וסולמי נמקעו. ד) ז"כ דף קכ"ט, ע"כ.
ה) ועיין במס' ז"כ דף קע"ט ע"כ וע"כ ד"ס דקל מגמרי. ו) קידושין דף י"ז ע"כ וי"ס
ע"כ. ועי"ס במס' דף י"ט ע"כ ד"ס כלן סהורנו ונמס' ז"כ סס ד"ס ומגמרי:
ב. א) יומא דף ע"ז ע"כ. ב) יומא דף ע"ט ע"כ על כך דמט רבנן מיטקת מותרין ככולן
סוף פנעילת הסנדל דמקסי הס"ס עלי סאל נעילת הסנדל וכו' דמלכ וסיכס נמי עי"ס
כי עסס מניסאס האוסקין ראיס סאכילה וסתייס דלורייתא סין ככללן ככלל סהמיטקות מותרין
נהן. ג) דף ס"ג ע"כ המיטקות סין מענין סוחן זיס"כ. ד) מכלן נדלס סהאוסקיס לסאכיל
למיטק חרט סח המסנה לדנריסס סחמגי' סיירי נמיטק יונק על סרי סלו ססין מענין סוחו,
וע"י סחר ס"כ נמט דנריסס לסיעורין. ה) ינמות דף קי"ד ע"כ. ו) סרונין דף מ' ע"כ.
ז) ונמנעור יוס. ח) סנה דף קל"ט ע"כ. ועי"ס במס' ד"ס ולימן ל"ס. ט) תוספתא יומא
ס"ס. י) נחוספתא סס ועי"ס כי סדנריס נלמרו סס נלוסן ססר וסיעי נוסמס. ועיין גס
יומא דף ע"ז ע"כ עס סהנל סס נסס סחל דני עסס:
ג. א) נדס דף ס"ט ע"כ. ב) כלומר סהוליס סס נמחיתין רק סח סכרי סמח מן סכלל,
סנל נכרי סי סול ככלל סהאריס סס נמסנה וסך סריט עסנה סליט סלל סדננן.

ספירה

משבצות זהב

כלל מצות עשה דזוכרהו. ועיין תוספות סוכה ג' [ע"א ד"ה דאמר] וברכות י"א א' בתוספות ד"ה תני רב יחזקאל, יע"ש. ומה שמוכיר בתפלה אינו עולה מכל שכן. ועיין מ"א [סימן] רע"א אות א', ואי"ה שם יבואר. וא"כ לרבינו יונה הקידוש בשבת להוציא מי שאין בקי דבר תורה, אבל ביום טוב הקידוש דרבנן ואינו אלא במקום סעודה, שפיר קשה. ומה שהקשה הרא"ש ז"ל אם כן אמאי לא אמר דמקדשין בבית הכנסת להוציא שאין בקי, י"ל דאם כן למה על היין, יקדש בלא יין. ואין להאריך, ואי"ה בסימן רע"א יבואר עוד. עיין סימן תרי"ט [סעיף א'] וסימן תרכ"א [סעיף ג'], ועיין מה שכתבתי במ"א [כאן ס"ק ג] בזה: **מה שכתב הר"ב ונהגו לעמוד**. כולם, עיין אליה רבה [ס"ק] ב', בכל בו ל"ח [סוף סימן לה], ומהני לעייפות הרגלים. ובלבוש משמע רק המקדש, וצ"ע:

וסימן תרכ"ל יבואר עוד: **ב דאב"י**. עיין מ"א. דגית הכנסת אסור לאכול. ועיין מה שכתבתי בסימן קנ"א [משננו וכן אות א] מזה: **ג יתיר**. עיין מ"א. דתקנה לא זזה ממקומה, ומחזירין על יין קידוש גם בגית הכנסת, דלרבינו יונה [הוצא ברא"ש פסחים פ"י סימן ה] יש לומר רק קידוש להוציא שאין בקי, אבל לטעם זה מחזירין ג"כ אין בגית הכנסת. ואם אין יין בגית הכנסת אין מקדשין, ואריך עיון, דלרבינו יונה להוציא דין מורה, ולתקנה באורחין ילאו ידי קידוש ואוכלין פת אח"כ *:

ביאור הגר"א

פרק ג' התענית כ"ד א', ובפסחים תוספות ק"ו א' ד"ה וזכרהו, דאין יין קידוש מדין תורה או הטעמה אינה מדין תורה, ומוציאין מדין תורה:

מהצית השקף

וגם כשיגדיל ישתה מכוס קידוש. א"כ הוא הדין הכא באכילה קודם קידוש לקטן נחש דלמא אתי למסרך כשיגדיל, ובוה לא מהני על כרחך סברת היינו רבייתו לתינוק, דא"כ גם כוס של יום הכיפורים הוה לן להטעמינו לקטן, אלא על כרחך משום חשש דלמא אתי למסרך אפילו הוי רבייתה דתינוק אסור: **דבדבר שהוא לתקנתו** כו'. דוקא מה שהוא רבייתה, כמו כוס של יום הכיפורים, ניהו דהוי רבייתה דהא ענין מאכל ומשקה, מכל מקום אינו (אלא) ^[1] לתקנתו של תינוק, כי אם לתקנת הגדול שלא יברך ברכה שלא כהוגן, כהאי גוונא גזרינן דלמא אתי למסרך. אבל מה שהוא לתקנתו של תינוק, כגון להאכילו קודם קידוש כן להאכילו ביום הכיפורים (ועיין מה שכתב הט"ו סימן תרי"ט ס"ק ג), דעיקר הכוונה משום התינוק, בזה לא גזרו: **והא דמטעימין כו' ולא גזרינן כו'.** ר"ל, דניהו דכתב לעיל משום דהוי רבייתה דתינוק אע"ג דהוי לערכנו שלא יהיה ברכה לבטלה מכל מקום לא חיישנין דהוי כמאכילו נבלות בידים, אבל משום גזרת דלמא אתי למסרך לא מהני מה דהוי רבייתה כי אם (היכי) [היכא] דהוי לצורך התינוק, וא"כ משום דלמא אתי למסרך יהיה אסור להטעמינו ביום קידוש: היינו **משום דלאו כו'.** וכל (היכי) [היכא] דלא הוי דבר קבוע לא גזרינן. וכהאי גוונא כתבו התוספות בשבת דף קל"ט ע"א ד"ה וליתן כו', ע"ש. ומכל מקום צריך ביאור במה שכתב מ"א לעיל דמהאי טעמא לא הוי במה שאנו מטעימים קידוש לקטן כמאכילו נבלות כיון דהוי רבייתה אף על גב דהכוונה היא לצרכנו, ואיתיי ראיא דהא אפילו ביום הכיפורים מצוה להאכילו, ומאי ראיא היי זז, דשאני יום הכיפורים שהוא לתקנתו של תינוק, דעדיפא כנוצר לעיל. וצריך לומר דמסברא סבירא ליה למ"א, ניהו לענין חשש דלמא אתי למסרך יש לחלק בין מה שהוא רבייתה דתינוק אבל הוא לצרכנו, ובין מה שהוא לתקנתו של תינוק, כדמוכח כנוצר לעיל, דהא להאכילו ביום הכיפורים מותר דלא חיישנין דלמא אתי למסרך, ולומר שהחיינו על הכוס ולהטעמינו לתינוק אסור משום דלמא אתי למסרך, אבל לענין דהוי כמאכילו נבלות לא סבירא ליה מסברא לחלק ביניהם: **כתב בהגהות מנהגים כו'.** גותנין **אגודו כו'.** לאו דוקא, אלא עדיף טפי שהמקדש בעצמו ישתה, וכן כתב בספר אליה רבה [ס"ק ג]: **ישתה כשיעור וכמו שכתבו סימן רע"ג סעיף ה'.** בשם הגאונים, דאם שותה רביעית מיקרי קידוש במקום סעודה, ולדעת רמ"א ומ"א שם [ס"ק יב] ^[1] סגי בחד רביעית, ולדעת ב"ח [עמוד קמט ד"ה כתבו] וט"ו ^[2] [ס"ק ד] שם, בעינן רביעית מלבד רוב רביעית שצריך לשתות מכוס קידוש: **ונראה** **ל' שהמקדש יהיה בידתו כו'.** ר"ל, כיון שרמ"א כתב שם סימן רע"ג דלדעת הגאונים היה מותר למוהל ולסנדק לשתות בשבת בשחרית מכוס של מילה אם ישתו כשיעור, אבל נהגו ליתן לתינוק, עכ"ל, הרי דאין המנהג לסמוך על דעת הגאונים. וגם הרב ב"י שם בספרו הארוך [נשם ד"ה כתבו] נסתפק, דאפשר שהתוספות [פסחים קא, א ד"ה עימון] חולקים על הגאונים. ואע"פ דהעיקר כדברי הגאונים, מכל מקום צריכין לעיין בדברי הגאונים, ונראה ל' שהמקדש יהיה בידתו כו'. **דלא יש אומרים שיוצא כו'.** דהתוספות [נשם] דף (ק"א) [ק] ע"ב [ד"ה ידי קידוש] כתבו[נ] שבירושלמי [מוכח] אם מקדש במקום אחד ודעתו לאכול במקום אחר, זה מקרי מקדש במקום סעודה. וכתבו התוספות, אע"ג דבתלמוד דידן מוכח דלא מהני תנאי, צריך לומר דהירושלמי מיירי מחדר לחדר, שמקדש בחדר אחד על מנת לאכול בחדר אחר, אבל שני [ה]חדרים בבית אחד. אבל הש"ס מיירי מבית לבית, כהאי גוונא לא מהני תנאי. אבל הרי"ן דלשון הירושלמי משמע דאפילו מבית לבית מהני תנאי, וא"כ על כרחך הירושלמי חולק על תלמוד דידן, וקיימא לן כתלמודא דידן, ע"ש. על כל פנים לדעת הרי"ן הירושלמי סבירא ליה דאפילו מבית לבית מהני תנאי, אע"ג דלא קיימא לן כוותיה כנוצר לעיל, מכל מקום יש לעשותו סינף למה ששתה רביעית: **ואפילו הכי יבוא כו'.** דלא יתמא כיון שכבר יצא והוא פטור מעתה א"כ אינו יכול להוציא בני ביתו, ולזה כתב דזה אינו, דבקדש כהאי גוונא יכול להוציא, כדלקמן סימן רע"ג: **(פ"ק ב) דאב"י כו'.** **כמו שכתבו סימן קנ"א.** וט"ו שם [ס"ק א] כתב בשם רמב"ן [מגילה כו, ב ד"ה והא דאמרין לקמן

פרי מגדים

אשל אברהם

רס"ט א מטעימו. עיין מ"א. לפי דברי הרי"ן נשם הרשב"א כריך ליתן לקטן שהגיע לחינוך, כבר ה' ו', כל אחד לפי ענינו, דאם לא כן הוה ברכת פרי הגפן לנעלה. והוא הדין דלחן ליתן לשוטט ותרש, ללאו בני חינוך ניהו. והנצי"ב תשובות הרשב"א. ובט"ו [סימן] תרי"ט אות ג' מירן מוזנן דיוס הכיפורים. ועיין בתוספת שבת כאן [ס"ק א] לפני דברי הרשב"א נסמין שצ"ג דומן דיוס הכיפורים קביעותא מקרי, דלא שייך אורחין, מה שאין כן בקידוש שבת לפעמים אורחין. הן אחת עתה קביעותא מקרי, דלחן לנו אורחים בגית הכנסת כלל. ומכל מקום בסימן תרכ"א שם [סעיף ג בנהג] ביום הכיפורים נותנין לתינוק הנימול, לא לתינוק גדול, דלמי לתסרך, אע"ג דלחן קביעות, כמו שכתב הרשב"א בסימן שצ"ג דקשה משנת קל"ט [ע"א] כשומא לתינוק ישראל אתי למסרך אע"ג דלאו קביעותא. אלא בסימן מקנ"ט אות ט' במ"א, הר"ב ^[א] סמך אתשובת הרשב"א בנאסור דרננן, לא בנאסור תורה (אע"ג כשומא ג"כ דרננן בחוזה לארץ) כו'. ואי"ה בסימן תרי"ט.

פרק ג' התענית כ"ד א', ובפסחים תוספות ק"ו א' ד"ה וזכרהו, דאין יין קידוש מדין תורה או הטעמה אינה מדין תורה, ומוציאין מדין תורה:

רס"ט (מנ"א ס"ק א) וי"פ מה שכתב הרב ב"י בסימן שצ"ג בשם הרשב"א והרי"ן דבכ"ל מידי דהוה רבייתא דתינוק, נראה שבא ליישב דקושיית הב"י הא דמטעים לקטן, לפי שיטת הרשב"א והרי"ן כו'. ור"ל, דבאמת כו' תרי גונוי איסורא איכא, חדא, שיש לתנן לקטן אף באיסורי דרבנן שלא להאכילו, ועוד, משום אתי למסרך. וסבירא להו להרשב"א והרי"ן דבמידו דאכילה ושתייה לא שייך ביה חינוך לקטן כלל, ולא גזרו חכמים לחנכו אפילו ביום הכיפורים כו'. ומה שכתב המג"א ויש חילוק בין אכילה ואיסור כו'. ר"ל, דאפשר דגם הרמב"ם [מאכלות אסורות יז, כז] בסימן שצ"ג [בב"י סוף הסימן] דוקא באכילה אסור ממש מיירי, אבל באכילה (איסור) [היתר] בזמן איסור מורה דלא גזרו חינוך זה בתינוק אפילו בדאורייתא, כגון יום הכיפורים. וכן שכן כאן, שהוא איסור דרבנן. וההיא דעירובין [מ, ב] ביום הכיפורים בלא כוס, משום דאתי למסרך אתנין עלה, וכאן לא חיישינן לזה, דכיון דאין כאן מלתא דקביעותא, וכמו שכתב בסוף דבריו דוימנין **דאיכא אורחין ולא ספי** **הוה לתינוקות, כצ"ל:**

(שם ס"ק א) וי"פ ובכ"ל זה ודאי **אני** מדומה גם שמהירין כו'. כן הוא בלשון הרשב"א, והוא מגומגם. ולעז"ז צ"ל, אני מדומה ג"כ שמהירין אחר יין, שכבר נתקנה תקנה לקדש, ואז מותר באמת, שתקנה קבועה היא כו'. ור"ל, כמו שכתב שם קודם לזה דיש לומר דכיון דומנין דאיכא אורחין, תקנו לקדש כיון איכא ובין ליכא, דומיא דברכה מעין שבע שהיא תקנה קבוע בכל מקום כו'.

תרטז הקטנים מתי יתחילו להתענות. ובו ב' סעיפים:

א. *התינוקות (א) מתרים בכל אלו, (ב) חוץ מנעילת הסנדל, שאין חוששין כל כך אם לא ינעלו. הגה ומת' (ג) לומר לעובד פוכבים⁶ לרחצן ולסוכן, אבל להאכילם אפלו בידים שרי (טור): **ב.** יקטן (ד) (הברי'א) בן תשע שנים שלמות וכן עשר שנים שלמות (ה) מחנכין אותו לשעות. גביצד, היה רגיל לאכל בשתי שעות ביום מאכילין אותו בשלש, היה רגיל לאכל בשלש מאכילין אותו בארבע, לפי כח הבן מוסיפין לענות אותו בשעות (ו) (והוא הדין לקטנה הברי'א) (טור). (ז) בן אחת עשרה בין זכר בין נקבה, מתענין ומשלימין מדברי סופרים כדי לחנכן במצות: הגה (ח) ויש אומרים⁷ שאינן צריכים להשלים מדרבנן כלל (ר"ן גאור זרוע והגהות מימוני בשם ה"ג ורוקח ורא"ם), (ט) ויש לסמוך עליהו^[א*] בנער שהוא כחוש ואינו חזק להתענות (תרומת הדשן סימן קנה^[ב*]) וכל מקום שמחנכין אותו באכילה, כן (י) מחנכין אותו ברחיצה וסיכה (טור). **יב** בת שתיים עשרה ויום אחד וכן שלש עשרה ויום אחד שהביאו שתי שערות, הרי הם כגדולים לכל מצות ומשלימים מן התורה, אבל אם לא הביאו שתי שערות עדן קטנים הם ואינן משלימין (יא) אלא מדברי סופרים: הגה (יב) ואפלו הוא רך וכחוש צריך להשלים (יג) דחשיבן שמה נשרו השערות (תרומת הדשן סימן קנה). יקטן שהוא

באר היטב

6. לרחצן. ובזמן הזה אין נוהגין לרחצן ולסוכן כלל, לבוש עין סימן שלא סעיף ט: **7.** שאינן צריכים. אבל חנוף שעות צריך, ט"ז. ואין מדקדקין בזמן הזה להתענות תינוק בשנת שתיים עשרה משום דהכל לומדים והרי כחולים, ועוד דסתמא חשיבי כחולים. ב"ח:

משנה ברורה

באר הגולה

תרטז ב [א*] בנער שהוא כחוש וכו'. עין משנה ברורה מה שכתבנו, אלא אם כן ידוע שהוא בריא וכו'. ובתשובת מנחם עזריה סימן קיא מצדד להורות לעקר כדעת היש אומרים, משום דכמה גדולי ראשונים סוברים כן:

[ב*] וכל מקום שמחנכין אותו וכו'. עין בבאור הגר"א שהביא שהר"ן חולק על זה, אבל אנכי מצאתי בדברי הטור גם בעטור ובשבלי הלקט ובבאורי, ובדואי הלכתא כותיהו:

תרטז א (א) מתרים בכל אלו. ברחיצה וסיכה ואכילה ושתייה, שלא גזרו על הקטנים. ומת' לגדול להאכילו ולהשקותו ולסוכו ולרחצו, *ודוקא רחיצה בצונן, אבל לא ירחצנו בחמין כל גופו אפלו הוחמו מבעוד יום, שהרחיצה בחמין אינה אסורה משום מצות ענוי בלבד, שהרי גם בכל שבתות השנה אסור לרחצן בחמין: (ב) חוץ מנעילת הסנדל שאין חוששין כל כך וכו'. רוצה לומר, שאין זה ענוי לקטן אם לא ינעל, ולאפוקי אכילה ושתייה ורחיצה וסיכה,

כשהם מועילים לגדול התינוק, שכן היה המנהג בזמננו. ואם הקטן נועל מעצמו אם צריך למחות בידו, נתבאר בסימן שמג: (ג) לומר לעבדו *לרחצן וכו'. רוצה לומר, אפלו בחמין שהוחמו⁸ בו ביום, דסתם תינוק הוא כחולה אצל חמין, אבל אסור לומר לעבדו שישחם אותו, וכתבו האחרונים, דעכשו שאין נוהגין לרחצן ולסוך את הקטן בכל יום ואין מניעת הרחיצה והסיכה נחשבת לו לענוי כלל, אין לרחצו ולסוכו ביום הכפורים *אפלו על ידי עכו"ם: **ב** (ד) הבריא בן תשע שנים שלמות. הינו, שנשלם התשע שנים קדם יום הכפורים, ומה שכתב וכן עשר וכו' פרוש, בכחוש מבין עשר ומעלה: (ה) מחנכין. הינו, שאין מניחין לו לאכל כפי הגלגל בחל, וכדמסיים. ומצות חנוף לא שיהא אלא באב ולא באחר, ולכמה פוסקים גם באם ליכא חיובא דחנוף, (אם לא למצה בעלמא), מיהו, יש פוסקים שכתבו דאיכא חיוב חנוף גם באם. וכתב המגן אברהם, ולספות לו אכל בידים אסור לכלי עלמא אף לאחרני, כמו שאר דבר אסור שאסור להאכילו לכלי עלמא: (ו) והוא הדין לקטנה הברי'א. רוצה לומר, דאף דלענין חיובא דאורייתא בבת הוא שנה אחת מקדם, כדלקמה אפלו הכי לענין חנוף שעות וכן לענין השלמה לא רצו חכמים להחמיר שיהיה באשה גם כן שנה יותר מבאיש, אלא השוו מדותיהם ואמרו דלברי'א חנוף שעות הוא מתשע שנים ומעלה ולכחושא מעשרה שנים ומעלה: (ז) בן אחת עשרה בין זכר בין נקבה וכו'. והכא לא זכר התנאי שיהיו בריאים, דלענין השלמה אין לחלק בזה, אם לא שהנער הוא חולה וכול לבא לידי ספק: (ח) ויש אומרים שאין צריכין להשלים וכו'. אבל חנוף לשעות צריך בין בנער כחוש ובין בנער בריא, *וכפי השעור שזכר בריש הסעיף: (ט) ויש לסמוך עליהו בנער שהוא כחוש וכו'. אבל בנער בריא אין לסמוך להקל. ומה שאין מדקדקין בזמן הזה להתענות שום תינוק בשנת שתיים עשרה משום דבזמן הזה ירדה חלשה לעולם ומן הסתם כל קטן אינו נחשב כבריא לזה, *אלא אם כן ידוע שהוא בריא וחזק לסבל. ומדברי האליה רבה משמע דאפלו בשנת שלש עשרה אין נוהגין להתענות כל זמן שלא השלים שנת שלש עשרה: (י) מחנכין אותו ברחיצה וסיכה. הינו, שלא לרחצן ולסוך כלל, דלא שיהא בזה חנוף לשעות [משה אפרים]: (יא) אלא מדברי סופרים. והא דלא חשיבן שהביא שתי שערות בזמן נשרו פיהן שבא לכלל שנים, ויש בזה חששא דאורייתא, *תמצו הפוסקים, דמירי שנשלם שלש עשרה שנים שלו ביום הכפורים גופא ובדקו אותו בלו יומא ולא הביא סימנים: (יב) ואפלו הוא רך וכחוש. רוצה לומר, דאף שהקל הרמ"א לעיל בנער שהוא כחוש, הינו, לענין השלמה שאינו אלא תקנתא דרבנן, מה שאין כן הכא *דאיכא חששא דאורייתא דשמה הביא שתי שערות ונשרו. ולא קאי אדברי המחבר, אלא מלתא באנפי נפשה היא, דהוא מירי שנשלם שלש עשרה שנה קדם יום הכפורים, או אפלו ביום הכפורים אלא שלא בדקוהו כלי יומא, וחשיבן שמה נשרו קדם הבדיקה: (יג) דחשיבן שמה נשרו. ודוקא ביום הכפורים דהוא ספקא

שער היינו

שאינו בזה אסור כלל לקטן, ואדרבה הלא מחיב להאכילו לאחר שלש שעות על כל פנים, ומוקח דאין שיהא על אכילתו שם אסור, רק הוא מצוה על אביו לחנכו במצות, ובמקום שאין מצות חנוף כגון באחרים, אפשר דגם בספי לה ליכא אסורא. וכן מצאתי כעין סברא זו ברבנו מנוח לחלק בין חנוף דהשלמה שהוא עצם האסור לחנוף דשעות שאינו כי אם מצוה בעלמא על האב, עין שם באנך: י. דאף דלפי הדעה שניה נקטת להלכה כדעת רבי יוחנן וסתתה הדין גם לענין חנוף, לא באר זה הרב לפי שלא פסק כדעה זו רק לענין השלמה ונגר"א ושאר אחרונים. ועין ט"ז: יא. עין בבאור הלכה (אות א): יב. עין בית יוסף: יג. הגר"א ושאר אחרונים:

תרטז א א. מגן אברהם ומאמר מרדכי, ונראה מהגר"א שהסכים גם כן לזה: **ב.** גמרא: **ג.** הגהות מימוני בשם רבנו יוחנא, וכן הוא בטור: **ד.** מגן אברהם בשם הלבוש ושאר אחרונים: **ה.** לבוש: **ו.** פוסקים: **ז.** עין מגן אברהם בשם תוספות, ועין בחקרי לב סימן ע שהביא עוד כמה פוסקים שסוברים כן: **ח.** עין חקרי לב שהביא בשם הרשב"א ומאירי דיומא, ועין עוד שם שהאריך להביא סמוכין גם לשיטה זו: **ט.** והעתיקו האליה רבה ושאר אחרונים. ועין בחקרי לב בסימן קח שפלפל בענין זה. ולעניות דעתי אין דברי המגן אברהם מברחין, דלא שיהא לומר כן אלא באסור גמור בין דאורייתא ובין דרבנן, כגון כן אחת עשרה ושתיים עשרה מדרבנן על כל פנים צריך להתענות ולהשלים, ולא כן הכא

הַלְבוֹת סִפְּה סִימָן תַּרְמוּ בְּאֵר הַגּוֹלָה ק.ז.

ב. יִקְטֵן שְׂאִינוּ צְרִיף לְאָמוּ, שְׁהוּא (ו) כִּבֵּן ^(א*) חֲמֵשׁ כִּבֵּן שֵׁשׁ, חֵיב בְּסִפְּה מִדְּבָרִי סוּפְרִים כְּדִי (ה) לְחַנְכוּ בְּמִצּוֹת: ג. (ו) ^(ב) חוֹלִים (ז) וּמִשְׁמִשְׁיָהֶן פְּטוּרִים מִן הַסִּפְּה. וְלֹא יְחוּלָה שֵׁשׁ בּוֹ סִפְּנָה, (ח) אֶלָּא אֶפְלוּ חֵשׁ (ט) בְּרֹאשׁוֹ (א) חֵשׁ בְּעֵינָיו. יוֹשֵׁשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאִין הַמִּשְׁמִשִּׁים פְּטוּרִים אֶלָּא (י) בְּשַׁעַה שֶׁהַחוּלָה (יא) צְרִיף לָהֶם. (יב) וּמִי שֶׁמִּקְיָז דָּם חֵיב בְּסִפְּה (אור זרוע והגהות אשרי פרק הישן): ד. (יג) מִצְטַעַר פְּטוּר מִן הַסִּפְּה, (יד) הוּא וְלֹא מִשְׁמִשְׁיוֹ (טו) (אֲבָל בְּלִילָה רִאשׁוֹנָה אֶפְלוּ מִצְטַעַר חֵיב לְאָכַל שֵׁם כְּזוֹת) (כל בו). אִיזְהוּ מִצְטַעַר, (טז) זֶה שְׂאִינוּ יָכוֹל לִישֹׁן בְּסִפְּה ^(א*) מִפְּנֵי הָרוּחַ אוֹ מִפְּנֵי הַזְּבוּבִים וְהַפְּרַעוּשִׁים וְכִיּוּצֵא בָּהֶם (יז) 'אוֹ מִפְּנֵי הָרִיחַ. יְהוֹדִיקָא

שַׁעֲרֵי תִשׁוּבָה

(א) חֲמֵשׁ כו'. וְאִם אֵין לוֹ אֶב, אָמוּ חֵיבַת לְחַנְכוּ, וְאִם גַּם אֵין לוֹ מִחֲכִים הַבֵּית דִּין לְחַנְכוּ, וְכֵן בְּכָל מִצּוֹת עֲשֶׂה, כֵּן כְּתִבַּת הָאִלִּיָּה רַבָּה שֶׁכֵּן מִשְׁמַע מִתְרוּמַת הַדִּשָּׁן סִימָן צט, אֲבָל לְהַפְרִישׁוֹ מִלֹּא תַעֲשֶׂה אֵין חֲכִים, עֵינִי סִימָן שִׁמְג: (ב) חוֹלִים וּמִשְׁמִשְׁיָהֶם. וְכָתִבַּת בְּשָׁבוֹת יַעֲקֹב חֶלֶק ג' סִימָן מז, מִי שֶׁנִּשְׁכַּר לְקַלָּה לִהְיוֹת מִשְׁמֵשׁ לְחוֹלִים וּמִשְׁמִשְׁיָהֶם פְּטוּרִים, אִם מִחֵיב מִכָּל מְקוֹם לְאָכַל בְּכָל סְעוּדָה וְסְעוּדָה כְּזוֹת בְּסִפְּה וּלְכַרֵּךְ בְּרַכַּת סִפְּה שְׁהֵרִי הוֹלֵךְ לִפְעֻמִּים לְצַדִּיקוֹ, וְהַשִּׁיב שְׁהוּא פְטוּר כִּיֵּן שֶׁמִּשְׁכַּר לְשִׁמְשׁ לְחוּלָה כָּל צָרְכוֹ וְלִהְשִׁיחַ עָלָיו לַעֲשׂוֹת פְּעֻלָּתוֹ שְׁלֵמָה, וְאִם יֵלֶךְ לִסְכָּה הֵרִי לֵה מִצְטַעַר בְּצַעַר הַחוּלָה שֶׁדַּעַתוֹ עָלָיו תָּמִיד וְלִכְּן פְטוּר, אֶף בְּלִילָה הָרִאשׁוֹנָה דְּגַם הַמִּצְטַעַר חֵיב לְאָכַל כְּזוֹת גַּם הוּא חֵיב כו', עֵינִי שֵׁם. וְנִרְאֶה שֶׁהַכֵּל

בְּשַׁעַת הַדִּחָק יֵשׁ לְסִמָּן עַל הַרְשָׁבָ"א וְכו', כִּנְסַת הַגְּדוּלָּה מִשֵּׁם מִהֲרָ"שׁ יוֹנָה, עֵינִי שֵׁם, וְהַמְּגַן אֲבָרָהָם בְּסִימָן תַּרְלַט תָּמָה עָלָיו דְּהָא אֵינוּ מִחֵיב לִילָךְ בְּסִכַּת חֲבָרוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתִב פֶּאֶן בְּהַגְ"ה שֶׁאִם כְּבוֹ לוֹ נִרוֹת בְּלִיל סְכוּת שֶׁחֵל בְּשָׁבֹת שְׂאִינוּ מִחֵיב לִילָךְ בְּסִכַּת חֲבָרוֹ לְאָכַל לְאוֹר הַנֵּר כִּיֵּן שֵׁשׁ טָרַח, וְאִם כֵּן הָכִי נִמֵּי שֵׁשׁ טָרַח אֵינוּ מִחֵיב לְעַבֵּר בְּנֶגְדוֹ, עֵינִי שֵׁם. וְנִרְאֶה שְׂאִין רִאֲשִׁי מִהֶתֶם דְּכָבֵר אֶכֶל בְּסִפְּה וְצָא יְדֵי חוֹכְתוֹ בְּכְזוֹת פֶּת מַה שֶּׁחֵיב לְאָכַל בְּסִפְּה, וְאִם תִּמְצָא לומר שֶׁעֲדִין לֹא אֶכֶל, יֵאָכֵל לְמַחֵר, וּמִשּׁוֹם הָכִי אִמְרִינָן דָּאִם יֵשׁ לוֹ טָרַח גְּדוֹל לִילָךְ לְסִכַּת חֲבָרוֹ שְׂאִינוּ מִחֵיב, אֲבָל כָּאֵן שְׂאִין לוֹ סִפְּה כָּלָל, אִם עֲבַר בְּדִיעֵבֵר יֵשׁ לְסִמָּן עַל הַרְשָׁבָ"א, יְד אֲהָרִי, עֵינִי שֵׁם: ד. הָרִיחַ. וְכָלָן פְטוּר אֶף מִמְּאִכִּילָה, בֵּית יוֹסֵף.

בְּאוֹר הַלֶּכֶה

תַּרְמוּ ד ^(א*) מִפְּנֵי הָרוּחַ. וְהוּא הַדִּין מִפְּנֵי הַצָּנָה בְּמִקּוֹמוֹת הַקָּרִים וְכַדְלָעִיל בְּסִימָן תַּרְלַט סְעִיף ב בְּהַגְ"ה. וְעֵינִי בְּלִבּוֹש דֹּאפְלוּ יֵשׁ לוֹ פְרִים וְכִסְתוֹת לְהַנְצִל מִן הַצָּנָה גַּם כֵּן יֵשׁ לְהַקֵּל, דָּאֵין כָּל אָדָם יָכוֹל לְטָרַח בְּכָל לִילָה לְהִבְיָאֵם שֵׁם וּלְמַחֵר לְפָנוּתָם וְאִם לֹא דִישׁ לוֹ מְקוֹם בְּסִפְּה לְהִנָּחֵם שֵׁם לְכָל יָמֵי הַחַג, וְכֵן מוֹכַח בְּמִגֵּן אֲבָרָהָם שֵׁם בְּסִימָן קטן ז, דְּבִאפִּן זֶה לֹא נוֹכַל לְפָטְרוֹ מִחֲמַת הַטַּעַם דְּצָנָה, עֵינִי שֵׁם. וְדַע, דְּהַסְכַּמַּת רַב הַפּוֹסְקִים דְּמִצְטַעַר פְטוּר אֶף מִמְּאִכִּילָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתִב הַמְּגַן אֲבָרָהָם בְּשֵׁם הַבֵּית יוֹסֵף, וְעַל כֵּן נִרְאֶה דִישׁ לִזְהַר בְּזִמְן הַקָּר שֶׁיִּהְיָ לְבוֹשׁ בְּגָדִים חֲמִים כְּשֹׁפְעוֹד בְּסִפְּה, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיָ מִצְטַעַר מִחֲמַת הַקָּר וְיִהְיָ חֲשֵׁשׁ בְּרַכָּה לְבִטְלָה:

תְּדוּרָה, וְאִם הֵיָה לוֹ זֶה תַּחֲלִי כָּל הַשָּׁנָה לֹא הֵיָה יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ דּוֹקָא, אֶלָּא הֵיָה הוֹלֵךְ לְמְקוֹם שֶׁנִּקָּל לוֹ לְחַלּוֹ: (ז) וּמִשְׁמִשְׁיָהֶן פְּטוּרִין וְכו'. לְפִי שֶׁהֵן עוֹסְקִין בְּמִצְוָה, וְכָל הַעוֹסֵק בְּמִצְוָה פְטוּר מִן הַמִּצְוָה: (ח) אֶלָּא אֶפְלוּ חֵשׁ וְכו'. קָצַר בְּלִשׁוֹנוֹ, וּבִגְמָרָא אֵיתָא אֶפְלוּ חוּלָה שְׂאִין בּוֹ סִפְּנָה וְאֶפְלוּ חֵשׁ בְּרֹאשׁוֹ וְכו': (ט) בְּרֹאשׁוֹ אוֹ חֵשׁ בְּעֵינָיו. רוּצָה לומר, וְיִשְׁכַּחַת הַסִּפְּה "קָשָׁה לוֹ: (י) בְּשַׁעַה שֶׁהַחוּלָה וְכו'. וְאִם יֵשׁ "שְׁנֵי מִשְׁמִשִּׁים וְאֵין צְרִיף לְשִׁנְיָהֶם בְּכַת אַחַת, צְרִיף לְאָכַל אַחַד בְּסִפְּה בְּעַת שֶׁמוֹשׁוֹ שֶׁל הַשָּׁנָה: (יא) צְרִיף לָהֶם. וְאִם הוּא חוּלָה שֵׁשׁ בּוֹ סִפְּנָה, "נִרְאֶה דִישׁ לְהַקֵּל גַּם בְּשַׁעַה שְׂאִינוּ צְרִיף לוֹ: (יב) וּמִי שֶׁמִּקְיָז דָּם. הֵינּוּ, "בְּמִקְיָז דָּם רַק כְּדִי לְשִׁמּוֹר הַבְּרִיאוֹת וְאֵינוּ מְרַגֵּשׁ שׁוֹם חוּלִי בְּעַצְמוֹ, שְׂאֵז אֵינוּ מִצְטַעַר כָּלָל, וְאֲדַרְבָּה הוּא שֶׁמֶח וּמְרַבָּה הַאֲכִילָה וּשְׁתִּיתָה, "אֲבָל אֵי מְרַגֵּשׁ בְּחַלִּי וּמִהֲיֵי טַעְמָא מְקִיז, פְטוּר. "וְהַשְׁוֹתָה מִשְׁקָה לְשִׁלְשֵׁל, אִם מִתִּירָא שִׁיזִיק לוֹ הַצָּנָה פְטוּר: ד (יג) מִצְטַעַר פְטוּר וְכו'. דְּכַעֲיִן תְּדוּרוֹ "בְּעֵינֵי, וְאֶף בְּכָל הַשָּׁנָה אֵין אָדָם דָּר בְּמְקוֹם שֶׁהוּא מִצְטַעַר: (יד) הוּא וְלֹא מִשְׁמִשְׁיוֹ. דְּהֵינּוּ, שְׂאֵם הֵם רוּצִים לְאָכַל אוֹ לִישֹׁן חֲכִים לְכַנֵּס לְתוֹךְ הַסִּפְּה. וְלִכְאוּרָה נִרְאֶה דָּאִם הוּא שְׁכִיר אֶצְלוֹ לְשִׁמְשׁוֹ וְגַם בְּכָל הַשָּׁנָה אֵינוּ אוֹכֵל וְיִשֹּׁן בְּבֵיתוֹ כִּי אִם אֶצְלוֹ, רִשְׁאֵי גַם הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְהוּא דְמִיָּא דְשׁוֹמְרֵי גִנוֹת וּפְרֻדְסִים הַמְּבֹאֵר לְקַמָּן בְּסִימָן זֶה: (טו) אֲבָל בְּלִילָה רִאשׁוֹנָה וְכו'. אֶזֶל "לְשִׁיטָתוֹ בְּסִימָן תַּרְלַט סְעִיף ה בְּהַגְ"ה דְּסִתָּם שֵׁם לְהַחֲמִיר בִּיְרֻדוֹ גִּשְׁמִים לְעֵנִין לִילָה רִאשׁוֹנָה, וְהוּא הַדִּין כָּאֵן, אֲבָל לְדַעַת שְׂאִרֵי פּוֹסְקִים דְּפִטְרֵי שֵׁם, הוּא הַדִּין כָּאֵן, וְעַל כֵּן יֵשׁ לְהַתְנַהֵג לְמַעֲשֶׂה בְּמִצְטַעַר כְּמוֹ לְעֵנִין יְרֻדוֹ גִּשְׁמִים, וְכְמוֹ שֶׁכָּתִבְנוּ שֵׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סְעִיף קטן לה, עֵינִי שֵׁם: (טז) זֶה שְׂאִינוּ יָכוֹל לִישֹׁן וְכו'. וְהוּא הַדִּין דְּמִצְטַעַר פְטוּר בְּכָלָן אֶף מִמְּאִכִּילָה [אֲחֵרוֹנִים] וְרוּצָה לומר דָּאִם הָרוּחַ וְרִיחַ וְכִהֲיֵי גִּנוֹא מְצַעְרִים לֵה בְּאֲכִילָה, פְטוּר אֶף מִמְּאִכִּילָה, "אֲבָל אִם הַצָּנָה רַק בְּשָׁנָה חֵיב בְּאֲכִילָה: (יז) אוֹ מִפְּנֵי הָרִיחַ. עֵינִי לְעִיל סִימָן תַּרְכַּט סְעִיף יד וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שֵׁם, וּלְעִיל בְּסִימָן עַט סְעִיף קטן כג בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה:

שַׁעֲרֵי הַצִּיּוֹן

ג. וְהֵינּוּ, דָּאִם הַקָּטָן הוּא חֲרִיף, שְׁעוּרוֹ מִכֵּן חֲמֵשׁ וּמַעֲלָה, וְאִם אֵינוּ חֲרִיף, מִכֵּן שֵׁשׁ וּמַעֲלָה, וְלִדְעָה זֶה אֵין נִפְקָא מִנָּה בֵּין אֵיתָה לְאֲבוּהָ בְּמִתָּא לְלִיתָה בְּמִתָּא. וּבִבְאִיר הַגִּי' כָּתִב דְּטַעוֹת סוֹפֵר הוּא בְּשִׁלְחָן עִירוֹן מַה שֶּׁכָּתִב כֵּן חֲמֵשׁ: ד. ב"ח וְאֵלִיָּה רַבָּה וּבִכּוּרֵי יַעֲקֹב וּבֵית מֵאִיר, וְכֵן מִשְׁמַע מִסְתִּימַת דְּרָךְ הַחֲמִים: ה. וּבְלִיתָה לְאֲבִיו בְּמִתָּא כָּל הַשָּׁנָה, אֶפְלוּ אִם כָּא עַל חַג הַסְּכוּת לְבִיתוֹ, דְּבוּהָ הוּא מִרְגַּל עִם אָמוּ, שְׁעוּרוֹ מִשְׁשֶׁה שְׁנִים וּמַעֲלָה וּבִכּוּרֵי יַעֲקֹב:

ו. עֵינִי אֵלִיָּה רַבָּה וּבִכּוּרֵי יַעֲקֹב: ז. עֵינִי מִגֵּן אֲבָרָהָם וּפְרִי מְגִדִּים וּמִחֲצִית הַשֶּׁקֶל: ח. וְלִאפּוֹקִי כְּשִׁמְנִית לְפָנָיו לְאָכַל וְהוּא אוֹכֵל מִעַצְמוֹ, אֲבָל אֲבִיו מִחֵיב מִחֲמַת מִצְוַת חֲנוּךְ לְמַנֵּעַ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לְאָכַל חוּץ לְסִפְּהָ: ג. ט. רַבְנוּ מְנוּח: י. לְבוּשׁ: יא. לְבוּשׁ: יב. שַׁעֲרֵי תִשׁוּבָה: יג. אֵלִיָּה רַבָּה וּבִכּוּרֵי יַעֲקֹב: יד. ט"ז וְחֵי אָדָם: טו. כֵּן בְּאֵר הַמִּחֲצִית הַשֶּׁקֶל דְּבִרֵי הַט"ז: טז. מִגֵּן אֲבָרָהָם וּשְׂאֵר אֲחֵרוֹנִים: ד. יז. פּוֹסְקִים: יח. הַגְּרָ"א וּשְׂאֵר אֲחֵרוֹנִים: יט. פְּרִי מְגִדִּים:

טפי, ושמא עינוי דיוה"כ שאני דקקוס ועשה חשיב כיון שמשנה מטבעו, ונקבע הדבר בלבו, עי' בתו"י יומא שם, וגם יש בו כרת, וגם ראוי להרגילו שלא יקשה עליו כשיגדיל, ולפ"ז אפשר דבאמת החילוק הוא בין קו"ע לשוא"ת ול"ע, ולענין נעילת הסנדל דמשמע ע"ח ז' לאיכא חינוך בזה [ואף בלא הגיע לחינוך אסור להלבישו בידים], נמי ל"ל דכמאות עינוי דאכילה ושתיי' חשיב דשייך בי' חינוך, ול"ע.

(ה) ולענין הלכה רהיטת הפוסקים בסי' שמ"ג דאף בל"ת איכא חינוך, וחייב להפרישו, וכן הכריע בי"ש"ק יבמות שם, [וכן בסברא קראוי לגזור בזה טפי כיון דבספיי' אית בי' איסור תורה], וכן סתם בח"א (כלל ס"ו) וכן במ"ב שם, אבל מלות חינוך רק באב ולא באחרים [ובאם, או ב"ד עי' במ"ב שם], [ומשמע דמותרים אחרים לכתחלה לסבב שיעשה הקטן מעצמו כדמוכח בהא דטליא וטליתא, דלמש"כ במ"ב שם דשיעור חינוך בל"ת כל שמבין שאומרים לו שזה אסור, לכאוי' סתם טליא וטליתא שמצינים להביא מפתחות מצינים נמי כשאומרים להם שזה אסור, ושמא כריך להבין ענין שבת שידע שהיום גורם לאסור, ולפ"ז מצי' איירי בלא הגיעו לחינוך], ואף באיסורין דרבנן כריך להפרישו.

בח"א כלל ס"ו סימן ג' אפי' לא הגיעו לחינוך רק שהתנוק הוא בר הבנה כו', לכאורה הטעם משום דכיון שמבין כשאומרים לו שזה אסור הרי חשיב בר חינוך לענין זה, אבל אם מבין רק שאומרים לו שלא יעשה ואינו מבין שדבר זה אסור ולא ידע מזה לפרוש בפעם אחרת לכאוי' לא שייך בו חינוך ואף אצוי אין מחויב להפרישו, וכן מבואר בלשון המ"ב סי' שמ"ג סק"ג.

שם סי' ד' מותר להוליך לשם קטן אפי' בנו כו', ד"ז ל"ע דבסתמא כה"ג הגיע לחינוך מיקרי לענין איסור טלטול וחייב אצוי להפרישו, וכן סתם במ"ב סי' שס"ב סק"מ מ"ד.

שם ס"י כל דבר שאין בו איסור מכל עממו אלא שהיום גורם כו', ד"ז ל"ע ולא נמצא לו מקור כלל, ואדרבה הרי מחנכין במאות יוהכ"פ, וכן בסי' רס"ט במ"א כתבו הפוסקים ז"ל טעמים אחרים, וכן בתקיעת שופר, ומשום דמידי דמלאה הוא התירו אבל לא משום שהיום גורם, ולעיל בסימן ג' כתב ז"ל בעממו דאף מן השבותים של שבת ויו"ט וחיה"מ מחוייב להפרישם, ואולי כונתו ז"ל רק במידי דהוו ריבותי' דתינוק כגון אכילה, עי' מ"א סי' רס"ט, ול"ע בזה כעת ורשמתי לפו"ר.

(ו) סוכה כ"ח ז' ושמאי מחמיר ומעשה נמי וילדה כו', בר"ן וריטב"א מבואר דלאו לחומרא בעלמא עבד כו', אלא דס"ל דחכמים חייבו בחינוך אף הכריך לאמו, ויש לעי' נהי נמי דלא פטרינן לי' משום דכריך לאמו, אבל קטן הנולד לאו בר חינוך הוא כלל, והרי בכל המאות לא מחייבינן לקטן אלא ביודע לעשות המלאה בעצמו וכדאמר לק' מ"ב, ובמגילה י"ט ז' אמרינן דר"י מכשיר בקטן שהגיע לחינוך, ומבואר דבלא הגיע לחינוך אף שיכול לקרות אינו מוסיף, והגיע לחינוך משמע דהיינו למאות מגילה [ועי' ש"ס ברש"י שהביא מחינוך דיוהכ"פ, ולע"ק דמיון זה, ושמא מסברא קים לי' ברש"י דגם לענין מגילה כך שיעורו ול"ע], חזינן דאף שיכול לקרות המגילה מ"מ עדיין לא נתחייב במקרא מגילה מדין חינוך, וכן בסברא דלא שייך חינוך בתינוק שנוכל, שלא יתרגל עי"ז בקיום המלאה כלל, ונראה דבאמת חומרא בעלמא הוא וכלשון הגמ' ושמאי מחמיר, ומיהו קושטא הוא

מִן אֲבֵרָהם נִי

חַתָּם סוּפֵר
ס' תרנ"ו (במבחר ספר יציר
 בתנ"י)
 למופת חכמים. כל היינו בשפת
 זמן אביהם אכל משימא אפילו
 מי שאין לו מקום בחצירי דבנות
 לו סוכה שצריך להמציא לו
 מקום לבנות סוכה וואו שם
 ביתו נרדף שם כל השנה
 נרלים לבנות חכמי לבית וואו
 שם ביתו אכל תמסמשיקים
 שאינם מתייבשים לבנות להם
 סוכה במקום אחר שאין שם
 דבורה:

[illegible][illegible]

לחמו חייב כפונקט ויולז כעירונב של לחמו
ומחסי כיואשק : דיקא שבא בר' . אבל

[illegible][illegible]

שְׁמֵי תַשְׁבּוּהַ
אִתּוֹ חֵיבָה לַתְּכַוֵּן וְאֵם גַּם אֵין לֹא מִקְוִי
יִשְׁתַּן יָמָא חֻלַּל לְתַפְרִיזוֹ מִלֵּית אֵין חֵיבִים
לְבַדֵּר תַּקְלָה לְחַיִּים חֲשֵׁשׁ לְקוּלִים וּבִתְשֵׁת
כִּתּוּב שׁוּרֵי כּוֹלֵךְ לְפִתְעִימֵי הַלְּעָזֵר וְשֵׁשׁ
סוּסֵם וְאֵם יֵךְ לְבֹטֵחַ כּוֹלֵךְ לְתַנְדֵּר
חֵיב לְאָחֻל כִּיּוֹת גַּם הוּא חֵיב כִּי יִשֶׁשׁ וְיִרָא
לְבִטּוֹחַ כִּי לְעוֹרֵךְ שִׁמּוֹ אֵין לֹא לְתַקַּל כְּמִדָּה
יִרְאֵנוֹת אֵינֶם פְּעוּרִים כִּיּוֹן שִׁמּוֹת שִׁמְרָתוֹ שׁוֹן
יֵחַ לְתַחֲשׁוֹ עַל מְבַרְכִּים סִבְכִּים כְּבִיכִים

[illegible]

ר' וואי בר'. עמ"ח : ס"ד אבל בלילה כו.
' . כמ"ש בס"ח בשולרי לא תסבכת מ"ס בר'

תָּרַם מִי הֵם הַפְּאֻלִּים מ
א א (א) א (ה) נָשִׁים וְעַבְד
נ טוֹמְטוֹם וְאֶדְרִיגִינוֹס
עַבְד וְחֲצִיו בֶּן חוֹרִין
ב ג קֶמֶן שְׂאִיטוֹ צִרְיָלְאָמָּה ש
ש ג חִיב בְּסוֹכָה מִדְּבָר
ס תוֹלִים וּמִשְׁמִשְׁהֵיָּן פֶּשֶׁ
שִׁשׁ בּוֹ סִנְהָה אֵלָא
בְּעִינֵיו וְיֵשׁ מִי שְׂאִימֵר
בְּשַׁעָה שֶׁהַחֹרֶה צִרְיָל לֵהֶם
כְּסוֹכָה) (ח' וְהַנְּסוּס

[illegible]

(א) וכן בכל מלח פוש
 (ב) בע"פ. תוליס
 (ג) מחייב ח"פ לחל
 (ד) כיון שהמורר לשם
 (ה) ענין המיד וכן
 (ו) הענין של דרכי חכ
 (ז) ואכל רק כזית ופחד
 (ח) כפי שיתחבר של וס
 (ט) ל' א"ה ירח אפריל

חרם (ו) חסי
 (ז)
 הוא לו דהא מנ
 חס"פ שמשנצ
 כל דמסור מוס
 בריאמו למוד ול
 לבוא בשוכה כ"ח

[illegible]

חור'ס ס"פ ככג"כ : מאגי ארוד . גמ' ש
דלא חנו ר' . רמו סלינה מחסות בלא

אִיחַ תִּרְמַם הַלְכוֹת סוּכָה

שני מנן דוד

[illegible][illegible][illegible]

כ' אשוי וריפ הריף סס וכל הלאונים . ותר דינה לעירובי
ו'כ דמוכה סוף הלכה ע' הוי ר' תושעים קטן שאין לרר
סס הני כסס שחפטים ממר הנשחים כך מפנין ממר הכרב

תרמ (א) נשים וכו'.
 ס' כנן ו'. ס' כל
 קטן כן ו' יולא כפירוש חזקוני
 מוליכמו פהם דכפוסה דמי דר

משיבית סוכה וכו' י מצינו
ס וקטנים פזורים מן הס
חייבים מספק וכן מי שדו
יוב :

א ב(ב) בכנ(ג) חמש
סופרים כרי לחנכו במצו
ים מן הזוכה ולא ו ח
אפילו חש בראשו ו(ג) ו
אין המשמשים פזורים א
(ומי ג) ד (ג) שקצו ט
לשיי פרק היען :

הוא ולא משמשין
 יי' לנפול עם מפי' [כ' לו] א
 המוכה הרוח או מפי' הרוח או
 בהם י' (ז) או מפי' הרוח או
 אחר שש' שש המוכה הרוח או
 במקום הריח או הרוח ול
 תלה תתקן השמש תכלית ו
 הם נכסה מאת דמתיילת מלתי
 קוכה (ס) כלל אפי' בדריס
 נעשות (ס) כלל לזכיר (מרכי' פ'
 י' כדשי מורח לאתן ספוס
 שיש שר' אפי' (ו) קורט
 ול' אפי' דתם לבנות מתי
 חלל ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
 ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
 ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'

[illegible]

באר ה'

[illegible]

הוא מלאכה חשובה ונכבדה, וזוהי חובתו של כל איש צדקה. וזוהי חובתו של כל איש צדקה. וזוהי חובתו של כל איש צדקה.

מאות חינוך על הכ"ד תשי"ה
הימיר. דהא תפסר ליכלטן חוך
כ"כ ת"א לזני ט"ס. ח"י תרי"ט
קסן. וזו תפי' יאזע לי לטולן ח
סמור (ד) שמקור דס דהא שמה
מור ברי'אזע וליטע מריני שוט ח
ריל לעצם זאחיון: (ט"ז ס) ח
דס הובט הכריז' דס'ל דליטע ספון
זו בשיעור. ס"י נקרוס דליטע
ספון'ר הכיז' בלשם חריון דליטע

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכונה שלחו ערוך <הרגיל> - ג' או"ח ג קארן, יוסף בן אפרים עמוד מס: 192 הודפס ע"י א

(*) שם בשלטי גבורים [שבת ל, ד אות ג] כחב והוא שחפרה במלנוש שחי תכפפות, דהו כאלו ארגו, וכחב טעם על זה, ע"ש: א. שם ס"ו [ע"ג] במשנה: שם דף ס' [ע"ה]: ג. שם ס"א [ע"ג] וכחב פפא [וכפירות] התוספות שם ע"א ד"ה עה, ושם ע"ג ד"ה מלמא: ר"ש שם פ"ו סימן ט: [ט]

ציונים לרמ"א

ס. אור זרוע [הלכות שבת סימן פד אות ג]: ט. הגהות אלפסי [סוף פרק במה אשה] [טז] שלטי הגבורים שבת ל, ד אות ג:

עמדת זקנים

שא א [מותר לצאת בו, ומה שנהגים הבחורים להקל כשמוציאים בשבת מטפחותיהם, שכורכים אותן סביב רגליהם כדי לצאת כך חזק [לעירות] [לעירות] [טז], בחשבם כי זה יהיה להם דרך מלבוש כמו הקשורים סביב בתי השוקים הנקראים בלשון אשכנז הווי"ן בענדר"ל, נראה שהוא אסור, וראיה קצת מהא שלא התירו במשנה [שבת קלג, א] אפילו לצורכי מצות מילה להביא חלוק אלא לכרוך סמרטוט סביב אצבעו ולהביא דרך חצר, משמע אבל דרך כרמלית לא, מפני שאינו דרך מלבוש, וכל שכן זה שאינו לצורך מצוה, ואפשר שבפציל"ה ארוך במדות ארכן שדומה קצת להווי"ן בענדר"ל דמותו יותר, ומטוב יהיו שונגים כו', ומהדריא דסוף פרק חביות [שם קמ, ג] דהאולירין מביאין [בלרי נשין] לבי בני, אין ראיה, דשאני התם דהוי טפי דרך מלבוש, שהרי צריך שיחבם בה ראשו ורובו [מהדר"ש לובלין סימן טז]:

א* [ואין יוצאין בקמייע כו']. הקמיעין שנושאין הבחורים בצואריהם, אע"ג שאינן מומחין כלל, שרי לצאת בהן בכרמלית בשבת, לפי דעת מהרש"ל בשו"ת סימן מ"ז:

ל"ד מחובר ל"בסות. ודוקא שחפור בשחי תכפפות, אבל קשירה אינו מועיל (באר שבע קונטרס בשר מים חיים סימן ו). וזריך עיון, מאי שנא מעגולים ירוקים דשרי כשמתחבר קצת, וזריך לומר דאומן בטלים טפי לבגד. וכחב הכ"ח [עמוד רלח ד"ה וכחב] דוקא כשמתחבר בכסות או בטל לגבי כסות, אבל בחגורה אינו מועיל, דאינו בטל לגבי חגורה, וכן משמע בשלטי גבורים [שבת ל, ד אות ג]. והוא הדין דמותר ללכת בקפוניי התפורה מאחריהם, אבל אסור ללכת במטלית שקושר בפחילין של כובע לקנה בו עיניו (שלטי גבורים פרק ו' שם, כנסת הגדולה הגה"ט ד"ה דף ק"ה): ל"ה ואין משימיעין קוץ. ל"ז עיון, דהא פסקין בסימן של"ט [סעיף א] דלא אסור אלא קול של שיר בלבד. ועוד, דכחב הטור שם [עמוד תקמז] דלכולי עלמא מותר להניח טבעת חלולה שיש בה אבן המשמיע קול, כיון דלא צעי ליה (דהאי קלקלא) [להאי קלא] [טז], וכן כתב בהגהות מיימוניות [שבת פרק כ"ג] [כג] [אות ג] ומציא ראייה מדאמרינן [שבת פ"ב] דף (כ"ח) [נתן] [ע"א] דיוצא העבד בזוג אף על גב דאית ליה עינבל כיון דלא צעי ליה לקלא, ע"כ. וזריך לומר דמייירי דוקא בקטנים [טז], וזה לשון השלטי גבורים [שם ל, ד אות ג], אם עשוי להשמיע קול אסורין, וכן מבאר בתוספתא [שם פרק י' הלכה טו] שאין מקשקשין את הזוג לחינוק, עכ"ל, משמע דוקא בחינוק דקצעי ליה לקול של שיר, וכמו שכתב סימן של"ט סעיף ג'. ואע"ג דהקטן עושה זאת, מכל מקום זריך לומר דהוי כמאכילו איסור צידים. ועיין מה שכתבתי לעיל [ס"ק לז]. ועיין סימן של"ט [סעיף ג] בהג"ה:

בד [טז] יוצאים במיני עשבים ששקושרים אותם בקשרים ותולין אותם לרפואה: כה [טז] [ס"א] אין יוצאין (בו) בקמייע שאינו מומחה ואם הוא מומחה יוצאין בו לא שנא איתמחי

לגבי ספוג כמו אגד של סמרטוטין, מ"א [ס"ק לא]: (כא) פצול"ט א"ס מחובר ל"בסות. דכל דבר המחובר לכסות הוא ככסות. ואע"ג דהפצול"ט לא הוי מלבוש ולא תכשית, מכל מקום כיון דאינו חשוב, בטל הוא לגבי כסות, [ט"ז] ס"ק יד]. וכחב הכ"ח דהיינו דוקא אם מחובר לכסות בתפירה, ולקצת פוסקים בתפירה שחי תכפפות, עיין כנסת הגדולה ובאר שבע, אז בטל לגבי בגד. אבל באומן שמתחבר הפצול"ט בחגור בקשר שאסור להמירו בשבת, איסור

(יד) פצול"ט א"ס מחובר ל"בסות. הטעם בשלטי גבורים [שבת ל, ד אות ג] בשם הסמ"ג [לאין סה עמוד קס"א], דכל דבר המחובר לכסות הוא ככסות. וליכא למיחש דלמא נפיל ואחי לאחיו, דחשיבי להנהו תפירות כאלו הוא אריג. [ואע"ג (דהינו) [דהני] [טז] פצול"ט (טז) לא הוי מלבוש ולא תכשית, מכל מקום כיון דאינו חשוב, בטל הוא לגבי כסות, עכ"ל. וכחב מו"ח ז"ל [ג"ח עמוד רלח ד"ה וכחב] דהיינו דוקא אם מחובר לכסות בתפירה, דהכסות הוא מלבוש וחשיבי, על כן הפצול"ט בטל לגבי בגד, אבל באומן שמתחבר הפצול"ט בחגורה בקשר (טז) שאסור להמירו בשבת, איסור גמור [הוא] [טז], דלדברא אמרינן החגורה בטל לגבי הפצול"ט כו',

עכ"ל. על כן מי שרוצה להיות הפצול"ט עמו, אין לו היתר שיעשה ממנו כעין חגורה, שזה אסור, כיון שיש לו חגורה בלאו הכי, (טז) כמו שכתב לקמן סימן זה [סעיף לו בהגה], אלא יחבר ראש הפצול"ט בראש החגורה בקשר (טז) שאינו של קיום, ויהיה כמו חגורה ארוכה, ויחזור עצמו כל זמן שהולך על הרחוב, כן נראה לי: (טז) בקמייע שאינו מומחה. כלל הדינים וציאור הדברים הוא בדרך זה, דדברי סעיף זה הוא לשון הטור [עמוד רלח-רמז] על פי שיטת התוספות [שבת ס"א, א ד"ה עד] בשם ר"י החולק על פירוש רש"י בזה, דרש"י [שם ע"ג ד"ה ה"א לאמרינן] סבירא ליה אם גברא מומחה מהני מומחתו אפילו לשאר דברים שלא ניסה עדיין בך, ומדמי לה (טז) לשור נגח כו' [בבא קמא לו, א], וכן בקמייע שהיא מומחה, מהני גס לאס כחבו אחר. ור"י והרמ"ש [שבת פ"ו סימן ט] סבירא להו דלא מהני שום מומחה (טז) רק במה שנתחבר. ושלש חלוקות יש כאן, הראשונה,

איתמחי גברא ולא קמייע, היינו שכתב שלש חלוקות של לחש אחד, וכל אחד ריפא איש אחד בפני עצמו, אז יש מעלה לקמייעות אלו מלד הכותבם שיש ידו נעשו שלש רפואות ככתב לחש זה, אלא שהקמייע לאו מומחה, דהיינו שאין ליתן מעלה להכתב עצמו בלי מעלת הכותב. והקשו התוספות [שם ע"א ד"ה א"ע א' (השני)] בשם רש"י לחמי נפקא מינה קא משמע לן שהקמייע אינה מומחה בזה, דהא על כל פנים בכל פעם שיכתבו זה לחש זה יועיל מחמת הגברא שהוא מומחה, ותירצו דנפקא מינה אם אכד זה האיש מעלתו, דהיינו שכתבו ללחש זה אחר כך שלש פעמים ולא הועיל, אז אם היה מעלה מלד הקמייע עצמה, דהיינו אם ריפא כל אחד מהם שלש פעמים אז מותר ללכת בקמייע זו מחמת מומחה קמייע אע"ג דהורע מעלת הגברא, אבל עכשיו שלא ריפא כל כתב רק פעם אחת הרי נאכד מעלת הגברא ולא הגיע עדיין מעלת הקמייע, ומשום הכי קראו גס בלא נאכד מעלת הגברא גברא מומחה ולא הקמייע אע"ג דשם אין נפקא מינה הזה. אלא דבאשר"י וטור [עמוד רלח] כתב נפקא מינה אחר, דהיינו שלא יכתבו אחר לאותו לחש. והתוספות לא ניחא להו לחך הקושיא מכח נפקא מינה זה, דאם כן קשה אפילו איתמחי גברא וקמייע לא מהני שיכתבו אדם אחר לקמייע זו לשיטת התוספות שזכרנו דצעינן דוקא מה שנתחבר מהני, וכאן אפילו במומחה גברא וקמייע לא נתחבר לאדם אחר, על כן לא זכרו התוספות אלא מה דמהני בזה יש מעלה לקמייע וכל שכן בגברא וקמייע, והיינו אם נאכד מעלת המומחה, כמו שנתבאר. אבל ודאי פשוט שכל שלא נאכד מעלת האדם יש לאגרת שכתב כבר מעלה מלד גברא אע"ג דלית בה מעלת קמייע, ויש לה היתר נגד כל אדם (טז) כמו בסיפא, דהא יכול לכתוב לחש זה מחדש ולמה יגרע מה שכתב כבר למפרע, כיון שהוחזק במומחה דגברא עכשיו. החלוקה שניה, באתמחי קמייע ולא גברא, דבחד קמייע ריפא שלש פעמים אפילו לאדם אחד, ממילא יש מעלה לאותה אגרת מלד עצמה כמות שהיתה לכל העולם, ולא אמרינן דשמא מוליה דהאי גברא גרס דמקבל כתבים כמו שכתבתי בחלוקה השלישית, דמעלת מומחה היא מלמא דמתחבר טפי למחלי בה ממנו דגברא, מה שאין כן במומחה דגברא לא עדיף ממנו דגברא דמקבל כתבים, על כן זריך שם שלשה בני אדם. וגם כאן על כל פנים לא מהני אם יכתבנה אחר, כמו בחלוקה הראשונה, ואין כאן שינוי דין אלא אם נאכד, כמו שנתבאר, דבחלוקה הראשונה אסור אפילו באומן כתב עצמו שהועיל כבר שלש פעמים לשלשה בני אדם, והטור לא זכר הך נאכד שזכרו התוספות, דהטור לא בא לחך קושיות, רק לכתוב הדינים, וכיון דקא משמע לן בחלוקה הראשונה דאין שם מעלת קמייע, ממילא ידענא דאם נאכד מעלת הגברא דאין כאן כלום, ובחלוקה השנייה לא היתה כלל מעלת גברא על כן לא זכר הטור כלום מזה. חלוקה השלישית, מעלת גברא וקמייע, שריפא בשלשה כתבים של לחש אחד, בכל אחד שלש פעמים, אפילו לאדם אחד, אפילו הכי לא מהני רק ללחש זה ולאיש זה, אבל לא שיכתבם אדם אחר. ועכשיו נבאר הדברים, דמה שכתב בטור [שם] בחלוקה הראשונה ורפאו שלשמן פירושו שלשה בני אדם דוקא, דאלו לאדם אחד יש לומר מוליה דהאי מקבל כתבא [גרס] [טז], וכמו שכתב כאן בשו"ע. ומה שכתב בחלוקה השנייה [עמוד רמז] שאותה האגרת מומחה לכל אדם, ודאי אף ברישא מותרות אותן האגרות שכתב כבר לכל אדם מלד מומחה גברא, ואין נפקא מינה אלא בנאכד, דלעיל. וז"ל [עמוד רמז ד"ה גס מה] הביא בשם מלמא כתוב, והם דברי חז"ל, פירוש לא איתמחי קמייע יוצן במה שיפרש למטה באר היטב

גמור הוא, דלדברא אמרינן דהחגורה בטל לגבי הפצול"ט, ע"ש, [ט"ז] שם: מ"א ס"ק לז]. וכחב ט"ז [שם] מי שרוצה להיות הפצול"ט עמו, אין לו היתר שיעשה ממנו כעין חגורה, כיון שיש לו חגורה בלאו הכי, וחגורה על גבי חגורה אסור, אלא יחבר ראש הפצול"ט בראש החגורה בקשר שאינו של קיום, ויהיה כחגורה ארוכה, ויחזור עצמו כל זמן שהולך על הרחוב, עכ"ל. והיד אהרן [הגה"ט ד"ה דף ק"ה] כתב על ה"טו' שדבריו המה תמוהים:

לגבי ספוג כמו אגד של סמרטוטין, מ"א [ס"ק לא]: (כא) פצול"ט א"ס מחובר ל"בסות. דכל דבר המחובר לכסות הוא ככסות. ואע"ג דהפצול"ט לא הוי מלבוש ולא תכשית, מכל מקום כיון דאינו חשוב, בטל הוא לגבי כסות, [ט"ז] ס"ק יד]. וכחב הכ"ח דהיינו דוקא אם מחובר לכסות בתפירה, ולקצת פוסקים בתפירה שחי תכפפות, עיין כנסת הגדולה ובאר שבע, אז בטל לגבי בגד. אבל באומן שמתחבר הפצול"ט בחגור בקשר שאסור להמירו בשבת, איסור

(ז) ואפ"ה בו אינו יהודי חמץ בפסח, (ח) אפלו מעות אסור לקבל בשכרו, (ט) דהוה לה משתכר באסורי הנאה, ואם לקבל ככר המעות, (י) מתר להנות מהם: ה. ויש מי שמטיר (יא) להשכיר תנורו לאינו יהודי על מנת שיאפה בו מצה, ואם יאפה בו חמץ אין זקוק לו: הגה וכן מתר להשכיר לו בית (יב) לדור בו, ואף על פי שמכנים בו אחר כך חמץ שרי (אגור): ו. ומתיר לומר (יג) לעבד בפסח הילף דינר זה וקנה ואכל, (יד) אף על פי שיודע שיקנה (טו) חמץ, אכל לא יאמר לו (טז) צא ואכל ואני פורע, (יז) ויש מתירים (יח) גם בזה,

ה שם ועין לעיל סוף סימן תמג. ו שם ממשנה ריש פרק ה דעבודת גלולים. ז טור והמדרש בפרק ב דפסחים. ח מהא דעבודת גלולים סג. ט שם במדרש.

באר היטב

יאמר שיאפה בו מצה: ז. לדור. הסכמת ראשונים ואחרונים דאף על גב שמשכירו סתמא לדור בו, ולא אתי לאפוקי אלא היכא שמשכירו בפרוש לשם חמץ כמשכירו תוך הפסח או בערב פסח [משש שעות ולמזלה], עין שם ועין חק יעקב: ס. חמץ. ואם הוא משכר אצלו לשנה לא יאכל בביתו משום חשדא. אגדה: ט. ואכל. אם ידוע שיאכל חמץ מגן אברהם. ומשמעות לשון הש"ס משמע דאפלו בחשש בעלמא אסור, חק יעקב: י. מתירים. וכן עקר, מגן אברהם. אכל הכ"ח ושרי כנסת הגדולה וחק יעקב פסקו כדעה ראשונה להחמיר:

משנה ברורה

ערב פסח, אכל קדם אינו אסור אפלו לכתחלה, ויש מחמירין בזה אפלו תוך שלשים קדם לפסח: ו (יג) לעבד. אף שמזונותיו עליו, הואיל ולא אמר לו שיקנה חמץ: (יד) אף על פי שיודע שיקנה וכו'. ואם הוא משכר אצלו לשנה, לא יאכל בביתו, משום חשדא [אגדה]: (טו) חמץ. אכל לא יאמר לו הילף דינר זה כקנה לך חמץ מן החנוני ואכל, אפלו אם הוא עכו"ם דעלמא, שאין מזונותיו עליו, דכיון שהישראל בעצמו אסור לו לקנות חמץ בפסח אסור לו לומר לעכו"ם לקנותו, דאף שהנכרי קנה אותו לעצמו ולא בשביל הישראל, כיון שהישראל נותן לו דינר ואומר לו שיקנה בו חמץ והעכו"ם קונה אותו בדבורו הרי נראה כשליחו, אכל מתר לומר לו קנה לך חמץ בדינר שלך ואכל: (טז) צא ואכל וכו'. ודוקא כ"ה שאמר לו צא ואכל חמץ, או על כל פנים שיודע בודאי שיאכל חמץ, והטעם שפיון שנותן לו החנוני לעבד על דעת שיפרע הוא להחנוני, הרי החנוני שליחו, והוי כאלו הוא מאכילו חמץ בידים, וכיון שמזונותיו עליו נמצא שנהנה הוא מן החמץ שמאכילו: (יז) ויש מתירין וכו'. שפיון כ"ה שערין לא נתן המעות לחנוני לא חשיב כחמצו מה שנותן לו החנוני לעבדו, אלא חוב בעלמא נתחייב להעכו"ם בעבור שערב בעדו, ולדינא עקר כ"ה כדעה זו, ומפל מקום לכתחלה כ"ה נכון לחוש לסכרא הראשונה בעבדו ושפחתו כ"ה שמזונותיהן עליו, שלא לומר לו שילף ויקרף על חשבוננו, אלא יתן לו מעות מזמן והוא יקנה מה שירצה: (יח) גם בזה. וילדעה זו מתר גם כן לומר לחנוני תן לפועלי חמץ ואני פורע, ומטעם הנ"ל, ולענין תינוק שנחוצו לו לאכל ולשתות חמץ, לא צריך לשא אותו לבית נכרי ויבקש להנכרי שיאכיל חמץ להתינוק, [אך יזהר שלא יקחו בידו, דזוכה בו], ואם אין הנכרי רוצה לתן לו בחנם, יכול להבטיחו שישלם לו אחר כך, דמתר מעקר הדין וכנ"ל, אכל לא יתן לו מעות קדם או בשעה שנותנו לו לאכל, דקונה החמץ בזה ואסור לכלי עלמא, וכנ"ל,

שער הציזין

יז. מגן אברהם ושאר אחרונים: ה יח. מגן אברהם ופרי חדש והגר"א: יט. מחצית השקל בבאור המגן אברהם: כ. אחרונים: כא. האגור חדש דין זה לגבי בית, והעתיקו הס"ז ומגן אברהם וחק יעקב, ומוכח בבאור הגר"א דהוא הדין לשאר דברים שאסורין משום משתכר באסורי הנאה, וכן כתב הגר"ז: כב. הכ"ח ופרי חדש, וכן הוא גרסת הדרכי משה באגור, עין שם: ו. כה. אליה רבה בשם אגדה: כד. הגר"א ודלעיל בסימן שז סעיף כא, עין שם במשנה ברורה: כה. מגן אברהם ואליה רבה: כו. פוסקים: כז. מגן אברהם ופרי חדש והגר"א ומקור חיים: כח. חק יעקב וחק יוסף ושאר אחרונים: כט. כן כתב האלהי רבה שבוה נכון להחמיר כדעה הראשונה, וכן משמע בתשובת הכ"ח ולבוש: ל. מגן אברהם, וליכא בזה משום שבות דאמירה לעכו"ם וקדלעיל, כיון שאין נותן לו דינר מזמן: לא. מגן אברהם בסימן זה ובסימן שמג, והגר"א ופרי חדש ושאר אחרונים:

אברהם ובארבעה ימים שהם יום טוב על כל פנים אסור לומר לו טל, עין שם, והחק יעקב חולק עליו, עין שם: ד. לקבל. כיון שהתנור של ישראל, ולא דמי לסעיף ג, דהתם הוא התנור של שתפים, ועין ט"ז סעיף קטן ג ועין בשירי כנסת הגדולה: ס. להנות. חמץ אינו תופס דמיו כמו שכתוב סוף סימן תמג, אכל אם קבל הפירות אסור להנות מהם דזכה בהם בפסח בשכר תנורו כיון שדרבן לעולם לתת כפרות, ואם כן הוה לה חמץ של ישראל שעבר עליו פסח. מגן אברהם: ו. מצה. הש"ס מקשה על דין זה והניח בצריך עיון. והחק יעקב מושב ומתיר, עין שם, [דסיים, ומפל מקום להעכו"ם התנור על שבוע של פסח שיהיה לגמרי ברשותו, ויקצב עמו מקח עבור זה ויטל ממנו הדמים מתחלה קדם פסח, ויבזה אין שום אסור מה שחל בשבוע זה שבת ויום טוב, אחרי שהוא בהבלעה: ד (ז) ואפ"ה בו עכו"ם וכו'. ומשמע דאפלו שלא בידיעת הבעלים, וכן כתבו האחרונים: (ח) אפלו מעות. וכל שכן כפרות מאותן שאפיו בפסח דאסור לו לקבל, ואפלו לאחר הפסח: (ט) דהוה לה משתכר וכו'. דאסור לכתחלה מדרבנן בכל אסורי הנאה, ואפלו נותן לו המעות קדם פסח ט"ז או אחר פסח, ולא דמי לסעיף ג, דהתם התנור היה של שתפים, וכשמחלקים בזמן הוי לה בעת הדין התנור של עכו"ם לגמרי: (י) מתר להנות מהם. דמשתכר באסורי הנאה אינו אסור בדיעבד בשום מקום, שאין זה גופו של חמץ ולא חליפיו, ט"ז רק המעות בא על ידי גרם חמץ, ולא החמירו בזה רק ביין נסוף משום חמרא דעבודה זרה. וכל זה בקבל מעות, אכל אם נתנו לו איזה כפרות מכפרות שאפיו בתנורו, אסור להנות מהם דזכה בהם כבר בפסח בשכר תנורו אם דרבן לעולם לתת כפרות, והוי לה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח: ה (יא) להשכיר תנורו לנכרי על מנת וכו'. ואין זה משתכר באסורי הנאה שאסור לכתחלה על כל פנים, כ"ה כיון שאף אם לא היה אופה בו הנכרי כלום, גם כן היה צריך לפרע לו לישראל שכרו משלם שהרי השכירו לו לזמן, ואם כן אין הישראל משתכר כלום במה שהעכו"ם אופה חמץ, ט"ז ומפל מקום לכתחלה צריך לומר לו שיאפה מצה, דאם לא כן, כיון שידוע שדרבן לאפות בו חמץ, הוי כאלו השכיר לו לאפית חמץ דאסור: (יב) לדור בו. כ"הינו אף על גב שמשכירו סתמא לדור בו הוא, ולא אתי לאפוקי אלא היכי שמשכירו בפרוש לשום בו חמץ ומשום דמשתכר באסורי הנאה, ומשמע מדברי כ"ה אחרונים דאין לאסור משום משתכר באסורי הנאה אלא דוקא היכי שהגיע זמן אסורו, כגון בפסח או

יג. מקור חיים, ומטעם דהא בהבלעה מתר, וכדלעיל בסימן רמה, ומה שאסר המגן אברהם, מירי שלא בהבלעה: ד יד. כתבו זה לפי שיטת המגן אברהם והגר"א ועוד איזה אחרונים דמסקי לאסור בזה לקמן בסעיף ז, וכדעת הרמ"א בהג"ה סעיף (ו) [ח], אכל באמת דעת המחבר בעצמו לקמן בסעיף ז מוכח דסבירא לה כדעת הפוסקים שמקלים בזה, והאי דקאמר דהוי לה משתכר וכו', דוקא בזה משום שדרבן היה לתת כפרות ואלו המעות הם חליפי כפרות, ואף דאינו תופס דמיו הינו רק בדיעבד אכל לכתחלה אסור: טו. כ"ה ואליה רבה: טז. הגר"א, ואפלו נעשה תדבר בדיעבד נמי מתר, והאחרונים שכתבו דאם היה בדיעבד מלוי בקא דלעיל סוף סימן תמג פלגתו רש"י והרמב"ם, הם מירי בהיה המנהג לתת כפרות, ואם כן כשנותן לו מעות המעות הוא חליפי הכפרות שכתב זכה בהם, ואם כן להני דאסרי לעיל סוף סימן תמג הוא הדין הקא, ועל כרחק בשעשה בלי ידיעתו, דבזה לכלי עלמא שרי:

הלכות פסח סימן תנ

באר הגולה לו.

(יט) אֶלֶּא אִם בֵּן הַקָּדִים ^(א) **דִּינָר (כ) או שְׁנָשָׁא וְנָתַן בֵּיד:** הגה (כא) וְאָסוּר לְקַנּוֹת חֶמֶץ לְאִינוּ יְהוּדִי בִּפְסַח (כב) אֶפְלוּ בְּמַעוֹתָיו י"ב (כג) שֶׁל אִינוּ יְהוּדִי (ריב"ש סימן תא): ז. ^[*כ] **אָסוּר לְהַשְׁכִּיר י"ב (ג) כְּלִי לְאִינוּ יְהוּדִי**

באר היטב

(א) דִּינָר. עֵינָן בְּאֵר הַיֵּטֵב, וְעֵינָן בְּשׁוּ"ת ב"ח סִימָן קמג שֶׁלְדַעַת הַטּוֹר אָסוּר לִפְסֹק עִם הָאִינוּ יְהוּדִי קֹדֶם הַפֶּסַח שִׂיאֲכֻלוֹ עִמּוֹ עֲבָדֵיו וְשִׁפְחוֹתָיו הָאִינִים יְהוּדִים בִּפְסַח אִף שְׁאֹמֵר בֶּן קֹדֶם פֶּסַח, שֶׁפָּרְעוֹן כָּל יוֹם יוֹם הוּא וְנִמְצָא פוֹרַע חוֹבוֹ מְאֹסוּרֵי הַנָּהָה, וְעֵינָן לְעִיל סִימָן תמה סעיף קטן ג בְּבֵאֵר הַיֵּטֵב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַב"ח בְּזֶה, וְמָה שֶׁכָּתַב בַּחוּלָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִכְנָה שָׁרִי, עֵינָן בְּשִׁבּוֹת יַעֲקֹב חֵלֶק ב' סִימָן ט שֶׁכָּתַב אִף בֵּישׁ בּוֹ סִכְנָה לֹא יִתֵּן לוֹ הַחֶמֶץ בִּיחִידִי דִלְמָא אֲתִי לְמִיכַל מִנָּה, וְכֵהָא גֻּנָא אֲמַרְיָן לְעֵינָן קִרְיָא לְאוּר הָרִי, מַה שְּׂאִין בֶּן שְׁנַיִם מִדְּכָרִי אֶהְדְּרִי, עֵינָן שֵׁם, וְעֵינָן לְקַמָּן (סעיף קטן טו) [ד"ה הַנָּהָה] כְּתַבְתִּי כִּהְיָא גֻּנָא מְשׁוּ"ת שְׁעַר אֶפְרַיִם, וּמִכָּל מְקוֹם פְּשׁוּט דְּדוּקָא אִם אַחֵר מְזֻמָּן לִפְנֵי מִיד, דְּהָרֵךְ פְּשׁוּט דְּכַמְקוּס סִכְנָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּלֵא אַחוּר אִף לְדַעַת הַרְמ"א בְּסִימָן שְׁכַח, עֵינָן שֵׁם, וְגַם יֵשׁ לּוֹמֵר דְּכִכְהָא גֻּנָא שְׂאִינוּ רַק חֲשֵׁשׁ בְּעֻלְמָא פְּשִׁיטָא שְׁהִירִי מְשַׁבַּח: **(ב) שֶׁל אִינוּ יְהוּדִי.** עֵינָן בְּאֵר הַיֵּטֵב, וְעֵינָן מַה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּשׁוּ"ת בֵּית אֶפְרַיִם סִימָן כט מִדְּכָרִי הַרְבֵּ"שׁ סִימָן תא וְכֵהָא שֶׁכָּתַב עֲלֵיו הַמְשָׁנָה לְמַלְךְ, וְשֵׁם מְבָאָר דָּאִם עֶבֶר הַיִּשְׂרָאֵל וְקִנְהָ הַחֶמֶץ לְאִינוּ יְהוּדִי בִּפְסַח וְהוּא רוֹצֵה לְתַנּוּ לוֹ בִּפְסַח, פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר, מַה שְּׂאִין בֶּן אִם כָּבֵד עֶבֶר הַפֶּסַח וְרוֹצֵה לְתַנּוּ לוֹ אַחֵר הַפֶּסַח יֵשׁ לְצַדֵּד לְהַתִּיר, עֵינָן שֵׁם: **(ג) כְּלִי.** וְכַתֵּב בְּשִׁבּוֹת יַעֲקֹב חֵלֶק ב' סִימָן טו, בִּישְׂרָאֵלִים שֶׁמְכֹרֵי חֶמֶץ לְאִינוּ יְהוּדִי וְכַחַל הַמוֹעֵד פֶּסַח הַחֶמֶץ וְלוֹמֵר לוֹ שִׂיצִיל אֶת שְׁלוֹ לְקַחְתּוֹ לְחֹדֶר אַחֵר שֶׁלֹּא יִשְׁטְפוּ הַמַּיִם, וְאִם אֵין שֵׁם אוֹתוֹ אִינוּ

באר הגולה

לו הַפְּכָרוֹת, מִכָּל מְקוֹם אֵין לוֹ עֲלֵיו אֶלֶּא חוֹב כְּכָרוֹת וְלֹא שֶׁהַפְּכָרוֹת גּוֹפָא הֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶפְלוּ קֹדֶם שֶׁבָּאוּ לְרִשְׁוֹתוֹ, וְכֵמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בַּמְשָׁנָה בְּרוּרָה, וְכֵן מְצָאנוּ בִּסְפָר בֵּית מֵאִיר, עֵינָן שֵׁם:

ז ^[*כ] **אָסוּר לְהַשְׁכִּיר כְּלִי.** עֵינָן מְשָׁנָה בְּרוּרָה טַעַם הַטּוֹר, מְשׁוּם רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ, וְיֵשׁ דְּעוֹת בֵּין אַחֲרוֹנִים אִם דּוּקָא בְּשִׁכּוּרִים אוֹ אֶפְלוּ בְּשִׂאֵלָה נִמִּי אֵיכָא אֲסוּר רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ, עֵינָן בְּחָק יַעֲקֹב וּבִמְקוֹר חַיִּים:

וְכַדְלָעִיל בְּסִימָן תמח, וְיִצְחָה לְקַטֵּן שִׂיאֲכִיל לְתִינוּק, אֲבָל הוּא בְּעַצְמוֹ אֵין לוֹ לְהֵאכִילוֹ, חָדָא, דְּאָסוּר לְכַתְּחַלָּה לִגַּע בּוֹ, וְכַדְלָעִיל בְּסִימָן תמו, וְעוֹד, מְשׁוּם לְתָא דְקִנְיָן. וְאִם יָכוֹל לְהִטְמִין הַחֶמֶץ בְּמְקוֹם שֶׁמִּנְחָ חֲמִצּוֹ הַמְּכֹוֹר, יִטְמִינוּ שֵׁם וְיִשָּׂא הַתִּינוּק לְשֵׁם לְאֶכְלֵי, וְאִם לֹא, יַעֲשֶׂה מַחְצָה עֲשָׂרָה בְּפָנֵי הַחֶמֶץ, וְעַל כָּל פָּנִים יִכְפֶּה עָלָיו כְּלִי, וְכָל זֶה אִם אֵין הַתִּינוּק מְסַכֵּן לָזֶה, דְּבִישׁ סִכְנָה אֵין צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בְּכָל זֶה, כְּדִי לְמַהֵר בְּאֲכִילָתוֹ וְכַדְלָעִיל בְּסִימָן שְׁכַח: **(יט) אֶלֶּא אִם בֵּן הַקָּדִים לוֹ דִּינָר.** לְחַנּוּנִי, וְצוּהוּ לְתַתּ מְזֻזוֹת לְעַבְדּוֹ כְּשִׁיבָא, אֲזִי הָיִי לֵה כְּמֵאכִילוֹ בֵּידִים הַחֶמֶץ, שֶׁהַחַנּוּנִי הוּא שְׁלוּחוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית, וּבְזֶה אָסוּר ^ל אֶפְלוּ אִינוּ יוֹדַע בּוֹדָאִי שִׁיקְנָה חֶמֶץ, וְעֵינָן בִּיּוֹרָה דְּעָה סִימָן קלב סעיף ד שֶׁכָּתַב, דְּגַם בְּהַקְדִּים לוֹ דִּינָר אִינוּ אָסוּר אֶלֶּא אִם בֶּן כְּשֹׁאֲמֵר לוֹ, יְהֵא דִּינָר זֶה בִּידֵךְ עַד שֶׁתִּתֵּן לְהַפּוֹעֵל שְׁלִי, אֲבָל אִם הִרְשָׁהוּ לְהוֹצִיאוֹ עֲכָשׁוּ בְּהוֹצָאָה, מִתֵּר, דְּבִשְׁעָה שְׁנוֹתֵן לְהַפּוֹעֵל אֵין כָּאֵן דִּינָר שִׁיקְנָה לְבַעַל הַבֵּית, אֲבָל כְּמָה ^ל אַחֲרוֹנִים חָלְקוּ עָלָיו וְהִסְכִּימוּ דְּאָסוּר בְּכָל גּוֹנִי, וְדַע, דְּהַקְדִּים לוֹ דִּינָר לֹא דוּקָא, ^ל דְּהוּא הִדִּין אִם נָתַן לוֹ דִּינָר בְּשַׁעָה שְׁנוֹתֵן הַחַנּוּנִי הַחֶמֶץ לְעַבְדּוֹ דְּגַם בֶּן אָסוּר, וְלֹא אֲתִי בְּזֶה לְמַעוֹטִי רַק אִם פָּרַע לוֹ לְאַחֵר זְמָן: **(כ) או שְׁנָשָׁא וְנָתַן בֵּיד.** רוֹצֵה לּוֹמֵר, שֶׁבַעַל הַבֵּית בְּעַצְמוֹ לָקַח הַחֶמֶץ מִן הַחַנּוּנִי הַעֲכוּ"ם לְצָרֵךְ עֲבָדוֹ וְנִתְּנוּ לוֹ, וּבְזֶה אֶפְלוּ ^ל לֹא נָתַן לוֹ מַעוֹת כָּלֵל אֶפְלוּ הָכִי אָסוּר, דְּקִנְיָה הַחֶמֶץ בְּמִשְׁכִּתּוֹ מִן הַעֲכוּ"ם: **(כא) וְאָסוּר לְקַנּוֹת וְכו'.** דְּאֵיכָא ^ל לְמַחֲשׁ שְׂמָא יֵאכֵל מִמֶּנּוּ, וְעוֹד, ^ל דְּהוּא רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל הַחֶמֶץ, וְעוֹד, דְּהָא אֵין שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּ"ם, וְנִמְצָא דְּהַיִּשְׂרָאֵל קוֹנָה אוֹתָם ^ל וְעוֹבֵר בְּכָל יָרָא, ^ל וְאֶפְלוּ אִינוּ מִשְׁךְ הַחֶמֶץ מִרְשׁוֹת הַמוֹכֵר אֶלֶּא נוֹתֵן לוֹ דְּמַיִם בְּלִבָּד בִּפְסַח, גַּם בֶּן אָסוּר, לְפִי שֵׁישׁ אוֹמְרִים שִׁישְׂרָאֵל קוֹנָה מִטְּלָטְלִין מַעֲכוּ"ם בְּכֶסֶף בְּלִבָּד: **(כב) אֶפְלוּ בְּמַעוֹתָיו וְכו'.** וּמִכָּל מְקוֹם אִם לֹא כּוֹן לְקַנּוֹתוֹ לַעֲצֻמוֹ וְגַם לֹא קָבַל עָלָיו אַחֲרִיּוֹת ^ל כָּלֵל, יֵשׁ לְצַדֵּד לְהַקֵּל בְּאֲכִילָהּ וּבְהִנָּאָה לְאַחֵר הַפֶּסַח, בֶּן כְּתַב הַפְּרִי מְגִדִּים. וְעֵינָן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה: **(כג) שֶׁל אִינוּ יְהוּדִי.** וְכֵן אָסוּר לּוֹמֵר לַעֲכוּ"ם ^ל בַּחַל הַמוֹעֵד פֶּסַח שִׁיקְנָה חֶמֶץ בְּשִׁבְלֵיו וְאֶפְלוּ לֹא יִמְשֹׁךְ הַחֶמֶץ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דִּישׁ פּוֹסְקִים שְׁפוֹבְרִין דִּישׁ שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּ"ם לְחַמְרָא, וּבִידְעָבֵד אִם קִנְיָה וְלֹא מִשְׁךְ לְרִשְׁוֹתוֹ, אֵין לְאָסֵר לְאַחֵר הַפֶּסַח [מִחְדוּשֵׁי ר' עֲקִיבָא אֵיגֵר עֵינָן שֵׁם]. כְּתַב הַפְּרִי מְגִדִּים, בְּעַפְּוִים שְׁקוֹנָה מַעֲכוּ"ם תְּבוּאָה שֵׁישׁ בְּתוֹכָהּ קֶצֶת חֲמוּצִים, שְׂרִי לְיִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת סְרוּסֵר בִּינְיָהֶם, כִּי לֹא בַּעַד הַחֲמוּצִים הוּא נוֹתֵן דְּמַיִם. אִם הִיתָה בְּהֵמַת עֲכוּ"ם טְעוּנָה חֶמֶץ, ^ל מִתֵּר לְפָרְקָהּ בְּמְקוֹם שֵׁישׁ צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, דְּאִף דְּהַעֲכוּ"ם מַחְזִיק לוֹ טוֹכָה עֲבוּר זֶה, [וְזֶה מִקְרִי בְּעֻלְמָא כְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל חֶמֶץ כְּדִי שִׁיחְזִיק לוֹ טוֹכָה] כִּיּוֹן דְּאֵין הַיִּשְׂרָאֵל מְכוֹן שִׁיחְזִיק לוֹ טוֹכָה, שְׂרִי:

שער הציזון

לַעֲכוּ"ם הַשּׁוֹלְחוֹ, וְמָה שֶׁהַקָּשָׁה עָלָיו הַמְשָׁנָה לְפָלֵךְ פֶּרֶק ד מַהֲלָכוֹת חֶמֶץ וּמִצָּה הַלָּכָה ג, אִינוּ רַק עַל לְשׁוֹנוֹ שֶׁל הַרְבֵּ"שׁ מַה שֶׁכָּתַב, וְהֵרִי הוּא בְּרִשְׁוֹת הַכּוֹחִי הָרָאשׁוֹן, אֲבָל בְּעָרֵךְ הִרְיָן דְּכָרִי הַרְבֵּ"שׁ נְכוּנִים]: **לט.** הַגִּרָ"ז: מ. פְּרִי מְגִדִּים, וְכוּנְתוֹ הוּא בֵּין מִפְשִׁיעָה וּבֵין מִגְנָבָה וְאֶבְרָה, וְנִרְאָה דְּבִעֲיָן שִׁינְתָּה שְׂאִינוּ מְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרִיּוֹת, וְנִלְעִינִית דְּעֵמִי דִּיד אֶפְלוּ אִם מִנְחָה שְׂאִינוּ מְקַבֵּל עָלָיו מִגְנָבָה וְאֶבְרָה, דִּישׁ רְבוּתָא דְּסִבְרָא לְהֵר דִּיד כּוֹה וְכַדְלָעִיל בְּסִימָן תמ, וּבְלֵאחֲרֵי הַפֶּסַח שְׁהוּא רַק קִנְסָא דְּרַבְּנָן יֵשׁ לְהַקֵּל כּוֹה, דְּבִסְתָּמָא כִּיּוֹן דְּנָתַן לוֹ הַעֲכוּ"ם מַעוֹת דְּעַתּוֹ שִׁתֵּן לוֹ עֲבוּר זֶה הַסְחוּרָה אוֹ שִׁיחְזִיר לוֹ מַעוֹתָיו: מֵא. וְהוּא הִדִּין לְקַבֵּעַ לוֹ קֹדֶם פֶּסַח עַל זֶה: מֵב. מִגֵּן אֶבְרָה לְתוֹרֵץ קִמָּא שֶׁל הַתּוֹסֵפוֹת, וְכֵן כְּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה לְרִינָא וְיִשְׂאָר אַחֲרוֹנִים:

לב. הַגִּרָ"ז, וְכֵן מִשְׁמַע בְּמִקְרָא דְּקָאֵמֵר חוּשֵׁשׁ וְכו': **לג.** שִׁי"ך ט"ז וּפְרִי חֲדָשׁ וְכֵן נוֹטָה שֵׁם דְּעַת הַגִּרָ"א בְּבִאּוּרֵי, וְלֹא מְגַן אֶבְרָה שֶׁהַעֲתִיק בְּעִנְיָנוּ רַק דְּעַת הַמַּחְבֵּר שֵׁם: **לד.** רִיטְב"א בְּעִבְדוֹהָ זֶה שֵׁם, עֵינָן שֵׁם: **לה.** וְהֵיכָא שְׁהִיָּה שֵׁם גַּם בֶּן נִתְיָנָה מַעוֹת וְהַמַּעוֹת קָבַל מִיד הַעֲבֵר, לְדַעַת הַתּוֹסֵפוֹת שֵׁם בְּבִבּוּר הַמַּחְחִיל תִּנִּי, שְׂרִי, דְּהַחַנּוּנִי מְקַנָּה חֲמִצּוֹ לְמִי שְׁנוֹתֵן הַמַּעוֹת וְהַבַּעַל הַבֵּית אִינוּ אֶלֶּא שְׁלוּחוֹ שֶׁל בַּעַל הַמַּעוֹת לְהִבְאִי לוֹ הַחֶמֶץ: **לו.** מִגֵּן אֶבְרָה בְּשֵׁם הַרְבֵּ"שׁ: **לז.** מִגֵּן אֶבְרָה עֵינָן שֵׁם: **לח.** רִיב"ש, וְכַתֵּב עוֹד שֵׁם, וְאֶפְלוּ אִם נִימָא שְׂאִין הַיִּשְׂרָאֵל רוֹצֵה שִׁיקְנָה לַעֲצֻמוֹ מְשׁוּם אֲסוּרָא, מִכָּל מְקוֹם חֲמִצּוֹ שֶׁל עֲכוּ"ם כְּדִי יִשְׂרָאֵל וְאַחֲרִיּוֹתוֹ עָלָיו אָסוּר, [רוֹצֵה לּוֹמֵר, וְזֶה נִמִּי אִם יֵאבֵד הַחֶמֶץ יִגִּיעַ לְיִשְׂרָאֵל הַפֶּסַח מִזֶּה וְיִצְטָרֵךְ לְהַחֲזִיר הַרְמִים

יב נכרי שבא לכבודו וכו'. משנה שם וצמרם שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין להפרישו (פירש רש"י ותיקשי לרבי יוחנן דאמר צפרק חרש (יצמות דף ק"ד.) דאין בית דין מצווין להפרישו) אמר רבי יוחנן צקטן העושה לדעת אצוי (פירש רש"י צקטן שידוע להצחין שהכיצוי זה נוח לאצוי ועושה בשבילו) והר"ף והרא"ש השמיטו הא דאקשי שמעת מינה קטן אוכל נבלות (אין) בית דין מצווים להפרישו ומאי דאוקי רבי

יוחנן בעושה על דעת אצוי ורבינו נמשך אחריהם ולכן פסק צמח קטן שצא לכבוד צריך למחות בידו: **א"ל** דאיכא לתמוה טובא כיון דרבינו פסק צמימן שמ"ג דאפילו צאקור דאורייתא אין צית דין מצווין להפרישו וכמו שכתב סמ"ג ובעל התרומה (סי' רטו) אם כן היה לו לפרש דקטן שצא לכבוד צריך למחות בידו דאין אלא דוקא בעושה על דעת אצוי ומה שכתב בית יוסף דהם מפרשים דבעושה על דעת אצוי היינו לומר דכל קטן המכנה על דעת אצוי הוא עושה בודאי שידוע שאצוי נוח לו כציצוי זה ואם כן כל קטן הצא לכבוד אין שומעין לו עכ"ל, ליטא דתלמודא לא משמע הכי דהוה ליה למימר כיצוי שאני בעושה על דעת אצוי הוא שהרי מחלק בין כיצוי לאוכל נבלות אצל מדקאמר צקטן שמושה על דעת אצוי משמע להדיא דאין חילוק בין כיצוי לאוכל נבלות כצורת המקשה אלא מחלק בין קטן לקטן ולפעד"נ דדעת הר"ף והרא"ש ורבינו הוא כיון דבעל כרחך צריך לפרש האי קטן כדלא הגיע לחינוך וכמו שכתבו התוספות צפרק כל כתבי ומציאם בית יוסף והיינו קטן בן ארבע וחמש אין ספק שאין אנו צקיאין צקטן כזה לדעת ולהצין ממעשיו אם עושה לדעת אצוי או אינו עושה לדעת אצוי ולפיכך כתבו צמח דלרצח למחות בידו והכי נקטינן. מיהו לפי מה שכתבו התוספות (שם קג. ד"ה לא צריכא) דלרבי שמעון דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אצל אסור אין צריך למחות ביד הקטן אם לא שמכוין לעשות פחמין אם כן קשה כיון דרבינו פסק צמימן רע"ה (לו:) כרבי שמעון וכמו שכתבנו צמח דין גחלת ה"ל לפרש כאן דאין צריך למחות בידו אלא אם כן צמכוין לעשות פחמין וי"ל דסבירא ליה לרבינו דמן הסתם כשצא לכבוד צריך למחות בידו אף לרבי שמעון דשמוא מכוין לעשות פחמין הוא:

המגיד צפרק י"ב (ה"ו) ותיירו צמח הראב"ד והרמב"ן (קכ. ד"ה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין להפרישו (פירש רש"י ותיקשי לרבי יוחנן דאמר צפרק חרש (יצמות דף ק"ד.) דאין בית דין מצווין להפרישו) אמר רבי יוחנן צקטן העושה לדעת אצוי (פירש רש"י צקטן שידוע להצחין שהכיצוי זה נוח לאצוי ועושה בשבילו) והר"ף והרא"ש השמיטו הא דאקשי שמעת מינה קטן אוכל נבלות (אין) בית דין מצווים להפרישו ומאי דאוקי רבי

הכא שהוא מקרב כיצוי כלומר לפי שנותן מים להדיא ונמצאו רב יהודה ורב אשי חולקין וקיימא לן כרב אשי שהוא צמח ויש לזה הוכחה מן הירושלמי (שם) ע"כ. והרא"ש (שם) העתיק דברי הר"ף צלח תוספת וגרעון ומשמע דכוותיה ס"ל דאין הלכה כרב יהודה. אצל דעת הר"ן לפסוק כרב יהודה דשרי ליתן מים מזל אחר וכתב שכן הסכמת הרמב"ן וכן פסק הרמב"ם צפרק י"ב (ה"ו) וכתב שם הרב המגיד שכן דעת הראב"ד (מו: ד"ה מפני, קכ. ד"ה הא דארי"ף) ותיקן בין ההיא דפרק כירה להא דרב יהודה דהתם אין דבר מפסיק בין הנילוות והמים אלא האור והמים תחת הנילוות ממש אצל צטליה אין המים תחת האש כדי לכבותו כשיפול אלא מן האד ואין האש נופלת לתוך המים להדיא עכ"ל וגם הר"ן צסוף פרק כירה (כא: ד"ה נילוות) כתב לחלק ציניהם דטליה שאחו צה האור היינו טעמא לפי שאין המים מכדין את הדולק אלא מונעים שלא יתפשט האור אצל ההיא דפרק כירה טפי מגורם הוי וגם בהגהות מרדכי פרק צמה טומנין (פ:) חילקו ציניהם צענין אחר:

[בד] וצ"ש רבינו אב"ד לא מיה. התוספות כתבו שם (קכ. ד"ה נותן) פירש רש"י צמח מים מים מזל זה לאו דוקא על הטליה דהא קיימא לן (וצמח ד:) שרייתו זהו כיצוין ולעיל צסוף פרק שמונה שרלים (קכא: דיבור ראשון) פירשתי כלומר שכתבו שם דלא אמרינן שרייתו זהו כיצוין אלא כשיש טיפח דם או טינוף דוקא ורבינו תופס עיקר דעת רש"י וכתב כצמח טעמו צסוף סימן ש"צ (נה. ד"ה ומ"ש ונגד שיש) ולפיכך כתב אף לא מים משום כיצוין וכן כתבו הגהות (מיימוניות) צפרק י"ב (אוח ג):

[כה] נכרי שבא לכבודו וכו' אב"ד קטן שבא לכבודו וכו'. משנה שם צפרק כל כתבי (קכא.) נכרי שצא לכבודו וצמרם שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין להפרישו (פירש רש"י ותיקשי לרבי יוחנן דאמר צפרק חרש (יצמות דף ק"ד.) דאין בית דין מצווין להפרישו) אמר רבי יוחנן צקטן העושה לדעת אצוי (פירש רש"י צקטן שידוע להצחין שהכיצוי זה נוח לאצוי ועושה בשבילו) והר"ף והרא"ש השמיטו הא דאקשי שמעת מינה קטן אוכל נבלות (אין) בית דין מצווים להפרישו ומאי דאוקי רבי

דרכי משה

(ו) ועיין במרדכי בהגהות דף (קע"ט ע"ב) (סי' תנח-תנט פ ע"ג) מה טעם לא התירו בדליקה לומר לנכרי לכבות משום פסידא:

הגהות והערות

שם קיד ע"א ד"ה ליטיליו התם שלא היה לו הגירסא בגמרא "בשבתא" ועיין חכמת שלמה לקמן סימן שמונה דוחק לומר שלא היה לו הגירסא בשבתא ומיישב שם מש"כ רש"י "שבת היתה", ובדפוסים המאוחרים הכניסו תיבת "בשבת" בפנים הבית יוסף, ועיין ברש"י שבת קכא ע"א ד"ה שמעת מינה שמעתיק הגמרא יבמות וכתוב שם תיבת "שבת":

כז] כן הוא בדפוס מנוסח: כח] עיין בספר יראים השלם סימן רעד (דף קמב ע"א) וסימן דש (דף קסח ע"ב), ועיין גם לעיל סימן רמד (ג ע"א) בית יוסף ד"ה ולענין שוכר וכו': כט] תיבת "בשבת" ליתא בדפו"ר ב"י וכן בהגהות הב"ח ומהרש"ל שם מחקו תיבת "בשבתא" בגמרא ועיין רש"י ובגליוני הש"ס לרבי יוסף ענגיל שכן משמע מרש"י

לו שנות לו צדק שרי דכיון דאין זו דעת להצמין אינו כמלווהו יג גחלת וכו'. צפרק צמה טומנין (מב) אמר שמואל בשל וזהו מה שכתב צפרק כל כתיב. וסובר עוד שאם אין אצו מתכת ליכא כיצוי מדאורייתא ושרו רבנן כדי שלא יזקו זה מראה שנות לו צדק וגם אינו עומד עליו אף על פי שיש בו אצל של עץ דליכא כיצוי דאורייתא אסור לרבי יהודה דמלאכה דעת להצמין שרי דשז אינו כמלווהו וזהו מה (שכתוב) [שכתוב] שאינה נריכה לגופה חייב עליה וכיון דרבינו פסק כרבי שמעון אס כן שרי אפילו של עץ דאינו אלא אסור דרבנן וכדי שלא יזקו זה שרי: מותר לכפות קערה על הגר וכו'. משנה צפרק כל כתיב (קכא). ואשמעינן דכלי ניטל לזורך דבר שאינו ניטל שנוטל קערה של חרס לזורך הלטת הקורה שאינה ניטלת בשבת ואליבא דרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל מוקמינן לה צפרק כירה (מג) צריך למקומו וכיון דלית הלכתא כרבי דעת יצחק מותר אפילו אינו צריך למקומו וכן כתבו כל הפוסקים (רי"ף סו. רמב"ם פכ"ה הכ"ג, רא"ש פכ"ד סי' א) :

דעת להצמין דכל שיש בו דעת להצמין אפילו לא יראה לו אצו דמיא ליה אסור אצל צפרק חרש שההיזק הוא אצידת מפתחות שהוא דבר שאינו נראה לעינים כתב צעושה על דעת אצו שהתינוק נופה באצו שנות לו צדק כלומר לא דמיא דליקה לאצידת מפתחות דהתם צדליקה מאחר שיש בו דעת להצמין ודאי מן הסתם נופה ויודע שנות לאצו צדק וכיון שאצו שם ואינו מוחה צידו הו' כמלווהו לעשות וזהו שכתב ואצו עומד עליו כאילו הוא מלווהו לעשות אצל מפתחות שנאצדו כיון שלא הודיעו שנאצדו לא הו' עושה על דעת אצו ואף על פי שכשמואלא מציא לאצו מכל מקום לא הו' כאילו נזהר אצו להציאם מאחר שלא הודיעו קודם לכן וגם עכשיו כשמצאם לו לא הכיר בדעתו שנות לו שהציאם בשבת כנ"ל: ומשמע דהכי קיימא לן דכשאינו עושה על דעת אצו מותר להניחו לכנות וכן כתב הרמב"ם צפרק י"ב (ה"ו) קטן שצא לכנות אין שומעין לו והוא שיהיה עושה על דעת אצו אצל מדעת עצמו אין צית דין מצוין [עליו] להפרישו וכן פסק סמ"ג (לאין סה טו ע"ג) וכן כתב רבינו ירוחם בנתיב א' (ס"א יג ע"ג) ומשמע מדבריו דצעושה על דעת גדול אף על פי שאינו אצו אסור: וכתבו המוספות צפרק כל כתיב (קכא. ד"ה שמע) דהא דאין צית דין מצוין להפרישו דוקא בשלא הגיע לחינוך אצל אס הגיע לחינוך כיון שחייב לחנכו כל שכן שצריך להפרישו שלא יעשה עבירה: ודרי"ף והרא"ש השמיטו הא דאקשי שמע מינה קטן אוכל נבלות צית דין מצוין להפרישו ומאי דאוקי רבי יוחנן צעושה על דעת אצו ואפשר שהם מפרשים דצעושה על דעת אצו היינו לומר דכל קטן המכנה את הדליקה ודאי עושה על דעת אצו שיודע שאצו נוח לו כציצו זה ואם כן כל קטן הצא לכנות אין שומעין לו ולפיכך כתבו (רי"ף מה"א, רא"ש סי' י) המשנה סתם דקטן הצא לכנות אין שומעין לו ולא חילקו: ובסימן שמ"ג צמיעתא דשמיא נצאר דיעות הפוסקים צדין קטן אוכל נבלות אי צית דין מצוין להפרישו:

[בוא] ומ"ש רבינו ויכול לומר בפני הגוי וכו'. מימרא דרבי אמי צפרק כל כתיב (קכא): ומ"ש או אם אינו מזומן באן יכול לפרקו וכו' עד אף על פי שודאי יתקננה כשיבא. כן כתב שם הרא"ש ז"ל (סי' י) וגראה ל' דהא דנקט היזק הצא פתאום לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט דאם מרגישים צהיזק מצעוד יום רגילים לתקנו קודם שיכנס שבת ואם אירע שלא תקנוהו מצעוד יום אף על פי שאחר שנכנס שבת כבר ידע שהתחיל הנזק ואינו היזק הצא פתאום לא מסתבר לאסור לומר כל המתקן אינו מפסיד (ו*): וכתב הרצ המוצהק מהר"ר יצחק אבוהב ז"ל דנראה דשרי לקרות לגוי ולומר לפניו כל המכנה לא אינו מפסיד:

[בז] גחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה וכו'. צפרק צמה טומנין (מב) אמר שמואל מכדין גחלת של מתכת צרשות הרצים נשציל שלא יזקו זה רצים אצל לא גחלת של עץ. ופירש רש"י משום דשכל מתכת לא שייך כיצוי מדאורייתא ולא אסור אלא מדרבנן וצמקום נוקא דרצים לא גזרו: אצל לא של עץ. דאסורא דאורייתא הוא וחייב סקילה. ואוקימנא ליה כרבי יהודה דאמר מלאכה שאינה נריכה לגופה חייב עליה דאילו לרבי שמעון דפטור במלאכה שאינה נריכה לגופה של עץ נמי שרי דכל כיצוי אינו צריך לגופו חוץ מעושה פחמין או מהצבה פחילה וכבר כתבתי צמקום צמקום רע"ח (לו: ד"ה המכנה הנו) שדעת רבינו כדעת הפוסקים כרבי שמעון ולכן כתב שאפילו של עץ שרי אצל דעת הרמב"ם (פ"א ה"ו) לפסוק כרבי יהודה ולפיכך לא התיר לכנות צפרק י"ב (ה"ב) אלא של מתכת:

[בג] מותר לכפות קערה על הגר וכו'. משנה צפרק כל כתיב (קכא): [יט] כתב רבינו ירוחם בחלק ג' (י"ז ע:) צשם המפרשים דכל מאי דשרי להציל מפני הדליקה שרי להציל ממים ומשאר דברים המאצדים:

דרבי משה

(ו*) ועיין לקמן סימן של"ה כתבתי בדין זה וכן לעיל ריש סימן זה:

הגהות והערות

ל' עיין משנ"ב ס"ק ע: לא בן הוא בדפוס הלשון כל "המכבה", ובדפוס איתא כל "המתקן" וכן העתיקו המשנ"ב בס"ק עא עי"ש ועיין תהלה לדוד ס"ק מב: לבן בדפוס הגירסא המונחת "ברשות הרבים" במקום שרבים וכו':

לצורך גדול גם באיסור דרבנן מצווין להפרישו. ולפ"ז י"ל דהכי מקשה בגמ' דיבמות דאי הוה ס"ל לריו"ח דקא"נ ב"ד מצ"ל לא הו"ל לשנויי בעושה ע"ד אביו דהיינו ספי' בידים דגם בלא"ה ב"ד מצ"ל כיון דכיבוי הוי לצורך אביו כמ"ש בירושלמי.

כב) עור י"ל ע"פ מה שהקשו עמש"כ הרמב"ם בסוף הל' מאכלות אסורות דאע"פ שאין ב"ד מצ"ל מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו דא"כ אמאי צריך לאוקמי בעושה ע"ד אביו דהיינו משום ספי' בידים, הא אף באינו עושה ע"ד אביו אין שומעין לו לכבות משום מצוה על אביו לגעור בו. אולם זה יתישב עפמ"ש הרמב"ם בפכ"ד מה' שבת שכ' דקטן העובר על שבות דרבנן אין ב"ד מצ"ל והק' הטור והה"מ הא קי"ל דאף בדאורייתא אין מצ"ל וכמש"כ הרמב"ם עצמו, וכ' ע"ז מהר"י פאסי שהובא בב"י בס' שמ"ג דמש"כ הרמב"ם גבי שבות לא קאי ארישא דקתני אין ב"ד מצ"ל אלא אסיפא דקתני ואם הניחו אביו אין ממחין בידו וקאמר דהיינו באיסורי דרבנן דוקא אבל באיסורי תורה ממחין ב"ד ביד אביו שלא יניחנו לעשות איסור כמש"כ בסוף הל' מאכ"א. ומפורש בד' מהר"י פאסי דמש"כ הרמב"ם דאף דאין ב"ד מצ"ל מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו הוא דוקא באיסור דאורייתא ולא באיסור דרבנן, אמנם זה דוקא למה דקי"ל דאין ב"ד מצ"ל אבל למאן דס"ל דבי"ד מצ"ל בדאורייתא י"ל דגם באי' דרבנן אף דאין מצ"ל לכו"ע מ"מ יהי' אביו מצווה לגעור בו ולהפרישו. וא"כ א"ש קר' הגמ' ביבמות דמדמשני ריו"ח בעושה ע"ד אביו דהוא מטעם ספי' ש"מ דס"ל דקא"נ אין ב"ד מצ"ל דאי הוה ס"ל דמצ"ל הו"מ למימר דאין שומעין לו משום מצוה על האב לגעור בו דשייך גם בדרבנן למאן דס"ל בדאורייתא ב"ד מצ"ל, וע"כ דס"ל אין ב"ד מצ"ל אף בדאורייתא ובדרבנן גם מצוה ליכא על האב לגעור בו כמ"ש מהר"י פאסי וע"כ הוצרך לאוקמי בעושה ע"ד אביו ומטעם ספי' וכמ"ש הרשב"א דבכה"ג שעושה לצורך הגדול שייך איסור ספי' גם בדרבנן.

ובזה יתישב ג"כ משה"ק הרשב"א לד' הרמב"ם דמצוה על האב להפרישו אף אם אין ב"ד מצ"ל דא"כ בנדה מ"ו דאמר' דאיכא איסורא לאותן המוזהרין עליו ומקשה הגמ' ש"מ קא"נ ב"ד מצ"ל לימא לא צריכא לאביו שמוזהר עליו. ועוד הקשה הרשב"א ע"ד הגמ' בנדה שם דהא קאי התם אי מופלא הסמוך לאיש דרבנן וכמו שפירש"י שם וא"כ מאי קאמר ש"מ ב"ד מצ"ל הא בדרבנן לכו"ע אין ב"ד מצ"ל. ולפמ"ש א"ש דהכי פריך דא"ב דקא"נ ב"ד מצ"ל בדאורייתא א"כ גם בדרבנן עכ"פ האב מצווה לגעור בו והיינו דקאמר בגמ' דאיכא איסורא לאותן שמוזהרין עליו והיינו אביו, אבל אם גם בדאורייתא אין ב"ד מצווין דאז בדרבנן גם האב אינו מצווה וכמש"ל וא"כ מאי איסורא איכא להמוזהרין עליו. [נמצאתי מקצת דברים מזה בס' מלא הרועים ובשו"ת הרמ"ן].

ח

כג) והנה הרשב"א בחי' לשבת קנ"ג כ' בד"ה כשהיא מהלכת וכו' וכל שבגופו איכא איסורא דאורייתא

אי אמרינן לקטן למיעבד איכא נמי איסורא דאורייתא דכתיב לא תאכלום וכו' ולעיל נמי תניא קטן שבא לכבות אין שומעין לו ואוקימנא בגמ' בקטן העושה על דעת אביו כלומר ועובר בזה משום לא תעשה מלאכה אתה ובנך עכ"ל.

ובס' מוצל מאש תמה דלמה צריך קרא באיסורי שבת בעושה ע"ד אביו שהוא כעין ספי' בידים דנילף מכל איסורי תורה שספי' בידים אסור, ובס' אמרי בינה תירץ דבקטן אין לו מחשבה, ובשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, ואין שם מלאכה רק שמכוון למלאכה, לכן אי לאו דגלי קרא בשבת להזהיר גדולים על הקטנים לא היינו יכולים למילף מדם ושרצים דשם איתעביד איסורא אף אם אוכל הקטן בלא כוונה, וכן בטומאה אף בהעדר שום כונה מ"מ נטמא גופו לכן הזהירה התורה הגדולים על הקטנים, משא"כ בשבת, ובעושה ע"ד אביו דאז דעת ומחשבת אביו מצרפינן למעשה והוי כאלו עושין מעשה מלאכת מחשבת, זהו תוכן דבריו.

אבל לפי דבריו יקשה לפי הס"ד דלא מיירי בעושה ע"ד אביו מאי מהני דמצווין להפרישו, כיון דבאמת אינו עושה עבירה כלל, דקטן אין לו מחשבה, וכן מאי דמקשה מיבמות קי"ד דמוכיח מדר' יוחנן דמשני בעושה ע"ד אביו, אבל בלא זה אינו חייב, משום דבי"ד אמצ"ל, הא יש לומר כיון דקטן אין לו מחשבה להכי אין צריך להפרישו רק בעושה ע"ד אביו שמצדף בזה מחשבת אביו, ואפילו אם נימא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מדרבנן מיהו אית לי, הא באיסור דרבנן אין ב"ד מצווין להפרישו לכו"ע. ובס' אמרי בינה כתב שהוא משום מצות חנוך, אע"פ שאין לו מחשבה (ועי' באות א' מש"כ בזה).

אבל מה שהקשו דהא קטן אין לו מחשבה בפשוטו נראה דאע"פ שאין לו מחשבה וכוונה, מ"מ הא יש לו מחשבה במילי דעלמא, שרצונו לכבות את הנר או להוציא הוצאה לרה"ר, והא דמלאכת מחשבת אסרה תורה היינו אם טעה במעשה שהתכוון לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר, או שלא הכיר בה כמבואר בב"ק כ"ו שנפל אבן מחיקו ולא הכיר בה, וכן לא דמי לטומאה שאין לו מחשבה כמבואר בחולין י"ג, היינו דהתם בעינא מחשבה לעשות הכלי, דכל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה אבל בשבת אף דמלאכת מחשבת אסרה תורה הא לא בעינן מחשבה רק שלא תהי' טעות בכונתו, ובכה"ג לא שייך לומר דקטן אין לו מחשבה, דמכוון הוא למעשה שעושה וגם גדר מתעסק לא שייך בזה בשבת כמ"ש התוס' בריש זבחים בד"ה זבחים דקטן גרע דאין לו דעת להבין שהן קדשים וכו' ובחולין כונת חתיכה יש לו, וה"נ בשבת כונת חתיכה יש לו בהמעשה שהוא עושה.

והא דאיצטריך תרי קראי בשארי איסורים ובשבת נראה דלאו דלא תאכלום אינו עובר אלא היכא דספי' בידים, ולד' הרשב"א גם באומר לה בהפרה טלי ואכלי הוי כספי בידים (והמאירי ביבמות שם כ' דטלי ואכלי אין זה ספי' בידים), אבל בשבת אפי' אם אינו אומר לו רק עושה בעצמו ע"ד אביו עובר על לאו דשבייתה, ומשבת לא ילפינן על שארי איסורים דזהו מדין שבייתה

כמו שביתת עבדו דלא שייך בשאר איסורים, ומדוקדק בזה לשון הרשב"א, (בד' קנ"ג בשבת) דמתחלה כתב דכל שבגופו איכא איסור דאורייתא אי אמרינן לקטן למיעבד איכא נמי איסור דאורייתא דלא תאכילום, והיינו משום עשי' ואמירה עובר משום לא תאכילום, אך בעושה ע"ד אביו שאין בו עשי' ואמירה עובר בזה משום ל"ת מלאכה אתה ובנך. (אלא דמד' הרשב"א ביבמות שם דמדמה שארי איסורים לשבת ומביא רא"י מהבא לי חותם וכו' דאפי' בעושה ע"ד אביו אמרינן ב"ד מצ"ל, הא בשבת עובר מצד דין שביתה דאתה ובנך ומאי רא"י לשארי איסורים ועי' במשכנות יעקב סי' ק"ז וצ"ל דהרשב"א כאן לא נחית לדרשא דהמכילתא, וס"ל דאיסור רק מדין ספי' ולא כמו שכתב הרשב"א קנ"ג וצ"ע) אולם עדיין קשה למאן דס"ל דב"ד מצווין להפרישו, למה צריך קרא בשבת הא לא גרע משארי איסורים. וכן הקשה בתשו' חקרי לב כמו שהובא באמרי בינה שם.

ובת' חת"ס חאו"ח סי' פ"ג עמד ג"כ ע"ד הרשב"א הנ"ל שהתחיל בלא תאכילום ומסיים כל"ת מלאכה ומבאר דמלאו זה דל"ת מלאכה אתה ובנך וגו' ובהמתך ילפי' לאו דמחמר כשעושה מלאכה הוא עם צירוף הבהמה ובוזה מזהה נמי על בנו, וחמור הבן מבהמה וכו' אבל כשהקטן עושה מלאכת עצמו לית ב"י האי לאו ומ"מ אית ב"י משום לא תאכילום כדספי' לי בידים וז"ש הרשב"א דאם היינו מסייעין לו עובר בלא תאכילום אפי' בשל עצמו ואי עשה ע"ד אביו איכא נמי משום מחמר כמחמר אחר בהמתו עכ"ד, אמנם גם לדידי' יקשה למ"ד דב"ד מצ"ל דאפי' בעושה לצורך עצמו מצווין להפרישו ולדידי' אמאי איצטריך האי דל"ת מלאכה אתה ובנך שכתב הרשב"א, וע"כ צ"ל דלמאן דאית לי דקא"נ ב"ד מצ"ל אית לי דב' כתובים הבאים כא' אין מלמדין ולא ילפי' מלא תאכילום לשאר איסורים כמ"ש הב"י בסי' שמ"ג, ומש"ה איצטריך קרא דל"ת מלאכה אתה ובנך גבי איסורי שבת, אמנם עדין יקשה לשי' הסוברים דגם בכל איסורים מצ"ל מן התורה ודלא כהב"י, ובס' בית אפרים חיו"ד סי' ס"ב כ' דהך דרשא דמכילתא דל"ת מלאכה אתה ובנך להזהיר גדולים על הקטנים אינו אלא אסמכתא בעלמא, אבל מד' הראשונים לא משמע הכי.

ושמעתי מאלופי ומיודעי הגאון ר' חיים מוולאזין דלהכי איצטריך קרא דל"ת כל מלאכה אתה ובנך דמשום לאו דלא תאכילום לא הוי אלא איסור בעלמא כשאר איסורים משא"כ משום ל"ת כל מלאכה הוי איסור דשבת דחמיר כדאיתא ביבמות ו' שאני לאוי דשבת דחמירי ופירש"י דק"ל מחלל שבת כעובד ע"ז.

(כד) וראיתי בס' בית הלוי ח"א סי' י"ג שנתעורר ג"כ על קו' הגמ' ביבמות שם דארי"ח בעושה ע"ד אביו דהא כיבוי אאמד"ר דהוי משצא"ג ובדרכנו הא לכ"ע אין ב"י מצ"ל. ות"י דמשאצ"ל ג' שאני דעיקר מלאכה דאורייתא היא, אולם מד' התוס' בשבת קכ"א ומהרשב"א והר"ן מוכח דגם משאצ"ל ג' לא שאני משאר איסורי דרבנן לענין מצ"ל, וכמ"ש בעצמו במסקנת דבריו, עוד הקשה שם לשי' הרשב"א דבדרכנו ג' ספי' בידים מותר מהא דנדה ל"ב דקאמר מעשה בפומבדיתא והטבילוה קודם

לאמה ופריך בגמ' והא תרומת חו"ל אינה אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו וה"מ באכילה אבל בנגיעה לא ומשני לא נצרכה אלא לסוכה שמן של תרומה דסיכה הוי כשתי', והרי תרומת חו"ל הוי דרבנן וגם הא דסיכה כשתי' כ' התוס' שם דל"ה אלא מדרבנן ואפ"ה הוצרכו להטבילה ומוכח דלא ספינן לקטן אפי' איסורא דרבנן, וכבר קדמוהו בחידושי הר"ן לנדה שם שרצה ג"כ להוכיח מד' הגמ' דלא כהרשב"א וכו' ולי אפשר דכיון דסיכה כשתי' הסכינן אותה הרי הן כמטמאין תרומה בידים ומשום איסור הסכינן הטבילוה ולא משום איסור התינוק עכ"ל. ובאמת קשה דאם משום איסור טומאה מה שייך זה לסיכה כשתי', גם הא תרומת חו"ל דהוי דרבנן מותר לטמאותה, וכן הקשה שם בס' ערוך לנר, וצ"ל בכונת הר"ן דע"י אכילה אסור לטמא גם תרומת חו"ל דרבנן, וע"כ כ' דכיון דסיכה כשתי' הוי איסור משום הסך דמטמא התרומה ע"י אכילה, וכ"כ בס' בית אפרים חיו"ד סי' ס"ב בכונת הר"ן.

והנה בסוף הסי' כ' שם בבית הלוי לישב ד' בעה"מ שכתב בספ"ג דר"ה דבמצוה דרבנן לא אמרי' מצוות לאו ליהנות ניתנו וק' ע"ז דבנדרים ל"י דאמרי' דלא ילמדנו מקרא במקום שנוטלין שכר על המקרא ולד' ריו"ח איירי בפסוק טעמים דל"ה אלא מדרבנן דמש"ה הוא דמותר ליטול שכר ע"ז, וכיון דל"ה אלא מדרבנן יאסר ללמד מקרא גם במקום שאין נוטלין שכר ע"ז משום הנאת הלמוד גופי' כיון דל"ה אלא דרבנן ובמצוה דרבנן הא לא אמרי' מללה"נ. וכ' לישב ע"פ שי' הרשב"א דבאיסור דרבנן מותר לספות בידים לקטן וסתם לומדי מקרא הוו קטנים וכיון דהאיסור הוי משום הנאת לימוד פסוק טעמים דהוי רק מדרבנן מש"ה ל"ה רק איסורא דרבנן ומותר לספות בידים, ולהכי מוקים לה במקום שנוטלין שכר על המקרא והוי ריוח ממון דהוא איסורא דאורייתא ולא ספינן לי' בידים, ואינו מוכן דאטו משום דהמצוה היא מדרבנן גם האיסור אאמד"ר והלא האיסור הוא ההנאה ומכיון דבמצוה דרבנן ל"א מללה"נ הוי הנאה ואסור מדאורייתא דמאי נפ"מ אם נהנה מדבר שהוא דאורייתא או דרבנן כיון דעכ"פ מיהו נהנה.

מ

(כה) בס' אמרי בינה הל' שבת סי' ז' כ' דמבואר מד' רבנו ירוחם שהובא בב"י סי' של"ד דלאו דוקא בעושה ע"ד אביו רק שדברו בהוה אבל גם בעושה ע"ד אחר הוי ג"כ בכלל אזהרה דלא תעשה כל מלאכה, וכן נראה מר"פ מי שהחשיך גבי חמור וחשו"ק דהקשו בתוס' הא בעושה ע"ד אביו אסור, ומאי קושיא אימא דאיירי בחשו"ק שאינו אביו ומשמע דסברו דאין חילוק בין עושה ע"ד אביו או אחר אלא דעושה ע"ד גדול, וכ"מ מדרש"י ביבמות קי"ד שכתב אבל הנך מפתחות דר' יצחק בר ביסנא לא הודיעו שנאכדו שם ולא הכיר בדעתו שנוח לו ולמ"ל לזה דילמא ר' פדת א"ל דלידבר טלי וטליתא שאינו בנו אלא ודאי דבכ"מ שעושה ע"ד הגדול שביתתן על הגדול, עכ"ד. ולכאורה י"ל בזה מש"ה"ק לעיל באות י"ג בבני בתירא דאיבע"ל אם פסח דוחה שבת, והרי ה"י אפשר לשחוט

הוי איסור דאורייתא. שוב ראיתי בחי' רע"א במערכה ח' שכ' ג"כ דאיסור ספק אסור להאכיל לקטן, וכ' דגם להרמב"ם דכל ספק דאורייתא מה"ת לקולא ורק מדרבנן אסור מ"מ הך איסור דרבנן חמיר משאר איסורין דרבנן כיון דהוי הספק בדאורייתא ואסור להאכילו לקטן. אמנם מ"ש שם לעיל מזה לפקפק ע"ד המג"א בסי' שמ"ג שהשוה ד' התוס' להא דמחנכין קטן בתקיעת שופר בשבת דהא התם הוי דרבנן אבל שלא למנויי דמדאורייתא אסור להקטן מה מהני בזה חינוך מצוה להתיר איסור דאורייתא, באמת מל' התוס' עצמן נראה דס"ל ג"כ דהוי דאורייתא ואעפ"כ מותר משום חינוך מצוה, ובסברת התוס' י"ל לפי ש' התרה"ד דליכא איסור על הקטן אלא משום דאתי למיסרך לכשיגדיל א"כ הכא דלכשיגדיל יהי' בכלל מינוי ל"ש לאסור ספי' בידים בקטנותו ואולי זהו כונת התוס' במ"ש דכיון דאיכא חינוך מצוה שרי. אולם כ"כ לעיל דזה לא שייך אלא אי נימא דאיסור ספי' אינו אלא מדרבנן ואם אאמד"ר הוי א"ש דברי התוס' בפשיטות, אלא דמל' התוס' לא משמע הכי, ובס' עמודי אור תי' קו' התוס' דאיסור דשלא למנויי אינו אלא איסור עשה ול"ד ללאו דשרצים ואינך דכתיב בהו לא תאכילום, אולם כבר הובא לעיל שהתרה"ד ה"ר מתרומה טמאה דשייך דין הפרשה או ספי' בידים גם באיסור עשה, ולפלא שלא הביא בעמודי אור ד' התה"ד דכ' ג"כ להביא ראי' מתרומה טמאה.

יא

(כו) **הגרע"א** בת' סי' ה' מביא ד' התוס' בסוכה י' דכ' להוכיח דל"א מוקצה מחמת יום שעבר מהא דעירובין ל"ו בלגין של טבול יום דאמר הר"ז תרומת מעשר לכשתחשך דאם תחילת היום קונה עירוב ולא בעי' סעודה הראוי' מבעוד יום הוי עירוב ול"א מיגו דאיתקצאי בין השמשות משום דהוי מוקצה מחמת יום שעבר, והוכיח הגרע"א דהתוס' ע"כ לא ס"ל כשי' הרשב"א דלדין דקא"נ אין ביי"ד מצ"ל ספינן ל' בידים איסור דרבנן דהא הרשב"א הקשה לנפשי' אמאי אין מערבין בטבל דרבנן הא ראוי לקטנים כמו דמערבין ביהכ"פ ותי' דהא דחזי לקטנים לא מהני אלא גבי יוהכ"פ דאיסורא דיומא גריס משא"כ בטבל דרבנן, ואי ס"ל לתוס' כהרשב"א אין ראי' מההיא דלגין די"ל דלעולם אמרי' מוקצה מחמת יום שעבר אלא דאיסור מוקצה יומא קגרים ומערבין בו משום דחזי לקטנים. והקשה לפ"ז על הר"ן דבר"פ יוהכ"פ ס"ל כהרשב"א ובסוכה הביא ראית התוס' והניח בצע"ג.

אולם נראה דלכאורה דהתוס' בסוכה צ"ב, דאע"פ דל"א מוקצה מחמת יום שעבר, מ"מ באותה שעה ודאי דאסור משום ספק טבל דהא דאמרו תחלת היום קונה עירוב היינו בסוף ביהש"מ כמו שפירש"י בעירובין ל' ע"ב בד"ה ולפרוש דאף בתחלת היום הוי ביה"ש דלא גזור עליו משום שבות, ובע"כ צ"ל דכיון דביה"ש הוי ספק טבל ואינו ראוי לאכילה באותה שעה וצ"ל דהטעם בזה משום דאמרין ממנ"פ אי ביה"ש יום של אתמול א"כ אינו יכול לגרום איסור על יום זה ואם הוא תחלת היום א"כ לפי"ז לא הי' אסור גם ביה"ש ורק מה שנהגנו איסור בשביל חסרון ידיעה

ע"י קטן. ולפ"ד האמרי בינה הוה א"ש דהא אסור מטעם ל"ת כל מלאכה אף באחר שאינו אביו. אולם באמת אינו נכון, דברבנו ירוחם וכן בב"י לא הוזכר כלל הא דל"ת כל מלאכה, ולא איירי הר"י אלא מדין ספי' דס"ל דבעושה ע"ד הגדול הוי כאומר לו לעשות ומיקרי ספי' בידים, ובוה בודאי אין נפ"מ בין אביו לאחר, אבל אינו עובר משום ל"ת כל מלאכה אתה ובנך אלא אביו אבל לא אחר כמו שנראה מד' הראשונים.

(כו) **בספק** איסור דאורייתא אי ספינן ל' בידים, הנה התוס' ביבמות קי"ד בהא דאיתא שם בדמאי הקילו כ' בתירוצם השני דאי לאו הא דבדמאי הקילו הוה מחמירין ב' לענין להפריש הקטן כיון שיש לחוש לספק טבל דהויא דאורייתא, ומוכח דגם באיסור ספק מפרישין, אולם לדין דאין מצ"ל ורק ספי' בידים אסור א"כ לשי' הרשב"א דבאיסור דרבנן לא נאסרה ספי' לקטן יש מקום להסתפק אם נימא דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ורק איסור דרבנן יש בו, דשמא בספק של תורה החמירו יותר וכמ"ש התו' לענין הפרשה, ואמת דהרשב"א ס"ל דספק דאורייתא מה"ת לחומרא והרמב"ם דס"ל דספק איסור מה"ת לקולא ורק רבנן החמירו בספק דאורייתא הא ס"ל דגם איסור דרבנן אסור לספות בידים לקטן, אלא דמ"מ יש להסתפק להסוכרים כהרשב"א בדין ספי' בידים באיד"ר וגם דספק מה"ת לקולא וגם להרשב"א עצמו משכח"ל דהאיסור ספק אינו אלא מדרבנן כגון בתרי ותרי דהוי ספיקא דרבנן ומדאורייתא אוקמה אחזקה או היכא דאיכא חזקה דאיתרע או רוב שאינו גמור וכה"ג.

וי"ש לעיין בפסחים פ"ח דהקשו בגמ' ש"מ יש ברירה ומשני ר' זירא שה לבית מ"מ. פי' דשה לבית אבות לאו דאורייתא והקשו שם בתוס' האיך מאכיל פסח שלא למנויי הא אסור לספות בידים, ולכאורה אף דאין ברירה מ"מ הוי ספק ומוכח דגם באיסור ספק אסור לספות בידים. אולם י"ל דלפי תי' הגמ' דשה לבית אבות לאו דאורייתא לא שייך מנוי גבי קטן מדאורייתא ומינוי דמדרבנן לא מהני מה"ת וגם ספק לא הוי אלא איסור ודאי דשלא למנויי מדאורייתא (וס"ל להתוס' כאן דאף דלא שייך מינוי בקטן מ"מ אסור ל' משום שלא למנויי דלא כשי' התוס' והרשב"א והר"ן בנדרים), ולפ"ז מקו' הגמ' שפיר יש לדקדק שהק' ש"מ יש ברירה והא גם אי אין ברירה לא הוי אלא איסור ספק וע"כ דגם איסור ספק לא ספינן ל' לקטן.

ובהגהות מלא הרועים שם העיר על קו' התוס' הא כיון דשה לבית אבות לאו דאורייתא ל"ה אלא איסור דרבנן כמ"ש הר"ן בנדרים ובאי' דרבנן הא ספינן לקטן בידים כמ"ש הרשב"א עכ"ד, והנה לשי' הר"ן כיון דבקטן לא שייך מינוי אין בו איסור משום שלא למנויי, ואף אם מדרבנן שייך מינוי בקטן והוי שלא למנויי מדרבנן הא דרבנן יש ברירה, אבל באמת מד' התוס' שכ' דהתם ילפי' מלא תאכלום ולא אסור אלא דומיא דשרצים ונבלות אבל כה"ג דאיכא חינוך מצוה שרי, מוכח דלא ס"ל כשי' הר"ן בנדרים אלא ס"ל דמכיון דמדאורייתא ליכא מינוי, בקטן